Het leven en dagboek van

Augustus Montague Toplady

Predikant te

Broadhembury, Devon

Samengesteld door Ruben Bolier

STICHTING DE GIHONBRON

MIDDELBURG

2017

Inhoudsopgave

Verantwoording 3
Voorwoord uit 1834 3
1. De jeugd van Toplady 4
2. Bekering 6
3. Blagdon en Farley Hungerford 13
4. Harpford en Venn Ottery 17
5. Het dagboek van Toplady 21
6. Broadhembury 43
7. Strijd 62
8. De aanvallen van Olivers en anderen 70
9. De ontmoeting met Olivers 72
10. Het einde van een tijdperk 77
11. Het getuigenis van Paul Avril 81
12. Toplady in Londen 84
13. Eeuwig leven 95
Bijlage. De werken van Toplady 105

Dit bestand kan ook besteld worden als boek (formaat 13x20). Voor de hardback volg deze link:

http://www.blurb.com/b/7740273-vaste-rots-def-word-pdf

Voor de paperback volg deze link:

http://www.blurb.com/b/7740530-vaste-rots

Verantwoording

Velen hebben weleens gehoord van het bekende lied 'Vaste Rots van mijn behoud'. De dichter van dit lied is echter minder bekend. Daarom is het goed om wat meer te weten te komen over het leven van deze man.
De levensbeschrijving van Augustus Montague Toplady is in 1834 al eens uitgegeven door drukkerij Messchert en Höveker te Amsterdam. Van dat boekje heb ik gebruik gemaakt. De tekst is aangepast aan de hedendaagse spelling. Soms heb ik stukken hertaald. De volledige beschrijving van zijn leven staat in *The works of Augustus Toplady, B.A.* In 1987 is er een reprint uitgegeven door Sprinkle Publications. De vertaler van 1834 heeft grote stukken overgenomen uit deze levensbeschrijving. Ik heb zelf ook nog enkele stukken van J. C. Ryle en vooral van Thomas Wright opgenomen. Van Wright heb ik de gedeelten uit zijn werk overgenomen die het meest relevant waren voor dit boek. Soms heb ik stukken samengevat.
Het dagboek werd in 1834 niet volledig vertaald. De ontbrekende stukken zijn nu toegevoegd, zodat het dagboek compleet is. Ook heb ik tussenkopjes toegevoegd, zodat het dagboek wat toegankelijker is.

Ruben Bolier.

Voorwoord uit 1834

De persoon waarover deze levensbeschrijving gaat, heeft in de Engelse Kerk een goede naam gekregen als een voorstander van de belangrijke leerstukken. Deze leerstukken maken de belijdenis van de Gereformeerde Kerk in Engeland en andere landen zo bijzonder. Die zijn door hem moedig en zegevierend gehandhaafd en verdedigd in een aantal belangrijke geschriften tegen Wesley en andere mensen.
Het doel van deze levensbeschrijving is niet zozeer om Toplady als theoloog en schrijver te leren kennen, maar eerder om door een levend voorbeeld duidelijk te maken wat voor een kracht de leer van Gods vrije en soevereine genade, de verkiezing van eeuwigheid tot het geloof en de zaligheid uitoefent op het hart. Dat hart heeft die leer door de almachtige werking van de Heilige Geest mogen aannemen en bevindelijk leren kennen.
Het hart leert deze zaken kennen: een nauwgezette en tere levenswandel voor God, een bevordering van de rust van de ziel en een blijde verwachting van een onverderfelijke erfenis in de hemelen op het moment dat hij zal sterven.
Dit zijn de uitingen van het gelovige hart, die in verscheidene omstandigheden van het leven door Toplady in zijn dagboek opgeschreven. Zij kwamen ook in zijn gesprekken naar buiten. Zij zijn eenvoudig en zonder bijbedoelingen. Het is alsof hij alleen in de tegenwoordigheid van de Hartekenner was.
Daarom is het dagboek heel belangrijk en heeft dit de vertaler ook gemotiveerd om het boek naar het Nederlands te vertalen en uit te geven.
In de boeken van Toplady is te lezen dat hij geloofde in de leer van het duizendjarig rijk.[1] Hij geloofde dat er twee verschillende opstandingen van de doden plaats zullen vinden. De eerste van de rechtvaardigen en de tweede van de onrechtvaardigen. Die laatste opstanding zal dan duizend jaren na de eerste plaatsvinden. Hij geloofde dat Christus tijdens die periode persoonlijk zal regeren over het koninkrijk van de rechtvaardigen. Dit is wel heel bijzonder. De aandacht van de gelovigen in de tijd van Toplady was in Engeland, maar ook in andere landen, gericht op de verwachting van de tweede komst van de Heere, tot de vestiging van Zijn rijk op deze aarde. Hun aandacht was ook gericht op de leerstukken die daarmee te maken hadden. Dat was veel minder dan nu het geval.[2]
Ik hoop dat de ondervindingen van Toplady, met betrekking tot de dingen die het Koningrijk van God aangaan, door genade ook *onze* ondervindingen mogen zijn of worden. Ik hoop ook dat dit de ondervindingen mogen zijn van vele anderen die deze levensbeschrijving zullen lezen. Dit alles naar de mate van Gods vrije voornemen.
Dat is mijn hartelijke wens en bede tot God!

---

[1] *Zie de Dialogues on Prophecy, T. L blz. 203, die enkele jaren geleden (1834) in Engeland uitgegeven zijn.*

[2] *Deze alinea staat in het oorspronkelijke bestand aan het begin van het voorwoord. Omwille van de leesbaarheid heb ik de alinea verplaatst.*

September 1834.

1. De jeugd van Toplady

Geboorte
Ds. Augustus Montague Toplady was een zoon van Majoor Richard Toplady, die kort na zijn geboorte stierf aan de gele koorts. Dit vond plaats tijdens de belegering van Carthagena, in Zuid-Amerika. Augustus werd op 4 november 1740 geboren in Farnham, Surrey. De naam van zijn moeder was Catharina Bate. Zij was een zus van ds. Bate, Rector van St. Paul in Diptford. Zijn peetvaders waren Augustus Middleton en Adolphus Montague. Hij werd naar hen vernoemd. Hij was alles voor haar. Omgekeerd was zijn 'geachte,' 'lieve' en 'dierbare' moeder alles voor hem.

Jeugd
Toplady was een bleek, gevoelig, geestig en vurig kind. Hij gedroeg zich volwassener dan andere mensen van zijn leeftijd. Wanneer andere kinderen met een hoepel dansten of haasje-over speelden, schreef hij zijn preken en verhandelingen. Toch hadden zijn gedachten niet altijd zo'n serieuze inslag. Hij zag uit naar de komst van de boekhandelaar door wiens handel hij bekend werd met *De blinde bedelaar van Bethnal Green, De draak van Wantley* en andere kinderklassiekers.
Naast het lezen van deze boeken bezocht hij af en toe zijn oom uit Deptford, ds. Julius Bate. Buiten deze bezoekjes en het lezen van boeken had hij maar weinig afwisseling. Hij vond het ook nooit zo leuk om zijn oom en tante te bezoeken. Toen hij nog op school zat, schreef hij het volgende in zijn dagboekje:

> 'Mrs. Bate legde heel vet vlees op mijn bord. Zij weet best dat ik dit niet lekker vind. Haar eigen kinderen vinden het ook niet lekker. Toch worden wij gedwongen dit vlees op te eten. O, wat een verschil tussen hun mama en mijn mama.'

Verder legden zij nog een teleurstellend bezoek af bij de *May Fair* (kermis). De reus, waar hij zoveel verwachting van had, bleek bij nader inzien te bestaan uit twee personen, waarvan de ene op andermans schouders stond. Van de koorddanser hadden zij nog veel meer verwachting, maar die verloor zijn evenwicht en viel midden in het publiek.

Na een poos in Farnham gewoond te hebben, verhuisde Mrs. Toplady naar New Way, Westminster.[3] Augustus ging naar school in Westminster, toen hij negen of tien jaren oud was. Daar kwamen zijn bijzondere gaven al vroeg voor de dag. Dr. John Nicoll was de bovenmeester. Zijn pruik, gewaad en riemen maakten hem een imposante verschijning. Voor hem stond een klein tafeltje. In zijn laadje lag een roe. De andere meester was dr. Pierson Lloyd. De vijfde klas leerde en luierde, of beter gezegd, luierde en leerde onder de begaafde, warrige, vrolijke en slordige grapjas, Vincent Bourne. Nicoll was geliefd en dwong eerder respect af dan dat hij angst inboezemde. Hij was tegen de zeventig jaren oud. Zijn welgevormde gezicht straalde vriendelijkheid uit. Hij had goede, maar strenge regels. Er gebeurden nooit vervelende dingen. Er werd vrijwel nooit iemand geslagen en pesten kwam niet voor. Lloyd en Bourne waren net zo vriendelijk als Nicoll, maar zij misten zijn strengheid. Daarom hadden zij de touwtjes niet zo stevig in hun handen.

Dagboek
In oktober 1751 begon Toplady te schrijven in een dagboekje, waar wij al iets uit geciteerd hebben. Hij noemde het een 'boek van mijn plichten'. Dit boekje laten zien dat hij een jongen was met een vurig karakter, die ook wel de humoristische kant van zaken inzag. Hij is schrander, eigenwijs, gewetensvol en beminnelijk. Misschien heeft de toegeeflijkheid van zijn moeder niet zo'n hele goede invloed op hem gehad en misschien is er ook wel een beetje eigengerechtigheid te bespeuren. Er is ook al iets van de standvastigheid en onverschrokkenheid van een vechter in dit dagboek te bespeuren.

---

[3] *Augustus M. Toplady and contemporary hymn-writers, Thomas Wright, blz. 4-6. In het vervolg aangegeven als 'Wright'.*

Om het verhaal niet te langdradig te maken, zijn slechts enkele stukken van het dagboek opgenomen. De stijl is kinderlijk, bijdehand en tegelijkertijd ook een beetje verheven.

Gebeden
28 februari 1752. Ik zal in mijn dagboek de gebeden opschrijven, die ik opzeg voordat ik naar school ga. Als ik naar school ga: 'O Heere God, lieve Verlosser, hemelse Vader, lieve Beschermer, geef toch dat Mr. Nicoll, Mr. Lloyd en de anderen niet boos op mij hoeven te worden vanwege welke reden dan ook. In het bijzonder … (hier zeg ik waar ik allemaal bang voor ben). Amen. Geef toch ook dat ik geen ruzie hoef te hebben met mijn klasgenoten. Geef toch vrede in onze harten, alsof wij broers waren. Amen.' Ik bid altijd mee met de gebeden, die op school opgezegd worden. Dan zeg ik: 'Aanvaard mijn dankbaarheid voor Uw bescherming tegen alle boosheid, o Heere. Geef toch dat niets de eenheid tussen mama en mij zal verstoren. Geef toch dat al mijn krachten zich mogen bundelen, zodat Uw eer bevorderd wordt. Amen.' Als ik terug kom van school: 'Dank u voor hetgeen ik weer mocht leren en voor al Uw goedheid, vriendelijkheid en alle fijne dingen die U gegeven hebt. Amen.

11 april. Toen mijn lieve mama mij hoorde bidden, huilde zij van blijdschap. Zij zei dat ze hoopte dat ik de rechte weg nooit zal verlaten en zei tegen mij dat ik heel erg moet waken tegen de zonde. Zij wenste dat de hemelse genade van God met mij mocht zijn.

Regels
15 mei. Ik schrijf de volgende regels op. Ik moet waken tegen:

1. Geestelijke trots. 2. Onreinheid. 3. Liegen. 4. Het verwaarlozen van dat grote gebod om God lief te hebben met heel mijn hart, verstand en al mijn krachten. De liefde tot God bestaat in een diepe gehoorzaamheid aan Zijn geboden. Die geven zulke goede gedachten, dat de ziel als het ware buiten zichzelf gevoerd wordt.

Jarig
Ik ben nu elf jaren oud geworden. Ik dank God dat ik mij geen grote misdaad kan herinneren. Niet mij, maar de Heere zij de eer. Amen. Het is nu acht uur geweest. Ik denk dat het goed is om mij terug te trekken, maar toch is mijn hart zo vol met goddelijke en heilige vervoering, dat een velletje papier mijn woorden niet kan bevatten.

Oma
16 mei. Ik hoorde dat oma tegen mijn moeder zei dat zij mij op zo'n slechte manier opvoedt, dat ik een gesel voor haar zal worden. Dit is de liefde van mijn grootmoeder, die deed alsof zij vriendelijk was toen zij bij mij was. Achter mijn rug steekt zij mij neer door mij zwart te maken bij mijn moeder.
Ik ging naar mijn oom Jack. Hij zei op een hele strenge manier tegen mij dat ik moest gaan zitten. Hij keek heel streng en zei: 'Waarom ben je zondag niet gekomen?' Ik vertelde hem dat ik op hem gewacht zou hebben, als hij dat zou willen, maar ik had geen zondagse kleren. Wij hadden ook zo'n gebrek aan geld, dat elke dag wel twee dagen leek te duren. Ik had ook geen goede kousen.

Bijna verdronken
25 juli. Ik was met een paar jongens aan het wandelen. Als je door de poort van het kerkhof bij de pastorie loopt, dan is er een paadje met een klein slootje aan één kant. In plaats van rechtdoor te lopen, moet je linksaf slaan. Dan loop je door de weilanden. Daar is een grote rivierbedding (van de Wey). (..) Ik gleed uit met mijn voet of ik kreeg kramp. Ik weet niet precies wat er gebeurde. Ik was erg van streek en ik zonk in het water. Volgens mij was ik een poos onder water en werd ik een paar meter meegesleurd door de stroming. Al die tijd was ik bewusteloos. Ik kwam tot stilstand bij het riet en probeerde snel naar de oever toe te komen. Met veel moeite klom ik op de oever. Bob Trimmer zei tegen mij dat als ik verdronken zou zijn, hij mij dan aan de kant zou slepen. Ik zei: 'Dank je, maar voor mij zou het beter zijn als je mij eruit zou trekken als ik nog leef.'

Oom Jack
2 november 1752. Mrs. Loveday zei iets heel aardigs tegen mij. Dat heb ik werkelijk niet verdiend. Zij zei namelijk dat ik een tweede Timotheüs was, die van kinds af de Schriften gekend had. Ik schrijf dit niet op vanwege ijdele eerzucht, want ik weet wel dat de complimenten van mensen maar mooie woorden zijn.

Preken
23 december. Ik ging naar oom Jack toe om daar te blijven eten. Ik kreeg ervanlangs. Ik bracht namelijk drie preken mee, die ik geschreven heb. Die wilde ik aan mijn nicht Kitty laten lezen. Mijn oom nam ze in beslag. Hij las er een gedeelte uit en vroeg mij waar ik deze preken vandaan gehaald had. Ik zei: 'Van niemand.'
Hij schudde zijn hoofd en zei dat hij heus wel wist wat kinderen van die leeftijd konden schrijven. Ik zei heel serieus dat ik de preken niet uit de boeken van andere mensen gehaald heb, maar dat ik ze helemaal zelf gemaakt heb.
'Hou je mond,' zei hij. 'Maak het niet erger dan het al is, door het te ontkennen.' Hij ging verder: 'Als jij mijn zoon zou zijn, dan zou ik je levend villen voor de streken die je uithaalt. Ik zal de waarheid er wel uit krijgen!' Een schone uitdrukking voor iemand die mijn eigen oom is!

Weggestuurd
16 december. Ik ging naar oom Jack in Bloomsbury Square en vroeg aan de knecht of mijn oom thuis was. Hij zei dat mijn oom tegen hem gezegd had dat ik nooit meer hoefde te komen. Hij wil ook geen brieven of berichten meer van ons lezen. Ik dank God dat ik mij ervan bewust ben dat ik hem niets heb aangedaan. Ik weet ook niet wat de oorzaak is van dit gedrag, dat een oom onwaardig is. Wij hebben zijn hulp niet nodig, want wij wachten op de eigendommen van mijn vader, die in maart opgestuurd zullen worden.

Er staan nog meer dingen in zijn dagboek, maar dit is wel voldoende om meer te weten te komen over de jeugdige Toplady. Hij was een interessante mengeling van eenvoud en wijsheid, de ruwheid van de kinderjaren en de ervaring van volwassenen.[4]

2. Bekering

Ierland
In het jaar 1755 verliet de jonge Toplady de school en verhuisde hij samen met zijn moeder. Zij gingen op reis naar Ierland. Dit deed zij met het doel om haar aanspraak te doen gelden op de bezittingen die zij in de provincie Wexford had. Hoewel zijn moeder alles zelf moest doen, waakte zij over hem met de grootste zorg en liefde. Zij zette het plan van zijn opvoeding en van de uitzichten voor zijn verdere leven met volharding door.
Hij werd op 11 juli aangenomen als student in *Trinity College* in Dublin en werd daarna Licentiaat (Bachelor of Arts). De jonge Toplady beantwoordde de tere zorg van zijn moeder met de grootste liefde. Ja, hij voelde dat de liefde die hij aan haar verschuldigd was zo groot was, dat hij nooit over haar sprak dan met woorden vol van liefde en dankbaarheid.

Bekering
Hij ontwikkelde zijn natuurlijke talenten meer en meer. Hij was er rijk mee begiftigd. Toen heeft het God in Zijn voorzienigheid behaagd om zijn wegen te richten naar een schuur in Cooladine.[5] Hij was toen ongeveer zestien jaar oud. Toplady bezocht het landgoed van zijn moeder in Wexford. Hij ging uit nieuwsgierigheid naar een opwekkingsdienst die in die plaats gehouden werd. Daar sprak de lekenprediker James Morris. Hij had grote gaven maar had weinig onderwijs gehad. Het woord van God, dat van hem uitging, werd in zijn hart gebracht *ter betoning des Geestes en der kracht.* U moet echter niet denken dat het dweperij was als wij zeggen dat zijn geloof *niet was in wijsheid der mensen, maar in de kracht van God*. Er was aan deze plaats en dit instrument niets bijzonders dat zijn emoties zou kunnen beïnvloeden. Als er een logische of een bovennatuurlijke verklaring gezocht zou worden om dit te verklaren, dan zou dat belachelijk zijn. De Schrift komt overeen met de feiten en zegt: *Zo heeft het Gode behaagd door de dwaasheid der prediking, zalig te maken, die geloven.*

Enkele jaren na deze opmerkelijke gebeurtenis vertelde Toplady er het volgende van:

---

4 *Wright, blz. 6-16.*
5 *In veel boeken staat Codymain, maar dat klopt niet (Thomas Wright).*

‘Op 29 februari 1768 werd het ’s nachts na mijn terugkomst uit Exeter, mijn grootste begeerte om van mijzelf losgemaakt te worden en tot God te gaan. Ik mocht werkelijk zeggen dat dit mijn verzuchtingen waren: liefde, blijdschap en vrede. Ja, zo vol troost waren deze verzuchtingen, dat ik het niet kan uitdrukken. De zoete tekst in Ef. 2:13: *Maar gij, die eertijds verre waart, zijt nu nabij geworden door het bloed van Christus*, was bijzonder aangenaam en verkwikkend voor mijn ziel. Te meer, omdat Hij mij niet alleen de voorbijgevlogen dagen en maanden in mijn gedachten teruggebracht heeft, maar ook de dag van mijn hartelijke vereniging met de Bruidegom van de uitverkorenen.
Over deze tekst preekte een zekere ds. Morris op die gedenkwaardige avond. Door middel van de preek van die lieve predikant heeft God mij door Zijn genade krachtdadig geroepen. Ik mag geloven dat ik onder die preek nabij het bloed van Christus gebracht werd. Dit vond plaats in Augustus 1756. Het is bijzonder dat ik, die zo lang onder de genademiddelen in Engeland verkeerde, tot God gebracht moest worden in een onbekende hoek van Ierland, te midden van een handjevol van Gods volk dat in een schuur vergaderd was en dat zich zette onder de bediening van iemand die nauwelijks zijn naam zou kunnen spellen! Zeker, dit was het werk van de Heere en dat is wonderlijk! Zo’n buitengewone kracht moet van God komen en kan niet van de mens komen. De Geest van de wedergeboorte blaast niet alleen op wie Hij wil, maar ook wanneer en waar Hij wil. Hij blaast waarheen Hij wil.’

‘Wat brandde mijn hart in mij en hoe hebben mijn tranen als water uit de geslagen Rotssteen gestroomd, toen ik over de onnaspeurlijke rijkdom van Zijn genade, Zijn bloed en Zijn rechtvaardigheid hoorde preken! Het woord kwam met kracht en met de Heilige Geest neer uit de hemel.’[6]

Men moet er niet vreemd van opkijken als de vrijdenker bij het lezen van deze dingen zal razen, de Deist zal lachen en degene die een zogenaamd rationeel christendom voorstaat zal vragen: ‘Kan dit allemaal waar zijn?’ Laat deze mensen liever voor God neervallen met een nederige geest. Laat deze mensen aan Hem vragen of zij de genade van de bekering, die de zaligheid werkt, ook zouden mogen ontvangen. Zonder deze bevinding zal de levende vroomheid slechts nutteloos en bedrieglijk schijnen. Het Woord van God zal anders maar een dode letter zijn.

Arminiaans

Hoewel Toplady bekeerd en een nieuw schepsel in Christus Jezus geworden was, lijkt het er niet op dat hij meteen tot de volledige kennis van het Evangelie gekomen was.[7] Dit vond na ongeveer twee jaren plaats. Net als de meeste kinderen van God moest hij zich door veel valse leerstukken heen vechten alvorens hij tot het volle licht kwam. Hij werd beetje bij beetje tot de volledige zekerheid gebracht van zijn geloofszaken. Let wel, zijn ervaringen komen overeen met die van het grootste gedeelte van de ware christenen. Het gaat met hen als met de kleine kinderen, wanneer zij geboren worden. Wanneer Gods kinderen wedergeboren worden, dan hebben zij nog geen kennis aan alle geestelijke zaken. Het is de goedheid en wijsheid van God dat al deze zaken op deze manier zijn besloten. Voor de dingen die wij makkelijk kunnen verkrijgen, hebben wij maar zelden genoeg waardering. Het is een feit dat gelovigen veel worstelingen en strijd moeten doormaken voordat zij tot zuiverheid in de leer komen. Daarom waarderen zij het des te meer wanneer zij deze zuiverheid in de leer verkregen hebben. De waarheden, die wij door middel van strijd aanvaard hebben, houden wij het stevigst vast. Wij laten die nooit varen. Dit zegt hij ervan:

‘Hoewel ik in het jaar 1756 uit mijn doodstaat opgewekt was, had ik tot het jaar 1758 nog geen helder en volkomen zicht op alle leerstukken van genade. Toen kregen mijn arminiaanse vooroordelen door de goedheid van God een genadeslag, door het lezen van de preken van dr. Manton over het zeventiende

---

[6] *The works of Augustus Toplady, B.A.; Sprinkle Publications, in het vervolg aangegeven als ‘Works’, Brief aan ds. Morris, blz. 830-831.*

[7] *Hij onderzocht de 39 Artikelen van de Kerk van Engeland. Hij kwam erachter dat die calvinistisch waren. Omdat hij toen nog arminiaan was, voelde hij dat hij deze artikelen niet met zijn geweten kon overeenstemmen. Daarom nam hij zich voor om de Kerk van Engeland te verlaten en predikant te worden van een van de afgescheiden kerken of zich bij een van de arminiaanse gemeenten aan te sluiten. Als God zijn ogen niet geopend zou hebben, dan zou hij dat plan ten uitvoer gebracht hebben (Thomas Wright).*

hoofdstuk van het bijbelboek Johannes. Ik zal in de hemel der hemelen altijd met dankbaarheid en vreugde aan de jaren 1756 en 1758 terugdenken. Ja, tot in eeuwigheid.'[8]

Een ander boek dat veel voor hem betekend heeft, was *Emblems* van Quarles.[9]

In het jaar 1774 vertelde Toplady ook nog het volgende over deze tijd:

'Voordat ik achttien jaren oud was, behaagde het de Heere om mij van de arminiaanse strik te bevrijden. Tot die tijd was er binnen deze vier windstreken geen voorstander van de vrije wil die arroganter en agressiever was. Dat belijd ik met schaamte. Een voorbeeld van mijn verhitte en onwetende ijver komt nu in mijn gedachten. Ongeveer een jaar voordat de Goddelijke goedheid mij ogen gaf om zaken te onderscheiden en een hart gaf om de waarheid te omhelzen, was ik in een gezelschap. Ik sprak de mensen toe en had het over de algemeenheid van de genade en de kracht van de vrije mens.
Toen stond er een goede oude man op uit zijn stoel. Hij is nu inmiddels bij God. Toen hij naar mij toe kwam, pakte hij mijn jas beet en zei hij vriendelijk: 'Mijn lieve jongen, er zijn kenmerken van het geestelijke leven in je toespraak te vinden, maar die zijn bevlekt met een mengeling van trots en eigengerechtigheid. Je hebt nu veel gesproken ter verdediging van de vrije wil. Maar zullen we de argumenten eens achterwege laten? Laten we het hebben over de bevinding. Laat mij aan jou een vraag stellen. Hoe was het met je toen de Heere je door de inwendige roeping in het hart greep? Heb je ook maar iets gedaan om die genade te verkrijgen? Nee, zou je die genade niet tegengestaan en uitgedoofd hebben als de Heilige Geest je overgegeven zou hebben aan je eigen verstand?'

'Ik voelde meer van de overtuigingskracht van deze eenvoudige, maar krachtige vragen, dan ik in die tijd wel zou willen erkennen. Geloofd zij God, sinds die tijd ben ik in staat gesteld om de vrijheid van Zijn genade te erkennen en datgene te zingen, wat mijn eeuwige gezang zal zijn.
Dat geloof ik zeker: *Niet ons, o HEERE! niet ons, maar Uw Naam geef eer*.'[10]

'Ik kan nooit dankbaar genoeg zijn, dat mijn Godsdienstige beginselen al bevestigd waren, lang voor dat ik bevestigd werd. Door de goede hand van God over mij begon ik mijn bediening in het heldere Evangelielicht. Dat is een zegen die niet iedereen te beurt valt. Menig evangelieprediker heeft zich genoodzaakt gevoeld om zaken terug te trekken en tegen te spreken, die hij vroeger, in de dagen van zijn onwetendheid, heeft gepreekt. O Heere, waarom ben ik zo bijzonder door U begunstigd? O houd mij tot het einde toe staande in de waarheid. Laat mij U meer en meer bevindelijk en gevoelig leren kennen. Dan zal het voor mij volstrekt onmogelijk zijn om af te wijken van de dierbare leer van de genade. Dat ik die leer zo vroeg te heb mogen leren inzien, zie ik als een van de duidelijkste zegeningen van mijn leven.'[11]

Zijn bediening

Vanaf deze periode tot het eind van zijn leven is Toplady niet afgeweken van zijn christelijke loopbaan. Hij hield stevig vast aan de calvinistische leerstukken en drukte zich weleens wat te sterk uit tegen degenen die het arminianisme toegedaan waren. Het is zeer waarschijnlijk dat dit de oorzaak was dat hij bekend stond als kortzichtig en als een norse theoloog. Niemand heeft het echter aangedurfd om zijn buitengewone toewijding en zijn oog voor de eer van God in twijfel te trekken. Niemand durfde zijn zuiverheid en heilige levenswandel in twijfel te trekken.
Hij scheen altijd alleen te staan en weinig omgang te hebben met zijn medemensen. Het gevolg daarvan was dat hij tijdens zijn leven maar weinig bekend was en weinig begrepen werd. Maar hij was het meest geliefd waar hij het meest bekend was.[12]

---

8 *J. C. Ryle, Toplady and his ministry, 1878. In het vervolg aangegeven als 'Ryle'.*
9 *Wright, blz. 21.*
10 *Ryle.*
11 *Zie het dagboek van Toplady*
12 *Ryle.*

De leer van de persoonlijke verkiezing was in het bijzonder een thema dat hem nooit vermoeide. Op een dag zij een tegenstander van die leer tegen hem: 'Als jij God zou zijn, zou je dan iemand scheppen met als doel om hem ellendig te maken?'
'Als ik God zal zijn,' antwoordde Toplady, 'dan zal ik het je wel vertellen.'

Baptisten
De twee jaren hierna woonde hij de diensten van de baptisten bij in Swift's Alley in Francis Street, Dublin. Ds. James Rutherford, William Lunell[13], Mr. Manypenny en anderen werden zijn vrienden.

Volgens Toplady was er in Dublin geen enkele Anglicaanse Kerk waar het Evangelie verkondigd werd. Hij zegt:

> 'Ik werd gedwongen om mijn ziel uit te laten hongeren, door nooit onder de bediening van het Woord te komen of naar een afgescheiden kerk te gaan. Ik twijfelde geen moment om voor het laatste te kiezen. Ik zou precies hetzelfde doen als de Voorzienigheid mij in dezelfde omstandigheden zou plaatsen.
> Hoewel ik altijd naar de afgescheiden kerk ging om het Woord te horen (omdat ik het nergens anders kon horen), nam ik altijd in de Anglicaanse Kerk deel aan het Avondmaal. Ik wist dat mijn keuze God behaagde, want ik heb vele gelukkige tijden gekend voor mijn ziel, zowel aan des Heeren Tafel als bij de afgescheiden gemeente. Toch wist de ambtsdrager, uit wiens handen ik de tekenen van Christus' stervende liefde ontving, net zo weinig van het Evangelie als een stok of een steen.'[14]

Gedichten
Mr. Toplady liet eerder al merken dat de studie hem niet vreemd was. Hij legde een stevig fundament voor de komende jaren. Hij schreef tussen zijn vijftiende en achttiende jaar in zijn vrije tijd enkele kleine gedichtjes, *Poems on Sacred Subjects*. Die zijn gedrukt in Dublin in het jaar 1759. Het ontbreekt deze gedichtjes in het geheel niet aan vernuft en kracht: enkele verzen zijn echt dichterlijk en veel van zijn gedachten zijn nieuw.

Gevoelens
De gedichten gaan over zijn geestelijke ervaringen, oprechte vroomheid en sterke verlangen naar heiligheid.

> *Schijn toch, o alles onderwerpend Licht,*
> *Jaag de krachten der duisternis toch weg,*
> *Verlaat mij toch niet.*
> *Wees Gij van aarde tot hemel mijn Gids,*
> *En o, schenk toch bovenal,*
> *Schenk mij een oprecht hart.*

Tijdens het schrijven van deze gedichten ondergaat hij een noodzakelijk zuiveringsproces. Hij werd langzamerhand steeds meer overtuigd van de dwaasheid van het steunen op zijn geluk, vrienden en zelfs zijn gezondheid. Hij is verslagen en terneergeslagen vanwege zijn geestelijke en aardse zorgen. Plotseling klaart zijn gezicht op. Al deze zaken leren ons om alleen op God te steunen. Op Hem alleen.[15]
Toplady kan niet meepraten met degenen die wars zijn van geestelijke gevoelens:

> 'Ik weet dat het in de mode is om uit te varen tegen geestelijke gevoelens. Maar daar durf ik niet aan mee te doen. Integendeel, ik zeg het gebed van de apostel op. Dan zal ik bidden of onze liefde en de openbaring van Zijn liefde tot ons, nog overvloediger mag worden in al onze kennis en in al onze gevoelens. Dit wens ik voor u en voor mijzelf: dat wij bij die vergadering van godzalige mensen mogen horen, die (zoals de Kerk het op de juiste wijze uitdrukt) in zichzelf de werkingen van de Geest van Christus voelen, die de werken van het vlees doden en hun harten optrekken naar hoge en hemelse dingen. Dat is geen enthousiasterij.
> Echt, het grote werk van Gods Geest is het optrekken en het neerlaten. Hij trekt de liefde van onze harten op naar Christus en Hij laat de ondoorgrondelijke rijkdommen van genade neer in onze harten. De kennis van

---

[13] *Aan William Lunell (1699-1774) heeft Toplady later nog enkele brieven geschreven. Hij was een bankier en woonde in Francis Street.*
[14] *Wright, blz. 22-23.*
[15] *Wright, blz. 23-24.*

deze zaken en de ernstige verlangens daarnaar zijn al de gevoelens die ik zou willen verdedigen. Voor deze gevoelens zou ik altijd willen strijden. Ik ben ervan overtuigd dat wij zonder enige bevinding van en vreugde in deze gevoelens, niet gelukkig kunnen leven of sterven.
Laat mij u eens het volgende vragen, als het ware onder vier ogen: heeft de Geest van God in beginsel deze diepe zaken van God aan uw ziel geopenbaard? Als dat zo is, geef dan Hem de eer. Als u de gemeenschap met Hem hoogschat en als u de vertroostingen van de Heilige Geest ooit hoog hebt geschat, strijd dan opdat u deze zaken in Gods weg zal mogen vinden. Dat is de snelweg van een nederig geloof en gehoorzame liefde. Dan zit u aan de voeten van Christus en drinkt u deze zoete en heiligende bewijzen van genade op. Die zijn dan ook een onderpand van en een voorbereiding op een volmaakte hemel, wanneer u komt te sterven.
Moge God het verhoeden dat wij ooit licht zullen denken over godsdienstige gevoelens. Als wij onszelf niet enigermate zondaars voelen en niet enigermate voelen dat Christus dierbaar is, dan betwijfel ik het of de Geest van God ooit wel zaligmakend gewerkt heeft in onze zielen.'[16]

Ergens anders beschrijft hij het herstel van het beeld Gods en de gebeden van het bestreden volk van God:

'Hier kunt u weten wiens beeld u draagt en wie u dient. Dit zijn die schetsen van het Goddelijke beeld. In het herstel van dat beeld ligt het geluk van de mens. Laat dit dan uw gebed zijn:

Beproef mij, o God en doorzoek de grond van mijn hart. Beproef mij en onderzoek mijn gedachten. Kijk toch goed of er ook maar enige goddeloosheid in mij is, of er ook maar enige wortel van bitterheid onontdekt in mijn hart ligt. Leid mij in de eeuwige weg. Laat mij toch de ware staat van mijn ziel zien. Leid mij toch uit elke valse schuilplaats. Scheur alle bedrieglijke bedekseltjes er toch af, die niet van Uw Geest komen. Verhoed het toch dat het anker van mijn hoop geworpen wordt, of het huis van mijn vertrouwen gebouwd wordt op iets anders dan op Christus, de Rots der eeuwen. Verhoed het toch dat ik het berouw zal missen, dat Uw gift is en verbonden is met het eeuwige leven. Verhoed, o verhoed toch dat ik maar zou neerzitten zonder het streven om in gerechtigheid en ware heiligheid aan U gelijkvormig te worden, zonder welke de bekering vals is en het geloof dood.'
'Dit zijn de ademhalingen van de ziel die uit God geboren is. O mens, als dit niet de taal van het binnenste van uw hart is, dan bent u nog ver van Christus verwijderd. U bent nog in uw zonden. U hebt alles nog niet verlaten. U bent nog nooit opgewekt om het Lam te volgen. Maar als dit uw wens en uw gebed is, dan zeg ik met vrijmoedigheid dat dit de echo van levendmakende genade is en dat de God, Die in u een goed werk begonnen heeft, dat voleindigen zal tot op de dag van Jezus Christus. U zult met eer en heerlijkheid bevonden worden als Hij zal verschijnen.'[17]

Zanchius
Hij schreef zijn gedichten met het oog op vrije genade. Toplady schreef echter niet alleen gedichten. Toen hij ongeveer twintig jaren oud was, vertaalde hij een werk van Zanchius[18] uit het Latijn. Het kreeg de titel: *De leer van de absolute predestinatie vastgesteld en verdedigd.*
Hij had een bescheiden karakter en was ook een beetje bedeesd. Daarom werd dit werk pas negen jaren later uitgegeven. Hij vertaalde dit werk met het doel om de beginselen van de Reformatie op te helderen en de tegenwerpingen, die opgeworpen waren, te weerleggen. Een van die tegenwerpingen was, dat de leer van de predestinatie slechts ten dele zou zijn aangenomen door de mensen, die de kerk van Rome tijdens de reformatie hebben verlaten.
Toplady heeft zich niet letterlijk aan de tekst van Zanchius gehouden. Niet voor niets staat er in de ondertitel '*voor een groot gedeelte* vertaald uit het Latijn van Zanchius'. Hij schrijft in het voorwoord het volgende over de manier waarop hij het werk vertaald heeft:

'Hoewel het originele stuk van Zanchius voortreffelijk is, heb ik het toch aangedurfd om de vertaling hier en daar wat in te korten of juist uit te breiden. Ik heb mij deze vrijheid veroorloofd omdat ik het verlangen had

---

16 *Works, Free will and merit fairly examined, blz. 361-362.*
17 *Works, The conversion of Matthew, blz. 402.*
18 *Hieronymus Zanchius (1516-1590) was een Italiaanse reformator. Hij was professor van het Oude Testament in het college van St. Thomas te Straatsburg. Vanaf 1568 gaf hij les in dogmatiek te Heidelberg.*

om een zo compleet mogelijke verhandeling over dit onderwerp samen te stellen, zover als ik hiervoor de ruimte zou krijgen. Ik heb eerder geprobeerd om mijzelf in de geest van deze bewonderenswaardige schrijver te verplaatsen, dan om met de uiterste nauwkeurigheid zijn woorden over te schrijven. Ik geloof nederig dat het zo een meer bevredigend geheel is voor de Engelse lezer. De geleerde lezer kan, als hij dat wil, de volgende verhandeling altijd nog vergelijken met het oorspronkelijke Latijn. Dan kan hij zien in hoeverre ik het heb aangedurfd om van Zanchius te verschillen. Hij kan dan zelf oordelen of mijn weglatingen, veranderingen en uitbreidingen nuttig en terecht zijn.'[19]

In 1760 kreeg Toplady de graad van Bachelor of Arts (B.A.).

1760

In het dagboek van Toplady is te lezen dat hij nog steeds contact had met ds. Morris en andere vrienden:

'Vrijdag, 1 augustus (1760). Ik bezocht samen met mijn lieve broeder James Morris die dierbare volgelinge van het Lam, Mrs. Hutchins.
Zaterdag, 2 augustus. Ontbeten bij Mrs. Morgan. 's Middags at ik met Mrs. Hutchins bij die lieve Mr. Morris. (..) Nadat Mr. en Mrs. Morris mij vergezelden naar Billy Barn, nam ik afscheid van hen en verschillende andere vrienden.
10 augustus. Ik at bij Mr. Powell. (..) 's Middags ging ik naar de kerk in Backlane. Die lieve Mr. Morris preekte uit Jes. 51:19: *Door wien zal Ik u troosten?'*

Toplady meldt in een van zijn verhandelingen nog een voorval in het jaar 1760:

'Ik heb een zeer beminnelijke Christin gekend die stierf in het jaar 1760. Tijdens haar laatste ziekte werd ze zeer gekweld met duisternis in haar ziel. Terwijl God haar leidde door de wildernis van geestelijke nood, rustte haar anker op de beloften, hoewel ze haar gezicht op de Belover verloren had. Als een bewijs van volkomen aanhankelijkheid op Gods trouw, Die Zich verborgen hield, gaf ze opdracht dat de volgende tekst op de plaat van haar doodskist moest gegraveerd worden: *Handel met mij, o God, om Uws Naams wil, want Uw goedertierenheid is zoet*. Dit ging tegen de gewoonte in om de naam en de leeftijd te graveren. En deze tekst *werd* geplaatst. Het is zoals de begaafde Dr. Manton lang geleden heeft uitgedrukt: 'Het geloof neemt Gods contract aan en de lijdzaamheid wacht op de uitbetaling.'[20]

Terugkeer

Samen met zijn moeder bereidde Toplady zich voor op zijn terugkeer naar Engeland. Hun spullen werden met een schip overgevaren. Op 11 augustus namen zij afscheid van hun vrienden:

's Avonds ging ik naar Backlane. De lieve Mr. Morris preekte over de tekst: *Roep Mij aan in de dag van benauwdheid*. Na de dienst nam ik afscheid van deze dierbare man Gods.
12 augustus. Tussen twaalf en een uur ging ik met mijn moeder aan boord van de Racehorse. Wij hopen aan te komen in Parkgate (Cheshire). Een zware oversteek.
13 augustus. Wij kwamen ongeveer om twee uur 's middags aan land bij Parkgate. Samen met mijn moeder ging ik met de postkoets naar Chester.
16 augustus. Mij werd verteld dat Mr. Bennett ongeveer een jaar geleden de eeuwige heerlijkheid is ingegaan. Hij was een predikant, die ik in juli van het jaar 1757 verschillende keren met veel troost en stichting beluisterd heb in Chester. 's Avonds vertrokken mijn moeder en ik met de postkoets naar Londen.'

Whitefield

Zij kwamen aan in Londen op twintig augustus, tussen vijf en zes uur 's avonds. Hij had amper tijd om zijn bord leeg te eten, want hij schrijft:

---

[19] *Works, The doctrine of absolute predestination, etc. blz. 664.*

[20] *Overgenomen van http://theologienet.nl/documenten/toplady_word.pdf. Ik heb de tekst met de oorspronkelijke tekst vergeleken en heb enkele woorden, omwille van de leesbaarheid, aangepast naar hedendaags taalgebruik.*

‘Ik ging ’s avonds naar de Tabernacle aan de Tottenham Court Road. Daar hoorde ik Mr. Whitefield[21] een prachtige preek houden over de tekst: *Word vervuld met den Heiligen Geest.* Hij werd in staat gesteld om te spreken met wonderlijke kracht. Dit bewees dat hij werkelijk vervuld was met de Heilige Geest.’[22]

Boekhandel

Toplady besloot om zich als kandidaat beschikbaar te stellen voor de heilige bediening. Hij maakte ondertussen van elke gelegenheid gebruik om de beste predikanten van de Anglicaanse Kerk en van de Nonconformists te beluisteren. De gemiddelde predikant van die dagen keek neer op deze mensen en besteedde zijn tijd liever aan kaarten en drinken dan aan het werk in de gemeente.

De volgende anekdote laat zien hoe droevig de handelswijze was van de geestelijken in die dagen.

‘Ik kocht wat boeken in het voorjaar van 1762, ongeveer twee maanden voordat ik bevestigd zou worden. Ik was bij de alom gewaardeerde Londense boekhandelaar Osborne, van Gray’s Inn Gate. Nadat ik de boeken gekocht had, nam de Osborne mij mee naar het achterste gedeelte van de grote boekhandel en fluisterde hij: ‘Meneer, u zult binnenkort bevestigd worden. Ik neem aan dat u nog geen grote voorraad preken hebt aangelegd. Ik kan u zoveel mogelijk delen met preken geven als u wilt. Zij zijn allemaal origineel en voortreffelijk. Het is een koopje.’ Mijn antwoord was: ‘Op die manier wil ik echt geen klant van u worden. Ik ben van mening dat iemand, die niet eens zijn eigen preken kan of wil maken, niet geschikt is om een ambtsgewaad te dragen. Waarom denkt u dat ik kant-en-klare preken zou willen kopen? Ik zou veel eerder kleren willen kopen die meteen geschikt zijn om aan te trekken.’ Ik schrok van zijn antwoord. ‘Jongeman, schrik toch niet als ik u kant-en-klare preken aanbied, want ik kan u verzekeren dat ik in de jaren dat ik boeken verkoop al veel kant-en-klare preken heb verkocht aan vele bisschoppen!’ Mijn antwoord was weer: ‘Beste meneer Osborne, als u de geloofwaardigheid van de Kerk van Engeland maar enigszins na aan het hart ligt, vertel dit dan nooit verder aan wie dan ook!’[23]

Dr. Gill

Toplady was het meest gefascineerd door ds. John Gill[24] van Carter Lane, Southwark. Hij was een van de predikanten van de *Nonconformists*. Zijn geleerdheid en de waardigheid, waarmee hij de bijbelse leerstukken verdedigde, waren spreekwoordelijk geworden. Hij leerde: *Door genade zijt gij zalig geworden, en dat niet uit u, het is Gods gave*. In het begin schrokken de mensen van zijn leer. ‘Wees toch voorzichtig, meneer. Preek toch zo niet. De rijkste leden zullen hun lidmaatschap opzeggen.’

‘Spreek niet van verlies,’ riep hij, ‘ik ben niet bang om arm te worden. Er is niets in waarde te vergelijken met de Evangeliewaarheden.’

Niet alleen bezocht Toplady de diensten van dr. Gill, maar hij maakte ook kennis met hem. Vaak ontmoetten zij elkaar of schreven zij brieven aan elkaar. Toplady liet hem zijn vertaling van Zanchius zien. Gill was het er van harte mee eens en drong aan om het naar de drukker te brengen. ‘Toen was ik echter nog niet geheel bevrijd van mijn mensenvrees.’ Daarom werd het manuscript weer veilig opgeborgen in zijn bureaulade.

De kennissen van Toplady zouden het wel kunnen begrijpen als hij hele avonden bezig zou zijn met gokspellen als Backgammon of Faro, maar zij konden maar niet begrijpen dat iemand als hij hele avonden naar zo’n diepzinnige prediker als dr. Gill zat te luisteren.

Hier volgen nog enkele gedeelten uit het dagboek van Toplady:

‘23 augustus 1760. Ik bezocht Mrs. Bennet. Zij staat nog steeds vast in het geloof en is sterk. ’s Avonds ging ik naar de Tabernacle. Mr. Whitefield sprak met kracht over Hand. 22:14, 15.

26 augustus. Ik wachtte op dr. Gill en dronk thee bij Lady Piers. ’s Avonds ging ik naar de kapel van Tottenham Road. Mr. Whitefield preekte over Mark. 16:3. Een onvergetelijke preek.’

---

[21] *George Whitefield (1714-1770) was een predikant van de Kerk van Engeland. Hij preekte als evangelist op vele plaatsen.*

[22] *Wright, blz. 24-30.*

[23] *Ryle.*

[24] *John Gill (1697-1771) was een predikant van de baptisten. Daarnaast was hij ook een bijbelgeleerde en theoloog die stevig vasthield aan de calvinistische leer. In de bijbelverklaring van Patrick, Polus en Wells wordt hij verschillende malen geciteerd.*

(Datum onbekend). 's Middags ging ik met de koets naar de kapel van Carter Lane. Ik hoorde dr. Gill preken over Deut. 32:18. 's Avonds preekte Mr. Whitefield over Gal. 3:22.[25]

Toplady bezocht ook vaak de kerk aan New Way. Op de kansel van deze episcopale kerk stond William Romaine[26]. Romaine preekte het Evangelie met de vurigheid en de ijver van een apostel. Toplady hoorde deze predikant ook regelmatig. Zij werden later ook goede vrienden.

3. Blagdon en Farley Hungerford

Diaken
Op 5 juni 1762 werd Toplady bevestigd tot diaken van de gemeente van Blagdon. De rector was ds. William Lupton. Blagdon is een pittoresk dorpje in Somerset, gelegen op de helling van Mendip. Toplady hield zijn eerste preek op zondagavond, 13 juni 1762.
Opvallend is het kleine aantal mensen dat de morgendiensten bijwoonde. De gemeente wordt vriendelijk vermaand om altijd aanwezig te zijn:

> 'Als u 's morgens niet aanwezig bent, dan berooft u uzelf van de troost en het nut, dat u kunt verkrijgen door middel van het horen van de mooiste gebeden ter wereld.'[27]

Hij gaat verder:

> 'Ik hoop altijd voor u klaar te staan als mijn plicht mij naar uw huis roept, of het nu vroeg of laat is. Ik heb verder weinig vrije tijd om u vaak te bezoeken. Mijn zwakke gezondheid laat het ook niet toe. Als ik ooit zie dat er iets mis is met uw levenswandel, dan moet u mij toestaan om het u in de geest van liefde en teerheid bekend te maken. Aan de andere kant, als u bij mij iets kunt bespeuren, dat strijdt tegen de waardigheid en heiligheid van mijn ambt, dan moet u mij daar vriendelijk op wijzen. Zowel de armsten als de rijksten mogen dat doen. Het is dan mijn plicht om naar u te luisteren.'

Avondmaal
Op zondagavond 4 juli moest hij weer vaststellen dat er 's morgens veel minder mensen aanwezig waren. Dringend verzocht hij de gemeenteleden om de diensten bij te wonen. In zijn preek van 31 oktober legde hij de gemeente uit dat het van groot belang is om deel te nemen aan het Heilig Avondmaal. In een van zijn preken zegt hij hoe de mensen aan het Avondmaal behoren te komen:

> 'Ik zie nu de tekenen van brood en wijn op de tafel staan. Ik twijfel er niet aan dat het de bedoeling van velen van jullie is om te naderen tot de troon der genade, die God genadig heeft opgericht door de gerechtigheid en het lijden van Zijn Zoon, Die aan Hem gelijk is.'

> 'O, wacht u voor het komen met het ene woord op uw lippen en een ander woord in uw harten! Pas op dat u niet met uw mond het volgende zegt: *Wij komen niet naar Uw tafel, O Heere, vertrouwend op onze eigen gerechtigheid*, terwijl u misschien in werkelijkheid een verborgen overblijfseltje hebt ten gunste van die eigengerechtigheid, waarvan u zegt dat u die verwerpt. U denkt dan dat Christus' gerechtigheid alléén u niet zal behouden, tenzij u er nog wat aan toevoegt om het zaligmakend te maken. O, bedrieg u niet! God zal Zich op deze wijze niet laten bespotten en Christus zal Zich niet laten beledigen door uw onbeschaamdheid. Noem uw eigen werken wat u wilt. Of u ze nu oorzaken, uitdrukkingen, voorwaarden of toevoegingen noemt: het komt op hetzelfde neer. Al deze zaken zorgen ervoor dat Christus van Zijn Middelaarstroon

---

[25] *Wright, blz. 33-35.*
[26] *William Romaine (1714-1795) was een predikant van de Engelse Staatskerk. Hij heeft verschillende gemeenten gediend, waaronder St. Andrew by the Wardrobe.*
[27] *In de Anglicaanse Kerk werden altijd formuliergebeden gelezen.*

afgestoten wordt door dergelijke gedachten over de menselijke gehoorzaamheid. Als u niet geheel steunt op Jezus als de Heere uw Gerechtigheid; als u uw geloof in Hem vermengt met iets anders; als het volbrachte werk van de gekruisigde God niet alléén uw erkende Anker en Fundament van aanneming bij de Vader is, zowel hier als in het hiernamaals, kom dan naar deze tafel toe en gebruik deze tekenen van Zijn lichaam en bloed op uw eigen risico!'

Verder drukt Toplady hun grote verantwoordelijkheid op het hart:

'Laat uw eigengerechtigheid achter, anders hebt u hier niets te zoeken. U bent nog zonder bruiloftskleed. God zal tegen u zeggen: Vriend, hoe bent u hier gekomen? Verder zeg ik nog, dat als u door leeft in deze staat van ongeloof, u dan tot zwijgen gebracht zult worden op de oordeelsdag. Dan zult u geen excuus hebben. De verachte Zaligmaker zal met betrekking tot u tegen Zijn engelen zeggen: *Bind hem bij de handen en de voeten en werp hem in de buitenste duisternis. Want velen zijn geroepen, maar weinig uitverkoren.*'[28]

Geschenk
Toplady stond slechts voor een korte periode in Blagdon. Toch was hij al snel zeer geliefd bij de gemeenteleden. Het verhaal gaat dat hij de gewoonte had om zijn gemeenteleden boeken te geven. Een van die boeken is nog bewaard gebleven[29]. Het gaat om een vertaling van a Kempis' Navolging van Christus, geschonken aan Dorcas Cole.

Ruzie
Begin 1764 werd de gemeente van Blagdon verscheurd door een twist, die de gemeente in twee kampen verdeelde. Het is niet helemaal duidelijk waar deze twist over ging. In een preek van 15 januari deed Toplady veel moeite om de twee partijen weer te verzoenen. Hij nam als tekst: *Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren:*

'Ik ben er bijzonder blij mee dat ik part noch deel heb aan de twisten, die jullie gemeente verdeeld hebben. Beide partijen zijn mij even dierbaar. Ik wens van harte dat jullie zullen leven overeenkomstig het Evangelie van Christus en zullen laten zien dat jullie Zijn discipelen zijn door het vergeven en liefhebben van elkaar.'

Vaste Rots
Van al de wandelroutes in de omgeving van Blagdon kan men langs de weg over de zuidelijke hooglanden en langs de weg richting Burrington Gorge, de meest indrukwekkende van deze grote en imposante ravijnen zien. Mendip staat bekend om zijn schitterende rotsformaties.
Grote gedeeltes van deze rotsen zijn geel gekleurd door het kruiskruid. Andere delen zijn grijs of begroeid met varens. De steile hellingen torenen meters boven de wandelaars uit.
Omdat de wegen zo kronkelig zijn, wordt de wandelaar soms verrast door een grote stilte. Het lijkt dan alsof hij zich in een grote, diepe put bevindt. Als hij vervolgens deze nauwe bergpas verlaat, ziet hij links een grote, gekliefde grijze rots. De grote inham is deels begroeid met planten.
Inham
De bodem is bedekt met gras, grasklokjes en uiteraard het kruiskruid. Men zegt dat Toplady langs deze inham liep en plotseling overvallen werd door een grote onweersbui. Nadat hij in deze rots een schuilplaats gevonden had zou zijn dichtersgeest ontwaakt zijn. Hij uitte zijn ervaringen in de hymn die altijd verbonden zal blijven met zijn naam: *Rock of Ages* (Vaste Rots). Zoals wij kunnen zien waren verschillende elementen van deze hymn al in de gedachten van Toplady aanwezig toen hij in 1759 zijn boekje met gedichten samenstelde. Toch moeten wij ons in gedachten houden dat wij de uitdrukking 'Rots der eeuwen' pas voor het eerst tegenkomen in een handschrift, dat een preek bevat die gehouden is in Blagdon. Uit die preek zullen we hierna enkele dingen citeren. Dit feit maakt het traditionele verhaal wel aannemelijker. De personen die dit verhaal verspreid hebben, kunnen nooit van het bestaan van deze handschriften hebben geweten. Het is zeker dat in deze periode de overdenking over Christus als de gekliefde Rots om in te schuilen, de gedachten van Toplady bezetten. In deze periode woonde hij op loopafstand van een opvallende rotsformatie. Zowel in zijn dagen als in onze dagen is

---

[28] *Works, Good news from heaven, blz. 374.*
[29] *Begin 20e eeuw.*

deze rots een van de bezienswaardigheden van dit gebied. Het is een enorme gespleten rots. De bewering dat de hymn pas lang na zijn verblijf in Blagdon uitgegeven werd, legt geen gewicht in de schaal, want Toplady heeft zeer veel gedichten jarenlang achtergehouden nadat hij die samengesteld had. Zover ik weet gebruikte Toplady de uitdrukking 'Rots der eeuwen' voor het eerst op 22 april van het jaar 1764, in een preek op de paaszondag: 'Als God alleen diegenen zalig zou maken die zuiver en oprecht zijn, dan zou de hemel geen inwoners hebben.' Verder zegt hij:

> 'Ik zeg dit niet om aan te moedigen tot zondigen, maar om de mensen te bemoedigen die bedroefd zijn over hun zonden, die naar het bloed van het kruis vluchten tot vergeving van de zonden en wier gebed is dat zij van nu aan vernieuwd mogen worden in de geest van hun gemoed en voor God vruchten mogen voortbrengen die de bekering waardig zijn. Laat hen toch niet vrezen om Hem te ontmoeten. Laat hen toch niet zeggen: *Wie zal bestaan wanneer Hij zal verschijnen?* want deze mensen hebben een Fundament, waar zij op kunnen staan. Het is een Fundament, dat niet omver gestoten kan worden: Jezus de Middelaar en Borg van het verbond, Christus, de Rots der eeuwen. Hij stierf voor mensen zoals u. Hij stierf voor degenen wier zonden als een onbeklimbare berg voor hen liggen, wier zonden als een grote scheidsmuur voor hen staan en de toegang tot het eeuwige leven blokkeren. Ik zeg: Hij ruimde de zonden van Zijn boetvaardige volk uit de weg en nagelde die aan Zijn kruis.'

Persoonlijk ben ik van mening dat de hymn 'Rock of Ages' in Blagdon geschreven is. De preek waar ik uit geciteerd heb was Toplady's afscheidspreek voor de mensen van de gemeente van Blagdon.[30]
In een niet uitgegeven en ongedateerde preek over Jesaja 41:11 kan men nog een andere interessante verwijzing naar de Rots der eeuwen zien. Christus wordt op drie manieren gezien als de Rots:

> 'De inwoners van de Rots, dat is van het steenachtige Arabië, etc.
> Laat zelfs deze ruwe, onwetende en barbaarse streken galmen van de hoogste lof van God en van Zijn Christus. (..) Vooral zij mogen zingen, die de geestelijke inwoners zijn van Christus, de geestelijke Rots der eeuwen. Op drie manieren is Hij de Rots der eeuwen:
>
> 1. Hij is het Fundament om het gebouw te dragen.
> 2. Hij is de Rots om in te schuilen.
> 3. Hij is de Burcht om u te beschermen, Math. 16:18 en 7:25; Jes. 32:2; Hoogl. 2:14.
>
> Wij zijn geneigd om huizen van eigengerechtigheid voor onszelf te bouwen. God zendt ons een brief: 'U moet dit huis verlaten'. Daarna drijft Hij ons uit naar de Rots. Als God uw Vader is, dan zal Hij u buiten de deur zetten van het Babylon dat u gebouwd hebt. U kunt beter meteen het huis van de vrije wil en menselijke verdienste verlaten. Anders zal het huis instorten en zult u onder zijn puin begraven worden.'

Er is nog een handschrift dat niet is uitgegeven: *Het paslood van het geloof*. Waarschijnlijk is dit een gedeelte uit een preek over Psalm 107:30:

> 'Een statig schip, dat bij maanlicht in de baai voor anker ligt, is het mooiste gezicht dat er is. Het ligt in een kalme zee en onder een stille hemel te wachten op hoogwater. Dat zal het schip de haven in brengen. Zo ligt de stervende christen ook voor anker. Hij rust veilig op Christus, de Rots der eeuwen.'[31]

Het beeld van havens en rotsen is geliefd bij Toplady. Hier gebruikt hij ook het beeld van een schip en een rots, maar dan op een andere wijze. Hier wordt de Goddelijke gerechtigheid voorgesteld als een rots (een granieten bank) en de gerechtigheid van Christus als het Hoogtij:

> 'Sommige havens hebben zandbanken die voor de ingang liggen. Die zandbanken verhinderen de schepen om die haven binnen te gaan wanneer het laagtij is. Er is nog een andere bank. Geen zandbank, maar de granieten[32] bank van de Goddelijke gerechtigheid. Die ligt tussen de zondaar en de hemel in. Christus' gerechtigheid is het hoogtij dat de gelovige zondaar over deze granieten bank heen tilt en hem veilig doet

---

30 *Wright, blz. 38-44.*
31 *Wright, blz. 105-106.*
32 *Adamantine, onvermurwbaar, zo hard als een diamant.*

aanlanden in het land van de eeuwige rust. Onze eigengerechtigheid is het laagtij, dat ons in onze grootste nood niet in de haven kan brengen en ons voor altijd buiten het hemelse Kanaän doet blijven.'[33]

Voor zwakgelovigen, die de volle zekerheid nog missen, is Christus ook een Rots om in te schuilen:

'Het geloof is het oog van de ziel. Het oog kan alle dingen zien behalve zichzelf. Zo kunt u ook een waar geloof hebben zonder dat u in staat bent om dat te zien. God zal de dag der kleine dingen niet verachten. Het *klein geloof* gaat net zo zeker naar de hemel als het *groot geloof*. Niet met evenveel troost, maar wel met evenveel zekerheid. Als u slechts als een zondaar tot Jezus komt en als u uzelf altijd alléén op Zijn bloed en gerechtigheid werpt en op de genade en de beloften van God in Christus, dan bent u net zo zeker een gelovige als de meest zegevierende gelovige die er ooit geleefd heeft. Onthoud te midden van al uw zwakheid, verdriet en verzoekingen, dat God de slechtste en onwaardigste ziel, die de zaligheid alleen in de Naam van Jezus Christus, de Rechtvaardige, zoekt, nooit zal buitenwerpen of verwerpen. Wanneer u de Steenrots niet kunt volgen, dan zal de Steenrots u volgen. Hij zal u aan deze zijde van het hemelse Kanaän nooit verlaten. Als u gevoelt dat u Christus werkelijk nodig hebt, dan mag u altijd en in elke gelegenheid de toevlucht nemen tot de verbondsliefde en getrouwheid van God om vergeving, heiligmaking en veiligheid te krijgen. U mag dan met dat volkomen recht en met die aanspraak komen zoals de reiziger leunt op zijn staf, of zoals een vermoeide arbeider zich op zijn bed neerwerpt, of als een rijke edelman die naar de bank toe gaat om zoveel geld op te nemen als hij maar wil.'[34]

Louis Benson is een andere mening toegedaan dan Thomas Wright. Hij zegt dat Toplady deze hymn hoogstwaarschijnlijk geschreven heeft na het lezen van het voorwoord van de *Hymns on the Lord's Supper* van John en Charles Wesley[35] (1745). Daar staat een gebed met veel uitdrukkingen die ook in de hymn terugkomen. Waar de inspiratie voor deze hymn ook vandaan moge komen, deze hymn is een zegen. Voor vele generaties mocht dit lied een rotsvast getuigenis zijn van het machtige offer van onze Zaligmaker en een grote bemoediging voor de heiligen in de hele wereld. Moge God ons meer beïnvloeden en ons meer gezangen geven, die zo'n rijke nalatenschap hebben.[36]

Hieronder volgen nog enkele gedeelten uit de mooie preek over de Rots der eeuwen:

'Wij herdenken vandaag de vreugdevolle gebeurtenis van Christus' opstanding. Deze opstanding moet door boetvaardige zondaars beschouwd worden als een openbare en plechtige bekrachtiging van de vergeving der zonden. Deze opstanding moet ook beschouwd worden als een volkomen vrijspraak onder de hand en het zegel van God Zelf, als ik het zo mag uitdrukken. Hij verzekert ons dat de voldoening van de Zaligmaker aangenomen was en dat de zonden van Zijn verlosten door Hem weggedaan zijn. Dit heerlijke zicht op Christus' lijden en opstanding deed Paulus op de berg van heilige triomf staan. Hij daagt iedereen uit: *Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods?*'
'Iemand die in Christus gelooft, hoeft niet neerslachtig te zijn. Hij mag alles wat Christus gedaan en geleden heeft, zien als gedaan en geleden voor hem. Zo mag hij de Schrift ook zien als een schatkamer of magazijn, gevuld met beloften die allemaal zijn eigendom zijn. Met betrekking tot de genade op aarde en de heerlijkheid in de hemel is er niet één belofte in de Bijbel, die niet gedaan is aan de zwakste volgeling van Christus.'

Hij besluit de preek als volgt:

'Mogen u, ik en alle anderen die verlangen om Zijn Naam te leren kennen, met lichaam en ziel toegelaten worden in Zijn paleis hierboven. *Dan zullen wij altijd met de Heere zijn* en met elkaar.'

---

33 *Works, Observations and reflections, blz. 549.*
34 *Works, A caveat against unsound doctrines, blz. 322.*
35 *Charles Wesley (1707-1788) was een predikant van de Kerk van Engeland. Ook was hij een rondreizend evangelist.*
36 *Tim Challies; http://www.challies.com/articles/hymn-stories-rock-of-ages.*

Toplady bleef echter een week langer dan hij had gedacht. Daarom hield hij nog een tweede afscheidspreek. Dit vond op 29 april plaats. Op 13 mei preekte hij in St. John's Chapel in Bath. Daarna vertrok hij naar Londen. Toen hij daar aankwam, hoorde hij het goede nieuws dat zijn vriend Romaine predikant geworden was van de St. Andrew Wardrobe en de St. Ann, Blackfriars. Hiervoor was hij uit de New Way Chapel geworpen en had hij voor een lange tijd geen gemeente.

Wij kunnen in een brief aan William Lunell lezen dat Toplady een korte periode voorging in de episcopale kerk aan Duke Street:

> 'De Voorzienigheid heeft een korte tijd later mijn weg gebaand naar de kerk aan Duke Street. In allerlei opzichten heeft die kerk mijn voorkeur (boven de kerk van New Way, rb). Ongedacht is deze kerk in mijn handen geworpen.'

Toplady werd korte tijd daarna bevestigd tot het ambt van 'priest'. Daarom heeft hij de standplaats van de kerk aan Duke Street waarschijnlijk snel weer afgestaan. In juni van het jaar 1764 werd hij benoemd tot predikant van Farley Hungerford. Deze gemeente ligt ongeveer 15 kilometer ten zuiden van Bath. In zijn werken staan verschillende verwijzingen naar het volk van Farley.

Afscheid

Toplady nam in juni van het jaar 1765 afscheid van Farley. Hij schreef een brief aan zijn vriend in Dublin, Mr. Lunnell:

> 'De zondag voordat ik uit het westen vertrok was een dag die ik niet snel zal vergeten. Ik kreeg veel ruimte in het spreken toen ik mijn afscheidspreek hield voor het volk. God schijnt aan velen van dit volk een horend oor geschonken te hebben. Ik hield het Avondmaal des Heeren met een aantal wenende avondmaalgangers. Ik kan mij niet herinneren dat dit sacrament ooit gepaard is gegaan met zo'n duidelijke zegen aan mijn ziel. Allen schenen door genade versmolten te worden. Ik mag geloven dat de onweerstaanbare vlam van heilige liefde het ene na het andere hart aanstak. Aan het einde van de dienst zeiden wij eenieder vaarwel. Dat ging met veel tranen gepaard. Toch hadden wij een hoop, die vol scheen te zijn van onsterfelijkheid. Te midden van hun teerheid en aandoening kon ik aan hun gedrag iets merken, dat leek te zeggen: 'Op een dag zullen wij elkaar weerzien.' Ik mag geloven dat dit ook zal gebeuren. Wij zullen elkaar weerzien in die plaats van liefde, waar de predikant en de gemeente nooit meer zullen scheiden.'[37]

4. Harpford en Venn Ottery

Eerlijk

Toplady verbleef een jaar in Londen. Hij preekte af en toe. Vaak bezocht hij de diensten van zijn oude vrienden, Romaine en Gill. In april stelde Mr. Samuel Cleveland van Woolwich Toplady aan als predikant van Harpford en Venn Ottery[38] in Devonshire. Deze standplaats werd voor hem gekocht. Deze praktijken gingen tegen zijn geweten in. De gemeente van Harpford bestond uit ongeveer 200 leden en die van Venn Ottery ongeveer 100. Zij liggen ongeveer 15 kilometer ten oosten van Exeter.

Hij had zoveel liefde voor zijn gemeente en was zo gedienstig, dat het gehele bedrag van zijn inkomen niet boven de tachtig pond per jaar uitkwam. Hij bekommerde zich in het geheel niet over tijdelijk voordeel, en verlangde in het geheel niet naar kerkelijke bevordering. Dit was een van zijn goede eigenschappen. Hij verdiende de hoogste plaats, maar was tevreden met de laagste plaats. In deze periode stelde hij zijn meeste geschriften op.[39]

Hij was ten volle overtuigd dat iedere kandidaat voor de heilige dienst een zeer ernstige verklaring moet afleggen.

De persoon die vanuit een verkeerd oogmerk de leer, die hij heeft ondertekend, kan achterhouden of bedekken om zich in de gunst van de mensen in te dringen, is een verrader van de zaak, die hij eens beleden heeft.

---

37 *Wright, blz. 44-48.*

38 *Vroeger Fen Ottery.*

39 *Works, blz. 3.*

Hij is een leugenaar tegen de Heilige Geest.
Ook die persoon is een verrader, die van alle beginsels van oprechtheid afwijkt om vervolging te voorkomen of enige bevordering te krijgen. Zo iemand laat openlijk blijken dat hij een afvallige is van de kerk.
Toplady onderschreef de artikelen en de liturgie uit overtuiging. Hij *geloofde* die artikelen niet slechts omdat hij ze *onderschreef*, maar hij *onderschreef* ze omdat hij ze *geloofde*.[40]

Rots
Het beeld van onze Heere als de Rots en Schuilplaats bleef hem fascineren. Hij vertelt over deze Rots in een van de brieven, die hij in deze periode geschreven heeft:

> ‘Meneer, ik hoop dat u in staat gesteld zult worden om uw ziel aan Christus toe te vertrouwen en uw bekommernissen op God te werpen. Ik twijfel er niet aan dat satan altijd klaar zal staan om beschuldigingen in te brengen. Uw geweten zal ook meewerken om een groot deel van deze beschuldigingen te beamen. Maar onthoud dat uw Rechter tegelijkertijd ook uw Advocaat en Zaligmaker is. Hij heeft uw ziel lief en was een Verzoenoffer voor uw ziel geworden. Uw zonden kunnen niet te veel en te gruwelijk zijn voor Zijn genade om ze te vergeven. Zijn verdiensten zijn niet te klein om uw zonden weg te nemen. Vlucht slechts naar Hem voor een schuilplaats. Vlucht naar de schuilplaats van Zijn gerechtigheid, dood en tussenkomst. Dan zal de vijand geen uiteindelijke overwinning behalen. Dan kan de zoon der ongerechtigheid uw eeuwig aandeel in Hem niet aantasten. Hij zal u op weg naar het Koninkrijk van God zeker aanvallen. Hij zal echter niet overwinnen, wanneer u ziet, of verlangt te zien, op Jezus om veilig gesteld te worden. Hij zal niet overwinnen wanneer u Zijn overwinnende kruishout zult aangrijpen tot behoud. U zult zien dat Hij u genadig verlichting wil geven, machtig is te verlossen en dat Hij u getrouw staande wil houden. Werp uw anker uit op Zijn liefde en wees gelukkig. Vertrouw op Zijn almacht en wees veilig. Hij weet dat ik u heel erg liefheb en dat er geen dag voorbijgaat, waarop ik niet tot Hem voor u bid. Moge de Heilige Geest Zijn hemelse vrede in uw ziel uitstorten en u verheugen met Zijn heilige bezoek. Moge Hij u geheel en al heiligen wanneer Hij u van boven vertroost. Moge Hij in leven en sterven, ja tot in eeuwigheid uw Licht zijn, uw Kracht en uw Loon zeer groot! Ik weet dat uw gezondheid zo slecht is, dat u niet veel kunt lezen. Maar u kunt wel bidden. U kunt uw verlangens als wierook naar boven laten opstijgen, tot voor de troon van God. Dit kunt u elk moment doen: als u zit, loopt en als u een luchtje schept. U kunt er altijd de gewoonte van maken om gemeenzaam te zijn met de Hemel. U mag spreken met God en u mag een stille gemeenschap hebben met de Geest der genade. Elke zucht die tot Hem gericht is, is een gebed. Elke traan die vanwege de zonde gestort wordt, is een offerande (vgl. Ps. 51). Die traan zal in Christus aangenomen worden door God en zal in Zijn boek opgeschreven worden.
> Toch kunnen wij door onze zuchten die wij slaken en de tranen die wij storten onze rechtvaardigmaking niet verdienen. Alleen de zuchten, tranen, de gehoorzaamheid en de dood van Zijn Zoon, Die met de Vader een eeuwig God is, zijn tot onze verzoening. De onze zijn tot gedachtenis. Zij zijn een bewijs van het werk der genade, dat door Zijn Geest in de ziel aangevangen wordt. Onderwerp uzelf in al Gods bedelingen aan Zijn wil. Lig lijdzaam in Zijn hand. Ga niet weg van Zijn voetbank. Zie op alle geestelijke noden als gezonden door Hem. Deze helende beker is door Hem gemengd. Deze kastijding is de kastijding van een Vader. Hij heeft lief terwijl Hij slaat. Hij schijnt vertoornd te zijn, maar in werkelijkheid is Hij genadig. Mogen Zijn eeuwige armen u ondersteunen. Moge Zijn genade voor u genoegzaam zijn (daar twijfel ik niet aan). Moge Zijn tegenwoordigheid met u zijn.’[41]

Mensenvrees
Hier volgt nog een interessant aspect van zijn bediening. Het staat in een brief uit 1774 aan Lady Huntingdon[42]:

---

[40] *Ryle.*
[41] *Wright, blz. 49-50. De brief staat in de Works, blz. 829-830.*
[42] *De Gravin van Huntingdon was een zeer invloedrijke dame, vooral onder hooggeplaatste personen en predikanten. Zij behorende bij de Anglicaanse Kerk, maar onderhield ook veel contacten met predikanten buiten de Staatskerk. Zij liet 66 kapellen bouwen voor geestelijken met Calvinistisch gezinde leerstellingen. In 1768 stichtte zij een opleidingsschool voor predikanten te Trevecca in Wales.*
http://theologienet.nl/documenten/toplady_word.pdf

‘Wat betreft de leerstukken van de bijzondere en onderscheid makende genade, wil ik het volgende opmerken.
De eerste vier jaren nadat ik was bevestigd, preekte ik in deze uithoek van mijn openbare bediening vooral over de algemene inhoud van het Evangelie. Ik preekte over weinig andere zaken dan de rechtvaardiging door het geloof alleen, door de gerechtigheid en verzoening van Christus. Ook preekte ik over de persoonlijke heiligmaking, zonder welke niemand de Heere zien zou. Ik had twee redenen om mijn preken alleen tot deze waarheden te beperken. Ik zeg het met verootmoediging en berouw:

1. Ik dacht dat deze zaken wel genoeg waren om hetgeen voor de zaligheid nodig was, duidelijk genoeg over te brengen.
2. Ik was bang om de andere zaken te melden.

God heeft mij Zelf beetje bij beetje bevrijd van deze vrees. Alleen Hij kon dat doen. Hij liet nooit toe dat ik iets zou preken of zelfs maar zou noemen dat tegen Zijn waarheid inging. Zo heeft het Hem genadig behaagd om zeven of acht jaren geleden mijn mond te openen. Zo kon ik de gehele verborgenheid van het Evangelie bekend maken, zover als Zijn Geest mij verlicht had. Het gevolg van mijn eerste manier van preken was dat mijn preken de meerderheid van de hoorders wel beviel, maar slechts weinigen bekeerd werden. Het gevolg van mijn latere bevrijding van wereldse wijsheid en wereldse vrees is dat velen heel erg boos werden. Maar de bekeringen, waarvan ik reden heb te hopen dat God die gewerkt heeft, werden sterk vermeerderd. Daarom kan ik in mijn geval bevestigen dat het nuttig is om te preken over de verkiezing, of met andere woorden: over het zoeken naar de eerste Bron van de zaligheid en de verlossing.’[43]

‘Ik heb eens twee eerbiedwaardige dienstknechten van God gekend. Zij waren zeer godzalig en tot groot nut van de kerk. Een van hen stierf in 1759 en de ander in 1761. Ik dacht dat *als* ik mensen moest opnoemen die in deze wereld getrouw waren aan het licht dat God hen geschonken had, dat ik hen wel zou moeten noemen.
Toch hadden zij tijdens hun laatste ziekte zo’n gevoelig gezicht van hun verleden ontrouw, dat dit hen voor een tijd bijna deed wanhopen aan hun zaligheid.
Een van hen zei: ‘Ik zou alleen willen blijven leven opdat ik nog een gelegenheid mag krijgen om het Evangelie op een volkomener wijze te preken dan ik ooit heb gedaan.’
De andere man riep in grote benauwdheid uit: ‘God verbergt Zijn aangezicht van mijn ziel. Hij legt mij in bed terwijl het donker is. Dit komt omdat vanwege mijn lafhartige toegeeflijkheid jegens enkele van mijn hoorders. Ik heb niet genoeg gesproken over de leerstukken der genade in de loopbaan van mijn openbare bediening.’ Hij noemt bijvoorbeeld de leer van de verkiezing: ‘In deze leer zie ik nu zo’n heerlijkheid zoals ik nog nooit gezien heb.’
Toch waren beide predikanten goede mensen. Uiteindelijk hebben zij toch nog makkelijk mogen sterven. Maar niet voordat zij zich eerst door een zware en sombere woestijn van intens berouw en een angstige strijd heen moesten worstelen.
Het sterfbed laat zelfs de kinderen van God het gewicht van de Goddelijke zaken gevoelen. Dat gewicht wordt gevoeld met zo’n kracht, als zij tot op dat moment zelden gevoeld hebben. Als zij het al gevoeld hebben in die mate.
Er zijn mensen die gedeelten van de christelijke leer achterhouden. Dit geschiedt uit mensenvrees of om in de gunst van de mensen te komen. Zij raadplegen hun eigen gemak, vooruitgang en goede naam, ten koste van de waarheid en van de zielen. Zij zullen door een grote vallei van smart en verschrikking heen moeten trekken, eer zij het koninkrijk des hemels bereiken. Als zij al behouden zullen worden, dan zullen zij *als door vuur* behouden worden: namelijk door een weg van benauwdheid en moeite. Het bloed van zielen bezoedelt hun zielen zeer zwaar.
De apostel Paulus kan echt wel zeggen: *Wee mij, indien ik het Evangelie niet verkondig!* (1 Kor. 9:16). Driemaal zalig zijn zij die er ook aan kunnen toevoegen: *Noch houde ik mijn leven dierbaar voor mijzelven, opdat ik mijn loop met blijdschap mag volbrengen, en den dienst, welken ik, van den Heere Jezus ontvangen heb, om te betuigen het Evangelie der genade Gods En nu ziet, ik weet, dat gij allen, waar ik doorgegaan ben, predikende het Koninkrijk Gods, mijn aangezicht niet meer zien zult. Daarom betuig ik ulieden op*

[43] *Ryle.*

dezen huidigen dag, dat ik rein ben van het bloed van u allen. Want ik heb niet achtergehouden, dat ik u niet zou verkondigd hebben al den raad Gods. (Hand. 20:24).'[44]

In augustus van het jaar 1766 had Toplady een zeer zwakke gezondheid. Hij reisde naar Bristol en Abergavenny, waar hij nog werk te doen had. Vandaar vertrok hij naar Londen. Hij beschouwde deze metropool altijd als een sanatorium. Nadat hij voor een kleine periode in deze stad verbleef, reisde hij naar Bath. Daar verbleef hij enkele maanden, waarna hij vertrok naar Frampton, bij Dorchester. Daar schreef hij een brief aan William Lunell. Wij laten een gedeelte volgen:

'Ik reisde naar Londen via Exeter, Bristol, Abergavenny, Gloucester en Oxford. (..) Werkelijk, mijn waarde en lieve vriend, als u bekend zou zijn met de natuurlijke trots en hoogmoed van mijn hart, dan moet u wel erkennen dat ik al uw vermaningen hard nodig heb. (..) ik loof God: ik geloof dat ik mag zeggen dat ik nog nooit zo'n gevoel gehad heb van mijn eigen nietigheid en algehele afhankelijkheid van Hem, als vanaf de tijd dat ik u voor het laatst geschreven heb. Een zorgwekkende kwaal was in de hand van Goddelijke genade het middel om geestelijke heil te verkrijgen.
Als ik mijn hart een beetje ken, dan zou ik niet willen dat deze oorzaak weggenomen zal worden als de uitwerking blijft voortduren. Enige tijd voordat ik naar Wales vertrok, kreeg ik een beroerte. Deze beroerte scheen mij te verlammen. Op een zondagmorgen diende ik in een van mijn gemeenten. Opeens begon mijn stem te haperen en kon ik niet meer goed praten. Ook voelde ik mijn linkerhand en linkerbeen niet goed meer. Ik dacht even dat ik maar beter zou kunnen ophouden, maar ik werd in staat gesteld om met veel moeite en al stotterend door te gaan met het lezen van de gebeden totdat zij beëindigd waren. Mijn hart nam zijn toevlucht tot God en Hij was mij genadig. Toen ik de kansel beklom was ik erg dankbaar en ook heel erg verrast. Ik kon namelijk preken met bijna net zoveel kracht als gewoonlijk.
Een paar weken lang voelde ik de ongevoeligheid in mijn been. Vanaf die dag tot nu toe is mijn gezondheid vrij zwak en ben ik nog niet helemaal de oude. Ik geloof dat mijn getrouwe God ervoor zal zorgen dat de indrukken, die ik aan deze onverwachte beproeving heb overgehouden, niet meer uitgewist zullen worden. Ik beschouw deze beproeving als een oproep om mijn ogen van de aarde af te trekken en naar de hemel te richten, binnen het voorhangsel. Daar is Jezus, mijn Voorloper, ingegaan.
Totdat Hij mij tot Zich zal nemen, verlang ik om alleen van Zijn volheid te leven. Ik verlang om al mijn kracht en vertroosting van Zijn Geest, gerechtigheid en liefde te verkrijgen.
Wereldse voorspoed en de gunst van mensen kunnen zelfs het hart van een wedergeborene aftrekken van Hem, het Middelpunt van de zegeningen. Het is Zijn wijsheid en genade om alsem te gieten op de borst van aardse vertroosting. Daardoor zullen wij alleen aan Hem verbonden worden. Elke beproeving is een spijker, bedoeld om ons aan de wereld te kruisigen. Zo zal de dood van de mens der zonde en die verdorven lusten verhaast worden. Die zitten toch zo diep verscholen in elk menselijk hart.'

Op 14 juni 1767 schrijft Toplady een brief aan enkele bekenden die de leer van het Sandemanianisme toegedaan waren.[45] Nadat hij deze leer aan de kaak gesteld heeft, gaat hij verder:

'Ik kan jullie inderdaad niet meer verenigen. Als ik denk aan wat u eens was, dan smelt ik weg in tranen als ik bedenk wat u nu bent.
O, keer terug, keer terug naar de godsdienst van het Evangelie. Ik heb nooit kunnen denken dat ik de dag zou meemaken waarop u het dierbare geloof, dat u eens preekte, zou verderven.

---

[44] *Works, Clerical subscription no grievance, blz. 341-342.*

[45] *Robert Sandeman was een congregationalistisch predikant. Hij was van mening dat zaken als de heilige kus, voetwassing en wekelijkse viering van het Heilig Avondmaal eis waren van een Schriftuurlijk kerkelijk leven. In de leer was hij streng calvinistisch. Aan de leer van vrije genade gaf hij echter een uitwerking die zonder meer als uiterst bedenkelijk getypeerd moet worden. Sandeman omschreef het geloof als het eenvoudig aanvaarden van de eenvoudige waarheid. Hij achtte het onjuist naar enige gemoedsaandoeningen of begeerten in zichzelf te zien. De poging om door middel van de prediking besef van zonde en heilige gevoelens en begeerten te verwekken bestempelde hij als wettisch. Mensen moesten er enkel en alleen toe opgeroepen worden te geloven dat het getuigenis van God aangaande Zijn Zoon waar was. Door dit naakte geloof in de naakte waarheid was een mens rechtvaardig voor God. Dr. P. de Vries. Zie verder: http://www.whitefield.nl/literatuur/artikelen/37-christmas-evans-de-bunyan-van-wales-dr-p-de-vries*

Als de vermaningen van de levenden niets helpen, luister dan naar de doden. Denk aan die lieve man Gods, Mr. Rutherford. Hij was onze goede vriend. U zult ongetwijfeld veel brieven van hem in uw bezit hebben. Lees die eens. Als u die leest, dan hoop ik dat het oude vuur van Goddelijke liefde (dat zo lang heeft gesmeuld) weer mag opsteken en in uw ziel aangewakkerd mag worden. Denk terug aan de bediening van die goede arbeider. Denk aan zijn heilige gesprekken en gebeden. Wat mij betreft, dan zal ik hem nooit meer vergeten, totdat de dood verslonden is tot overwinning. Wat zou hij zeggen als hij zou weten wat voor een ongelukkige beroering u teweeggebracht hebt? Mijn hart is vol.'

In juli 1767 vertrok Toplady opnieuw naar Londen. De aantekeningen van een preek die hij op 16 juli gehouden heeft in Hampstead, zijn nog bewaard gebleven.[46]
Wij zullen Toplady in de volgende hoofdstukken voornamelijk zelf aan het woord laten. Van de periode 1767-1768 is er nog een dagboek bewaard gebleven. Dit dagboek is tussen zijn handschriften gevonden. Toplady heeft er deze titel boven geplaatst:

Korte aantekeningen van Gods genadige handelingen met mijn ziel met betrekking tot de geestelijke bevinding. Vanaf 9 December 1767. Met deze lijfspreuk: De ontmoetingen van Bethel moeten herdacht worden.

5. Het dagboek van Toplady

Ruimte in mijn ziel
Zondag, 6 December 1767. 's Morgens las ik de gebeden en preekte ik hier in Venn Ottery voor een zeer aandachtig gehoor. 's Middags was de gemeente in Harpford bijzonder groot en God maakte mij bekwaam om met grote ruimte van geest en ijver te preken. Het Woord scheen werkelijk als dauw neer te dalen en verwelkomd te worden als verkwikkende regen op het gras.
O Heere, mocht mijn bediening toch nooit slechts goedgekeurd zijn en slechts tot niets anders strekken dan om achting en liefde van mijn gemeente voor Uw onwaardige dienstknecht te verkrijgen. Werk toch het werk van Uw genade in hun harten. Breng Uw uitverkorenen toe. Verzegel Uw wedergeborenen en bouw ze op en beveel Uw eeuwige zegeningen om in hun zielen te komen! Bewaar mij voor het hoogachten van mijzelf en voor het zoeken van mijzelf. Doe hen niet meer op de mens, maar alleen op U zien!

Brieven
Maandag, 7 december. Een brief gekregen van ds. Luce en die beantwoord. Genadige God, beschik de gebeurtenissen die de brief beschrijft zó, als U het beste acht! Wilt U mijn erfenis en mijn deel uitkiezen! Laat het Uw werk zijn en niet het mijne!
Deze middag kreeg ik een brief van mijn geliefde moeder en kreeg ik mijn koffer uit London. Het is een waar genoegen om zulke geschenken en liefdeblijken van aardse ouders te krijgen, maar de betrekkingen en alle goede dingen van dit leven zijn minder dan niets en ijdelheid, vergeleken met de liefde van Christus, die het verstand te boven gaat. O, één blik van Uw bijzondere gunst, genadige Vader der geesten.
Dinsdag, 8 december. Ik was 's avonds erg verkwikt en gevoelig vertroost door het lezen van de preek van dr. Gill over de dood van Mr. Fall.

IJdele woorden
Woensdag, 9 december. Een groot gezelschap kwam 's avonds bij mij eten. Wat zijn wereldse gesprekken toch nutteloos! Ik besteedde de avond met veel meer nut, namelijk het lezen van de preek van dr. Gill over *Het antwoord van de wachter* en de verhandeling van die grote man over de uiteindelijke volharding der

[46] *Wright, blz. 50-56.*

heiligen. Heere, geef mij toch meer en duidelijkere bewijzen van mijn aandeel in dat eeuwige verbond, dat werkelijk waar in alle zaken geregeld en een vast verbond is!

Het Ene nodige

Donderdag, 10 december. Gehoord dat Mr. Duke alweer koorts heeft gekregen. Jammer dat iemand, die op andere gebieden zo beminnelijk is, het Éne nodige nog mist! Hoeveel heeft hij al niet geleden sinds ik hem ken, door te veel te drinken, en hoe menigmaal is zijn leven in gevaar geweest! Nu ben ik bang dat hij heengaat *gelijk een os naar de slachtbank. Hij is rondom in vlammen gezet en hij merkt het niet, hij is in brand gestoken, maar neemt het niet ter harte.* Ik dank God, die mij bekwaam gemaakt heeft, om getrouw te zijn voor de ziel van mijn vriend en mij in het hart heeft gegeven om hem ongeveer een jaar geleden vanuit London een brief met een vermaning te schrijven. Maar helaas, ik heb alleen mijn eigen ziel bevrijd. Noch de ervaring van het kwaad dat aanwezig is, noch de vermaningen van vrienden zullen of kunnen werkelijk enige uitwerking hebben op het hart van de zondaar, tenzij U, o Almachtige Geest, het behaagt om de kracht van Uw genade te openbaren opdat zij, die dood zijn in zonden, levend gemaakt worden door de dadelijke werking van Uw heerlijke kracht. Als opziener van deze gemeente ging ik deze morgen op pad om twee armenhuizen te bezoeken en om te zien wat eraan te doen was. Heere, wie ben ik, dat U mijn deel in een betere grond gesteld hebt en mij een rijkere erfenis hebt gegeven? Zeker, in de weg van de voorzienigheid, niet minder dan in de weg van de genade, hebt U mij onderscheiden en ik heb niets, dat ik niet van U heb gekregen.

Brief aan mijn moeder

‘s Avonds schreef ik naar mijn moeder. Enkele bijzonderheden die in haar laatste brieven aan mij stonden, noodzaakten mij om in mijn antwoord de volgende aanmerkingen te maken. Onder andere:

> ‘God heeft Zijn beloften zo vaak en op zulke verschillende manieren aan mij vervuld, dat ik denk dat wij in een dubbele mate zonder excuus zouden zijn, wanneer wij Zijn getrouwheid en macht niet zouden vertrouwen. Dat Hij door middelen werkt, is zeker en ik hoop alles te doen wat Hij mij in handen legt. Laat ons ondertussen onze bekommernissen op Hem werpen en bedenken, dat *hij die gelooft, niet zal haasten.* Er is een zaak, die mij zeer goed bevalt in Broadhembury en mij op een gezegende uitkomst doet hopen, namelijk, dat ik het helemaal niet zelf gezocht heb en elke deur tot nu toe geopend is geworden, zonder dat ik zelf geprobeerd heb om die deur te openen. Alles schijnt die weg aan te wijzen. Zo zegt een verstandig man ergens: ‘Een gelovige snijdt nooit brood voor zichzelf, of hij snijdt zich in de vingers.’ De alwijze God, Wiens nooit feilende voorzienigheid elke gebeurtenis beschikt, laat gewoonlijk de dingen waar wij ons hart op zetten, ons niet bevredigen. De dingen die wij vrezen verzoet Hij. Hij brengt wezenlijk kwaad voort uit dat wat goed schijnt en wezenlijk goed uit dat wat kwaad schijnt, om ons te laten zien wat voor een kortzichtige schepselen wij zijn. Hierdoor leert Hij ons om door het geloof te leven op Hem, de Gezegende God Zelf! Als ik mijn huidige standplaats werkelijk voor die van Broadhembury zal verwisselen, dan denk ik dat dit vlak na kerst zal plaatsvinden. Bid ondertussen of het God moge behagen mijn erfdeel te verkiezen en mijn deel te bepalen. Bid of het God moge behagen zijn genadige zegen over deze gebeurtenis te bevelen en de schaal te doen overhellen, naar het Hem goed dunkt. Dat Hij alle dingen geheel Zijn werk make, niet het mijne. Laat uw liefde voor mij niet de overhand krijgen boven uw vertrouwen op God. Ik vrees dat dit een gebrek is dat maar al te vaak voor komt, ook bij gelovige ouders.
> De gezondheid van de arme Mr. D. is weer achteruitgegaan en men wanhoopt aan zijn leven. Helaas, wat is rijkdom! Waar zijn de vrienden die de rijkdom gewoonlijk vergezellen: de lust van de ogen en de hoogmoed van het leven, wanneer de dood ons in de ogen staart! Een aandeel in het verbond der genade is meer waard dan al de werelden die God gemaakt heeft. Schatten baten niet in de dag des toorns, maar de rechtvaardigheid, de gehoorzaamheid, het bloed en de bemiddeling van Christus bevrijden van de prikkel van de tijdelijke dood en zelfs van de mogelijkheid om de eeuwige dood te lijden. Mogen wij in Hem gevonden worden, hetzij wij leven, hetzij wij sterven.’

Zingen een instelling van God

Voordat ik naar bed ging, had ik in mijn kamer veel vertroosting tijdens het zingen ter ere van de Drie-enige God, de Oorzaak van al het goed, dat ik geniet en waar ik op hoop. Ik kan door mijn zoete en herhaalde ondervinding getuigen, dat het zingen een inzetting van God is en een middel van genade. O Heere, geef

dat mijn ziel deel mag hebben aan het nieuwe lied, dat de uitverkoren engelen en de in heerlijkheid volmaakte heiligen nu voor de troon en voor het Lam opheffen.

Gebed om een zegen

Vrijdag, 11 december. Ik reed naar Broadhembury om een bezoek aan Mr. Luce af te leggen. Daar bracht ik de dag door en ik logeerde er 's nachts. Voordat ik naar bed ging, was God met mij in het gebed.

Zaterdag, 12 december. Na het ontbijt verliet ik Broadhembury en keerde terug naar mijn woning in Venn Ottery. Toen ik onderweg Ottery St. Mary bezocht, waar ik naar mijn vriend, Mr. Johnson, vroeg. 's Avonds las ik bisschop Newton over de Profetieën. Tegen de nacht bad ik ernstig tot God in het eenzame gebed, om een zegen op mijn bediening van de volgende dag en ontving een antwoord van vrede. O Heere, vermeerder steeds de afhankelijkheid van mijn hart van Uw Heilige Geest. Ik ben minder dan niets, als er al iets minder kan wezen. Ach, ik ben erger dan niets, want ik ben een verachtelijke zondaar! U bent echter oneindig genadig en alle de macht is Uwe.

Zondag, 13 december. De Heere was met mij, beide gedeelten van de dag. Beregen, o God, de zielen die de preek hoorden en doe het zaad van uw Woord, dat in zwakheid gezaaid was, opwassen in kracht!

Dr. Gill

Tussen de morgen- en middagdienst las ik snel de voortreffelijke en krachtige verhandeling van dr. Gill over de verkiezing tegen Wesley[47] door. Wat is dat gezegende en heerlijke leerstuk toch zoet voor de ziel, wanneer het door het kanaal van de bevinding in het hart ontvangen wordt! Ik kan me herinneren wat Mr. Wesley een paar jaren geleden tegen mij zei over dr. Gill: 'Hij is een stellige man en vecht door dik en dun voor zijn standpunten.' Laat de doctor maar vechten voor zijn standpunt als hij dat wil. Ik ben er zeker van dat hij vecht voor een goed doel. Ik geloof dat van mijn geleerde vriend wel gezegd kan worden wat men zegt over de hertog van Marlborough: 'Hij vocht nooit een oorlog die hij niet won.'

Gebed voor een inbreker

Maandag, 14 december. Deze morgen werd een zekere William Towning, die ongeveer negentien jaren oud was, bij Mr. Penny gebracht vanwege inbraak en beroving van de woning van de boer Endicott gistermiddag. Dit gebeurde tijdens de dienst, terwijl het gezin in de kerk was. Mijn eerlijke gemeentelid was, naar het schijnt, net voordat hij wegging naar zijn kamer terug gekeerd, zonder te weten waarom. Hij had een aanzienlijk geldbedrag op een meer verborgen plaats gelegd, dan waar het tevoren had gelegen. Daardoor was er bij hem niet meer dan dertig shilling aan geld gestolen. Hoe duidelijk is hier de hand van de voorzienigheid op te merken! Vlak voordat deze ongelukkige jongen vanuit het huis van Mr. Penny werd weggebracht naar de gevangenis in Exeter, kwam zijn vader, die maar een paar uur tevoren de toestand van zijn zoon vernomen had, naar het huis toe. Aan zijn gezicht kon je de benauwdheid van zijn hart duidelijk zien. Omdat hij zijn vader niet in de ogen durfde te kijken, barstte de jongeman in tranen uit en trok zich terug in de boomgaard, waar zijn bewaker en vader hem volgden. O Heere, als het met Uw raad kan bestaan, wees dan toch de Vertrooster en het Behoud van deze zondaar en zijn bedroefde familie. Uw genade kan hem versmelten, zo slecht als hij is. Van nature ben ik net zo verwerpelijk als hij, maar ik ben, naar ik mag geloven, een toonbeeld van genade en een overwinningsteken van Uw verlossende almacht. Geloofd zij de Heere, mijn Herschepper! Geloofd zij de Heere, mijn getrouwe Bewaarder! Bij elke omstandigheid van dit soort zou ik het volgende prachtige vers willen citeren:

Aut sumus, aut fuimus,
Vel possumus esse, quod hic est.

Één zonde leidt tot meer zonden

Voordat ik vandaag uit mijn kamer kwam, was ik te haastig en kort in het persoonlijke gebed. Mijn geweten vertelde mij op dat moment dat het zo was. En toch, zo erg was mijn ondankbaarheid en dwaasheid, dat ik niettegenstaande die stem in mijn geweten het gebed voor God toch verzuimde. In de loop van de dag had ik veel reden om van mijn eerste zonde berouw te hebben, omdat ik onder Zijn toelating in een andere zonde viel. Het is rechtvaardig, o Heere, dat U Uw tegenwoordigheid zal terugtrekken van iemand die zo zorgeloos op U

---

[47] ***John Wesley*** *(1703-1791) was een Brits theoloog en predikant en is de grondlegger van het methodisme. Hij werd bekend vanwege zijn opwekkingsbijeenkomsten.*

wacht. Mocht ik U nooit meer vanwege welke smoes dan ook beroven (of eerder, mijn ziel verhinderen) van de aanbidding die U waard bent. Mocht ik alle dingen aan de kant zal zetten om met U gemeenschap te hebben!

Mijn afkeringen genezen
Het behaagde de Heere echter om binnen enkele uren om mijn afvalligheden te genezen en de gemeenschap van de liefde tussen Hem en mij te openen. Ik sta nooit met meer gevoel verbaasd over mijn eigen verdorvenheid en ik verfoei mijzelf nooit zo diep, dan wanneer het vuur van de Goddelijke liefde mijn hart verwarmt en de uitstortingen van Gods geest mijn ziel verlevendigen. Zeker, de kennis van onze verlossing is de sterkste aansporing tot berouw en niet alleen de machtigste, maar ook zeker een onweerstaanbare beweegreden om tot algemene heiligheid te komen.

Valselijk genaamde wetenschap
Ik begon met het lezen van Le Clerc's *Ars Critica*. Dit is een hele geleerde verhandeling. Het is ook in veel opzichten een nuttige verhandeling. Toch is er op een droevige wijze scepticisme en slecht taalgebruik doorheen geweven. Moge God mij ervoor bewaren om slechts een geleerde te zijn. Ik zal een voorbeeld geven van de godsdienst van deze geleerde Fransman. Ik schrijf de volgende stukken over van het gedeelte uit zijn boek dat ik tot nu toe gelezen heb. Pagina 52: 'In N.T. omnia ferè pietatis officia… etc.' En pagina 106: 'Religio Christiana non est ità coelo integra delapsa… etc.'

Die laatste bepaling is niets anders dan een koud, armzalig compliment. Ik denk dat die laatste bepaling eraan toegevoegd is om de grofheid, die daaraan voorafgaat, wat te compenseren. Werkelijk, het eerste Jodendom en het christendom zijn geen twee aparte godsdiensten, maar zijn een en dezelfde godsdienst onder twee verschillende bedelingen.

Op blz. 122 beweert hij stellig dat er vele zaken in het Oude Testament zijn 'quae intelligi nequeunt'. Tot bewijs hiervan geeft hij zes redenen. Zelfs ik kan met mijn kleine beetje kennis door de bedrieglijkheid van zijn argumenten heen kijken en ik kan ze, ten minste tot tevredenheid van mijzelf, weerleggen.

Op blz. 125 zegt hij in feite dat het Hebreeuws helemaal niet begrepen kan worden met zekerheid. Hij zegt: 'Sommige Joden stelden pas duizend jaren na Christus een Hebreeuws grammatica en commentaren op de Schrift samen. Sed quum quicquid Judaei… etc.'
Het voorgaande gedeelte van het citaat beschrijft de taal zelf als moeilijk te begrijpen. Dit laatste is zo'n doodsteek voor de Schrift als, naar ik denk, nog nooit van een andere schrijverspen gekomen is van iemand die zichzelf een christen noemt.

Meteen daarna vertelt hij ons dat de Samaritaanse Pentateuch de voorkeur heeft boven de Hebreeuwse. Deze zou vrij zijn van de vele kleine foutjes waarmee de latere *Passim* overal vol staan. Hij zegt dat het Rabbijnse gissingen zijn om te stellen dat 'Codicem hodiernum… etc.' Op *blz. 126* valt hij de grammatica's en woordenboeken aan. Hierin zou dan weinig vertrouwen gesteld kunnen worden. Hij voegt er nog aan toe, als een kroon op al zijn andere argumenten: 'Itaque fatendum est… etc.'

Als dat zo zou zijn: zeg dan maar vaarwel tegen alle kennis, niet alleen van het Hebreeuws, maar van elke andere dode taal. Zelfs woordenboeken en grammatica's zouden niet vertrouwd kunnen worden. Is dit niet de kern van het scepticisme? Zou zo'n criticus met al zijn pompeuze letterkennis niet weggefloten moeten worden uit de geleerde wereld?

Ik bedoel, in zoverre als hij probeert om het fundament van de geleerdheid te ondermijnen en ook het fundament van de zuivere godsdienst probeert te ondermijnen. In zekere mate zal die daar altijd mee staan of vallen. Toch is dit de schrijver wiens theologische werken, die ik nooit meer wens te zien, mij enkele jaren geleden zo vurig waren aanbevolen door mijn vriend, die nu bisschop is van Clogher!

Vrijdag, 18 december. Ik reed naar Honiton. Daar kocht ik de preken van Whitty, de werken van de begaafde Walaeus en twee delen van de preken die in Cripplegate gehouden werden. 's Avonds had ik op mijn terugreis naar Venn Ottery enkele korte, maar zoete stralen van troost van Boven.

Afzwervende gedachten
Zaterdag, 19 december. Ik werd gekweld door afzwervende gedachten in mijn persoonlijke gebed. Heere, versmelt toch mijn hart van ijs. Geef mij toch op U te wachten *αδιασπαζως*. O, om de serafijnentaal van Mr. Hervey te gebruiken:

> 'Wanneer zullen mijn gebeden ophouden te zijn als de motten, die maar heen en weer fladderen in de lucht, zonder een krachtige aandrang of een zeker doel, maar als een pijl die van de gespannen boog afschiet en zo snel als de bliksem naar het doel schiet?'

Mijn God, ik heb gebrek aan de *δέησις ενεργουμενη, het gebed dat in het binnenste gewerkt is*, zoals Mr. Henry Jakobus 5:16 terecht vertaalt. *Het gebed van het hart, gewerkt in de ziel door de Heilige Geest.*

Vernieuwde krachten
Zondag, 20 december. Ik was de eerste helft van de dag ziek. 's Morgens las ik de gebeden en preekte ik maar met flauwheid.
's Middags vernieuwde God mijn krachten en ik las de gebeden en preekte in Harpford met meer vrijmoedigheid, voor een bijzonder grote groep hoorders.
O Wat een verschil, wat een onuitsprekelijk verschil, wanneer wij ons in Gods tegenwoordigheid verheugen mogen, of wanneer wij wegkwijnen bij haar gemis!
Op deze dag was mijn ziel als een wagen zonder wielen. Daarna verhief zij zich *als op arendsvleugelen.* Gedankt zij God, die de droefheid door vreugde matigt! Te veel droefheid zou mij wellicht te diep terneer-slaan, te veel vreugde zou mij boven mate verheffen. Het is met wijsheid en liefde, o God, dat U mij beide zaken laat proeven!

Preken van ds. Whitty
Maandag, 21 december. 's Morgens bevestigde ik het huwelijk van John Court en Suzanna Carter te Harpford. Toen ik weer terug keerde bracht ik de rest van de dag door met het lezen van de preken van wijlen ds. Whitty. Dat ging niet zonder enige gevoelige vertroosting en vreugde in de Heilige Geest. Hoe Evangelisch de inhoud van deze verhandelingen ook is: de stijl waarin zij geschreven zijn doet mij vermoeden dat de waardige schrijver deze verhandelingen nooit voor uitgave bestemd heeft. Het is jammer, maar de samensteller had deze verhandelingen moeten laten nakijken door een vriend die daartoe bekwaam is. Toch worden de onvolkomenheden van de samenstelling in grote mate goed gemaakt door de zoete smaak van die dierbare Naam en die aanbiddenswaardige genade, die voor de gelovige ziel als een uitgestorte olie zijn.

Zegening tijdens het lezen
Dinsdag, 22 december. De hele dag thuisgebleven. Het eerste gedeelte was ik geheel ontstemd en voelde ik wat het is, een lichaam zonder gezondheid en een ziel zonder vertroosting te hebben. Terwijl ik in overpeinzing was, ontvonkte het vuur en het licht van Gods gunst scheen in mijn hart. Ik kreeg een bijzondere zegen tijdens het lezen van de preek van ds. Mayo's *Morgen-oefeningen, (4e deel, 4e preek) over onze Verlossing door Christus van de vrees des doods*, naar Hebr. 2: 15. Enkele stukken in die schone rede troffen mij heel erg. Onder andere de volgende opmerkingen:

> 'De Apostel zegt in 1 Thess. 4:14 dat Jezus gestorven is, maar dat de heiligen in Hem ontslapen zijn. De reden van het verschil in uitdrukking is, dat Hij de dood met al zijn verschrikkingen heeft doorgestaan, opdat de dood zo voor de heiligen een kalm en gerust ontslapen zou mogen zijn. Satan begeerde Petrus te hebben, om hem te ziften als de tarwe: en waarmee ziftte en schudde hij hem? Het was met de vrees voor de dood. Petrus vreesde dat zij met hem zouden handelen als met zijn Meester. Het was zijn slaafse vrees voor de dood, die hem Christus deed verloochenen; maar nee, hij kwam tot inkeer en kwam deze vrees te boven. Hoe? Door het geloof. Christus had voor hem gebeden, dat zijn geloof niet zou ophouden. Van hen, die de dood vrezen, mag men zeggen, dat zij kleingelovig zijn. Het is de gewone weg van God om zijn volk hier in de woestijn enkele trossen te schenken van de druiven van Kanaän, Zijn volk enige druppels van de nieuwe wijn te geven, die zij zullen drinken in het Koninkrijk van hun Vader. Dit geeft hun het verlangen om er de volheid van te genieten, net als de

Galliërs, die, toen zij de wijnen van Italië hadden geproefd, er niet tevreden mee waren, dat hun deze wijnen gebracht werden, maar het land wilden bezitten, waar zij groeiden.'

's Middags was mijn ziekte bijna genezen. Werkelijk, de uitstorting van Gods liefde in het hart en een goede hoop van de genade bevordert dikwijls zowel de gezondheid van het lichaam, als die van de ziel. Het is niet de eerste keer dat ik dit ervaren heb.

De liefde des Heeren onwankelbaar

Donderdag, 24 december. Mijn geloof was de hele dag zwak en mijn vertroosting gering, in het bijzonder 's avonds, maar dit is de Rots van mijn vertrouwen, dat het gebouw van de Heere vast staat. Zijn liefde is onwankelbaar. De raad van Zijn uitverkiezing kan niet overtreden worden. Zijn verbond is van eeuwigheid tot eeuwigheid. *Hij omgordt mij, wanneer ik het niet weet.*

Onwaardig eten en drinken

Vrijdag, 25 december. De gebeden gelezen, gepreekt en de heilige Bondszegelen bediend hier in Venn Ottery 's morgens. Boer T. (die ik niet langer geleden dan vorige woensdagavond in Micktam ontmoette, terwijl hij zo dronken was, dat hij nauwelijks op zijn paard kon zitten) naderde 's Heeren tafel, met de andere avondmaalgangers, maar ik ging hem voorbij. Ik durfde de tekens van het lichaam en bloed van mijn Zaligmaker niet toedienen aan iemand, die kort tevoren Hem opnieuw had gekruisigd en geen blijk van berouw had gegeven. Hij scheen verwonderd en beschaamd te zijn. Heere, maak deze weigering van de uitwendige en zichtbare tekens, tot een middel van inwendige en geestelijke genade voor zijn ziel.

Bevinding geen inbeelding

Ik moet nog vermelden, dat het op deze biddag door Gods zegen heel goed ging wat betreft mijn gezondheid, kracht en geestvermogen. Ik heb mijn kerkdiensten waargenomen met de grootste gemakkelijkheid, vrijmoedigheid en het grootste genoegen. Ik heb echter niets van die geestelijke vertroosting en blijdschap ondervonden, die ik soms mag genieten. Het is een bewijs, dat zij verbazend ver van de weg zijn, die menen dat hetgeen de gelovigen kennen als de vreugde van de Heilige Geest, in werkelijkheid niets anders zou zijn dan bepaalde aangename gevoelens, die voortkomen uit een snelle omloop van het bloed en een snelle doorvloeiing van de levensgeesten.[48] In dit licht worden Gods vertroostingen gezien door hen, die ze nooit ondervonden hebben.

Maar wanneer datgene, waarvan de wedergeborenen zeggen dat het de lieflijkheid van Gods gemeenschap is, in werkelijkheid niets anders is dan hetgeen de koude verstandsmens zich verbeeldt, dan zou daaruit volgen, dat ieder mens, wanneer hij in volle gezondheid en geestkracht is, die inwendige aangenaamheid en lieflijkheid werkelijk zou genieten. Maar het is er ver vandaan, dat zoiets het geval is. Ik ben er zelf een getuige van, dat geestelijke vertroostingen vaak op zijn hoogst zijn, wanneer de gezondheid van het lichaam, de kracht en gemoedsgesteldheid op het laagste punt zijn en dat wanneer de gezondheid van het lichaam, de kracht en gemoedsgesteldheid op het hoogst zijn, de geestelijke vertroostingen vaak op het laagste pitje staan, ja zelfs geheel verdwenen en afwezig zijn. Daaruit besluit ik, dat de merkbare uitstorting van Gods liefde in de ziel, de lichamelijke gezondheid, kracht en gemoedsgesteldheid te boven gaat, er niet van afhangt en er van onderscheiden is. Het ene kan bestaan zonder het andere en zo ook omgekeerd.

's Nachts, op mijn kamer, was God met mij toen ik Hem in de eenzaamheid zocht. Ik mag in waarheid zeggen, uit een hartelijk gevoel van Zijn liefde, dat het mij goed is om nabij de Heere te zijn. Uw bezoek, dierbare Jezus, is het leven en de blijdschap van mijn geest.

Rijk in Christus

Zaterdag, 26 december. Ik las de preek van dr. Gill over de rechtvaardigmaking voor de tweede keer. Dat was niet zonder veel onderwijs en vertroosting. Ik denk echt dat de argumenten van deze grote man,

---

[48] *De wetenschap destijds veronderstelde dat door de zenuwen animal spirits (ook wel nervous fluid of nervous principle genoemd) circuleerden; zenuwvloeistoffen. Men dacht dat deze zenuwvloeistof zenuwimpulsen doorgaf en dat ze de eigenlijke veroorzaker was van gevoel en beweging. Aangezien men veronderstelde dat dit voor zowel mensen als dieren gold, kwam de term animal spirits in zwang. Bron: J. Zeeman; voetnoot in het boek over Religieuze gevoelens, Jonathan Edwards.*

namelijk dat het juist is dat de zegeningen eeuwig zijn, *ex parte Dei*, niet te weerleggen zijn. U komt de eer toe, o Heere, voor het gevoel dat ik heb van mijn bijzondere aandeel in Uw eeuwige liefde! Als al de schatten van tienduizenden werelden voor mijn ogen uitgestald zouden worden, dat zou alleen het gezicht van die schatten mij niet één cent rijker maken of één klein beetje gelukkiger maken. Het is de wetenschap van een bijzonder eigendom van welke zegen dan ook, dat de ziel verblijdt. Hierin ligt de vertroosting. Dankzij Goddelijke genade kan ik op alle onnaspeurlijke rijkdommen van Christus zien als de mijne. Heere, vermeerder mijn geloof en geef mij meer en meer dankbaarheid.

Avondmaal

Zondag, 27 december. 's Morgens heb ik de gebeden gelezen en gepreekt in Harpford, voor een vrij grote en hele aandachtige gemeente. Vervolgens heb ik het Avondmaal des Heeren bediend, dat gehouden werd voor enige personen, die ware Godsdienstige avondmaalgangers schenen te zijn. Het was inderdaad een inzetting van liefde voor mijn eigen hart. Ik ondervond Gods gunst en nabijheid. Ik zat onder Zijn schaduw met groot genoegen en Zijn vrucht smaakte zoet.

Vroeg bevestigd

's Middags las ik de gebeden en preekte met vele vrijheid en ruimte van geest hier in Venn Ottery. Mijn tekst was Hand. 13:39. De preek had ik vroeger zelf in Ierland geschreven in het jaar 1760, kort voordat ik mijn studie afgerond had. Hier en daar heb ik nog enkele dingen toegevoegd. Ik kan nooit dankbaar genoeg zijn, dat mijn Godsdienstige beginselen al bevestigd waren, lang voor dat ik bevestigd werd. Door de goede hand van God over mij begon ik mijn bediening in het heldere Evangelielicht. Dat is een zegen die niet iedereen te beurt valt. Vele bedienaars van het Evangelie hebben zich genoodzaakt gevoeld om zaken terug te trekken en tegen te spreken, die zij vroeger, in de dagen van hun onwetendheid, hebben gepreekt. O Heere, waarom ben ik zo bijzonder door U begunstigd? O houd mij tot het einde toe staande in de waarheid. Laat mij U meer en meer bevindelijk en gevoelig leren kennen. Dan zal het voor mij volstrekt onmogelijk zijn om af te wijken van de dierbare leer van de genade. Dat ik die leer zo vroeg te heb mogen leren inzien, zie ik als een van de duidelijkste zegeningen van mijn leven.

Al wie tot Mij komt

's Avonds kreeg ik een brief van Mr. Andrew Lacam uit Londen, waarin hij mij dit verhaal vertelde over zijn overleden zus, Miss Carter. Zij is in de vorige maand gestorven is. Zij had enige tijd geleden de Fontein van het levende Water verlaten. Ik heb twee gesprekken met haar gevoerd tijdens haar ziekte. Ik verzekerde haar dat ik niet kwam om haar hierover hard te behandelen, maar om haar, uit liefde tot haar ziel, te vragen hoe het tussen God en haar stond? Haar antwoord was, onder tranen en zuchten, als volgt:

> 'Ik voel werkelijk, dat ik de weg van God heb verlaten en mijn hart is eronder bezwaard. Maar daar staat geschreven in Gods Woord: *Al wie tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen.* Ik wil het daarom op Zijn beloften wagen, om mijn ziel zonder enige terughoudendheid aan Jezus Christus over te geven. Bij Hem, daar ben ik zeker van, kan ik niet verloren gaan. Hierop gingen wij over tot het gebed.'

Ik kon mij niet weerhouden om de brief van mijn vriend bijna meteen na ontvangst te beantwoorden. Onder andere schreef ik hem het volgende:

> 'Het bericht, dat u mij geeft over het sterven van die lieve Miss Carter, geeft wat haar betreft opzichte een grond van hoop in Israël. Het is een grote en gezegende zaak, wanneer wij bekwaam gemaakt worden om ons op de beloften neer te werpen. Dit kan onmogelijk zonder geloof geschieden. Hij, die gelooft, zal zalig worden. Geprezen zij Gods vrije genade die, naar ik mag geloven, de afwijkingen van uw zus genezen heeft en haar heeft teruggebracht binnen de palen van het verbond. Zijn Geest alléén kan overtuiging van en berouw over de zonden in het hart van de zondaar werken. Hij alléén kan het ons geven om te treuren bij het geestelijke zicht op Hem, Die onze zonden doorwond hebben. De Heere geve ons meer en meer te treuren, totdat wij ons ongeloof, onze zorgeloosheid en de hardheid van onze harten hebben weg getreurd! Ik geloof werkelijk dat de ziel nooit in een betere toestand is, dan wanneer wij met de boetvaardige zondares aan de voeten van Jezus staan. *Achter* Hem, wenende. Ik las pas van een leraar uit de vorige eeuw, wiens laatste woorden waren: *Een gebroken en verslagen hart zult Gij, o God niet verachten!* Ik kan niet geloven dat zo'n toestand, ten opzichte van het ware behoud, minder

te achten is dan die van een vroom man, die enkele jaren geleden is gestorven met deze overwinningswoorden op zijn lippen: 'Kom engelen, doe uw plicht!' Van enkelen staat er geschreven: *Zij zullen komen met geween en met smekingen zal Ik hen voeren,* terwijl anderen van het volk des Heeren de haven van het eeuwige leven bij wijze van spreken met volle zeilen en vliegende wimpels binnenkomen! Zij keren weer en komen tot Hem met gejuich. Maar dit is onze troost, dat van allen, die de Vader aan Christus gegeven heeft, niemand zal verloren gaan. Hoezeer de blijdschap van het geloof ook moge afnemen, de genade zelf zal nooit geheel ontbreken, omdat zij haar zekerheid heeft in de verbondsliefde van de Vader, Die van eeuwigheid tot eeuwigheid is, in de voorspraak van de gezegende Middelaar, die voor altijd blijft gelden en algenoegzaam is en in de getrouwheid van de Heilige Geest, Die, als Hij eenmaal is gegeven, een Fontein is van levend water, springend uit het binnenste van de gelovigen tot in het eeuwige leven. Moge Hij in al de volheid van Zijn zaligmakende genade en hemelse liefde over onze zielen neerdalen als de dauw en ons verblijden met het licht van Zijn Aanschijn. Wanneer ik de goedheid van God beschouw jegens mij, de voornaamste van de zondaren, dan ben ik verbaasd over de koudheid van mijn dankbaarheid en de geringheid van mijn liefde. Hoe arm en gering ook, het is toch Zijn gave en het werk van Zijn Geest. Een onderpand, zonder twijfel, van meerdere en grotere gaven. De Heere Jezus maakt van een vonk een vlam en *de eenzame wordt tot duizenden!* Met mijn gezondheid, waarnaar u zo belangstellend vraagt, gaat het nog nooit zo goed.
Wat nog meer is, ik ervaar dikwijls de vrede, die alle verstand te boven gaat en de blijdschap, die onuitsprekelijk is en vol heerlijkheid is. Niet dat ik mij altijd op de berg bevind. Er zijn tijden, waarin mijn Heere is *als Een Die Zich verbergt.* Maar Hij verbergt zich alleen. Hij verlaat nooit de zondaar, die Hij heeft liefgehad. Geloofd zij Zijn naam, Hij heeft beloofd, dat de wedergeboren ziel Hem ook nooit geheel zal verlaten, anders zou er nooit een heilige in de hemel zijn. Ik verblijd mij over het tijdelijke welzijn van Miss W. en bid God dat Hij haar naar de geest zal maken, zoals Hij begeert dat zij zijn zal. Miss W. en ik hebben veel kaf, dat moet verbrand worden en veel schuim, dat eraf geschept moet worden. Moge het bloed van het Lam voor ons beiden zijn tot vergeving en moge de Heilige Geest voor ons zijn als een louteringsvuur tot heiliging. Wanneer u haar schrijft, doe de kapitein en haar dan mijn christelijke groeten en doe haar uit mijn naam weten, dat, tenzij zij tot Christus komen zal als een arme zondaar met de strop van zelfvernedering om de hals en het lege geloofsvat in de hand; als een veroordeelde misdadiger, die niets heeft in te brengen; als een onmachtige schuldenaar, die niets heeft om te betalen, zij dan nog hoogmoedig is en ver van de gerechtigheid. De weg om met de volheid van God vervuld te worden, is geen geld in de mond van onze zakken mee te brengen. Wanneer u mijn oude vriend, Mr. I. ziet, vertel hem dan dat hij geen rust voor zijn voet zal kunnen vinden, voordat hij terug gekeerd zal zijn naar de leer van de genade en opnieuw toevlucht zal genomen hebben tot de ark van Gods uitverkiezing.'

De trouw van mijn God

Dinsdag, 29 december. 's Nachts voordat ik mij te ruste begaf, werd het mij gegeven om met kracht geloof te oefenen op de beloften. Het was alsof ik een samenspraak met God hield. Hij verzekerde mij van Zijn getrouwheid en ik vertrouwde Hem. Tot mijn ziel werd gefluisterd: *u zult zien dat Ik getrouw ben.* Mijn ziel antwoordde: 'Heere ik geloof het, ik houd U aan uw woord.' Ik ben ervan verzekerd dat dit meer was dan mijn verbeelding. Het was te lieflijk, te duidelijk en te krachtig om uit inbeelding voort te komen. Daar was *nescio quid divini*, (iets Goddelijks,) dat met onuitsprekelijke blijdschap vergezeld ging. Het ging alle aandoeningen, die door aardse vertroostingen geschonken zijn, zo ver te boven, als de hemelen hoger zijn dan de aarde. Daarbij is mijn ziel bij zulke ervaringen, wanneer zij vanbinnen onder het onmiddellijk licht van Gods tegenwoordigheid staat, in een grote mate lijdelijk. Zij ligt open voor de stralen van de Zon der gerechtigheid. De daden van geloof, liefde en geestelijk leven volgen erop en worden veroorzaakt door deze onuitsprekelijke ontvangst van deze Goddelijke invloed. Ik loof mijn God. Ik ken Zijn stem in mijn binnenste. Ja, de zachte fluistering van zijn goede Geest. Ik kan dit onderscheiden van welke andere ingeving ook. O Heere, geef mij altijd dit brood te eten, dat de wereld niet kent.

Werkzaamheden

Woensdag, 30 december. Laat in de middag bleef ik in Harpford eten tijdens het ontvangen van mijn tienden. Het grootste deel van de beide gemeenten wachtte mij op. Zij schenen zeer tevreden te zijn.
Ik had ook veel reden om over hen tevreden te zijn. Hoewel ik het druk had met het ontvangen van wat mij toekwam en het gezelschap zeer talrijk was, hadden Mr. Powell van Ottery (die bij het gezelschap

was) en ik verschillende aanleidingen om over belangrijkste onderwerpen te spreken, in het bijzonder over de besluiten van God en de geestelijke onmacht van de wil van de mens.

Betaling
Ik betaalde boer Carter voor veertig kilo tarwe. De tarwe zou dan onder de armen verdeeld worden. De namen van deze mensen zijn:

John Churchill, Robert Bishop, Henry Wilson, James Bedford jr., Joseph Wescoat, James Wey, Sarah Hare, John Churchill van Southertown, Charles Redwood, Patience Hall, William Perry, William May jr., Elias Tews, Richard Haddon en Richard House. Elke persoon kreeg 2,5 kilo. Ook werd aan Elizabeth Critchard en William May sr. 1,25 kilo gegeven.

Ik niets, U alles
Voordat ik naar bed ging, gaf God mij zo'n gevoel van Zijn liefde, dat maar weinig verschilde van de volle zekerheid. Wie ben ik, o God? De zwakste en ellendigste van al Uw geroepenen. Niet alleen de minste van de heiligen, maar de voornaamste van de zondaren. Maar hoewel ik een zondaar ben, ben ik echter aanvankelijk geheiligd door de Heilige Geest, die mij gegeven is. Ik zou het werk van Zijn genade in mijn hart moeten verkleinen, wanneer ik mijn wedergeboorte zou willen ontkennen. Maar, o Heere, ik wens een meerdere gelijkvormigheid aan Uw beeld. Mijn tekortkomingen en misdaden, mijn ongeloof en gebrek aan liefde zouden mij in het diepst van de hel doen neerzinken, als Jezus mijn Rechtvaardigheid en mijn Verlossing niet zou zijn. Er is geen zonde, die ik niet begaan zou, als Jezus door de kracht van Zijn Geest niet mijn Heiligmaker zou zijn. O, wanneer zal ik Hem volkomen gelijk zijn en het hart hebben, dat in Hem was? Als ik Hem zien zal van aangezicht tot aangezicht. Moge de Heere dat bespoedigen te Zijner tijd.

Terugblik
Donderdag, 31 december. De gehele dag thuis gebleven en gelezen. De gedachte aan de vele bekenden ik in de loop van dit jaar door de dood verloren heb, lag met groot gewicht op mijn ziel. Dit zijn enkele personen die overleden zijn:

ds. Piers (rector van Killishee, Ierland), Sir Robert Long, Lord Tavistock, ds. William Anderson, Mr. Davis van Hatton-Garden, mijn tante Bate uit Deptford, aartsdiaken Potter, Mrs. Cox, Mrs. Carter, Mr. Warner, Mr. Benjamin Jones, Mrs. Weare, Mr. Powell jr. uit Dublin en Mr. Unwin.

En ik ben nog gespaard! O Heere, laat het ten goede zijn en niet ten kwade! Er zijn, (zover ik weet) slechts twee dingen, die het waard zijn om voor te leven:

1. Om de zaak van God te bevorderen en Hem daardoor te verheerlijken voor de wereld.
2. Om goed te doen aan de zielen en lichamen van de mensen.

Als ik terugkijk op het voorbijgevlogen jaar, dan erken ik graag dat mijn onvruchtbaarheid verbazingwekkend groot is geweest, mijn zonde nog groter en Gods barmhartigheid groter dan beide.
Het is nu tussen elf en twaalf uur 's nachts. Ik kan het jaar, in overeenstemming met mijn tegenwoordige zielsgesteldheid, niet beter afsluiten, dan met de volgende verzen. Het is uit een van mijn eigen hymns, die mijn gevoel van de verleden weldaden en mijn nederige afhankelijkheid van de Goddelijke goedheid ten opzichte van de toekomstige weldaden uitdrukken:

O Grond van mijn hoop, Dien ik eer;
En dankbaar belijd als mijn God;
Niet rijst mijn gedenksteen, o Heer'!
Gij hielp mij en stuurde mijn lot.
Als ik het verleden beschouw,
't Is liefde, 't is zorg, wat ik vind:
Neen, nimmer verlaat Uw trouw;
Een zondaar, zo teer eens bemind.

Kinderlijk geloof
Zaterdag, 2 Januari 1768. ‘s Middags legde ik een bezoek af bij William Perry, van Southertown. Ons gesprek kreeg gelukkig een ernstige wending. Wij spraken onder andere over de Godheid van de eeuwig geprezen Zoon van God. Ik kon nauwelijks een glimlach onderdrukken. Toch prees ik tegelijkertijd van harte de eerlijke ijver van mijn welmenende gemeentelid. Hij zei: ‘Laat iemand de Schrift maar onderzoeken. Als hij niet ziet dat Christus als een Goddelijk Persoon niet alleen vanaf Zijn geboorte uit de maagd Maria bestaan heeft, maar ook van eeuwigheid, dan wil ik mijn hoofd wel verliezen.’ Dit bracht mij de opmerking in de gedachten van de begaafde James Hervey, die het volgende zegt als hij het heeft over de verzoening van Christus:

> ‘Vraag iemand van uw ernstige landgenoten, wat voor denkbeelden in hun ziel opkomen bij het doorlezen van de aangehaalde teksten! Ik durf het wel te beweren, dat hun eenvoudige en onontwikkelde verstand niet zal twijfelen wat zij moeten antwoorden. Zij zullen nooit klagen over duisterheid, of de hulp van geleerden inroepen, maar zullen onmiddellijk in al die plaatsen een genadige Verlosser kunnen vinden, Die in hun plaats lijdt en door Zijn bittere, maar verzoenende lijden, hun de vergeving van hun zonde aanbrengt. Ja, wat meer is, wanneer zij niet aan de fijnheden van de kritiek gewend zijn, dan denk ik, dat zij niet zullen kunnen begrijpen, hoe het mogelijk is om zulke schriftgedeelten op een andere manier te verstaan.’

Eerste preek
Zondag, 3 januari. De gebeden gelezen en gepreekt ‘s morgens hier in Venn Ottery.’s Middags in Harpford voor een zeer grote groep hoorders, gelet op de dikke laag sneeuw, die op de grond ligt en de hevige vorst, die het bijna even gevaarlijk maakt om te wandelen als om te rijden.
Ik begon de dienst van dit jaar met de dankbare erkentenis van de Apostel, 1 Cor. 15:10: *Door de genade Gods ben ik wat ik ben.* Dit was zowel ’s morgens als ’s middags het onderwerp van de preek. Mijn vrijmoedigheid, zowel van geest als van uitspraak, was ’s middags zeer groot. Toen ik op mijn klok keek, was ik verwonderd, dat ik mijn lieve gemeente driekwartier had beziggehouden. Toen ik klaar was met preken, leken zij niet graag op te staan, ondanks de buitengewone hevigheid van de kou. Heere der heirscharen, Die alle harten in uw hand hebt: werk in mijn hoorders, het zijn, het willen en het doen, als dat naar Uw welbehagen is.
Omdat dit buitengewoon strenge weer aanhoudt, heb ik bevolen om nog eens twintig kilo tarwe uit te delen aan:

> … Hooper, James Blackmore, John Sanford, Elizabeth Woodrow, Grace Mitchell en Martha Ham. Iedereen kreeg 2,5 kilo en John Trimlett kreeg 5 kilo

De HEERE, mijn eeuwige Rotssteen
Zaterdag, 9 januari. Deze avond voelde ik ongewoon gebrek aan zelfvertrouwen met betrekking tot het waarnemen van de dienst van morgen. Geloofd zij God, ik was vrij van strijd van buiten, maar ik had nu vrees vanbinnen. Ik smeekte de Heere om Zijn kracht in mijn zwakheid te betonen: en deze dierbare woorden kwamen met onuitsprekelijke kracht en zoetheid tot mijn ziel: *Vertrouwt op de Heere tot in eeuwigheid, want in de Heere HEERE is een eeuwige rotssteen.* Onmiddellijk werd ik bekwaam gemaakt om mij met een volkomen berusting op die boodschap van de hemel te werpen. Hoewel deze boodschap uitgesproken is als een vermaning, is zij toch echt de heerlijkste en meest vertroostende belofte. Mijn twijfels hielden op. Mijn bekommeringen verdwenen en ik was verzekerd, dat God mij ongetwijfeld de nodige sabbatskracht zou geven om mijn sabbatswerk te kunnen doen.
Zondag, 10 januari. Ik zag dat God getrouw is aan Zijn Woord. Mijn kracht was groot, zowel ‘s morgens als ‘s avonds en niet minder groot was de levendigheid van mijn hart in het preken.

Fundament
Een brief ontvangen van mijn geachte moeder. De persoon, die mij die bracht, bezorgde mij ook twee Londense nieuwsbladen, die ik morgen hoop te lezen: want dat mag ik op de dag des Heeren niet doen. Na de avonddienst bezocht ik de oude William Jay en bad met hem. Hij riep: *Wat moet ik doen, om zalig te worden?* Maar nadat ons gesprek wat meer in de diepte ging kon ik niet het minste teken van Evangelisch berouw in hem bespeuren. Hij ziet de boosheid van zijn hart niet en kent evenmin zijn behoefte aan Christus. Heere, wilt U toch zegenen, wat ik mocht zeggen en werk in zijn ziel het werk, dat geen mens

doen kan! Ik ben er sinds lang achter gekomen, dat het een van de moeilijkste en meest ontmoedigende dienstplichten is, om onwetende en niet uit de zondeslaap ontwaakte zieken te bezoeken. Maar voor God is niets te moeilijk. Hij, Wiens genade in mij werkte, kan in de zondaars werken bij wie ik nu geweest ben. Hij zal dat ook zeker doen als zijn naam geschreven zou zijn in het boek des levens.
Te midden van al onze ontmoedigingen in onze bediening voor anderen en te midden van al onze twijfels met betrekking tot onszelf, is er toch een Fundament dat zowel vast als zeker is: de rots van Gods eeuwige verkiezing. Als dit Fundament er niet was, wat zou ik mijn handen dan slap moeten laten hangen! Wat voor hoop zou ik dan voor mijzelf en voor anderen hebben? maar dit zet alle dingen recht. De onveranderlijke Jehovah kent Zijn Eigen volk bij name. Hij zal hen op de vastgestelde tijd uit de natuurstaat in de staat van genade leiden door de krachtdadige roeping, *want die Hij tevoren verordineerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen* (Rom. 8:30). Dit is heel mijn zaligheid, dit is al mijn verlangen! Dit is de grond van mijn zaligheid en dit is het voorwerp van mijn verlangen. 's Nachts was God mij heel genadig in het verborgen gebed. Groot was mijn vreugde in de Heere. Mijn gemeenschap was zoet en mijn toegang [tot de troon der genade] was vrij. O, had ik maar iets wat ik Hem kon vergelden voor al Zijn weldaden! Net voordat ik naar bed ging, werd die gezegende belofte met kracht in mijn ziel gefluisterd en gevoelig verzegeld in mijn hart: *Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten.* Amen, Heere Jezus.

Leerzame preken
Dinsdag, 12 januari. 's Middags las ik het verhaal van dr. Calamy over de afgezette leraars. Wat een slag voor de levende Godsdienst, voor het Protestantisme in het algemeen en voor de Kerk van Engeland zelf, was het droevige uitblussen van zoveel brandende en helderschijnende lichten! Maar zij zijn nu op de plaats, *waar de bozen ophouden te kwellen en waar de vermoeiden rusten.*
Donderdag, 14 januari. Ik werd heel goed onderwezen en kreeg veel troost door het lezen van die goede preek van Mr. Lee over het verborgen gebed. De tekst was Matth. 6:6. Deze preek staat in het toevoegsel van de *morgenoefeningen in Cripplegate, preek 14*. Hoe zoet zijn de vele opmerkingen die in deze preek staan! Ik schrijf er een paar op:

'Op de grote oordeelsdag zullen de verborgen gebeden openbare en publieke verhoringen krijgen.'

'Wij gaan met Jakob mank: zowel tijdens, als na onze sterkste worstelingen.'

'Ik kan het verborgen gebed wel noemen: *het onzichtbare licht dat de ziel krijgt in het hart van God.*[49] Uit dit hemelse kabinet rijst de ladder van Jakob op. De treden ervan zijn gemaakt van licht. De voet van deze ladder staat op het fundament van het Verbond. Dit verbond bevindt zich in uw hart. Het uiteinde van de ladder bereikt de troon der genade.'

'Een huilend gezicht en een gewonde geest zijn voor het oog zeer mooie vergezichten voor het oog dat uit de hemel neerziet. Dit is wanneer een gebroken hart tranen van berouw uitstort als stromen uit de rotssteen, geslagen door de roede van de wet van Mozes die door de hand van de Middelaar vastgehouden wordt.'

'Chrysostomos heeft een geniale uitspraak gedaan over de Kanaänese vrouw, *φιλοσοφει ἡ γυνη,* dat arme, verdrietige schepsel was, toen zij met Christus praatte, veranderd in een scherpzinnige filosoof. Zij disputeerde met Hem om genade te verkrijgen. O, het is een gezegende zaak om tot deze hemelse filosofie van het gebed te komen en om zegeningen uit de hand van God te bepleiten. De ziel betreedt zoals Jakob in arenam descendere, en gaat de worsteling aan met de Almacht. Door een heilige kracht verkrijgt de ziel de zegen.'
'Wanneer het zoete reukwerk van het gebed van Christus opklimt voor de Vader, dan worden onze gebeden zoet en beminnelijk. Zij brengen dan een rust teweeg bij God. Ik zie dit als een van de redenen waarom de overwinning van het gebed zo vaak plaatsvindt tijdens het avondoffer. Dat wijst dan op de dood van Christus, die plaatsvond rond het negende uur van de dag, rond de tijd van het avondoffer. Daarom kreeg het offer van Abraham een genadig antwoord. Het werd geofferd rond de zonsondergang.

[49] *Engels: the invisible light of the soul in the bosom of God.*

Izak ging 's avonds uit om te bidden. Elia bad en offerde op de berg Karmel op de tijd van het avondoffer. Ezra viel op zijn knieën en breidde zijn handen uit *omtrent het avondoffer*. David bidt of zijn gebed verhoord mag worden door de kracht van het avondoffer. Daniel werd tijdens zijn gebed aangeraakt door de engel. Dit gebeurde ook tijdens het avondoffer. Al deze gebeurtenissen bewijzen de overwinning van onze toegang tot de troon der genade, door de krachtige verdienste van de tussenkomst van Christus. Hij was het Avondoffer Dat aangenomen zou worden.'

'De heilige gemoedsgesteldheden in de harten van de heiligen tijdens het gebed zijn de vruchten van Gods onveranderlijke besluiten van liefde tot hen. Die zijn de aangewezen poortwachters van genade. Hij besluit genadig om een biddende, onderhandelende, warme en liefdevolle toestand te geven als een *prodromus* of voorloper van enkele genadebesluiten.'

'Het gebed is de verstaanbare keten, die de ziel naar God toe trekt en die genade naar ons toe trekt. Het gebed kan ook vergeleken worden met de kabel die het schip aan land trekt, hoewel de kust zelf onbeweeglijk blijft.'

Mr. Lee bedoelt hiermee dat de heiligen niet bidden met de bedoeling dat God, Die onveranderlijk is, Zijn besluiten zou veranderen, maar:

1. Om hun eigen zielen tot een nauwe gemeenschap met Hem te brengen.
2. Het is een aanwezen middel waarin en waardoor het God behaagt om de zegeningen uit te delen, waartoe Zijn kinderen zijn verkoren.

Deze begaafde man gaat verder:

'Wij moeten langzaamaan bekend gemaakt worden met alle drie de Personen van de Drie-eenheid. Ten eerste met de *Geest*, vervolgens met *Christus* en ten laatste met de *Vader*:
God zendt de Geest van Zijn Zoon in ons hart. Dan zullen Wij door Zijn Zoon roepen: Abba, Vader. De Vader verkoor ons in Christus en zendt Zijn Geest uit om ons tot Christus te trekken en om ons door Christus tot Zichzelf te trekken. Hebt u deze toegang tot God, door de Geest? Uit de hartenliefde stroomt de hart-gemeenschap.'

'Een godzalige man bidt in vindenstijd. Er zijn bijzondere tijden van toenadering tot God. Namelijk, wanneer Hij ons tot Zichzelf trekt. Wanneer de Geliefde *kijkt uit de vensters en blinkt door de tralies* (Hoogl. 2:9). Dat is de genadetijd. Dan klopt Hij op de deur van uw hart, door Zijn Geest. De uitgangen van het hart [naar Christus, AMT] zijn als de duiven uit het oosten. Die duiven hebben brieven om hun nek. Men zegt het volgende over Burnard: *Ex motu cordis, Spiritús Sancti praesentiam agnoscebat.* Hij wist wanneer de Heilige Geest tegenwoordig was. Namelijk door de bewegingen van het hart.'
'Wanneer u de afdruk van het openbare zegel van het Verbond kunt onderscheiden, dat in uw hart gedrukt is, wanneer u het geheime zegel van de Geest op uw gebeden kunt zien en wanneer u op de Zoon kunt zien, Die voor u de Hogepriester is, dan mag u met vrijmoedigheid komen, enz.'

'Gerson zegt: *Sequitur lachrymosa devotio fiante Spiritu Sancto:* Oprechte tranen vallen neer door de invloed van de Heilige Geest. Hartversmeltende smekingen volgen de genadige instortingen van de Heilige Geest.'

'Wanneer de zeeman het zeil hijst, dan gaat hij naar het roer en kijkt hij op het kompas. Hij zit stil en kijkt naar de zon of naar de poolster. Hij kijkt wat het schip doet en kijkt of de herkenningspunten overeenkomen met zijn kaart. Zo moet u ook doen. Als u gebeden hebt, kijk dan waar uw schip zich bevindt en op welke wijze het schip de haven aandoet. Zie welke rijke goederen uit de hemel ingeladen worden. De meeste mensen verliezen hun gebeden in de mist en nevel van hun onoplettendheid.'

'David begaf zich tot het gebed. In het Hebreeuws staat er *maar ik gebed.* Hij bidt wanneer hij opstaat, wanneer hij naar bed gaat, wanneer hij wandelt. Het is als degene die aan het Hof het meest vertrouwd wordt. Hij heeft de sleutel van de geheime kamer en kan de prins 's nachts wakker maken.'

> ‘Wij zien dat David ’s morgens in gebed was. Onze gezegende Heere was ook in gebed ’s morgens vroeg, voordat het dag werd. Chrysostomos adviseert: *Νιψον, προ του σωματος τεν ψυχην:* Was uw ziel, voordat u uw lichaam wast.’

Dat is een advies dat ik, naar ik geloof, vanaf deze dag en verder zal opvolgen, zonder dat ik daarvan wil afwijken. Dit wil ik mijn hele pelgrimsreis hierbeneden navolgen.

Deze goede man merkt op blz. 292 op, dat het voor degenen die werkelijk bekeerd zijn, niet nodig is om volgens een formulier te bidden:

> ‘Zij hebben de Geest van God om hen te helpen en bekwaam te maken. Zij, die de Fontein hebben, hoeven niet uit de emmer van iemand anders te drinken.’

Dit is zeker waar, ten minste voor een deel. Namelijk wat het verborgen gebed aangaat. Maar deze opmerking gaat niet altijd op. Ik bedoel wat betreft de openbare godsdienstoefeningen. Of het nu de openbare eredienst of de huisgodsdienst betreft. Genade gaat niet altijd gepaard met gaven. Iemand kan werkelijk genade bezitten, ja, grote genade. Toch hoeft hij daarom nog geen gaven te bezitten. Aan de andere kan kant hij helder schijnende gaven hebben zonder een sprankje ware genade te bezitten. Kijk maar naar de gelijkenis van de tien maagden. Alle gebeden die niet uit het hart komen en gewerkt zijn door de Heilige Geest, zijn slechts vormelijke gebeden, in de ergste zin van het woord. Alle gebeden die door de Heilige Geest gewerkt zijn en uit het hart komen, zijn geestelijk, of die gebeden nu voorgeschreven zijn of uit het hoofd opgezegd worden.
Mr. Lee voegt er op blz. 296 aan toe:

> ‘God heeft verklaard dat Hij een genadig behagen heeft in het verborgen gebed. Hij heeft dan ook een engel naar de kamer van Daniel gezonden. Hij was moe van het vliegen, *volans in lassitudine,* zo snel bewoog hij zich. Zo drukt de originele tekst zich uit in Dan. 9:21. מצף ביצ Wat een sterke uitdrukking is dit toch! [En wat een sterk beeld, AMT].
> Zelfs van de engelen wordt gezegd dat zij moe zijn van het snelle vliegen om de heiligen het antwoord te geven op hun gebeden! Hoe hoog schat de Heere Zijn biddende volk toch, dat van de engelen gezegd wordt dat zij moe zijn door het brengen van de boodschap van genade!’

Heilzame rustdag
Zondag, 17 januari. God gaf mij de kracht om mijn dienst deze dag op een aangename en gemakkelijke wijze waar te nemen. ‘s Morgens las ik de gebeden en preekte hier in Venn Ottery voor een grote groep hoorders en ’s middags in Harpford voor een bijzonder grote groep. Ik doopte de dochter van de boer John Carter. Tussen de morgen- en middagdienst las ik de eerste brief aan de Thessalonicenzen in het Grieks. ‘s Avonds las ik de verhandelingen die in Cripplegate uitgesproken zijn. Hoewel mijn blijdschap in de Heere deze dag niet groot is geweest, toch was het een heilzame rustdag voor mijn ziel. O God, mag die rustdag ook voor het aandachtige volk, dat onder mijn onwaardige bediening zat, zo heilzaam zijn!

Blijdschap in Christus
Vrijdag, 22 januari. ‘s Morgens reed ik naar Exeter, om volgens de afspraak, ds. Luce te ontmoeten. Ik kocht Cave’s *Historia litteraria*, de *Huisapotheek* van Brooke en *de preken van Erskine, in drie delen*. In de nacht besteedde ik twee of drie uren met het lezen van de preken van Erskine: en in het bijzonder de volgende: *Het gescheurde voorhangsel van de tempel, De overeenstemming van de Goddelijke eigenschappen, De verhoogde gelovige door toegerekende gerechtigheid* en *Pleitrede van het geloof op Gods Woord en Verbond.*

Het lezen van deze lieflijke verhandelingen werd wonderlijk gezegend aan mijn ziel. Groot was mijn blijdschap en triomf in Christus. De Heere was werkelijk met mij en Zijn genadige nabijheid verlevendigde mijn geest. Een ogenblik gemeenschap met Christus, een ogenblik gevoel van vereniging met Hem, een ogenblik het zicht op mijn aandeel in Hem te hebben, is onuitsprekelijk en van onschatbare waarde!

Overdracht
Zaterdag, 23 januari. Tot op de middag in Exeter gebleven. Voor de maaltijd maakten ds. Luce en ik een formele overdracht van onze beide standplaatsen, met als getuigen Mr. Geare en twee anderen. Nadat wij de stukken van de overdracht hadden getekend en gezegeld, lieten wij die liggen bij Mr. Geare, om aan de Bisschop te worden overhandigd. Zegen U het werk van Uw handen over ons. Ja, wilt U het werk van Uw handen zegenen, o hoogste Beschikker van alle dingen! Moge Uw heerlijke majesteit en Uw genadige zegening over ons zijn, omwille van Uw barmhartigheid in Jezus Christus! Amen.

Weersomstandigheden
Na de maaltijd verliet ik Exeter en keerde ik terug naar Venn Ottery. De tocht was verre van aangenaam. Bijna de gehele weg hagel, regen of sneeuw.
Wat het weer betreft zie ik deze dag als de wonderlijkste die ik ooit beleefd heb. In de tijd tussen mijn opstaan ‘s morgens en mijn terugkomst thuis tegen de avond, hebben wij vorst en dooi, sneeuw, regen, hagel, donder en bliksem, kalmte, sterke wind en zonneschijn gehad: een combinatie van bijna alle soorten weersveranderingen, van het opgaan van de zon tot aan de ondergang toe.

Verbonds-God
Voordat ik naar mijn slaapkamer ging, las ik de preek van Erskine, (die zonder weerga is): *De belovende en volbrengende God* en de Heere zette het zegel van Zijn Geest op mijn hart. Ik mocht geloof mengen met hetgeen ik las en God maakte het tot een tijd van liefde, blijdschap, vrede en geestelijke verkwikking voor mijn ziel. Ik kon tot de Heere opzien en bidden als tot mijn Verbonds-God in Jezus Christus, die mij van alle eeuwigheid heeft liefgehad en mij tot in alle eeuwigheid zal liefhebben.

Dauw
Zondag, 24 januari. Een dag van bijna onophoudelijke regen. Ik las de gebeden en preekte ‘s morgens in Harpford en hier ’s middags voor grote groepen hoorders, ten minste, als ik het weer bezie. Wat mijn lichaamskrachten betreft was God met mij, maar ik kan niet zeggen dat ik veel geestelijke gemeenschap met Hem had, door een gevoelige tegenwoordigheid.
Maar *al werd mijn vlies niet bevochtigd, ik vertrouw dat de dauw van de hemel rondom is neergevallen* (Richteren 6). Tussen de morgen- en middagdienst las ik de preek van Erskine, met als titel: *De Koning gebonden op de galerijen*. Dat ging niet zonder veel troost en bevestiging in Christus.
‘s Avonds kwam boer Roberts hier zijn tienden betalen. Ik zei tegen hem, dat ik nooit zaken behandelde op de dag des Heeren en verlangde van hem dat hij de betaling zou uitstellen tot een andere keer. Tegen de nacht las ik de preek van Erskine: *De nederige ziel is de bijzondere begunstigde van de hemel*.

Zalving
Zondag, 31 januari. Ik las de gebeden en preekte ‘s morgens hier in Venn Ottery en ’s middags preekte ik voor een buitengewoon grote groep hoorders in Harpford. Tussen de morgen- en avonddienst gaf ik enkele belangrijke aanvullingen bij mijn preek over Ezech. 36:25, 28 en 27, die ik op de vorige maandag schreef. Bij het uitspreken daarvan, nu in Harpford, was de Heere echt met mij. Zijn woord werd met verlangen ontvangen en scheen door velen tot diep in hun hart gevoeld te worden. Ik heb, sinds ik de gemeente van Harpford ken, zelden tot nooit zo’n duidelijke belangstelling bij hen gezien als op deze middag.
Hoe lieflijk is de bediening, wanneer die met de zalving en de kracht van de Heilige God wordt vergezeld! Mijn ziel is zeer dor geweest sinds de laatste dag des Heeren, maar deze rustdag was voor mij echt een rustdag.
Ik bracht de avond zowel nuttig als behaaglijk door met het lezen van de geloofsbelijdenis, de aanspraak en de preek, die in augustus in Bristol was uitgesproken bij de bevestiging van de jonge predikant Evans. Gedankt zij God voor de voortgang van Zijn zaak onder ons, onder welke vorm dan ook. O Heere, vermeerder het aantal getrouwe getuigen, overal en onder ieder kerkverband van de Protestanten.
Maandag, 1 Februari. Voordat ik deze nacht naar bed ging, begunstigde de Heere mij met enkele verkwikkende uitlatingen van Zijn liefde.

Het Woord gezegend
Zondag, 7 februari. Ik las beide keren de gebeden en preekte voor een zeer grote groep hoorders. 's Morgens in Harpford en 's middags hier in Venn Ottery. Ik geloof dat het Woord voor sommige mensen werd gezegend. Mijn kracht en ruimte van mijn hart was in het bijzonder 's middags heel opmerkelijk. Dank de Heere, mijn ziel en leer op Hem te vertrouwen, Die de Getrouwheid Zelf is.
Verschil
's Avonds las ik Bunyan's *Reis naar de Eeuwigheid*. Wat is het werk dat bisschop Patrick geschreven heeft toch stijf, droog en langdradig! Werkelijk, de ongeleerde ketellapper uit Bedford overtreft deze bisschop van Ely! Ik heb gehoord dat deze man dit boek schreef om als tegengif te dienen voor wat hij zag als het fanatisme van Bunyan's *Reis naar de eeuwigheid*. Maar wat een rijke voorraad van hemelse bevinding, leven en zoetheid bevat dit boek van Bunyan! Hoe zwaarwichtig, levenloos en onevangelisch is het boek van Patrick! Dit is het verschil tussen het schrijven met de geest van de wereld en het schrijven onder invloed van de Geest van God.

Zeldzame uren
Woensdag, 10 februari. De Heere was mijn ziel zeer genadig deze middag. Zijn Geest was de Vertrooster en twee preken van Erskine over *De regenboog van het verbond* waren het kanaal waarlangs de troost naar mij toe vloeide. Te midden van mijn vele periodes van dorheid en gebrek aan vreugde maakt God mij soms blij door het licht van Zijn Aangezicht. Maar helaas, met betrekking tot deze lieflijke tijden kan ik met de oude schrijver vaak genoeg zeggen: *rara ora, brevis mora* (zeldzaam en kort). Door genade kan ik echter ook dit zeggen:

> *Een ogenblik in Uw gemeenschap*
> *Vergoedt het uitstel van een jaar.*

Zeker, o God, ik zou niet naar Uw tegenwoordigheid kunnen verlangen, wanneer ik haar lieflijkheid niet zou kennen en U niet in zekere mate lief zou hebben. Ik zou deze niet kunnen kennen, dan door de ontdekking van Uw Geest aan mijn hart. Ik zou U niet kunnen liefhebben, wanneer U mij niet eerst liefgehad zou hebben. Wij treuren over de afwezigheid van hen, die wij liefhebben en niet over de afwezigheid van anderen. Gedankt zij God voor dit bewijs van ware genade, al heb ik er maar een flauw gevoel van!

Ik zal u bekwaam maken
Donderdag, 11 februari. Ik begon met het opstellen van een reeks huiselijke gebeden. O Heere, zegen het werk van mijn handen over mij en maak het nuttig!
Vrijdag, 12 februari. Een kleine poos voordat ik naar bed ging, zond ik een gebed op, of het God mocht behagen mij te versterken en getrouwheid te geven in de waarneming van mijn plichten met betrekking tot de gemeenteleden van Broadhembury, waarnaar ik spoedig denk te verhuizen.
Mijn God gaf mij ogenblikkelijk dit lieflijke antwoord: *Ik zal u bekwaam maken en zal u zegenen.* Zie, Heere, Uw dienstknecht. Mij geschiede naar Uw woord!
Ik ellendig mens
Ik voel de behoefte om mij met droefheid en schaamte in herinnering te brengen, dat ik kort na deze openbaring van Gods gunst aan mijn ziel, voordat ik kon gaan slapen, aangevochten werd met hoge gedachten van mijn eigengerechtigheid, als mens en als predikant. De vijand schoot zijn vurige pijlen achter elkaar aan en zij kwamen in als een stroom, maar de Geest van de Heere richtte de banier op tegen hem. Ik werd bekwaam gemaakt (ere zij Gods genade!) om de vervloekte inblazingen te verwerpen. O dat zo'n ellendeling als ik, zich verzocht gevoelt om hoog van zichzelf te denken! Ik, die in mijzelf niets ben dan zonde en zwakheid. Ik, in wiens vlees van nature niets goeds woont. Ik, die de verdoemenis waardig ben voor het beste werk, dat ik ooit verricht heb! Heere Jezus, verneder mij in het stof, ja tot de allerdiepste verootmoediging in Uw tegenwoordigheid. Roei dit giftige, vervloekte onkruid uit, scheur het los uit het onwaardigste hart, dat er ooit geweest is. Toon mij mijn gehele nietigheid. Doe mij voelen dat ik een zondaar ben. Doe mij dieper en dieper wegzinken in berouw en zelfverfoeiing. Breek de Dagon van hoogmoed in stukken voor de ark van Uw verdiensten. Verdelg, door de adem van Uw Geest, de muren, het Babel van eigengerechtigheid en zelfvertrouwen. Maak ze gelijk met de grond waar wij op lopen. Vermaal ze tot stof, vernietig ze voor eeuwig. Genade, genade, moge al mijn bevinding en al mijn geroep zijn! Amen! Amen!

Rouwdienst
Zondag14 februari. ‘s Morgens las ik de gebeden en preekte hier in Venn Ottery voor een goed bezet gehoor. ’s Middags las ik de gebeden in Harpford en deed ik de rouwdienst voor Miss Mary Wheaton, voor een bijzonder grote groep hoorders. Ik kon niet nalaten op te merken dat:

> ‘God haar tot een hoge ouderdom had gespaard. Dat zij geboren was in het jaar 1675, tien jaar voor de dood van Karel II en ongeveer veertien jaren voor de aankomst van Koning Willem III. Dat zij onder de regering van zeven koningen had geleefd en de vorige dinsdag was gestorven, 93 jaren oud.’

Mijn ijver en ruimte in mijn hart was groot. Naar het scheen was de aandacht van de hoorders niet minder. Ja, zij leken meer te *doen*, dan te *horen*. Het Woord (dat geloof ik echt) kwam met kracht en gewicht in hun harten. Ik heb mijn kerk nog nooit zo vol gezien, (zodat er nauwelijks een plaats over was) en ik denk dat ik zelden of nooit een gemeente zal aantreffen, die meer smaak in het Evangelie schijnt te hebben. Het vermoeide hen niet en het vermoeide mij ook niet, hoewel ik hen veel langer dan gewoonlijk bezighield. Nadat mijn voornemen om met de ds. Luce van standplaats te verwisselen, bekend was geworden, schijnt er een geest van grote ernst bij mijn gemeente te zijn opgewekt. En nu (dat mag ik geloven) zie ik mijn weg zeer duidelijk afgebakend en zie ik dat het Gods wil is, dat ik de gemeente verlaat. Een wonderlijke samenloop van omstandigheden in de weg van de voorzienigheid laat nauwelijks enige twijfel meer over bij mij wat betreft mijn roeping naar Broadhembury. O Heere, breng mij daar niet heen, tenzij Uw tegenwoordigheid mij vergezelt!
Mr. Holmer kwam deze morgen uit Exeter om de onwaardigste van Gods gezanten te horen. Deze man ging bij mij naar de kerk, beide diensten. Uit de gesprekken, die ik met hem hield, kwam het mij voor, dat hij iemand is die de waarheid, zoals zij in Jezus is, kent en liefheeft.

Drie kenmerken
Woensdag, 17 februari. Toen ik op deze avond in mijn kamer was, maakten de woorden uit 3 Tim. 1:7: *God heeft ons niet gegeven een Geest van vreesachtigheid, maar van kracht, van liefde en van gezond verstand* een diepe indruk op mijn hart en mijn meditatie van die woorden ging niet alleen vergezeld met grote vrede en lieflijkheid, maar ook met blijdschap in de Heilige Geest. Mijn gevoel van God en mijn vereniging en gemeenschap met God was zeer helder. Ik mocht mijzelf zien, als behorend tot Gods uitverkoren volk. Dit mocht ik zien omdat ik, alleen door de rijkdom der genade, in mijzelf die drie onloochenbare bewijzen van de bekering aantrof, die deze schone tekst voorstelt.

> 1. De Geest van Christus was voor mij een Geest van kracht, toen Hij mij krachtdadig tot Zijn kennis riep in het jaar 1756, in Cooladine, Ierland, onder de dienst van ds. James Morris.
> 2. Hij is (nu nog steeds) in mijn ziel een Geest van de liefde tot al de Goddelijke Personen geweest. Als zodanig is Hij het beginsel van de heiligmaking.
> 3. Hij is voor mij geweest een Geest van gezond verstand, omdat Hij mij heeft ingeleid en bevestigd in het licht van de Evangeliewaarheid, in haar volle overeenstemming en vastigheid. Dit geloof ik werkelijk, dat dit ten minste één tak is van die *σωφρονισμός*, (hetgeen onder andere betekent: *wijsheid* en *bekwaamheid*), die door de Apostel in deze tekst vermeld wordt en die, naar ik meen, niet oneigenlijk kan worden vertaald als: gezond oordeel. Ja, het gezond verstand, afgescheiden van de *dunamis* (kracht) en van de *agapè* (liefde), is op zichzelf bezien geen zeker bewijs van de wedergeboorte: het is de Goddelijke kracht en de liefde van God in het hart uitgestort, die het gezond verstand niet alleen tot troost doet zijn, maar ook tot een kenmerk maakt van zaligmakende genade.

Gedankt zij God voor de bevinding van al deze drie zaken.

Gebrek
Zondag, 21 februari. De gebeden gelezen en gepreekt. ‘s Morgens in Harpford en ’s middags hier in Venn Ottery. Ik heb veel reden tot dankbaarheid voor de kracht en tegenwoordigheid van geest, waarmee ik beide keren mijn bediening mocht waarnemen. Ik heb ook veel reden tot verootmoediging over mijn gebrek aan geestelijke levendigheid en ijver. O Heere, ik ben niet waakzaam in uw werk en kan het ook niet zijn, dan alleen wanneer ik de kracht van de Goddelijke aantrekking gevoel. Doe mij, als dat het Uw welbehagen is, die meer en meer gevoelen, om Uw rijke barmhartigheid in Jezus Christus. Amen.

‘s Avonds mocht ik veel geestelijk voordeel trekken uit de tekst in Joh. 11:40: *Heb ik u niet gezegd, dat zo gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zien zult?* O Heere, geef mij het ene te doen en het andere te zien.

Weldadigheden Davids

Dinsdag, 23 februari. Ik werd deze morgen heel vroeg wakker met deze woorden, die krachtig en diep in mijn hart afgedrukt werden: *Ik zal u geven de gewisse weldadigheden Davids.* Ik kan niet zeggen, dat ik een onmiddellijk gevoel van mijn aandeel had in het verbond van deze heerlijke belofte, maar de indruk daarvan was vergezeld met een hartvervullende lieflijkheid. De betekenis werd als het ware vanzelf voor mij geopend, op een wijze die te helder en te aangenaam was, dan ik die kan uitdrukken. Het kwam mij voor (ik kan nog geen reden vinden om daar anders over te denken) dat deze plaats letterlijk kan worden vertaald als *de heilige* (dat is de *onschendbare*) en *getrouwe dingen van David*. Want waarom mag het woord, dat *heilig, rechtvaardig* en *gewijd* betekent, in dit verband niet de betekenis hebben van *onschendbaar* en de vastheid, de zekerheid en duurzaamheid aanduiden van de geestelijke zegeningen, die worden gegeven en toebereid voor Gods uitverkorenen, krachtens en ten als gevolg van het Verbond van genade, door de Vader, dat ten behoeve van hen, gemaakt is met Christus, ons Tegenbeeld van David? Dit moet toch wel toegestaan worden: dat de woorden, zoals zij in het Nieuwe Testament zijn aangehaald de vertaling, die ik hier opschrijf, kunnen verdragen. Deze vertaling en de bedoeling ervan schijnt nauwkeurig overeen te komen met de oorspronkelijke plaats, zoals die in de Profeet staat. Daaruit haalt de Apostel die aan.

Mijn getrouwe God

Zondag, 28 februari. De Heere was beide diensten met mij in de betrachting van mijn plichten, in het bijzonder ’s middags in Harpford. O mijn getrouwe God, zegen het gesproken woord!

Gods liefde

Woensdag, 2 maart. Bij het persoonlijke gebed deze morgen ontvonkte, voordat ik mijn kamer verliet, het vuur van de Goddelijke liefde.

De Heere lichtte merkbaar in mijn ziel. Ik kon niet nalaten te zeggen: ‘O, waarom bent U zo goed voor de voornaamste van de zondaren?’ Ik was zo opgewekt en als het ware overgoten van de liefde van God en het besef van mijn vereniging met Hem, dat ik nauwelijks om vergeving kon bidden. Zo wandelde ik *in het licht Zijns aanschijns*, twee of drie minuten lang, naar ik meen. Helaas, toen boze afzwervingen tussenbeide kwamen, doofde de gloed van mijn vreugde op eens uit en ik daalde in een grote mate van mijn hoogte neer van de berg. De lieflijkheid en de vrede van dit hemelse bezoek bleef echter, nadat de gezegende Bezoeker Zich had verwijderd. Hoewel de zon zich aan het gezicht onttrok, genoot ik echter, als ik het zo mag uitdrukken, van de weerkaatsing van haar stralen. Hij week niet van mij zonder een zegen achter te laten. Ik vertrouw dat dit voor het geloof genoeg is om op te teren tot ik Hem weerzie.

Brief aan dr. Gill

’s Middags schreef ik verschillende brieven. Een van die brieven schreef ik aan mijn geërde vriend, dr. Gill. Ik besloot de brief als volgt:

> ‘Meneer, u kunt wel zien dat mijn brief het tegenovergestelde is van de boekrol van Ezechiël. Dat heeft een reden. Want als God de blijdschap in het hart geeft, waarom zouden mijn lippen niet overlopen van lofbetuigingen? (..) Hoewel ik er zeker van ben dat u onsterfelijk bent totdat uw werk klaar is en dat God de zaken die voor u vastgesteld zijn, zal uitvoeren, dan ben ik er toch toe in staat gesteld om u, in de armen van het gebed, naar de troon der genade te brengen. Ik durf het aan om u te vragen of u de minste van al Gods volk niet zou willen vergeten, in deze tijden waarin we met vreugde mogen naderen tot de troon. Ja, ik ben de onwaardigste en onmachtigste van al Zijn dienaars. Toch ben ik niet de minst begenadigde knecht.’

Verwondering

Donderdag, 3 maart. Bij een terugblik op deze dag, waarop mijn hart op verschillende manieren geoefend is geweest, heb ik veel redenen om verwonderd te zijn over mijn eigen laagheid en ik hoef niet minder verwonderd te zijn over de verschillende bewijzen van genade, zowel tijdelijke als geestelijke, waarmee de Heere mij sinds mijn wakker worden deze morgen heeft begunstigd. Ik kan door genade Davids woorden

overnemen en de avond besluiten met de lieflijke dankpsalm: *Loof de Heere, mijn ziel, vergeet geen van Zijn weldaden: die al uw ongerechtigheid vergeeft en al uw krankheden geneest; die uw leven verlost van het verderf en u kroont met goedertierenheid en barmhartigheid, die uw mond verzadigd met het goede,* het goede van Zijn voorzienigheid en je hart met het beste van Zijn genade, *en uw jeugd vernieuwt als eens arends.* Psalm 103.

Het bloed van het Lam
Zondag, 6 maart. 's Morgens las ik de gebeden en preekte ik in Harpford. 's Middags in Venn Ottery. Ik zou wel willen zeggen dat dit met dezelfde vurigheid en gevoelige vreugde gepaard ging als ik soms mag ervaren. Toch was ik de hele dag in een vrij koude toestand. Heere, vergeef mijn onwaardigheid en was de ongerechtigheid van mijn heilige zaken toch in het bloed van Hem, Die U als *het Lam ten brandoffer* voorzien hebt! U bent getrouw. U, Die het beloofd hebt. Mijn aandeel in U is echt niet minder zeker omdat ik niet altijd de ogen heb om dit helder te kunnen zien.

Brand
Dinsdag 8 maart. Omdat ons gezin dit keer vroeg het middagmaal hield, maakten Mr. Harris van Wellington en ik een wandeling naar de heuveltop van Venn Ottery om ongeveer twee uur 's middags. Toen ik vanaf die plek om mij heen keek, liet ik hem zien hoe duidelijk wij de beide kerken van Harpford en Venn Ottery konden zien in de vlakte beneden ons. Toen ik ondertussen een kolom van rook bespeurde, die niet ver van de toren van Harpford op steeg, vroeg ik aan mijn vriend, of hij wist wat dat kon zijn? Hij antwoordde: 'Ik denk dat men stoppels verbrandt.' Hij dacht dat dit het geval was en wij gingen verder met wandelen. Ik denk dat wij drie volle uren lang wandelden. Wij liepen rond de Ailsbear Hill en andere plaatsen van de gemeente. Als laatste deel van de wandeling kwamen wij aan in Micktam en wij riepen de oude boer Francke, en wij zaten nog maar net, toen hij ons vroeg of wij gehoord hadden van de brand in Harpford? Daarbij zei hij dat, voor zover zijn oudste zoon het kon zien, het huis van de boer Endicott in brand stond. Omdat de wind vrij hevig was, (noordoost- oostenwind), begreep ik dat wanneer het de woning van Endicott was, of een van de bijliggende woningen, de pastorie en bijbehorende gebouwen dan ook groot gevaar zouden lopen.

Ik haastte mij zonder uitstel naar Harpford en toen ik van dichtbij een zicht op het dorp had gekregen, begreep ik vanwege de richting waarvan de rook kwam, heel goed dat de pastorie al vlam had gevat.
Toen ik bij de houten brug kwam, kwam ik een man tegen, die mij vertelde wat er gebeurd was. Zo snel als hij mij zag, groette hij mij met de woorden: 'Meneer, uw huis is tot de grond toe afgebrand.' Toen ik het dorp inkwam, zag ik dat het bijna letterlijk waar was. Het woonhuis, de schuur, de stal enz. en ook het bakhuis, dat aan John Woodford verhuurd was, waren verbrand, alsof het afgesproken werk was. Alle huizen stonden in brand en meer dan de helft was verbrand. Het huis van Thomas Wilson en het huis waar Henry Bishop onlangs gewoond heeft, waren geheel vernield. Als laatste had mijn huis vlamgevat. Toen ik zag dat de pastorie onherstelbaar verloren was, keerde ik terug naar Venn Ottery en ging ik op mijn paard naar Exeter, waar ik tussen acht en negen uur 's avonds aankwam en bij Mr. Lathbury intrek nam. Omdat ik door de overhaaste rit vermoeid was, dacht ik dat ik als beste Mr. Gearing, de agent van de Londense Verzekeringmaatschappij, schriftelijk kennis te geven van het gebeurde. Hij antwoordde dat hij mij de volgende morgen hoopte te zien.

Gods goedheid
De voornaamste reden, waarom ik dit verhaal in mijn dagboek een plaats geef, is als een herinnering van Gods grote goedheid voor mij, zowel in de weg van de voorzienigheid en van de genade!
Hoewel ik niet zeker wist of de onkosten (ik bedoel dat wat de verzekerde waarde te boven gaat) van het opbouwen van de pastorie en wat erbij hoort, misschien wel op mijn rekening zouden komen, ondanks het afstaan van mijn standplaats op 23 januari. Dit omdat ds. Luce waarschijnlijk zou weigeren, als gevolg van dit onheil, om onze geplande ruil in werking te brengen. Toch deed noch het bericht, noch het zien van deze ontroerende bezoeking, mijn gezicht ook maar iets verbleken, of de mij ook maar de minste neerslachtigheid voelen. Dit kan niet van de natuur komen, want mijn zenuwen zijn zo zwak, dat gewoonlijk de minst schokkende gebeurtenis mij al voor een tijd helemaal in de war brengt. Ik moet het daarom danken aan de ondersteunende goedheid van God, die mij de waarheid van deze belofte doet voelen: *IJzer en koper zal*

onder uw schoen zijn; en uw sterkte gelijk uw dagen. Zeker, wij kunnen alles doen en verdragen wanneer Christus ons daartoe bekwaam maakt. Had iemand mij vooraf verteld: 'U zult uw pastorie geheel in vlammen zien opgaan zonder de minste beroering van uw hart.' Dan zou ik zoiets voor onmogelijk hebben gehouden. *De kracht van God werd volbracht in mijn zwakheid* en daarom stond mijn hart vast en geloofde mijn hart in de Heere. O mocht Uw genade mij altijd genoeg zijn!
De avond heb ik niet alleen in een opgewekte, maar zelfs in een vrolijke gemoedsgesteldheid doorgebracht. Daarna heb ik beter dan ooit gerust. U, o Heere, kunt de zwakken maken als David. Zo was 8 Maart een dag die een bijzondere aantekening verdient. Niet alleen in mijn dagboek, maar ook diep in mijn geheugen, vanwege de wonderlijke ondersteuning waar ik mee begunstigd werd. Deze ondersteuning maakte mijn voeten niet alleen *als die van de hinden* en lieten mij niet alleen *treden op de hoge plaatsen Jacobs,* maar verhief mij ook *als op arendsvleugelen* en liet mij als het ware rusten in de schoot van Christus en in de armen van God.

Vertrouwen en wachten
Woensdag, 9 maart. Ik bleef in Exeter tot na het eten. Ik verzocht Mr. Gearing en Mr. Geare om te komen. Nadat zij enkele vragen gesteld hadden, kwamen zij erachter dat de brand in Harpford plaatsvond nadat ik mijn ambt daar had neergelegd en nadat de pastorie leeg is komen te staan. De uitwisseling zal zeker goed verlopen en deze droevige gebeurtenis, die daar heeft plaatsgevonden kan mij onmogelijk schade toebrengen. Wie zou de Heere niet vertrouwen en wie zou niet wachten totdat deze voorzienigheid, die nu in nevelen gehuld is, zal ophelderen? Door genade werd ik in staat gesteld om te vertrouwen en te wachten. De uitkomst van deze zaken heeft bewezen dat het niet alleen zondig, maar ook dwaas zou zijn om anders gehandeld te hebben. O, mag ik toch altijd in staat gesteld worden om dat Goddelijke voorschrift na te volgen: *die gelooft, zal niet haasten.* Ik bracht anderhalf uur door bij de goede Mr. Holmes die ik in grote benauwdheid aantrof, omdat zijn enige overgebleven zoon met hevige koorts op bed lag. Tijdens ons samenzijn opende God mijn mond. Hij verruimde mijn hart zodanig, dat ik mag geloven dat de geestelijke kracht bij mijn vriend en ook bij mijzelf vernieuwd werd. Wij werden gevoelig en krachtig van Boven vertroost. Deze avond keerde ik terug naar Venn Ottery.

Wijs en genadig
Donderdag 10 maart. Deze middag dronk ik thee bij boer Carter. Ik had de gelegenheid om de verwoesting in Harpford wat meer op mijn gemak te bekijken. De hele pastorie is één grote puinhoop. Wat is dit toch een genadige voorzienigheid, dat ik de pastorie verlaten heb voordat dit ongeluk gebeurde! O God, hoe wijs en genadig bent U in al Uw wegen!
Vrijdag, 11 maart. Na het ontbijt reed ik naar Broadhembury. Daar at ik bij Mr. Luce. Hij draagt de beproevende voorzienigheid die enige tijd geleden plaatsvond beter dan ik had kunnen denken.

Schemer
Zondag, 13 maart. 's Morgens preekte ik en las ik de gebeden hier in Venn Ottery. 's Middags in Harpford. De tekst was Rom. 8:28. Het aantal hoorders was heel groot. Ik heb veel reden om God te loven voor de grote mate van lichaamskracht, die Hij mij schonk op deze dag. Toch was mijn ziel helemaal niet levendig gesteld. Ik was niet in een staat van overwinning en ook niet in een staat van neerslachtigheid. Mijn hart lijkt wel op de tijd die door de profeet beschreven wordt, waarin de dag *noch helder, noch duister* zal zijn (Zach. 14:6).
Voordat ik 's nachts naar bed ging, werd ik erg geplaagd door mijn koudheid en afzwervende gedachten in het persoonlijke gebed.

Strijd
Maandag, 14 maart. Toen ik deze morgen mijn dagboek las, kon ik niets anders doen dan God loven voor deze vele blijken van genade. Mijn hele leven is een opeenstapeling van genade. Hierop werden meteen op een zoete wijze in mijn ziel gefluisterd: *Ik zal u nog verder dragen.* Amen, genadige Heere!
Zondag, 20 maart. 's Morgens las ik de gebeden en preekte ik in Harpford voor een zeer druk bezette kerk, maar zonder een straal van aangenaamheid of zielsverruiming, ten minste voor mijzelf. Tussen de morgen- en middagdienst was ik zeer terneergeslagen en neergebogen in mijn geest. Ik werd zo ver aan de twijfelingen en boze verbeeldingen van mijn ongelovig hart overgegeven, dat ik zelfs opzag tegen de dienstplichten, die voor mij nog te doen waren. Maar de Heere der heerlijkheid was beter voor mij dan mijn vrees. Hij

verdreef genadig mijn onbeleefde verbeeldingen want 's middags was Hij met mij, zowel tot versterking als tot vertroosting. Ik las de gebeden en preekte hier in Venn Ottery voor een volle kerk, met grote vrijmoedigheid en veel levendigheid.

Mijn Heere en mijn God
Toen ik ongeveer om zes uur 's avonds alleen in mijn kamer zat, werd ik met nog meer gevoel geleid tot de wateren van vertroosting. Ik smaakte enkele zoete druppels van de honingraat en mocht zeggen: *Mijn Heere en mijn God!* De as werd weggeblazen door de adem van de Heilige Geest. Het voorhangsel van het ongeloof werd gescheurd en de schaduwen verdwenen. Het licht kwam op en het vuurtje brandde weer. Ja, het licht van Gods aanschijn en het vuur van Zijn liefde. Toch klommen mijn vertroostingen niet op tot die volle overwinning en zielsverrukkende zaligheid die ik soms heb mogen ervaren, maar mijn vertroostingen waren zacht, vredig en kalm. Zij gingen vergezeld met een aangename, verkwikkende en milde warmte, die mij in een gevoel van nietigheid voor God deed wegsmelten. Ik voelde hierdoor Zijn tegenwoordigheid en mocht op Hem rusten als mijn *alles in allen*. In deze toestand zou ik willen leven en sterven, als dat Gods wil zou zijn. Ik zie dit kalme ontvangen van Zijn lieflijke en doordringende invloed, waarbij alles aangenaam, zoet en rustig is, als de meest wenselijke zielstoestand aan deze zijde van de hemel. Maar ik verlang dit alles over te laten aan de beschikking van Hem, Die het beste weet hoe Hij met Zijn strijdende volk moet handelen en Die hen zeker langs de rechte weg naar de hemel zal leiden. Mij, samen met de anderen.

Nevens U niets in de hemel
Maandag, 21 maart. Net voordat ik tussen elf en twaalf uur 's nachts, in mijn kamer kwam om te rusten, begunstigde de Heere mij met enkele genadige uitlatingen van liefde tot Hem. Mijn meditatie over Hem en mijn gemeenschap met Hem waren zoet. De uitlatingen van Zijn liefde aan mij werkte in mij liefde tot Hem. De aangename zuidenwind van Zijn liefhebbende Geest *doorwaaide de hof van mijn ziel en de specerijen begonnen uit te vloeien.* Ik kon toen zeggen en kan het nu nog zeggen: *Wien heb ik nevens U in de hemel? nevens U lust mij ook niets op de aarde.*
O dat mijn Liefste tot Zijn hof kwame en ate Zijn edele vruchten! zo werd mijn lichaamskwaal meer dan vergoed door de vrede, die alle verstand te boven gaat, ondanks dat ik sinds de middag steeds met een lichte hoofdpijn gekweld werd. Ik mocht mij verblijden vanwege het gevoel van de vereniging met Christus, mijn verheerlijkte Hoofd. Een Hoofd Dat nooit ziek is.

Uw zonden weggenomen
Donderdag, 24 maart. 's Middags schonk de Heere mij dit woord van vertroosting: *Ik heb uw zonden weggenomen.* Dit kwam met kracht en ik mocht het getuigenis van de Heilige Geest geloven. Tegen de avond was ik in een aangename gemoedsgesteldheid, toen ik enkele belangrijke stukken aan mijn preek over Job 2:19 toevoegde. Hoezeer bemoedigen en versterken zulke voorbijgaande bezoeken van Boven de zondaar op zijn weg naar Sion!

Zeker, niet alleen *de beekjes van de rivier*, maar zelfs enkele druppeltjes daarvan, *verblijden de stad Gods*.

Eeuwige liefde
Vrijdag, 25 maart. Deze middag en avond, maar bijzonder tegen de nacht, is de Heere bijzonder genadig voor mijn ziel geweest. Ik mocht mijzelf zien als *liefgehad met een eeuwige liefde* en bekleed met Christus eeuwige gerechtigheid. Mijn vrede vloeide als een rivier en ik ervaarde dat de vertroostingen van de Heilige Geest niet weinig en ook niet gering zijn.
Er was geen wolk te zien met betrekking tot het gevoel van mijn rechtvaardiging. Het was zoals het moment wanneer de heldere zonnestralen hun licht geven. *O, mijn Liefste is mijne en ik ben Zijne*. Onder deze zoete en onuitsprekelijke openbaringen weet ik bijna niet waar ik nu nog om zal bidden. De smeekgebeden zijn verzwolgen in verwondering, liefde en lofprijzing. Jezus lacht mij toe en meer dan een straal van de hemel is in mijn ziel uitgestort. *Ik ben zeer vrolijk in de Heere. Mijn ziel verheugt zich in mijn God, want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils. De mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan, zoals een bruidegom zich met priesterlijke sieraad versiert en als een bruid zich versiert met hare gereedschap.*
Mijn harp is van de wilgen genomen en *ik kan het lied des Heeren zingen in een vreemd land.*

Zijn hand, met liefde mij omklemmend,
Lokt tonen uit mijn vol gemoed.
En 'k voel, met d' Englen 't loflied stemmend,
Wat zaligheid hen zingen doet.

Rooms
Zaterdag, 26 maart. Een brief uit London laat mij weten, dat de arme oude Lady Goring onlangs Rooms is geworden. Het is zeker een verplichting, die ik aan God, aan de waarheid, aan mijn eigen geweten en aan de vriendschap verschuldigd ben, waarmee deze ongelukkige vrouw mij vroeger vereerd heeft. Ik zie het als mijn plicht om haar in deze droevige omstandigheden te schrijven. O Heere, houd mij staande in de zuiverheid van uw gezegende Evangelie en wilt U, wanneer het U behaagt, haar terug brengen uit deze strikken van de duivel!

Zegen
Ik werd bijna de gehele dag door hoofdpijn gekweld, maar tegen de avond genoot ik een ruime mate van de vrede van God. 's Nachts behaagde het de Heere, net voor dat ik naar bed ging, om mij de volle zekerheid te schenken, dat Hij met mij was *in kracht en genade* en dat Hij mij maar mijn wens door de plichten van de komende rustdag zou helpen. Ik had nu zó weinig twijfel aan het geven van Zijn zegen op de rustdag, dat het was alsof de rustdag voor mij al was voorbijgegaan en de zegening door mij ontvangen was.
Zondag, 27 maart. Palmzondag. 's Morgens bezocht de Heere mijn ziel tussen acht en negen uur met een levend gevoel van Zijn verlossing. Mijn vertroosting, vreugde en gejuich van overwinning waren enkele minuten lang onuitsprekelijk. De geur van deze kostbare zalf, die op deze wijze van Godswege in mijn hart uitgestort werd, bleef mij min of meer bij gedurende deze hele dag. 's Morgens was mijn groep hoorders hier in Venn Ottery zeer groot. Ik mocht de gebeden lezen en preken met meer inwendige vrijmoedigheid en vertroosting van de Geest, dan ik sinds enkele zondagen gedaan heb. De smaak van de instellingen van het Evangelie waren zoet voor mij. Ik ervaarde die opwekkende belofte: *Hij, die bevochtigt, zal zelf een vroege regen worden.*

Ziet het Lam Gods!
's Middags las ik de gebeden en preekte in Harpford, voor een grote groep hoorders: *Ziet het Lam Gods!* was mijn tekst. O Lam Gods, geef toch dat ik en degenen die mijn gebeden hebben gehoord, U hier mogen zien in het licht van het zaligmakende geloof en hiernamaals in het licht van de eindeloze heerlijkheid!

Hulp
Hoewel ik een zware verkoudheid had en mijn keel pijn begon te doen, werd ik door mijn prediking heen geholpen. Dit ging niet alleen met grote vertroosting, maar ook met ongewone kracht van mijn lichaam en stem gepaard.
Ik ken geen lastiger kerk om in te spreken, dan die van Harpford en toch geloof ik dat ik door alle aanwezigen gehoord ben. Ik denk dat hun aantal minstens zevenhonderd mensen was. Ik durf te geloven dat ik, vanwege de schorheid die ik deze keer had, lang niet zo goed gehoord zou kunnen zijn als mijn ziel niet bijzonder gelukkig in de Heere geweest zou zijn. Het gevoel van Zijn tegenwoordigheid geeft kracht aan de zwakken en doet de mensen werken boven hun krachten. Onder de invloed van zijn Geest wordt de minste gelovige als *op de wagens van Amminadab (het vrijwillig volk, vert.) gezet en ontwaakt als een held, die juicht van de wijn;* in de plaatsen van Gods aanbidding gevoelt hij zich *als in het wijnhuis gevoerd* en de middelen van genade zijn als vele *bergen der specerijen.* (Hoogl. 2:4, 6:12, 8:14, Ps. 78:65).

Zeker
Dinsdag, 29 maart. De lieflijke tekst: *Deze God is onze God voor eeuwig en altijd. Hij zal ons geleiden tot de dood toe* was deze morgen een versterking voor mijn ziel. Geloofd zij Zijn naam, ik mocht deze overwinningsroep overnemen en kan het nu nog zeggen, in de verzekering van het geloof. Ik ben door

genade zo helder bewust van mijn aandeel in de zegen, die in deze tekst staat, alsof die zegeningen mij met name waren toegesproken.
Ik herinner mij de mooie parafrase van deze heerlijke tekst, geschreven door ds. Hart. Ik kan niet nalaten om die hier op te schrijven. Te minder, omdat dit gedicht de ware taal van mijn ziel op dit moment uitdrukt:

Die God zij het loflied gebracht,
Die God, Wiens getrouwheid niet faalt;
Zijn liefde is zo groot als zijn macht,
Door tijd, noch door ruimte bepaald.
't Is Jezus, wiens scepter niet wijkt
Die leeft voor ons eeuwig behoud:
't Verledene zij Hem gedankt!
't Toekomstige blijft Hem vertrouwd!

Uw glimlach is de hemel
In de namiddag begon ik een preek over Fil. 2: 8 en ik moest met de preek stoppen toen ik op de helft was. Die hoop ik, als de Heere het behaagt, aanstaande vrijdag te houden. De Heere heeft deze preek onder het schrijven al reeds tot een genademiddel voor mijzelf gemaakt. Hij heeft mij de ondervinding gegeven van de stervende liefde, die de tekst en het verband van dat hoofdstuk op zo'n lieflijke wijze roemen:

O Lam Gods, Dat voor mij geslacht is! Uw bloed is balsem, Uw tegenwoordigheid is de zaligheid, Uw glimlach is de hemel! Door Uw dierbare rechtvaardigheid ontmoeten zondaren en de zaligheid elkaar. U hebt mij vastgebonden in de banden van een eeuwig Verbond, dat niet vergeten zal worden en niet vernietigd kan worden. U hebt mij als een zegel op Uw arm gezet en hebt het zegel van Uw Geest op mijn hart gedrukt.

Met een van Uw heiligen die nu in de hemel is, kan ik zingen:

Liefde bewoog U om te sterven,
Hier mag ik op steunen.
Mijn Zaligmaker heeft mij liefgehad,
Ik kan niet zeggen waarom;
Maar dit kan ik wel zeggen:
Wij Tweeën zijn zó verbonden,
Dat Hij niet in de heerlijkheid zal komen
Als Hij mij zou achterlaten.

Avondmaal
1 april. Goede Vrijdag. 's Morgens las ik de gebeden, preekte ik en deelde ik het heilige Bondzegel uit in Harpford. Zowel op de kansel als aan des Heeren tafel waren mijn vreugde, vertroosting en verruiming van mijn ziel groot. Ik weet niet of ik ooit weleens eerder gezien heb dat de avondmaalgangers zo nederig, ernstig en aandachtig waren. Gods tegenwoordigheid scheen zich onder ons op een zeer ongewone wijze te openbaren. 's Middags las ik de gebeden en preekte ik hier in Venn Ottery. De heerlijke Majesteit van de Heere onze God was duidelijk zichtbaar over de spreker en de hoorders. Dit is echt een goede vrijdag voor mijn ziel geweest en ik durf geloven dat het ook zo geweest is voor de zielen van vele anderen. Heere, doe de merkbare zalving van Uw Geest niet alleen op ons *neerdalen*, maar ook bij ons *blijven*!

Begrafenis
Zaterdag, 2 april. Na het ontbijt reed ik naar Exeter. Daar at ik bij Mr. Holmes. Ik zag dat die lieve en begaafde man niet alleen in meerdere mate onderworpen was aan de wil van God, maar zelfs vrolijker was dan ik had kunnen denken. Mrs. Paul uit Topsham en Mr. Lewis, een geachte baptistenpredikant, aten mee. Onze gesprekken gingen over hele goede onderwerpen. Ik voelde dat onze christelijke gesprekken gezegend werden aan mijn ziel. Nadat wij thee hadden gedronken, ging ik samen met nog vier anderen naar Eade om het lichaam van meester Holmes daar te brengen. Daar is hij begraven. Eade ligt twee mijlen bij de stad vandaan. Ds. Cole, de plaatselijke predikant, las de rouwdienst.

Help mij
Ik hield voor een grote gemeente een preek. Die paste bij deze ernstige toestand. Deze gemeente was een van de meest aandachtige gemeenten die ik ooit gezien heb. De hele middag had ik erg veel last van mijn schorheid. Ik dacht dat ik slechts met veel moeite zou kunnen spreken en met veel moeite gehoord zou kunnen worden. Toen ik echter de kansel betrad, hief ik mijn hart op tot God tijdens het zingen van de eerste psalm. Ik bad: *Heere, help mij ook ditmaal.* Mijn smeekgebed was niet tevergeefs. Ik werd werkelijk geholpen. Ik preekte veertig minuten lang met groot gemak voor mijzelf en met grote kracht, vaardigheid en duidelijkheid. Het was een gezegende tijd voor mijn eigen hart. Ik mag oprecht geloven dat het ook een gezegende tijd is geweest voor de zielen van vele hoorders. Het Woord scheen werkelijk te komen met *betuiging des Geestes en met kracht.* Toen ik terugkeerde naar Exon, at ik met Mr. Holmes en het gezelschap. Daarna keerde ik tussen elf en twaalf uur 's avonds terug naar Venn Ottery.

Uw werk
Zondag, 3 april. Paaszondag. Ik stond deze morgen op met zo'n verkoudheid en heesheid in mijn stem, dat ik nauwelijks hoorbaar of verstaanbaar kon spreken. Ik las hier in Venn Ottery de gebeden (als het al het lezen genoemd kan worden) en bediende het Heilig Avondmaal. Wetend dat ik tevergeefs zou proberen te preken, zei ik tegen de diaken dat hij dit moest melden aan de gemeente. Aan de *tafel van de Heere* was de *Heere van de tafel* vol getrouwheid met mij. Hij schonk mijn ziel blijdschap te midden van de zwakheid van mijn lichaam. 's Middags reed ik naar Harpford. Ik twijfelde of ik moest proberen om te preken of niet. Dit bedacht ik nadat ik voor een zeer grote groep hoorders de gebeden heb gelezen, zo goed als ik kon. Ik was namelijk heel ziek. Ik bedacht echter, dat als ik mijzelf niet verstaanbaar zou kunnen maken, dat ik dan altijd nog zou kunnen stoppen met preken. De gedachte om zo'n grote groep weg te sturen zonder zelfs te proberen om het brood des levens voor haar te breken, vond ik maar droevig. Daarom beklom ik de kansel en smeekte de Heere om Zijn kracht in mijn zwakheid te tonen. Dit heeft Hij genadig gedaan. Ik preekte drie kwartier lang met wonderlijke kracht en buitengewone zielsverruiming. Ik kon aan elk gezicht zien dat er beslag lag en aandachtig geluisterd werd. Ik werd in staat gesteld om mijn plicht te betrachten en mijn gehele ziel uit te storten bij de bediening van het Woord. Het gevoel van Gods tegenwoordigheid, samen met de dierbaarheid en het gewicht van het onderwerp dat ik behandelde, deed mij zo wegsmelten, dat ik mij misschien nog nooit zo sterk heb uitgedrukt. Op een zeker ogenblik kon ik mij bijna niet tegenhouden om in tranen uit te barsten. Hoe hees en onaangenaam mijn stem ook geklonken mag hebben: ik ben nu overtuigd, dat de stem van de Heilige Geest voor mijn stem de weg baande tot de harten van velen. Echt, allen waren verslagen, ten minste, wanneer ik enigszins naar het uiterlijke mag oordelen. Mijn verwondering over de bekwaamheid, die mij gegeven werd en mijn dankbaarheid tot de gezegende God voor de vertroosting die ik mocht ondervinden, laten mij nauwelijks toe, dat ik zal zwijgen over deze gedenkwaardige gebeurtenis. *Heere, wie zou niet op U vertrouwen? Wie zou U niet liefhebben? Het was Uw werk, o God en U zij al de eer!* Amen. Amen.

Gesprek
Dinsdag, 5 april. Geloofd zij God, mijn schorheid begint iets af te nemen. Vandaag dronk ik thee bij Mr. Leigh in Hayne. Het gezelschap ging vroeg weg en Mr. Leigh en ik hadden de rest van de middag voor onszelf. Ons gesprek kreeg een hele goede wending. Wij spraken veel over de dood en de zekerheid van het geloof. Ook spraken wij over de onoverwinnelijkheid van bekerende genade.
Mijn woorden over de onweerstaanbare genade leek nog nooit in zijn hart te komen met zoveel overtuiging en kracht als nu. Hij zei zijn arminianisme bijna vaarwel. Hij dronk als het ware mijn woorden op. Ik werd bekwaam gemaakt om deze dingen te zeggen en hij hoorde mijn woorden met zo'n ernst en ontroering aan, als ik nog nooit eerder in hem gezien heb. Hij scheen zelfs genoegen te hebben in de leer van genade en iets van de kracht van die leer te gevoelen.
Heere, neem toch Uw Geest niet van hem weg, totdat U hem vanuit de grond van zijn hart doet roepen: 'O soevereine genade! Ik ben niets! U bent Alles!'
Toen ik op weg was naar mijn huis in Venn Ottery, was mijn ziel in een getrooste toestand. In het bijzonder toen ik op de brug over de Tipton reed. O wat is het toch een onuitsprekelijke vreugde als ik gevoel dat ik een aandeel mag hebben in Gods verkiezing, het Verbond der genade en de gerechtigheid van Christus! Ik geloof dat ik kan zeggen dat al die zaken de mijne zijn.

6. Broadhembury

Dagboek vanaf 6 april tot 3 december

Bevestigd
Het dorpje Broadhembury ligt ongeveer 8 kilometer bij Honiton, en ongeveer 24 kilometer bij Exeter vandaan. Het is ook vandaag de dag[50] een van de meest afgelegen dorpjes van Engeland.
Toplady was ook predikant van de gemeente van Sheldon. Daar preekte hij gewoonlijk elke zondagmorgen. 's Middags en 's avonds preekte hij in Broadhembury.[51]
Woensdag, 6 april. Deze middag werd ik ongeveer om twee uur in Exeter bevestigd tot predikant van Broadhembury. Toen ik geknield lag en de kanselier de zielen van die gemeente aan mijn zorg aanbeval, verhief mijn ziel zich tot God om een zegen. Die zal mij gegeven worden, om wille van Zijn barmhartigheid in Jezus Christus. Dat mag ik nederig geloven.
Meteen nadat ik in Broadhembury was bevestigd, werd ds. Luce bevestigd in Harpford.

Leven in Broadhembury
Toplady had een gewoonte die niet zo verstandig was. Hij las en schreef tot na middernacht. Deze gewoonte was schadelijk voor zijn gezondheid, hij kreeg een bleek gezicht en verkortte zijn dagen.
Met zijn hond en kat leidde hij in dit afgelegen dorp een bestaan dat leek op dat van Robinson Crusoe. Hij verkeerde zo vaak in het gezelschap van zijn behaarde vrienden en bestudeerde hun gedrag zo nauwkeurig, dat hij uiteindelijk geloofde dat beesten, net als mensen, een ziel hebben en dat er voor hen een plaats zal zijn in de hemel.
Hoewel Toplady ver uit de bebouwde kom woonde, maakte hij bijna nooit gebruik van zijn paard. Zijn vriend, Mr. Northcote van Honiton, zei eens: 'Mr. Toplady gelooft in de absolute predestinatie. Toch durft hij geen paard te rijden, omdat hij bang is om zijn nek te breken.'
'Dat is waar,' zei Toplady, 'misschien is juist die vrees het middel dat besloten is om te voorkomen dat mijn nek gebroken wordt.'[52]

Belofte
Donderdag, 7 april. Deze genadige belofte werd vandaag aan mij geschonken: *Ik zal u onderwijzen en u leren van de weg dien gij gaan zult, ik zal u raad geven, mijn oog zal op u zijn.* Ik was hiervoor heel neerslachtig van geest geweest en met verschillende twijfels bestormd. Echter, dit woord van vertroosting kwam met zo'n kracht en gewicht in mijn ziel, dat ik meteen weer werd opgericht.

Gods vriendelijk aangezicht
Vrijdag, 8 april. Vandaag kwam Ds. Luce hier eten. Wij wandelden 's middags samen naar Harpford, waar ik hem 's middags een rondleiding gaf in die plaats. In de loop van de middag werd ik begunstigd met enkele vertroostende lichtstralen van het aangezicht van mijn hemelse Vader. O mocht ik altijd een hart hebben dat door de liefde verwarmd wordt! Het is beter zo nu en dan vlam te vatten, dan altijd koud te zijn. Gedankt zij de Vertrooster van Gods uitverkorenen. Een brandende kool van het gouden altaar, dat voor de troon is, raakt soms mijn hart. Dan kan ik zingen:

In liefde van mijn God gekend;
Weet ik Wien ik behoor;
En kies, van wederliefd' ontvlamd,
Hem, Die mij eerst verkoor.

Een aandeel en erfdeel te hebben in Gods verlossingswerk is de hoofdzaak, maar daarvan de blijdschap te voelen is een zegen die erbij komt en die onze weg naar het Koninkrijk vlak en lieflijk maakt.

---

50 *Begin 20e eeuw.*
51 *Wright, blz. 64-65.*
52 *Wright, blz. 67.*

Getuigenis van de Geest
Zaterdag, 9 april. Deze avond had ik de troost vanwege lieflijke gemeenschap met God terwijl ik terugkeerde uit Broadhembury. Daar had ik deze middag gegeten. 's Nachts, na mijn terugkeer hier in Venn Ottery, mocht ik die lieflijke gemeenschap ook genieten. Niet alleen genoot ik de vrede, die de wereld niet geven kan, maar ik werd ook begunstigd met enkele verheugende verzekeringen van Gods eeuwige liefde tot mij, arme zondaar. Ik was, zoals van Naftali geschreven staat, *verzadigd van goedgunstigheid.* Ja, met de gunst van Hem, Wiens naam is *als een olie, die uitgestort wordt*, Wie te kennen het eeuwig leven is en met Wie om te gaan de hemel is. De *Geest Zelf gaf getuigenis met mijn geest, dat ik een kind van God ben* en een mede-erfgenaam van Christus. O God, ongetwijfeld bent U mijn Vader. O schenk het mij toch om U als zodanig lief te hebben en om te wandelen *mijn hemelse afkomst waardig*.

Ruimte
Zondag, 10 april. Ik verrichtte hier vandaag waarschijnlijk voor de laatste keer de dienst in de kerken. 's Morgens las ik de gebeden en preekte ik in Venn Ottery. 's Middags las ik de gebeden en preekte ik in Harpford voor een zeer grote groep hoorders. In de laatste kerk opende God voor mij een deur, zowel van kennis als van de bekwaamheid om te spreken, zodat ik mijzelf onmogelijk bij mijn geschrift kon beperken. Ik breidde de preek uit met een buitengewone verruiming van mijn ziel en ook met gemak en tegenwoordigheid van geest. Vooral toen ik sprak over de zekere volharding van Gods wedergeboren volk en van de volslagen onmogelijkheid om door de werken gerechtvaardigd te worden. Ik nam geen afscheid van mijn lieve gemeente. Afscheidspreken hebben naar mijn mening zo'n voorkomen van zelfverheffing. Daarom heb ik reeds lang besloten om er nooit een te preken. Ik besluit mijn bediening in deze plaats liever met:

1. God deze nacht in het verborgen om vergiffenis te vragen voor mijn vele zonden, tekortkomingen en zwakheden, als mens en als predikant.
2. Mijn genadige Heere ernstig te smeken om mij dankbaar te maken voor de ontelbare barmhartigheden die ik ondervonden heb sinds dat de zorg over deze gemeenten op mij rustte.
3. God te bidden of Hij Zijn krachtdadige zegen wil schenken op mijn zwakke, gebrekkige en onwaardige arbeid hier. Ik smeek Hem heel nederig of Hij de boodschap van de zaligheid, die ik hier van tijd tot tijd heb mogen laten horen, wil bezegelen en of Hij mij wil geven, dat het zaad, dat Hij mij gegeven heeft om te zaaien, *gevonden mag worden na vele dagen.*
4. Hem te bidden, of Hij wil blijven met degenen die blijven en of Hij wil gaan met mij, wanneer ik hen verlaten zal. Dat Zijn tegenwoordigheid en Zijn zegen hun deel mogen zijn, mijn deel en het deel van hen, in wier midden ik weldra de dienst hoop waar te nemen. O, God van macht en genade, alle harten zijn in Uw hand en alle gebeurtenissen staan tot Uw beschikking! Zet, o zet het zegel van Uw almachtige toestemming op al deze gebeden en vervul al onze noden, naar de rijkdom van Uw heerlijkheid, door Christus Jezus! Amen. Amen.

Dinsdag, 12 april. Tegen de nacht gaf de Heere dat ik enkele aangename versmeltingen van het hart mocht ervaren. Hoe lieflijk zijn de verootmoedigingen van een berouwhebbende liefde! Ik verlang geen grotere zegening dan aan de voetbank van mijn hemelse Meester te liggen, weggezonken in verwondering, dankbaarheid en zelfvernedering.

Vrees niet
Vrijdag, 15 april. Er werden op deze dag op verschillende momenten enkele woorden van troost tot mij gesproken en aan mijn hart verzegeld. In het bijzonder deze drie: *Vrees niet, want Ik ben met u; Vertrouw op mij; Ik ondersteun u met de rechterhand van mijn gerechtigheid.* Op een andere keer werden deze woorden krachtdadig in mijn ziel gesproken: *Verblijd u in de Heere.* Voor velen zal dit alles voorkomen als tastbare dweperij en er was een tijd, dat ik het er ook voor zou hebben gehouden. Maar geloofd zij God de Trooster: ik weet wat het is om door Hem enige mate van gemeenschap met de Vader en met de Zoon te genieten, naast dit inwendige kenmerk, dat voor mijzelf net zo veel gewicht heeft als tienduizend bewijzen. Ik ben er zeker van dat het onterecht is om mijn bevindingen van dit soort dweepachtig te noemen, of te zeggen dat ze veroorzaakt zijn door een opgewonden inbeelding. Zelfs vanuit het meest rationele oogpunt bezien, want:

1. Zij zijn vergezeld met zo'n krachtige zoetheid en zo'n gewichtige indruk, zo'n ontwijfelbare helderheid en zo'n volmaakte overeenstemming met de beloften van de Schrift, dat zij bij mij geen reden tot twijfel achterlaten, dat zij niet in waarheid de stem van God tot mijn ziel zouden zijn.
2. Mijn ziel is bij deze gelegenheden net zo geheel passief, als mijn lichaam maar zijn kan, wanneer ik iemand hoor spreken, met wie ik een gesprek heb.
3. Ik spreek uit ervaring. Ik kan, naar mijn beste herinneringen en vertrouwen, met waarheid zeggen, dat ik nog nooit één belofte of verzekering gehad heb met betrekking tot tijdelijke zaken, die mij van tevoren door middel van de gevoelige gemeenschap met God zijn gegeven, die de uitkomst niet heeft bewaarheid. Voor zover ik weet kan ik geen enkel geval noemen waar de uitkomst gefaald heeft.

Ik zeg niet dat mij altijd van tevoren een bijzondere verzekering geschonken wordt met betrekking tot iedere toekomstige gebeurtenis in het bijzonder. Verre van dat. Maar wanneer het gebeurt, dan was er nooit meer overeenstemming dan bij mijn verzekering en de gang van de voorzienigheid die erop volgt. Wanneer dit tot nu toe het geval geweest is met betrekking tot mijn tijdelijke zaken en de wegen van de voorzienigheid, zou men zulke verkwikkingen van Boven (of het nu geestelijke zaken of wegen van de genade betreffen) dan voor werken van inbeelding moeten houden?

Zijn stem
's Nachts schonk de Heere mij in mijn kamer enkele sterke verzekeringen van Zijn zorgende voorzienigheid over mij in de toekomst. Ik mocht de stem kennen van Hem, die in mijn hart tot mij sprak en mijn vertrouwen vasthechten aan hetgeen Hij zei. Mijn tevredenheid en zielsrust waren net zo vertroostend als dat zij onuitsprekelijk waren. O mijn God, U bent bij machte om hetgeen U beloofd hebt, ook te vervullen.
Zaterdag, 16 april. 's Avonds reed ik naar Broadhembury. Daar gaf de Heere mij 's nachts, voordat ik naar bed ging, enkele vertroostende verzekeringen in mijn persoonlijke gebed.

Lastbrief
Zondag, 17 april. 's Morgens las ik de gebeden en preekte ik in Broadhembury voor een grote groep hoorders. Ik opende (als ik zo spreken mag) mijn geestelijke lastbrief met het spreken over de woorden uit 2 Kor. 4:6: *Wij prediken niet onszelf, maar Christus Jezus de Heere.* 's Middags las ik de gebeden en preekte ik over Judas, het 3e vers. Ik doopte ook twee kinderen. Groot was mijn reden tot dankbaarheid en erkentelijkheid voor hetgeen de genadige Oorzaak van alle goed mij gegeven heeft. Ik mocht 's morgens en 's middags de diensten verrichten met veel genoegen en tegenwoordigheid van geest. Het gesproken woord scheen voor velen aangenaam te zijn en bij allen goed ontvangen te worden.

God is mijn deel
's Avonds keerde ik terug naar Venn Ottery, waar ik met grote vertroosting en blijdschap in de Heilige Geest de preek van Hervey las over *De weg van heiligheid*. Ook in mijn persoonlijke gebed opende zich voordat ik naar bed ging een weg van troostvolle gemeenschap tussen God en mijn ziel. Hoewel ik, als ik naar mijzelf kijk, enkel zwakheid en onwaardigheid was, heb ik in Christus, zowel rechtvaardigheid als sterkte. God is door Hem mijn deel tot in eeuwigheid. In Zijn gunst is het leven en dit leven is mijne.
Toen de rest van het gezin naar bed waren gegaan, werd het lezen van de meditaties van Jenk laat op de avond rijkelijk gezegend aan mijn ziel. Werkelijk, ik heb gemeenschap met de Vader en met Zijn Zoon Jezus Christus, Wiens dierbare bloed der verzoening mij van alle zonden reinigt.

Ik zal met u zijn
Donderdag, 21 april. Toen ik deze avond naar huis reed vanuit Exeter, was de Heere met mij. Hij had geestelijke gemeenschap met mij. Toen ik Hem smeekte of Hij mijn voorgenomen vertrek naar Broadhembury zou willen zegenen, gaf Hij mij dit antwoord: *Ga, en Ik zal met u zijn.* Een klein poosje daarna zei Hij: *U zult alle zwarigheden van u af schudden.*

Gemeenschap met de Vader
Vrijdag, 22 april. Voordat ik deze morgen uit mijn kamer kwam, werd ik in staat gesteld om zoete gemeenschap te hebben met de Vader der geesten tijdens het persoonlijke gebed. Een of twee minuten lang waren mijn vertroostingen (ik kan beter zeggen zielsverrukkingen) in grote mate aanwezig. Toch werd ik amper een uur later gekweld door het opborrelen van de inwonende zonde. Ik was voor een

tijd in een zeer onaangename toestand van inwendige verzoekingen. De Heere bewaarde mij voor mijn ongerechtigheid. Hij bewaarde mij voor het daadwerkelijk vallen in de zonde. Toen ik tegen de avond een preek afrondde over Psalm 32:1, ondervond ik enkele genadige versmeltingen van mijn ziel. Ik verheugde mij op een gevoelige wijze in de lichtstralen van de tegenwoordigheid van mijn hemelse Vader.

Strijd

Zaterdag, 23 april. Na het middageten reed ik naar Broadhembury, waar mijn ziel 's nachts in mijn kamer, net voordat ik naar bed ging, op een droevige en werkelijk ongewone wijze aangevochten werd door twijfel, vrees en ongeloof. Ik was in een geestelijke duisternis, een duisternis die tastbaar was. Ik weet niet of ik, sinds ik in de geestelijke bediening ben, ooit wel eens eerder zo geheel overgegeven was aan de boze inbeeldingen van mijn hart. Ik kon nauwelijks geloof oefenen. Was het niet vanwege de vrees om anderen te laten merken in welke toestand ik mij bevond en het gezin te ontrusten, *ik zou de onrust van mijn hart hebben uitgeschreeuwd*. Mijn hemelse Stuurman verdween. Ik scheen mijn vastigheid in de Rots der eeuwen geheel verloren te hebben. Ik zonk diep in het slijk *en de baren en stormen gingen over mij heen*. Toch mocht ik mij in het gebed geheel en al zoals ik was op God werpen, wat er dan ook gebeuren mocht. Ik weet niet hoe. Welke uitkomst de zaken ook mochten hebben. Dit ging echter niet gepaard met vertroosting en vooral niet met hoop. Om kort te zijn: ik was meestentijds in een staat van radeloosheid. Mijn angst en verdriet waren niet uit te drukken. In die toestand bleef ik, totdat het God behaagde om mij wat slaap te geven.

Troost

Zondag, 24 april. Toen ik deze morgen wakker werd, had ik vrede in mijn hart en in een grote mate vertrouwen op God. Ik las de gebeden en preekte met kracht in mijn lichaam en met ruimte in mijn ziel. Nadat ik terug gekeerd was van de morgendienst, waren mijn vertroostingen van Boven onuitsprekelijk groot.

De benauwdheid duurde een nacht, maar de vreugde kwam in de morgenstond. Mijn ziel kon de Heere groot maken en mijn geest mocht zich verheugen in God, mijn Zaligmaker. Ik las de preek van Bisschop Wilkin met veel instemming en genoegen en ook niet zonder nut.

's Middags las ik de gebeden en preekte ik voor een hele grote groep hoorders. God was zeker met mij. Mijn ziel werd rijkelijk beregend en rondom mij schenen stromen van zegen neer te dalen. Ik heb voorheen nog nooit zoveel uit het hoofd gepreekt. Mijn gehele inleiding was voor de vuist weg. Ik drukte mijzelf nooit meer vrijmoedig, toepasselijk en tot mijn eigen tevredenheid uit. Mijn tekst was beide keren Psalm 32:1. O wat heeft God mij toch een oneindige vergoeding geschonken voor de droefheid van de vorige nacht! Als ik voor mijzelf mocht kiezen, (waartoe ik echter niet geschikt ben en wat ik ook niet verlang) dan zou ik mij denk ik nauwelijks zorgen maken hoe diep God mij in het verborgen voor Zich zou willen vernederen, wanneer ik Zijn tegenwoordigheid en zegen maar zou mogen genieten in de waarneming van mijn openbare bediening.

Wat een dag is dit geweest! Echt een rustdag, een feestdag voor mijn ziel. Een dag van gejuich en blijdschap. *Hij voerde mij in het wijnhuis en de liefde was Zijn banier over mij.* (Hoogl. 2: 4.) Ik werd, op een enkele keer na, nog nooit meer van Boven geholpen dan deze middag. O Heere, zegen de gemeente, zoals U mij hebt gezegend.

Laat mij dit hier opschrijven met dankbare herinneringen, tot mijn vertroosting en versterking in volgende tijden van beproeving en donkerheid (als het God behaagd mij daarin te leiden) dat ik nog nooit dieper in het dal was dan de vorige nacht en nog nooit hoger op de berg dan vandaag.

De Heere heeft mij gekastijd, maar niet overgegeven tot de dood. Dat zal Hij nooit doen. *Hij mag soms voor een kleine tijd Zijn aangezicht voor mij verbergen, maar met eeuwige goedertierenheid zal Hij barmhartig over mij zijn.*

Ik zal niet wankelen

Zaterdag, 30 april. Na het eten reed ik naar Broadhembury. Daar bracht ik de avond door. Ik logeerde bij Mrs. Pynsent. Op deze avond was de gesteldheid van mijn hart door Gods genade heel anders dan mijn gesteldheid van afgelopen zaterdag. Nu werd ik in staat gesteld om met een troostvolle tevredenheid te rusten op de kracht, getrouwheid en genade van mijn hemelse Vader. Wat een arm, zwak schepseltje is de gelovige, als het geloof niet in beoefening is! Hij is als een arend, waarbij de vleugels gekortwiekt zijn. Wanneer de zuidenwind van de Heilige Geest op de ziel blaast en de rokende vlaswiek weer aanblaast, dan groeit de christen als de lelie en

slaat hij de wortels uit als de ceders in Libanon. Op dat moment is de verleiding groot om het *Requiem* van David te zingen. Hij zong in dezelfde omstandigheden: *Ik zal niet wankelen. U, o Heere hebt mijn berg door goedgunstigheid vastgezet.* (Ps. 30).

Zalving
Zondag, 1 mei. Ik las de gebeden en preekte 's morgens en 's middags in Broadhembury. Beide keren was God met mij. Toen ik alleen was, bracht ik verschillende uren door met het lezen van de preken van ds. Seed. De preken hebben een sierlijk taalgebruik en zijn meesterlijk samengesteld. De gedachtegang van deze man is sterk en verfijnd. Echter, ik zie dat het belangrijkste ontbreekt: die geestelijke zalving, die levendige ader van Evangelische bevinding, zonder welke de beste verhandelingen van dit soort naar mijn mening maar krachteloos en smakeloos zijn.
Ik heb ook de *kritische opmerkingen bij het Nieuwe Testament* van Mr. Wall gelezen. In dat boek staan veel nuttige en geniale dingen. Toch kan ik niet anders denken dan dat de veranderingen (die hij onterecht 'verbeteringen' noemt) die deze geleerde schrijver zou willen aanbrengen in de tekst, voor het grootste gedeelte uiterst vluchtig aangebracht zijn.
Het zijn slechts gissingen. Vaak zijn die veranderingen op een onverstandige wijze aangebracht. Soms sta ik verbaasd over de gedurfdheid van zijn veranderingen. Naast dit alles bederft en bevlekt de dode remonstrantse vlieg deze hele pot met apothekerszalf.

Verjaardag
Donderdag, 5 mei. De geboortedag van mijn waarde en lieve moeder. Genadige God, kroon haar onschatbare leven met nog veel meer jaren. Kroon ieder jaar met toenemende genade en dubbel geluk! Na het middageten verhuisde ik voorgoed van Venn Ottery naar Broadhembury. Daar besteedde ik de avond na mijn aankomst in een zeer aangename zielsgesteldheid. Ik geloof nederig dat het de God en Leidsman van mijn leven behaagd heeft om de Rustplaats van mijn ziel te zijn. Hij bepaalt de plaatsen van onze woningen zowel hier beneden als tot in eeuwigheid.

Onweer
's Nachts was er onweer. Tijdens dit onweer werd ik bijzonder begunstigd was met een lieflijk gevoel van ontzag voor Gods majesteit en liefde. O Heere, wat is de ziel die bij U mag schuilen toch gelukkig!

Meditatie over het onweer
Wanneer de bliksem door de lucht schiet en de donder door de wolken rolt, dan horen wij als het ware de Almachtige spreken in de donder en zien wij iets van Zijn ontzaggelijke heerlijkheid in de bliksem!

De schuldige mens zal gewoonlijk beven en de rechtvaardige zal bidden wanneer de wolken leeg gestort worden, de lucht dondert en de pijlen van Zijn bliksem weggeschoten worden. Allen zien op naar Hem, Wiens stem zo machtig door de lucht rolt.

De Heere Zelf zal komen met een groot geroep, een geroep dat de poorten van de dood zal openen en het verstrooide stof van de hele mensheid bij elkaar zal roepen. Dat stof zal tot leven gewekt worden. Wanneer Hij vanuit de hemel naar de aarde zal komen, waar zal dan goddeloze, de ongelovige en degene die zijn hele leven lang gezondigd heeft dan verschijnen?
Mogen wij dat ontzaggelijke moment in onze gedachten houden wanneer wij naar de Almachtige luisteren, Die daar spreekt met Zijn donder en op ons ziet met Zijn bliksem. Dan zal de laatste bazuin ons voor het gerecht brengen! Ik hoop dat wij deze gelegenheden tot ons nut zullen gebruiken om dit goede doel te bereiken! Hoewel de donder en de bliksem (onder God) veroorzaakt worden door natuurlijke processen en natuurkundig verklaard kunnen worden, laat ons toch bedenken dat natuurlijke oorzaken veroorzaakt worden door de God van de natuur. De uitwerking van deze natuurlijke processen is in werkelijkheid de uitwerking van Zijn overal werkzame, alles regerende voorzienigheid. Deze heerlijke God schept de donder!
Als wij deze natuurkrachten op deze wijze bezien, dan zullen wij zeer diep onderwijs krijgen van de gewoonste zaken. Dit zou het middel kunnen zijn tot geestelijke groei.

Als wij de zaken op deze wijze bezien, dan geeft de donder ons onderwijs en dan kan de bliksem ons verlichten, opdat wij tot meerdere kennis kunnen komen. Zo wordt de natuur een dienaar van de genade. De natuurwetten leiden ons dan naar de hemel.

Zouden wij niet moeten staan naar vriendschap met het Wezen, *Wiens stem de aarde doet beven en Wiens ogen vlammen vuurs zijn?* Zouden wij niet vernederd tot Zijn voetbank moeten komen *met berouw in stof en as?* Zouden wij niet vertrouwen op de verzoening van Hem, Die de oneindig meer verschrikkelijke donder van de Goddelijke verbolgenheid gestild heeft en de bliksem van de wrekende toorn gestild heeft?
Als wij deelhebben aan Zijn verdienste en gelijkvormig zijn gemaakt aan Zijn gezegende beeld (zo ver als de menselijke zwakheid dat toelaat), dan hoeven wij niets te vrezen, *al veranderde de aarde haar plaats en al zouden de bergen verzet worden in het midden van de zee. Al zouden haar wateren bruisen en beroerd worden en al zouden de bergen daveren door derzelver verheffing.* Omdat ons anker vastgehecht is aan de rots van Zijn verlossende verdienste en wij in de armen van Gods eeuwige liefde liggen, zouden wij vrij moeten zijn van het gevaar en de vrees. Laat de natuurlijke donder maar in onze oren klinken! Laat de bliksem van deze wereld onze ogen maar schrik aanjagen! Wij zijn in staat gesteld om te schuilen in de schuilplaats van de gerechtigheid van onze Zaligmaker. Zijn Geest fluistert vertroostende woorden in ons hart. Zijn stem is de meest lieflijke stem. Zalig zijn zij, die op zo'n wijze mogen schuilen en beschermd mogen worden door de Allerhoogste. Zalig zijn zij, die mogen vernachten in de schaduw des Almachtigen. Zalig zijn degenen, voor wie Zijn getrouwheid en waarheid een rondas en beukelaar zijn.

Mijn Heere, mijn Liefste!
Zaterdag, 6 mei. Deze dag mocht ik de vreugde van God genieten, in het bijzonder 's avonds voor bedtijd. Toen was mijn gemeenschap met de Vader der geesten nabij en zoet. Ik kon werkelijk zeggen: *Mijn Heere, mijn Liefste, mijn Alles!*
Zaterdag, 7 mei. Ik werd van tijd tot tijd van Boven vertroost. O God, gezegend, ja onuitsprekelijk *gezegend is de mens wie U verkiest en voor U doet naderen!* Uw verborgenheid is bij mij en U hebt mij Uw Verbond getoond.

Richard Sibbes
Zondag, 8 mei. 's Morgens las ik de gebeden en de *Negenendertig Artikelen*. Ook las ik de *Verklaring Van Overeenstemming (Declaration Of Conformity)*. 's Middags las ik de gebeden en preekte ik voor een hele grote groep hoorders. Tussen de morgen- en middagdienst ervaarde ik veel van Gods tegenwoordigheid toen ik alleen was in mijn studeerkamer. Ik was toen bezig met het nakijken van de preek die ik wilde houden. Mijn vertroostingen en blijdschap stroomden niet alleen als een rivier, maar zij rezen op als de golven van de zee. 's Avonds las ik de *Theologia* van Francisco Turretini. De volgende opmerking van deze grote schrijver is waar. Hij heeft zich op een gelukkige wijze uitgedrukt: *αθανασιας fides est fundamentum ευθανασιας. (Het geloof in de onsterfelijkheid is het fundament van het zalige sterven)*. Ik las ook een preek van Richard Sibbes over *De zielestrijd*. De volgende opmerkingen van Sibbes zijn net zo belangrijk en zeker als vertroostend:

'De engel beroerde het water. Vervolgens genas het water de mensen die erin sprongen. Zo is het ook Christus' handelswijze om eerst onze zielen te beroeren, voordat Hij tot de zielen komt *met genezing onder Zijn vleugelen.*'

'Wat de kruizen betreft: Hij werpt ons slechts neer, om ons weer op te richten. Hij ontledigt ons, opdat Hij ons vervullen zal. Hij versmelt ons, opdat Hij ons tot een vat ter ere make. Hij heeft ons zowel in de oven [van verdrukking] lief, als wanneer wij uit de oven komen. De hele tijd is Hij ons nabij.'

'In de slechtste omstandigheden heeft de Kerk twee gezichten. Het ene gezicht is gericht naar de hemel en naar Christus. Dat is altijd bestendig en heerlijk. Het andere gezicht is altijd op de aarde gericht. De aarde is in onze waarneming altijd maar verachtelijk en veranderlijk.'

'In alle stormen is er op zee, door de oneindige goedheid van God, ruimte genoeg voor het geloof om met volle zeilen vooruit geblazen te worden.'

‘Plaatsen en omstandigheden zijn gelukkig of ellendig naarmate God ons minder of meer begunstigt met Zijn tegenwoordigheid.’

‘God is het dichtste bij Zijn kinderen, als Hij het verst weg lijkt te zijn.’

‘Het is voor de zonde net zo gewoon om twijfel en vrees in het geweten op te wekken, als het is voor rottend vlees en hout om wormen te laten groeien. De zonde is datgene dat, als Achan in het kamp en Jona in het schip, stormen vanbinnen en van buiten veroorzaakt.’

‘Van alle beroeringen is de beroering van een trots hart de ergste.’

‘Het grootste gedeelte van onze beroeringen halen wij onszelf op de hals, door onze zorgen niet op de juiste wijze te verdelen. Wij hebben namelijk alleen zorg te dragen voor onze plichten, om vervolgens de rest aan God over te laten. Wij vermengen onze hartstochten met onze kruizen. Wij kauwen als een dwaze patiënt op de pillen die wij door zouden moeten slikken.’

Wandeling
Dinsdag, 10 mei. De Heere versmolt mij toen ik mijn avondwandeling deed en op de heuvel geklommen was, waarop ik het hele dorp kon zien en de lieflijke valleien beneden kon zien liggen aan beide kanten. Hij vervulde mij met dankzegging en lofprijzingen. Ik was niet alleen, want de Vader van allen was met mij. Nadat ik was teruggekeerd, schreef ik na het avondeten een groot gedeelte van een preek over 2 Kor. 5:8. Mijn vrede en vreugde in het geloof waren groot.

De Heere is nabij
Zondag, 15 mei. ‘s Morgens reed ik naar Sheldon, waar ik de gebeden las en preekte voor een zeer aandachtige groep hoorders. Het is een kleine kerk, maar drukbezet. Na de dienst keerde ik terug naar mijn huis in Broadhembury. Daar las ik ’s middags de gebeden en preekte ik voor een grote groep hoorders. De Heere was mij op een bijzondere wijze nabij. De avond bracht ik zeer aangenaam en nuttig door met het schrijven van een gedeelte van een preek. ‘s Nachts kwamen de volgende woorden mij vaak voor de geest en werden zij voor mij zeer gezegend: *de Heere is mijn Deel, zegt mijn ziel.* Door de invloed van Zijn goede Geest kon ik werkelijk God als mijn Deel aanschouwen en mij in Hem verheugen.

Dankbaar en bedroefd
Zondag, 22 mei. Pinksteren. ‘s Morgens las ik de gebeden, preekte ik en deelde ik het heilige Bondzegel uit aan 36 avondmaalgangers. ’s Middags las ik de gebeden en preekte ik voor een hele grote groep hoorders. Ik mag geloven dat de dienst voor enkele mensen gezegend werd. Voor mijzelf kan ik alleen dit zeggen, dat ik mijn dienst die dag waarnam met kracht, gemak en tegenwoordigheid van geest. Ik verlang hiervoor dankbaar te zijn, maar ik ben bedroefd, omdat ik niet vuriger van geest was en hoger op de berg stond van de Goddelijke liefde. Ik zou altijd willen zijn als:

De engel, die, in liefde ontvlamd, aanbidt.
Hoe gaarne zweefd’ ik hemelwaart,
En slaakte ‘t koord, dat hecht aan de aard’
Maar vruchtloos ‘t zeil in top gehaald,
Als ‘t kooltje van Gods adem faalt.

Verblijden
Vrijdag, 27 mei. Ondanks mijn grotere zondigheid en mijn gehele onwaardigheid, gaf God mij in deze nacht te drinken van Zijn vertroostingen, als uit een rivier. *Vergiffenis en heiliging* was mijn gebed, *barmhartigheid, vergiffenis en zaligheid* was het antwoord van de genade.
Zaterdag, 28 mei. Deze avond mocht ik mij in de geest verblijden. God gaf mij niet alleen een goede hoop op Zijn genade, maar ook de verzekering van het geloof. Ik maakte mijn preek af over Openb. 2:17. Ik denk en meen te mogen zeggen, dat die tekst in mij bewaarheid is. Zelfs in mij, arme zondaar! Door het bloed van het Lam geloof ik dat ik zal overwinnen. Ik word vaak gevoed met het verborgen manna van

Gods gemeenschap. Er zijn tijden, waarin ik voor mijn ziel kan betuigen, dat *de witte keursteen* van de vergeving der zonden en de rechtvaardiging aan mij is gegeven en dat ik *de nieuwe naam* heb. Dat is het voorrecht van de aanneming in het onzichtbare huisgezin van God. Het bewustzijn daarvan wordt vergezeld met een vertroosting, die alleen gekend wordt door degenen die deze vertroosting ontvangen. De Vader, Zoon en Heilige Geest zij alle eer!

Regen

Zondag, 29 mei. 's Morgens en 's middags las ik de gebeden en preekte ik. Beide keren preekte ik voor een veel grotere groep hoorders dan ik verwachtte, vanwege het vochtige weer. God heeft de aarde bevochtigd met Zijn regen, waarnaar sinds enige tijd verlangend uitgezien werd. De geestelijke beregening van de Goddelijke liefde daalde echter niet in mijn ziel, totdat ik mij op deze avond na het huiselijke gebed afzonderde voor mijn studie. Ik had toen een korte, maar vertroostende omgang met God.

Indruk

Ik kwam vandaag een opmerking tegen tijdens het lezen van Downame's *Christelijke oorlogsvoering.* Die trof mij. Als hij het heeft over de Heilige Geest als de Verzegelaar van de uitverkorenen, vraagt hij: *Hoe is het mogelijk het zegel te ontvangen, zonder de indruk ervan te gevoelen?* O dat ik het meer en meer gevoelen mag!

Niet ijdel

Zondag, 5 juni. Deze morgen las ik de gebeden en preekte ik voor een grote groep hoorders en 's middags voor een zeer grote groep. Mijn God was mij beide keren nabij. Ik meen reden te hebben om te hopen, dat *mijn werk niet ijdel was in de Heere*. Ik bezocht boer William Taylor deze dag twee keer en bad met hem. Vooral de eerste keer had ik grote vrijmoedigheid in het spreken. Ik sprak met hem over geestelijke zaken. Hij heeft waarschijnlijk nog maar enkele dagen te leven en is, naar ik mag hopen, niet zonder enig gevoel voor de dingen van God.

Ik bezocht en bad ook met Edward Granger, een zeer onwetend persoon. Hij is vol van hetgeen men goede voornemens noemt, die hij van plan is uit te voeren als God hem weer zou willen genezen. Het is een droevige zaak, dat een predikant in een Protestants land zoveel onwetendheid te bestrijden heeft bij de meeste mensen uit de lagere klasse. Ik dank U, Heilige Vader, dat ik enigermate ben verlicht in Uw kennis. Ik smeek U om mij tot een middel in Uw hand te maken, om anderen te verlichten, zo ver als mijn kleine arbeidsveld zich mag uitstrekken. Ik was, door genade, op verschillende tijden van deze dag heel aangenaam gesteld in mijn ziel.

Donderdag, 9 juni. 's Morgens bezocht ik boer William Taylor en bad met hem. Hij zei iets dat mij goed deed. Zijn woorden waren als volgt: 'Mijn smart is niets, vergeleken met mijn hoop.' Ik gebruikte het middagmaal en dronk thee bij Grange.

's Avonds was ik gelukkig in de Heere, nadat ik van die plaats was teruggekeerd. Vanwege het bewustzijn van mijn aandeel in Christus, mocht ik dit aangename vers zingen:

> *Jezus, U bent mijn Gerechtigheid,*
> *Want al mijn zonden waren de Uwe, enz.*

Een deur geopend

Zondag, 12 juni. Ik las de gebeden en preekte aan het begin en het einde van de middag. Als ik mag oordelen over hetgeen anderen voelden en als ik mag oordelen naar de vertroostende verruiming die ik zelf ondervond in beide gedeelten van de dag, dan moet ik geloven, dat de arm des Heeren zich geopenbaard heeft.

De opkomst was 's middags zeer groot en God was werkelijk met mij. Een deur van kennis en de bekwaamheid om te spreken werd voor mij geopend. Ik hoop nederig, dat God Zichzelf een deur geopend heeft in de harten van enkelen van de hoorders. Ik kan niet nalaten te zeggen, dat de Heere mij in de vorige nacht en ook op deze dag enkele bijzondere verzekeringen gaf, dat Hij met mij zou zijn tijdens de waarneming van mijn bediening op deze rustdag. Werkelijk, Hij heeft Zijn genadige uitlatingen geschonken. De beloften van mensen gaan vaak verder dan de vervulling ervan, maar Gods vervulling gaat verder dan Zijn beloften.

Christus dierbaar
Zaterdag, 18 juni. De hele dag thuisgebleven. Ik schreef enkele hymns.
Ik dichtte het lied, dat zo begint:

> *Bij vast geloof*
> *En heldere hoop, enz.*

Ik werd door genade echt vertroost in mijn ziel. Zo ben ik de gehele dag gesteld geweest. Ik las de werken van Bisschop Hopkins, die mij eergisteren toegestuurd waren, met veel geestelijk voordeel. Van de morgen af tot nu toe, ongeveer elf uur 's avonds, heb ik in mijn hart steeds feest mogen vieren. Christus is onuitsprekelijk dierbaar voor mijn hart geweest en de gezegende Geest van God heeft mij met aangename en verlevendigende openbaringen bezocht. Aanvechtingen van bijzondere aard hebben mij meer dan eens omsingeld, maar de Heere heeft zijn banier opgericht en ik viel niet. De poorten van de hel vielen mij aan, maar waren niet bestand tegen de genade van God, die met mij was. *Ere zij God in de hoge*, Die voor mij *een tafel dekt in de woestijn, Die mij doet aanzitten door Zijn liefde en Die de beker mijns heils deze dag overvloeiende maakt. Ja, ik zal wonen in het huis des Heeren* en zal zelf Hem tot een woning zijn en dat voor eeuwig.

Onwetend
Zondag, 19 juni. Hoewel ik 's morgens een beetje ziek was, heeft God mij goed door de verplichtingen van deze dag heen geholpen. Zoals gewoonlijk las ik de gebeden en preekte ik twee keren. 's Middags was de groep hoorders zeer groot. Dit is niet zo'n verheugende dag voor mijn ziel geweest als gisteren, maar ik vertrouw erop dat het gepreekte woord niet geheel krachteloos was. Echter, ik vrees dat ik werkelijk moet zeggen, dat mijn lot tot nu toe nog nooit gevallen was in een gemeente, die in het algemeen zo onwetend is in de dingen van God en zo geheel dood voor God. Ik ken maar drie personen in deze uitgestrekte en dichtbevolkte gemeente, van wie ik gegronde reden heb om te geloven dat het werk van de verlossende genade in hen begonnen is. Deze drie personen zijn: *Mrs. Hutchins, boer William Taylor* en *Joan Venn*. Dit geloof ik echter zeker, dat als God hier niet enige uitverkoren zielen zou hebben, die Hij zal roepen, Hij mij hier dan niet naartoe gezonden zou hebben. Toen ik Predikant van Harpford was, arbeidde ik bijna twee jaren onder die gemeente, voordat ik een merkbare uitstorting van Gods Heilige Geest over die gemeente kon bespeuren. Voordat ik de gemeente verliet, scheen God mijn bediening op een zeer treffende en onverwachte wijze te hebben gezegend. Vergun toch, o Heere, als het U behagen mag, dat ik hier dezelfde vertroosting mag hebben.

Kracht
Woensdag, 22 juni. Toen ik deze avond Miss Hutchins bezocht, trof ik daar Joan Venn aan. Van haar mocht ik tot mijn vertroosting horen dat mijn onwaardige bediening doorgaans met grote kracht vergezeld ging in haar ziel. Vooral op 24 april, onder mijn preek van die middag uit Psalm 32:1. O Heere, zet Uw werk in haar ziel en in mijn ziel voort tot op de dag van Christus!

Gebeden
Vrijdag, 25 juni. Ik bezocht Sara Granger en bad met haar. 's Avonds had ik een heel aangenaam gesprek met boer William Taylor. Hoewel hij in een betere toestand verkeert dan ik dacht hem te zullen aantreffen, is hij naar alle waarschijnlijkheid niet ver verwijderd van de onzichtbare wereld. God gaf mij om met hem uit het hoofd te bidden. Ik heb hem nog nooit zo ontroerd gezien. Als de Heere mij de bekwaamheid geeft, dan hoop ik de formuliergebeden bij de volgende ziekenbezoeken na te laten. In het algemeen ervaar ik dat de gebeden, die bij deze gelegenheden opgezonden worden zoals God ze geeft uit te spreken, rijker worden gezegend aan de zielen voor wie ik bid en ook aan mijn eigen ziel. O Heere, moge Uw goede Geest, *die voor Uw heiligen bidt*, mij altijd nabij zijn, om mijn zwakheid te helpen en mij te leren bidden zoals het behoort. Er zijn zeker bijzondere behoeften en omstandigheden waar weinig voorgeschreven formuliergebeden aan kunnen voldoen, als er al enkele zijn die dat kunnen. Ten opzichte van deze omstandigheden en van elk ander deel van mijn bediening als leraar, is *mijn hulp in de naam des Heeren, Die de hemel en de aarde gemaakt heeft*. Ik wenste alleen wel dat mijn natuurlijke schuchterheid minder en mijn geloof groter was.

Geholpen
Zondag, 26 juni. Een vreugdevolle rustdag vol zegeningen. Ik was ‘s nachts en ‘s morgensvroeg een beetje neerslachtig toen ik dacht aan de verplichtingen, die mij te doen stonden. Ik werd enkele dagen geleden namelijk door hoestbuien gekweld, die meer en meer toenamen. Maar God hoorde mijn gebeden en was beter voor mij, dan ik verwacht had. Ik las de gebeden en preekte ‘s morgens voor een grote groep hoorders en ’s middags voor een buitengewoon grote groep, beide keren met buitengewone vrijmoedigheid in het spreken en buitengewone kracht in mijn lichaam. Na de morgendienst bezocht ik Sara Granger en bad met haar. In het gebed smolt zij geheel weg en zat zij hard te huilen. God gaf mij zowel de woorden als de bekwaamheid om te spreken over een onderwerp, dat gepast was voor haar toestand. ‘s Avonds bezocht ik boer William Taylor en bad met hem. Ook bij deze gelegenheid mocht ik met veel vrijheid van spreken en vertroosting voor mijzelf bidden.
Tijdens ons gesprek zei hij tegen mij dat toen hij gisteravond alleen was en God smeekte om zijn gebeden te verhoren, hij dacht dat hij een stem hoorde, die zei: *Ik zal uw gebeden verhoren*. Sindsdien is zijn hoop op verhoring groter dan gewoonlijk. Ik durf niet te zeggen wat dit in werkelijkheid geweest is, maar ik wil ervoor kiezen om mijn oordeel hierover een poosje uit te stellen. Ik ben echter blij dat ik het volgende in hem kan bespeuren, namelijk een ernstig verlangen naar het verkrijgen van de zekerheid van zijn rechtvaardiging. Zeker, als het fundament van het ware geloof niet in zijn ziel was gelegd, dan zou hij nooit zo verlangend zijn geweest naar die *Hoofdsteen, voortgebracht met vreugde* (vgl. Zach. 4:7). ’s Nachts rondde ik een korte preek voor de morgendienst af. Daar was ik gisteren mee begonnen. De tekst is 1 Koningen 17:21.

Belofte
Dinsdag, 28 juni. Ik ging naar Grange toe, waar ik het middagmaal gebruikte en de avond doorbracht. Ik bezocht ook Sara Granger. Ik trof haar aan, omringd door huilende vrienden en familie. Zij was naar het lichaam bijna niet meer in leven, maar wel volkomen bij kennis. Mijn mond werd geopend om veel en gepast voor haar toestand te spreken. De Heere gaf mij grote vrijmoedigheid, ruimte en warmte in het gebed. Door genade is dit bezoek voor mij gezegend geweest. Ik hoop dat het ook voor haar en de omstanders zo tot zegen mag zijn geweest. Zij verzocht mij ernstig en op de meest aandoenlijke wijze om een oog op haar kinderen te houden wanneer zij gestorven zal zijn en te doen wat in mijn vermogen ligt om hen op de weg van het Koninkrijk van God te doen voortgaan. Ik verzekerde haar, dat ik alles zal proberen te doen wat ik kon, dat bevorderlijk zou kunnen zijn voor hun geestelijke en tijdelijke welzijn, zo lang als ik zal leven.

Onweer
Vrijdag, 1 Juli. Wij hebben deze middag thee gedronken in huis. Heel onverwachts werden wij overvallen door een onweersbui met donder en bliksem. De vele bliksemschichten waren zo fel, dat Miss Sydenham voorstelde om de vensters te sluiten, de gordijnen dicht te doen en kaarsen aan te steken. Dat werd ook gedaan. Ik liet hen weten dat ik bereid was om samen te bidden, maar op mijn verzoek werd niet ingegaan. Toen het weer na ongeveer twee uren opklaarde, nam ik de gelegenheid waar om terug te keren naar huis in Broadhembury. Terwijl ik onderweg was, kwam er opnieuw donder en bliksem. Omdat het niet regende reed ik door en kwam dankzij Gods goede voorzienigheid behouden aan in de pastorie. De Heere bewaarde mij voor een slaafse vrees, maar ik voelde een zeer begerenswaardig ontzag in mijn hart, dat ik altijd wel zou willen voelen bij zulke indrukwekkende omstandigheden. In mijn gedachten sprak ik veel met God in het gebed. Ik wil Zijn naam graag loven, omdat de ontzaggelijke bewijzen van Zijn macht niet bestemd waren om mij te beschadigen of te vernielen. Ik heb dikwijls zwaardere donderslagen gehoord, maar nog nooit heb ik zulke felle bliksem gezien. Misschien leek de bliksem wel zo fel, omdat ik er nog nooit tevoren op zo’n wijze aan blootgesteld was. U, o Heere, gebiedt de wateren. *Het is de God der ere, Die dondert*. Geloofd zij de rijkdom van Uw barmhartigheid. U was het, Die aan de bliksem bevel gaf om mij te beroeren, maar de bliksem niet liet inslaan. O neem mij aan en verzegel mij als de Uwe en dat voor eeuwig!

Vrijheid
Zaterdag, 2 juli. God schonk mij deze avond enkele zeer heldere en vertroostende verzekeringen van Zijn zegen over mijn openbare bediening morgen. Heere, ik zeg nederig: ‘Amen, ik smeek of het zo mag zijn.’ Ik geloof dat het ook zo zal zijn.

Zondag, 3 juli. Ik reed 's morgens vroeg op mijn paard naar Venn Ottery. Toen ik daar kwam ging ik naar kapitein Penny toe. Na ongeveer een half uur bij hem geweest te zijn, liepen wij naar de kerk. Toen wij daar zo wandelden, pakte de kapitein plotseling mijn linkerarm beet. Ik dacht dat hij misschien iets bijzonders had te melden. Daarom ging ik dichter bij hem staan. Toen viel hij met zijn volle gewicht op mij. Eerst dacht ik dat hij struikelde en daarom vooroverviel. Maar ik schrok toen hij onbeweeglijk in mijn armen bleef liggen. Na iets minder dan een halve minuut kwam hij weer bij. Hij voelde zich weer net zo goed als tevoren. Het scheen dat hij eerder ook al verschillende keren is flauwgevallen. Als ik niet naast hem gestaan zou hebben, dan zou hij voorovergevallen zijn. *O, dat hij toch deze dag mocht weten wat tot zijn eeuwige vrede dient, voordat het verborgen wordt voor zijn ogen!* Nadat ik bij de kerk aankwam, las ik de gebeden. Daarna preekte ik met zeer veel ruimte en vrijheid in mijn hart en met grote ruimte en vrijheid in het spreken. Als ik mag oordelen naar de tranen, die sommigen stortten tijdens de prediking van het Woord, dan scheen de boodschap van de zaligheid met kracht vergezeld te gaan. Echt, ik had zelf aan het eind ook moeite om mijn tranen in te houden.
Na het middageten reed ik naar Harpford. Daar las ik de gebeden en preekte ik voor een hele grote groep hoorders. Hoewel ik soms best wel veel last had van hoestbuien, kon ik toch vijftig minuten blijven spreken tot mijn oude gemeente. De kracht van mijn stem en de vurigheid van mijn geest was groot. Niet minder groot was de aandacht van de gemeente. Nadat ik thee had gedronken bij boer Carter, keerde ik terug naar Venn Ottery. Daar logeerde ik bij kapitein Penny.
Als ik terugkijk op deze dag des Heeren, dan heb ik redenen genoeg om de goedheid van God te aanbidden, te bewonderen en te prijzen. Omdat ds. Luce in Plymouth verbleef, zag ik het als mijn plicht om hem als een vriend te helpen. Daarom leidde ik in zijn kerken de diensten.
De Heere is mij zeer genadig geweest in mijn onwaardige ambtsverrichtingen. Ik heb op die manier nog een ander genoegen gehad. Ik mocht namelijk de boodschap van vrede en zaligheid overbrengen aan een gemeente, waarvan ik vroeger predikant was en die ik heel erg liefheb in de Heere. O God van alle genade, geef toch Uw almachtige zegen op hetgeen zij gehoord hebben!

Word verlicht!
Donderdag, 5 juli. Nadat ik gisteren in Otterton gelogeerd heb, maakte ik met Mr. Duke een rondreis in zijn rijtuig. Deze morgen gingen wij naar Budleigh, Knowle, Tidwell en Salterton. De Heere stelde mij soms in staat om vertroostende gemeenschap met Hem te hebben onderweg.
Zaterdag, 9 juli. Ik kon goed merken dat de barmhartige en genadige God met mij was de rest van deze dag. *Waak op en juich!* en meteen daarna: *Maak u op, word verlicht!* Werd met kracht en zoetheid van Boven tot mijn ziel gesproken.

Zaterdagse verzekering
Laat op de avond behaagde het God om mij te laten weten dat Hij mij de volgende morgen een sabbatszegen zou schenken. Zulke vertroostende en vaste overtuigingen, namelijk dat God mij nabij zal zijn en mij zal helpen op de volgende zondag, zou ik 'zaterdagse verzekeringen' willen noemen. Die verzekeringen heb ik eerder ook al zo vaak gehad. Daarom wil ik aan zulke overtuigingen die naam geven. Het zijn werkelijk verzekeringen. Zij zijn zo duidelijk, zeker en bevredigend. Ik weet niet dat zij ook maar één keer hun doel gemist of mijn vertrouwen bedrogen hebben. Ik ben dikwijls neerslachtig en bevreesd geweest wanneer de rustdag dichterbij kwam op welke ik de openbare dienst had te verrichten. God is vaak beter voor mij geweest dan mijn ongelovige vrees mij heeft doen geloven. Ik kan wel zeggen dat dit gewoonlijk het geval was. In deze gelukkige dagen zijn deze verzekeringen altijd bevestigd geworden. Namelijk nadat God mij vooraf de verzekeringen van Zijn hulp en tegenwoordigheid op de volgende zondag geschonken heeft. Gedankt zij Zijn naam: zij zijn, in het bijzonder kort geleden, vele geweest. Hoe vaak heeft de Heere mijn twijfels en de boze ingevingen van mijn ongeloof beschaamd. Hij heeft mijn hoop niet één keer beschaamd, wanneer Hij vooraf tot mijn ziel gesproken heeft: *Ik zal met u zijn.*

Geholpen
Zondag, 10 juli. God heeft deze dag echt een vertroostende rustdag doen zijn. 's Morgens las ik de gebeden en preekte ik voor een grote groep hoorders. 's Middags las en bad ik voor een buitengewoon grote groep. Beide keren met veel gemakkelijkheid, kracht en tegenwoordigheid van geest. 's Avonds verloste de Heere mij van een zware aanvechting en bewaarde mij ervoor om erin te bezwijken.

Ik bezocht Sara Granger en bad met haar. Ik was van harte verheugd om te zien dat de Heere haar de bedrieglijkheid van haar hart had leren kennen. Haar vrees, dat zij God niet met oprechtheid en ernst zoekt en (om haar eigen woorden te gebruiken) haar uitzien naar de Heere Jezus waren voor mij goede tekens van haar oprechtheid. Toen ik met haar bad, gaf God mij ruimte van geest en grote vrijmoedigheid in het spreken. Ik bezocht de oude Miss Hutchins, die verlangt naar de verzekering van het geloof, maar wiens vrees voor de dood eerder toeneemt dan vermindert. Ik mocht een woord op zijn tijd spreken en geloof dat het gesprek *niet geheel ijdel was in de Heere*. Tegen de nacht las ik de verhandeling van Polhill (hiervoor het eigendom van de begaafde Pearsall). De titel is: *Het dierbare Geloof*. Het is een *dierbaar* boek, met een *dierbaar* onderwerp.
Vrijdag, 15 juli. God scheen met veel heldere lichtstralen in mijn ziel deze avond.
Zondag, 17 juli. 's Morgens las ik de gebeden en preekte ik. Dit ging niet met de merkbare vertroosting gepaard die ik soms mag genieten.
's Middags was ds. Savery zo vriendelijk om de gebeden te lezen en in mijn plaats te preken. Ik had op deze dag vrij veel last van hoestbuien. Na de avonddienst was ik zeer verheugd en verkwikt in mijn geest tijdens het lezen van de preek van Erskine, met als titel: *Pleitreden van het geloof op Gods Woord en Verbond*.

Levendig
Zondag, 24 juli. 's Morgens reed ik naar Sheldon. Daar las ik de gebeden en preekte ik. Nadat ik terugkeerde, las ik 's middags hier in Broadhembury de gebeden en preekte ik. Ik had buitengewone kracht en levendigheid. Het was de grootste groep hoorders die ik tot nu toe gezien heb in deze plaats. Geloofd zij de God van alle vertroosting voor al de goedertierenheden van deze aangename sabbat. Ik werd door deze verplichtingen heen gedragen als op arendsvleugelen. Het gesproken woord leek enkele harten aan te raken *met betoning des Geestes en met kracht*. Mocht het *als nagelen diep ingeslagen worden* en *gevonden worden na vele dagen*!

Stichting
Zondag, 31 juli. Ik las de gebeden en preekte 's morgens en 's middags met kracht en enige levendigheid, maar met weinig geestelijke blijdschap.
's Avonds mocht ik vertroosting hebben en werd ik onder het lezen van de preken van Erskine beschenen met de lieflijke stralen van het aangezicht van mijn hemelse Vader. Ik las ook enkele stukken van de *Handelingen van de Dordsche Synode*. Toen ik die stukken las, merkte ik dat dit niet zonder stichting was. In het bijzonder toen ik de mening van de Engelse godgeleerden las over *de volharding der heiligen*.

Kracht van de Geest
Zaterdag, 6 augustus. Deze nacht was ik erg neerslachtig. Maar toen ik de Heere zocht, kreeg ik enkele vertroostende blijken van Zijn gunst.
Zondag, 7 augustus. 's Morgens reed ik naar Plymtree. Daar las ik de gebeden en preekte ik met grote vrijheid, kracht en ruimte in mijn ziel. De gemeente was ernstig en aandachtig. Sommigen schenen net zo veel kracht van de Heilige Geest te ervaren als ik. Nadat ik gegeten had bij Mr. Harward, keerde ik terug naar Broadhembury. Daar las ik de gebeden en preekte ik voor een verbazingwekkend grote gemeente. Ik had net zo veel vurigheid en vrijheid van hart en tong als vanmorgen. Ik kan Uw goedheid nooit genoeg aanbidden, o God van alle genade!

Vergeef mij
Maandag, 8 augustus. Ik kan niet nalaten om dit tot mijn beschaming en als een teken van mijn verschrikkelijke verdorvenheid op te schrijven. Zo ver ik weet, was ik na al de zegeningen, die de Heere mij op de rustdag van gisteren geschonken heeft, nog nooit, kouder, levenlozer en meer afzwervend, dan de vorige avond in mijn persoonlijke gebed, voordat ik naar bed ging. Vergeef mijn gebrek aan liefde, o dierbaarste Heere! Helaas, had ik U maar meer lief, dan zou ik U beter dienen. In de loop van deze dag liet God mij enkele werkelijk verootmoedigende en leerzame blikken werpen op mijzelf. Behalve op de bijzondere krachtdadige genade, mag op alles, wat ik heb, ben of doe, worden geschreven: *nietigheid*. Of als het al iets is: *volkomen zondigheid*. Gedankt zij God! ik heb enige reden om te hopen, dat ik deel mag hebben aan een betere rechtvaardigheid dan de mijne!

Advies
Donderdag, 18 augustus. Vandaag was ik in Exeter en bleef ik een poosje bij die zeer goede christen, de goede oude Mr. Brewer. In de loop van ons gesprek ondervond ik veel van de Goddelijke tegenwoordigheid. Hij had het onder andere over enkele bijzonderheden uit de toespraak die tijdens de bevestiging van een jonge predikant van de Dissenters gehouden werd. Die schrijf ik nu op, omdat die uitspraken te goed zijn, om verloren te gaan. Deze oude gezant van Christus zei het volgende:

> 'Ik kan de preek niet beëindigen zonder u, mijn jonge broeder, enkele dingen te herinneren die nuttig voor u kunnen zijn in de loop van uw bediening:
>
> 1. Preek de gekruiste Christus en beperk u hoofdzakelijk tot de zegeningen, die uit Zijn rechtvaardigheid, verzoening en middelaarsambt voortkomen.
> 2. Vermijd alle nutteloze twistvragen op de kansel, tenzij het onderwerp, dat u bespreekt, u er noodzakelijkerwijs toe brengt, of wanneer de waarheden van God zouden te lijden hebben door uw stilzwijgen.
> 3. Wanneer u de kansel beklimt, laat dan uw geleerdheid beneden. Probeer meer voor de harten dan voor de hoofden van uw gemeente te preken.
> 4. Probeer niet te veel op uw welsprekendheid te letten. Probeer liever nuttig te zijn, dan bewonderd te worden.'

's Middags keerde ik terug naar Broadhembury.

Loof de Heere
Zondag, 21 augustus. 's Morgens bezocht ik mijn vriend, Mr. Savery, van de gemeente te Sheldon. Hij las daar de gebeden en hield de preek. Rond etenstijd keerde ik terug naar Broadhembury. Daar las ik 's middags de gebeden en preekte ik voor een grote groep hoorders. Het ging gepaard met geest en leven en de preek scheen de harten van de meeste aanwezigen te raken. Het was werkelijk een zegen op de sabbatdag. Echt, niets anders dan de hemel zelf gaat zo'n gouden moment te boven! *Loof den HEERE, mijn ziel, en al wat binnen in mij is, Zijn heiligen Naam.*

Zaterdagse verzekering
Zaterdag, 27 augustus. In het persoonlijke gebed gaf God mij deze avond een *zaterdagse verzekering* van Zijn zegen voor de komende morgen. Ik werd in staat gesteld om te geloven dat *mij zou geschieden naar het woord dat de Heere tot mij gesproken heeft.*

God is getrouw
Zondag, 28 augustus. Ik las tijdens de twee diensten de gebeden en preekte met ongewone lichaamskracht en met veel ruimte in mijn ziel. Toen ik tussen de morgen- en middagdienst in mijn studeerkamer was, en met vermaak bezig was in het persoonlijke gebed, bezocht de Heere mij met een verkwikkende regen van Goddelijke liefde. Mijn ziel was als een gewaterde hof. Ik voelde nog nooit zo'n intens verlangen om nuttig te zijn voor de zielen van mijn gemeente. Ik kreeg ruimte in mijn hart en brandde van ijver voor de verheerlijking van God en voor het geestelijke welzijn van mijn kudde. Ik wil mijn leven in de dienst van het Woord besteden en ik wil in die dienst verteerd worden. Ik had enkele genadige verzekeringen van Boven, dat God mij gebruiken zou om het Evangelie te verspreiden en enkelen van Zijn uitverkorenen binnen te roepen, die nu nog onbekeerd zijn. 's Middags was de groep hoorders echt bijzonder groot. Ik stond geheel in vuur en vlam voor God. Ik geloof zeker dat dit vuur het ene na het andere hart aanstak. Wanneer ik terugkijk op de zegeningen van deze rustdag, dan ben ik verbaasd, dat zo'n ellendige, zwakke en snode zondaar die de hel verdient, op zo'n krachtige wijze in staat gesteld mag worden om te handelen boven zijn vermogen en bekwaam gemaakt mag worden om met zo'n *betoning des Geestes* te preken! *Aan mij, die minder ben dan de minste van de heiligen, is deze genade gegeven,* dat ik de onnaspeurlijke rijkdom van Christus mag preken onder de Heidenen. O Heere, mag uw Woord zijn loop hebben en verheerlijkt worden! In mijn zwakheid ben ik krachtig gemaakt. Uw Naam alleen zij geloofd! Ga door, o ga door met het zegenen van het onderwijs van Uw onwaardigste gezant en dat *het geruis van de voeten van Hem, die mij zendt, achter mij moge zijn*! Uw barmhartigheden over mij als mens, gelovige en als leraar, zijn nu al zo wonderlijk! Ik kan van U nauwelijks iets vragen, dat voor mij te groot zou zijn om door U gegeven te worden!

Evenwicht
Maandag, 29 augustus. Nadat ik terugkeerde van Grange, was God mijn ziel op deze avond zeer genadig. *Mijn overdenking van Hem was zoet en Hij gaf mij psalmen in de nacht.* Ik had een zoet en hartversmeltend zicht op Zijn bijzondere goedheid en mijn totale onwaardigheid. Als ik deze twee zaken gevoel, dan houdt dat mijn ziel in evenwicht. Alleen dan ben ik het gelukkigst en ook het veiligst, wanneer de opgewektheid van mijn hart mij het meest in de verootmoediging brengt.

Mrs. Browne
Woensdag, 31 augustus. Toen ik Mrs. Browne uit Bath schreef, kon ik niet nalaten om enkele barmhartigheden van God voor mij op te tellen vanaf de tijd dat ik haar voor het laatst zag, zowel in de weg van de voorzienigheid als van de genade. Onder andere zei ik het volgende:

> ‘God heeft mij ook doorgaans veel meer gezondheid en kracht gegeven dan gewoonlijk. Hij kroont Zijn overige goedertierenheden, door mij in staat te stellen om Zijn Evangelie te verspreiden. Dit gaat meestal gepaard met een levendigheid en vurigheid, die ik bijna nooit zo lang achter elkaar heb ervaren. (..) Ik zing en ik *moet* ook zingen van goedertierenheid en genade. Ik kan werkelijk mijn Eben-Haëzer oprichten, een gedenkteken van dankbaarheid. Ik mag elke bijzondere zegening opschrijven met deze spreuk van David: De Heere heeft het gedaan. Moge Zijn genade mij als christen laag aan Zijn voetbank neerleggen. Moge Zijn almachtige Geest vrucht geven op mijn onwaardige arbeid als leraar. Mevrouw, ik hoop dat de Heere verder gaat met u gelukkig te maken door Zijn liefde en een instrument te maken tot groot nut voor Zijn volk hier beneden. Hij heeft u veel gegeven in de oefening van de genade en in het waarnemen van uw plichten heeft Hij u rijkelijk bedeeld.
>
> Ik wens dat uw blijdschap en vrede mogen bloeien als de lelie en dat uw vertroostingen geworteld mogen worden als de Libanon. Moge Zijn kracht, te midden van uw lichaamsklachten, volbracht worden in uw zwakheid en moge Zijn rechterhand u ondersteunen, totdat Hij u door het bloed der verzoening en de getrouwe leiding van Zijn Geest gebracht zal hebben in het land van het licht, de rust en de blijdschap, waar de verheerlijkte bewoners op geen enkele manier meer zullen zeggen: Ik ben ziek. Als de Voorzienigheid het toelaat, dan hoop ik eind september naar Londen te gaan. Daar hoop ik dan in de winter bij mijn geachte moeder te logeren. Ik zal blij zijn als ik mag horen dat uw gezondheid in ieder geval niet slechter is dan gewoonlijk. Ik ben blij te horen van verschillende mensen uit Dorsetshire dat de gezondheid van Mr. … heel erg verbeterd is. Ik heb mij geen vrijheid veroorloofd om hem te schrijven sinds maart vorig jaar. Onder andere opdat hij niet zal denken dat ik misschien een of andere interessante gemeente zou kunnen dienen. Ik ben er zeker van dat dit echt niet het geval is. Ik zou veel liever voor mijn huidige gemeente kiezen, dan voor een gemeente waarover mijn waarde vriend opziener is. Wanneer u een brief stuurt naar Frampton, dan voel ik mij verplicht om te vragen of u mijn naam erbij wilt zetten en of u hen de hartelijke groeten zou willen doen. Ik denk met liefde terug aan deze drie jongemannen, uw neven.
>
> Ik wens hun het beste toe. Ik kan geen beter bewijs geven van mijn liefde en goede wensen dan dat ik voor hen zal bidden of zij *mogen bloeien als olijftakken in het voorhof van het huis des HEEREN.* Ik wens dat zij door Zijn Geest wijs gemaakt mogen worden tot zaligheid en dat zij mogen groeien door de kracht van God. Ik moet de hartelijke groeten doen van Mr. en Mrs. Derham. Zij vragen zich misschien af waarom ik hen niet zelf heb geschreven, maar Mrs. D. zou in zo’n brief een berisping mogen verwachten, (als ik het al over mijn hart kan verkrijgen om haar zo’n brief te sturen) omdat zij in de herfst Londen heeft verlaten zonder mij te bezoeken. Zij wist toch wel dat ik in de stad was. De vriend, in wiens huis zij was, deelde mij deze zaken mee en had mij uitgenodigd om op de dag waarop Mrs. Derham vertrok naar Bath, met mij thee te drinken.’

Mr. Morris
Vrijdag, 2 September. Deze morgen kreeg ik een brief van een christenvriend. Ik kreeg een bericht over ds. Morris, van het graafschap Wexford, Ierland. Zijn bediening werd ongeveer twaalf jaar geleden gezegend tot mijn bekering. Hij was nu echter verkoeld in het werk van de Heere. Daarom vond ik dat het mijn plicht was om als vriend en voor de zaak van God, hem een brief te schrijven:

Devon, 2 Sept.1768.

Zeer geliefde Mr. Morris, het is nu ongeveer acht jaar geleden, sinds ik u voor het laatst heb gezien of iets van u heb gehoord. De Heere weet, dat u mij na aan het hart ligt. U bent dikwijls in mijn gedachten. Moge God geven, dat deze brief mijn waarde vriend net zo gezond van lichaam en levendig van geest mag aantreffen, als toen ik hem voor het laatst zag. Ik ben sinds zes of zeven jaren in de geestelijke bediening en schrijf u nu vanuit mijn pastorie. De Geest van God heeft mij staande gehouden in Zijn heerlijke waarheden en mij veel blijdschap en vrede gegeven door het geloof. Ik vertrouw ook, dat mijn arbeid als predikant van Boven gezegend zal zijn, tot de roeping van enkele uitverkoren vaten en tot vertroosting van anderen, die tevoren opgewekt zijn geworden uit hun doodstaat van zonden en misdaden. Daarvan maak ik melding, tot prijs en roem van Zijn genade, Die zich verwaardigt om de minste, de zwakste en onwaardigste werktuigen te gebruiken, om de voornemens van Zijn liefde tot degenen, die Hij behouden wil, ten uitvoer te brengen. Nu ik u schrijf, ontbrandt het vuur in mijn ziel.
Moge het uw hart bereiken, wanneer deze brief in uw handen komt. Ik sta nu hoog op de berg van de Goddelijke liefde en kan met de kerk zingen, wat in Jes. 41:10 staat: *Ik ben zeer vrolijk in de Heere. Mijn ziel verheugt zich in mijn God, want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils. De mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan, zoals een bruidegom zich met priesterlijke sieraad versiert en als een bruid zich versiert met hare gereedschap.*
Hoe is het met u? Bent u nog net zo ijverig voor Christus en voor de zielen, als toen God u het middel van mijn bekering maakte, twaalf jaar geleden? O *mocht de Heere de hemelen scheuren en neerkomen,* en u geheel voor Hem doen ontbranden! Sta uw zoon in het geloof toe om u de lieflijke en gedenkwaardige dagen en maanden te herinneren, die voorbij gegaan zijn. Het is echt waar, ja, echt waar: ik heb u heel erg lief, in de rommelende ingewanden van Jezus Christus. Wat brandde mijn hart in mij en hoe hebben mijn tranen als water uit de geslagen Rotssteen gestroomd, toen ik u over de onnaspeurlijke rijkdom van Zijn genade, Zijn bloed en Zijn rechtvaardigheid hoorde preken! Het woord kwam met kracht en met de Heilige Geest neer uit de hemel.
Is het waar, is het mogelijk, dat u zou stilstaan in uw werk om zondaren tot bekering te roepen? Trekt u uw hand terug van de ploeg van het Evangelie, nadat God die zo lang gezegend heeft in uw handen? Men heeft het mij verteld, maar ik kan het niet geloven.
O man Gods, *wek de gave op, die in u is!* Laat die gave niet verroesten of verderven, door die ongebruikt te laten liggen. De Heere heeft zo vaak tot mij gesproken door uw mond. O, mocht Hij nu tot u spreken door mijn pen! Ga, op mijn verzoek, de dierbare gemeente in Cooladine opzoeken. Wie weet of daar niet nog eens plasregens van zegen zullen zijn. *Blaas de bazuin in Sion* als weleer. Laat, zo lang als u leeft en gezond en sterk bent, uw voet op de bergen staan en de bediening van de Evangeliegenade op uw tong zijn, tot het einde toe. Ja, laat uw lippen voedsel geven aan velen.

Vaarwel.

Ik kan moeilijk afbreken als ik aan een broeder in het geloof schrijf. Wanneer de arme, zwakke en sterfelijke heiligen hierbeneden elkaar zelfs al zo liefhebben, dan is het geen wonder, dat de liefde van een oneindig God tot Zijn Eigen geliefde uitverkorenen van eeuwigheid duurt tot in eeuwigheid. *Uitverkiezende, rechtvaardigende, herscheppende, heiligende en staande houdende genade* is steeds het onderwerp van mijn prediking geweest en is nog steeds het onderwerp van mijn prediking. Ik hoop dat dit het onderwerp van mijn prediking zal zijn tot mijn laatste ademtocht. Wanneer een gezant van Christus onder de levende en bevindelijke invloed van deze heerlijke waarheden is, dan zal het Woord van Zijn meester zijn als vuur in zijn beenderen. Ja, hij zal als het ware weeën voelen, zoals een vrouw in barensnood, totdat Christus een gestalte gekregen heeft in de harten van hen, die Hem horen. Moge de almachtige God zo'n geest van ijver uitstorten op mijn waarde Mr. Morris en op zijn vriend, die hem liefheeft.

Zaterdagse verzekering

Zaterdag, 3 september. Het heeft God uit genade behaagd om mij deze nacht een verzekering te geven van Zijn zegen op de openbare bediening morgen. Hoe teer en mild handelt de Vader van alle vertroosting toch met Zijn zondige boodschappers! Voor mij is twijfel zeker wel een dubbele zonde!

Gods belofte vervuld

Zondag, 4 september. 's Morgens reed ik naar Sheldon. Daar werd ik in staat gesteld om de gebeden te lezen en te preken. Voor mijzelf had ik grote troost. Ik heb reden om te hopen dat het Woord met kracht gekomen is tot degenen die het hoorden. Toen ik terugkeerde brak er, toen ik bij Hembercombe (Hembury Common) reed, een hele zware storm los en werd ik genoodzaakt om terug te keren en te schuilen bij Richard Lane.

Nadat ik een half uur gewacht heb, keerde ik terug naar Broadhembury. Daar las ik 's middags de gebeden en preekte ik met zeer grote vrijheid en vurigheid voor een groep hoorders die heel aandachtig zat te luisteren en (naar het scheen) heel erg aangedaan was. 's Middags regende het heel hard en er zaten vele vreemdelingen in de kerk. Ik denk werkelijk dat de tegenwoordigheid en kracht van God in ons midden was. Na de dienst dronken de goede oude Mrs. Hutchins en Joan Venn koffie bij mij in de pastorie. Ons gesprek was voor het grootste gedeelte *met zout besprenkt* en tot troost.

Ik was blij toen ik hoorde dat het Woord van God, dat van mijn lippen kwam, de laatste tijd rijkelijk gezegend is geworden aan twee personen. Deze twee personen zijn boer Copp en zijn oudste zoon. Ook is het Woord tot zegen geworden voor de oude Mr. Thomas Granger, boer Smith en verschillende andere mensen uit mijn gemeente. Vanaf de tijd dat ik vanuit Londen weer naar Devonshire gegaan ben, heeft God mijn bediening meer dan ooit tevoren gezegend. Ik keerde nog geen jaar geleden terug naar Devonshire. Vooral in Harpford en in deze plaats heeft de Heere mijn werk gezegend. Gezegende Heere, dit is alleen Uw werk! Ga toch door met het spreken tot de harten van zondaren, door de meest waardeloze mond die ooit op de bazuin van Sion geblazen heeft! Dat vraag ik U nederig. 's Nachts kreeg mijn ziel grote troost, toen ik de *Eenzame meditaties* van bisschop Beveridge las.

Ik heb u gezegend

Maandag, 5 september. Ik had deze dag verschillende keren een zoete, verkwikkende gemeenschap met God.

Als ik terugkijk op mijn bevinding tijdens het eerste gedeelte van vorig jaar en ook als ik af en toe zie op mijn huidige ondervindingen, dan kan ik alleen maar zien dat grote verootmoediging vaak de beste voorbereiding is op nuttigheid in de bediening.

Zaterdag, 10 september. God verkwikte mijn ziel en stelde mijn ziel deze avond tevreden met een 'zaterdagse verzekering'.

Het antwoord dat ik van God kreeg was: *Ik heb u gezegend en Ik zal u weer zegenen.*

Zondag, 11 september. Toen ik de gebeden las en preekte, was het duidelijk te merken dat de Heere met mij was. Dit was zowel 's morgens als 's middags het geval. Ik geloof echt dat het Woord in het bijzonder 's middags met kracht doorbrak en verheerlijkt werd.

Oase

Zaterdag, 17 september. Ik kreeg enkele vertroostende bemoedigingen dat ik de volgende morgen een sabbatszegen zou verkrijgen. Deze bemoedigingen stelden mij tevreden. Zeker, *de Heere is werkelijk goed voor degenen die Hem verwachten en voor de ziel die Hem zoekt!*

Zondag, 18 september. Ik las de gebeden en preekte 's morgens en 's middags met grote vurigheid, kracht en ruimte in mijn ziel. Ik heb er elk bewijs van, dat God Zijn werk der genade in het openbaar en het verborgen uitwerkt in de harten van enkele mensen. De uitkomst van dit werk doet mij dit geloven. De Heere is in mijn studeerkamer en in de kerk, voor mijn ziel een Oase geweest met grote rivieren en vele beekjes.

Deze avond las ik een stuk van aartsbisschop Ussher. Dit stuk verdient het om hier opgeschreven te worden. Deze begaafde geestelijke zegt:

> 'Ik moet u zeggen dat wij niet goed weten wat *heiligmaking* en *het nieuwe schepsel* voor zaken zijn. Het is niets minder dan dat een mens zo ver gebracht wordt, dat hij zijn wil geheel overgeeft aan God. Dat het zijn leven is om zijn ziel steeds aan God op te offeren met vlammende liefde, als een volkomen brandoffer voor Christus.'

Ik geloof dat ik dit werk bij ondervinding mag kennen. Ik geloof dat ik dit gezegende werk ook nu nog vaak in mijn ziel mag ondervinden. Heere, maak van dit klein getal toch een duizendtal!

Zaterdag, 24 september. Vandaag het middagmaal gebruikt bij Mr. Dare, in Ottery. Ons gesprek ging voor een deel over historische en voor een deel over godsdienstige onderwerpen. Wij spraken in het bijzonder over de aard van de wedergeboorte. Ik nam van de gelegenheid gebruik om onder andere op te merken, dat het gehele werk van de nieuwe geboorte vervat schijnt te zijn in deze *drie soorten* van overtuiging, waarvan de Heere zegt dat dit het werk van de Heilige Geest is, namelijk:

1. Overtuiging van *zonde,* of van de gehele verdorvenheid van onze natuur en levenswandel. Van de onmogelijkheid om gerechtvaardigd te worden door onze werken. Van onze onderworpenheid aan de gehele vloek van de wet en van onze volkomen onmacht om onszelf te helpen, te verlossen of te herstellen, of het nu een volkomen of een gedeeltelijk herstel is.
2. Overtuiging van *gerechtigheid,* dat is, van de volkomenheid, noodzakelijkheid en genoegzaamheid van Christus' gerechtigheid, om ons rechtvaardig te doen zijn voor God.
3. Overtuiging van *oordeel,* of die werking van de Heilige Geest in de ziel, waardoor de overste van deze wereld geoordeeld is en als het ware voor de rechterstoel gebracht wordt. Zo wordt hij schuldig bevonden aan een greep naar de macht en onttroond. Van dat gelukkige ogenblik af wordt de zondaar tot een zoete onderwerping aan God, zijn wettige Opperheer, gebracht. De heerschappij van de zonde wordt krachteloos gemaakt, om uiteindelijk geheel te worden uitgedelgd. De wedergeboren ziel wordt meer en meer gelijkvormig gemaakt aan het beeld van Gods heiligheid. Daarom denk ik dat overtuiging van zonde slechts een andere naam is voor evangelisch berouw. Overtuiging van gerechtigheid staat voor een waar geloof in Christus en overtuiging van oordeel is een omschrijving van de heiligmaking. Deze drie voornaamste genadegiften zijn de bestanddelen van de wedergeboorte.

Tegen de avond keerde ik terug naar Broadhembury.

Vuur

Zondag, 25 september. 's Morgens las ik de gebeden en preekte ik. De kracht van God scheen het gesproken woord te vergezellen. Ik hoorde dat vooral de jonge Mr. Minifie in grote mate door de Heere was getroffen. 's Middags was de groep hoorders verreweg de grootste die ik hier ooit gezien heb. Het volk vloog *als duiven tot de vensteren*. Zo'n gehoor te hebben! Een gehoor dat zó ernstig en aandachtig luisterde, was een zeer indrukwekkend en aandoenlijk gezicht. Ik las de gebeden en preekte met een ijver, kracht en levendigheid, die God alleen schenken kan. Zijn woord scheen zich te verspreiden als een vuur, dat niemand kan blussen. O Heere, vergeef mij mijn onwaardigheid en voleind het werk van Uw genade in de harten van degenen, die mij horen en in het vuile, zondige hart van mij, de zwakste en minst bruikbare van uw gezanten!

Overtuigd

Na de avonddienst zocht Mary Ellis mij op. Als er ooit een ziel werkelijk overtuigd was van zonde, dan geloof ik dat zij het was. Ik probeerde haar balsem toe te dienen voor haar gewonde geest, door de beloften open te leggen en een weinig van de onnaspeurlijke rijkdommen van Christus te ontvouwen.

Joan Venn

Toen ik deze morgen naar de kerk ging, drukte Joan Venn een papier in mijn handen. De vorige donderdag gaf zij een verslag van de handelingen van God met haar ziel. Ik heb zelden iemand gezien, bij wie ik zo weinig reden heb om te twijfelen aan de echtheid van diens bekering. Als gevolg van ons gesprek op die dag, had zij in haar hart enige geestelijke oefeningen. Die zie ik op dit papier geschreven. Ik laat weg wat over mij, onwaardige, geschreven is. De brief luidt als volgt:

'Ik heb hele diepe gedachten gehad en zeer veel bestrijding ervaren, sinds mijn laatste gesprek met u. Ik heb op mijn vorige leven gezien. Ik heb mijn ziel onderzocht en de zondige misstappen van mijn jeugd mij voor de geest gebracht.

Ik vind het heel zwaar en moeilijk om mijn roeping en verkiezing vast te maken. Ik heb ernstig verlangd om geen schuilhoek van mijn ziel ondoorzocht te laten en ik vind mijzelf een afschuwelijke en ellendige zondares. Ik heb afschuwelijke zonden bedreven, hele afschuwelijke zonden, zulke zonden als voor de heiligen van God niet mogen genoemd worden. Ik heb mijn ziel getoetst aan elk gebod in het bijzonder. Ik heb mijzelf schuldig bevonden aan alle geboden en dat in een hoge mate. Wanneer ik nu in de spiegel van de wet kijk en daar mijn eigen slechtheid zie, dan zie ik dat Gods rechtvaardigheid en

hetgeen ik verdien beiden klaar staan om mij te verbazen en mij in de diepste hel te doen verzinken. En dat rechtvaardig. Maar ach, ik zie er de goedheid van een genadige God in, dat Hij mij een gezicht op mijn zonden gegeven heeft! Ik ben geneigd om te denken, dat wanneer God niet in mij zou werken, deze droefheid er niet zou kunnen wezen.

O meneer, ik kan niet nalaten om u te laten weten, dat ik soms gezegende gedachten van God mag hebben. O, hoe zoet zijn die voor mijn ziel! Zij zijn zo zielsverrukkend, dat het voor mij onmogelijk is die uit te drukken. Maar zij zijn als een morgenwolk en vroege dauw, die snel weer verdwijnt. Dan ben ik weer bevreesd. Ik heb de laatste drie jaren lang vele beproevingen en aanvechtingen gehad. Maar als ik zou kunnen denken dat mijn dierbare Heere Zijn bloed voor mij had vergoten, dan zou ik niet zo ongerust zijn. Omdat ik deze dingen niet op mijzelf kan toepassen, treurt mijn hart in mijn binnenste. Ik ben zeer bevreesd voor de bedrieglijkheid van mijn hart. Dat hart kan mij toch zo makkelijk bedriegen. *Maar de rechtvaardige sla mij, het zal weldadigheid zijn; en hij bestraffe mij, het zal olie des hoofds zijn, het zal mijn hoofd niet breken.* O, mocht de Heere Jezus Christus hetgeen ik gezegd heb maar besprenkelen met zijn dierbare bloed! Nu heb ik mijn ziel voor u opengelegd. Ik smeek en verlang heel nederig van u om mij raad te geven met betrekking tot deze gewichtige zaken, want het zijn zaken, die mijn onsterfelijke ziel aangaan. Ik heb hoge achting voor u, maar wat is mijn achting? De achting van een arme worm, van een arm zondig schepsel. O, mocht de Heere mij meer en meer mijn eigen slechtheid laten zien! Nu heb ik u te kennen gegeven, wat de Heere aan mij door genade geopenbaard heeft, hoewel ik niet waardig ben om naar zulke mensen te schrijven.'

O, ik wilde wel dat al mijn gemeenteleden zo'n geest hebben als deze vrouw, *niet alleen bijna, maar geheel en al!* Zij kan niet lezen en volgens mij verdient zij haar geld met spinnen, maar wanneer God de mens leert, dan worden de zielen werkelijk geleerd.

God van liefde

Zondag, 2 Oktober, 1768. 's Morgens las ik de gebeden en preekte ik voor een groot en belangstellend gehoor. Daarna bediende ik het Heilig Avondmaal. Op de laatste Pinksterzondag had ik maar 36 avondmaalgangers. Nu had ik het genoegen om er 61 te tellen. Het was een tijd van geestelijke vreugde en verkwikking. Als God aanwezig is, dan is de plicht aangenaam (*Duty is pleasant, when God is present*).

's Middags las ik de gebeden en preekte ik voor een vollere kerk dan ooit het geval is geweest. Groot was mijn kracht en blijdschap in de Heere. Ik geloof zeker dat het Woord met Goddelijke kracht gewapend was. Mr. Pratt uit Dalwood, Dorsetshire en twee andere heren van dezelfde plaats, waren beide diensten aanwezig. Ik weet niet of ik ooit een rustdag meer vertroost en triomferend heb doorgebracht. Vanwaar komt het, o God van liefde, dat Uw tedere goedertierenheden de snoodste zondaar uit de hel op deze wijze vergezellen en volgen! Mocht aan mij, die minder ben dan de minste van al de heiligen, deze genade gegeven wordt, dat ik de onnaspeurlijke rijkdom van Christus mag ondervinden en mag preken!

Maandag, 3 oktober. De goede Mr. Bampfield, uit Sheldon, vroeg deze morgen of ik hem wilde bezoeken. Ons gesprek ging hoofdzakelijk over de beste onderwerpen, hoewel het een kort gesprek was.

Men heeft mij gisteren verteld dat Mr. Rutter, een geachte predikant van de Dissenters in Honiton, een paar dagen geleden verlamd is geworden. Hij kan zijn werk als predikant niet meer doen. Ik schreef hem een brief.

Arminianisme

Zaterdag, 3 december. De geachte Mr. Bottomly, voor wie ik veel respect heb, maar die voor een lange tijd een arminiaan geweest is, drukte een papier in mijn handen. Dit gebeurde bij de *Queen's Arms*, nadat die groep uit elkaar ging. Op dat papier stonden enkele van zijn grootste bezwaren tegen de calvinistische leer. Het is een kopie van een brief die hij een poos geleden naar Mr. Romaine heeft gestuurd. Die brief is geschreven op een nederige en bescheiden wijze. Deze brief is heel anders dan het fanatisme en de razernij, de scheldwoorden en moedwillige verkeerde voorstellingen, die maar al te vaak gevonden kunnen worden in de werken van degenen die voorgeven dat zij, onder andere, voorstanders zijn van 'algemene liefde' in de Godheid. Zij laten daarvan echter weinig sporen zien in hun eigen leven. Ik schreef de hoofdzaken van mijn standpunt op in een brief.

Geachte heer,

Ik heb de brief, die u naar mij hebt willen sturen, met aandacht gelezen. Die stuur ik nu terug. Ik denk dat het uw bedoeling was dat ik deze brief alleen maar zou lezen. Niet alleen waardeer ik de bescheidenheid in uw schrijven, maar ik bewonder deze ook. Ik bid God of ik in staat gesteld mag

worden om dezelfde ware christelijke geest meer en meer te mogen bezitten. Ik hoop en geloof werkelijk, dat de zeer genadige God, Die u zo ver geleid heeft, voort zal gaan opdat u verder en verder overgebracht zal mogen worden in het licht en de vrijheid van Zijn kinderen.

Ik heb al eens eerder van de gelegenheid gebruik gemaakt om u het volgende te vertellen: de vergissingen met betrekking tot de zaken, die beoordeeld moeten worden, kunnen vergeleken worden met de twee discipelen, die vast zaten in de kerker van Filippi. Eerst wordt de gevangenis geschud op haar grondvesten. Daarna vliegen de deuren open. Ik ben hartelijk verblijd te horen dat de leer, waaraan u zich voor een lange tijd vast gehouden hebt, begint te wankelen. Ik hoop dat dit de voorbode is van uw verlossing uit dit systeem. Ik wil u niet vermoeien met mijn gedachten over de inhoud van uw brief. Ik wil echter wel zeggen dat er in heel uw brief geen enkel argument tegen de leer van de predestinatie te lezen is, dat niet met gemak weerlegd kan worden. Toch zal ik nalaten te proberen deze argumenten te weerleggen. Degene, aan wie u deze brief geschreven hebt, is veel bekwamer dan ik om uw twijfels uit de weg te ruimen.

Geachte heer, sta mij toe een verzoek, dat ik u enige tijd geleden gedaan heb, met alle bescheidenheid te herhalen. Wees niet te snel om tot een vast besluit te komen met betrekking tot dit zeer belangrijke leerstuk. Bezie dit vraagstuk van alle kanten. Houd uw ogen vooral gevestigd op de Schrift. Daar moet u al uw licht en kennis vandaan halen. Dat moet ook gepaard gaan met een nederig, ernstig en afwachtend gebed. Ik ben van één ding verzekerd: als u uw ideeën toetst aan de standaard van de Schrift, de Schrift tot regel stelt, het onfeilbare Woord van de openbaring laat spreken en uw verstand door de mal van het Evangelie laat vormen, dan moet en zult u de afgod van het arminianisme uiteindelijk *voor de mollen en de vleermuizen werpen* (Jes. 2:20). U zult dan niet langer in Mesech blijven wonen en u zult niet langer ronddolen *tussen de tenten van Kedar*.

Als u geproefd zult hebben van de goede oude wijn van onderscheid makende genade, dan zult u geen zin meer hebben in het nieuwe systeem van genade zonder Gods besluit en van algemene zaligheid. Dan zult u zowel weten als erkennen dat de oude wijn beter is. Ik hoop dat ik een getuige mag zijn van die gelukkige tijd.

Ik blijf uw liefhebbende broeder in Christus,

Augustus Toplady.

De Kerk van Engeland calvinistisch

Eerder in het jaar 1768 werden er zes studenten van de universiteit van Oxford verbannen. Wat was de misdaad? Het deelnemen aan een gebedsbijeenkomst. Er werd veel onderzoek gedaan naar deze zaak en werden toen verschillende stukken geschreven. Dit was in zekere zin de aanleiding om te onderzoeken, of de Kerk van Engeland oorspronkelijk calvinistisch of arminiaans was.
Dr. Nowell[53] schreef *Een antwoord op een pamflet, genaamd Pietas Oxonionsis.* Dat pamflet was geschreven door Richard Hill[54]. Dr. Nowell probeerde aan te tonen dat de leer van de Kerk van Engeland arminiaans was. Er volgden twee reacties. De ene was van Hill: *Goliath verslagen*. De andere was van Toplady. Dit geschrift had als titel: *De Kerk van Engeland verdedigd tegen de beschuldiging van arminianisme.* De twee grote vragen die Toplady behandelt, zijn:

1. Niet zozeer of de calvinistische leer in zichzelf bezien goed of verkeerd is, maar of deze wel of niet de leer van de Kerk van Engeland is.
2. Als de calvinistische leer de leer van de Kerk van Engeland is, kunnen arminianen deze leer dan met een goed geweten, een oprecht geloof in die leer en van harte onderschrijven?

---

[53] *Thomas Nowell (1730-1801) was een geestelijke van de Engelse Staatskerk en was een historicus.*

[54] *Richard Hill (1733-1808) was de 2e baronet van Hawkstone. Hij was een prominent voorstander van de opwekkingsbewegingen.*

Het zwaard van Toplady is in dit pamflet zeer scherp. Meedogenloos ontmaskert hij de sofistische argumenten van zijn geleerde tegenstander. Toch blijft hij beleefd. Hij is eerder bedroefd dan verontwaardigd vanwege de dwalingen die hij bestrijdt. Hij bidt dat de ogen van dr. Nowell geopend mogen worden en zijn hart mag worden overgebogen.[55]

Hier volgen nog enkele aantekeningen.

Raaf
18 augustus 1769.[56] Dr. G. vertelde mij het volgende: enkele jaren geleden was hij met betrekking tot zijn ziel in een duistere toestand. Hij klaagde bij de goede Mr. Walker uit Truro. Hij kon zichzelf bij niets anders vergelijken dan een raaf, een onreine vogel. Hij bracht slechts brood en vlees naar Gods volk, zonder daar zelf iets van te proeven. Mr. Walker antwoordde: 'Wees tevreden en dankbaar dat de Heere u voor Zijn erfdeel tot een uitdeler van voedsel maakt.' De Doctor antwoordde weer: 'Maar ach, ik vind het moeilijk om voor kok te spelen. Dan geef ik anderen een overvloedig deel terwijl ik zelf uitgehongerd raak.' *Maar toch, o mens, wie zijt gij, dat gij God antwoordt?* was het antwoord van Mr. Walker.

Geestelijke zoon
25 oktober 1769. Op de vorige avond keerde Mr. Chorlton terug naar ons dorp. Hij vroeg deze morgen of ik bij hem wilde komen. Hij vertelde mij dat hij reden had om te denken dat zijn bediening gezegend is tot de overtuiging van zijn oude vader. Kort geleden preekte hij over Ezech. 37:9. De man was zeer ontroerd tijdens de preek van zijn zoon. Hij erkende in tranen het volgende: 'Ik ben al 86 jaren op deze aarde. Ik heb nog nooit één seconde tot Gods eer geleefd.' Zo kan de genade een vader tot een geestelijke zoon maken van zijn eigen kind!

Bezorgdheid
30 oktober 1769. Hoe vruchteloos is de bezorgdheid over aardse zaken toch! Twee jaren geleden maakte wijlen Mr. Paul Greenwood zich zorgen toen hij op zijn sterfbed lag. Hij bekommerde zich om zijn moeder, die hij altijd onderhouden had. Deze goede man overleed en iemand werd naar zijn moeder gestuurd om het nieuws bekend te maken. Deze persoon kwam onderweg iemand anders tegen, die aan de zoon de boodschap wilde overbrengen dat zijn moeder overleden was. Zij leefde niet meer en hoefde niet meer onderhouden te worden door haar zoon. Moeder en zoon ontmoetten elkaar in de hemel op hetzelfde moment.
Deze predikant vertelde mij eens het volgende op zijn heldere, eenvoudige wijze. Sommige mensen dachten dat zijn preken te lang waren. Hij zei: 'Soms moet ik een half uur preken voordat God komt. Als Hij gekomen is, kan ik daarna niet minder dan een half uur of drie kwartier preken.'

Haven
10 december 1769. Mr. Fisher uit Norwich was een poos geleden erg ziek. Hij herstelde weer en zei tegen zijn vriend: 'Ik had de Haven goed in het zicht, maar helaas, ik ben weer teruggeblazen!' Dit heeft dr. Hunt uit Norwich mij verteld.

Hier eindigt het dagboek van A. M. Toplady.

7. Strijd

Vriendschap
Rond deze tijd raakte Toplady bevriend met George Whitefield. Hij zat heel vaak onder zijn bediening. Hij beschouwde hem als de prins der predikers en de 'minst onvolmaakte persoon' die hij ooit gekend had.

---

55 *Samengevat uit de Works en uit het boek van Wright.*
56 *De volgende dagboekstukjes heb ik geselecteerd uit de Works, Anecdotes, incidents, and historic passages, blz. 495, ev.*

Verder raakte hij bevriend met John Berridge, Martin Madan, Andrew Gifford, Ambrose Serle, Edward Hitchin en John Ryland sr.[57]
Met deze Ryland correspondeerde Toplady weleens. Ryland schreef zeer veel, zodat het ene boek nog niet gedrukt was, of het andere werd al weer gereed gemaakt voor de pers. hierdoor slopen er veel slordigheidsfoutjes in de tekst.
'Mijn lieve vriend,' zei Toplady tegen Ryland, 'u zou meer gedaan hebben als u minder gedaan zou hebben.' Ryland was ook niet blind voor de fouten van Toplady: 'De morgen, met zijn dauwdruppels, leeuwerikjes en zonnestralen, is een goede tijd voor de studie. U vermoordt uzelf, mijn vriend' (door tot diep in de nacht bezig te zijn met de studie).[58]
Toplady vond dat hij zijn tijd goed moest besteden. Er zijn mensen genoeg die hun tijd verkwanselen:

> 'Als iemand elke dag een zak geld, of zelfs maar een munt in de zee zou werpen, dan zou men hem voor een gek uitmaken. Zijn vrienden zouden hem verhinderen dat te doen. Maar als iemand datgene weggooit dat meer waard is dan goud, goudmijnen en meer dan de gehele wereld, ja zijn gezondheid, vrede, tijd en zijn ziel, dan wordt zo iemand door het grootste deel van de mensheid bewonderd, geacht, en toegejuicht.'[59]

Citaten
Toplady heeft vele citaten van zijn vrienden opgeschreven, zoals van Andrew Gifford:

> 'Christus is altijd aanwezig in en bij Zijn volk. Als Hij aan boord is, kan het schip niet zinken. Het kan voor een tijd schijnen alsof Hij slaapt en geen acht slaat op het schip en de storm. Wek Hem toch op met uw gebeden en smekingen.'
> 'Een persoon met genade heeft niet altijd een gevoelige gemeenschap met God in Zijn inzettingen. Toch heeft deze persoon altijd een goed kenmerk van genade: hij kan geen vrede hebben en niet tevreden zijn zonder deze gevoelige gemeenschap.'

Gretig citeert Toplady de woorden van dr. Gill:

> 'Van de gehele verkiezing der genade, alle kinderen van God die in de wereld verstrooid zijn, al Gods kinderen die er ooit geweest zijn, die er nu zijn en die er ooit zullen zijn, kan gezegd worden dat zij de parel van grote waarde zijn. Christus kwam in de wereld om die te zoeken en Hij vond deze parel ook. Toen Hij deze parel vond, verkocht Hij alles wat Hij had. Hij vergoot Zijn Eigen bloed. Hij legde Zijn leven af. Hij gaf Zichzelf voor deze parel en kocht haar.'
> 'Een gelovige kan zijn duisternis, twijfel, vrees en vele zielsworstelingen hebben op zijn sterfbed. Toch verdwijnen deze gewoonlijk als zijn laatste momenten aangebroken zijn en de dood doet zijn werk. Ik ben van mening dat het Volk van God in het algemeen sterft in een getrooste toestand. God namelijk genadig beloofd om Zijn volk tot de dood toe te geleiden. Ik baseer deze mening ook op wat ik gelezen heb in levensbeschrijvingen van stervende heiligen en op hetgeen ik in mijn eigen leven gezien heb. Hun geestelijke vijanden zijn zo stil als een steen als Gods volk de doodsjordaan oversteekt.'

De originaliteit van Ryland kan hij ook wel waarderen:

> 'Het is een minder grote belediging om aan het bestaan van Christus te twijfelen, dan om te twijfelen aan Zijn gewilligheid om gewonde zondaren die verbroken van hart zijn te behouden.'
> 'Of u gaat naar de hemel of u gaat naar de hel. U kunt niet twee kanten tegelijk opgaan.'

---

[57] *Martin Madan (1726-1790) was een advocaat, geestelijke en schrijver. Hij heeft ook een hymnboek samengesteld: The Lock Hospital Collection. Edward Hitchin (1726-1774) was een predikant van de dissenters in Spitalfields. Andrew Gifford (1700-1784) was een baptistenpredikant van Eagle Street, Londen. John Berridge (1716-1793) was predikant in de Kerk van Engeland. Hij diende de gemeente van Everton. John Collett Ryland (1723-1792) was een baptistenpredikant van Northampton. Hij was ook schrijver. Ambrose Serle (1742-1812) was een ambtenaar. Hij schreef ook christelijke proza en hymns.*
[58] *Wright, blz. 74-82.*
[59] *Works, Observations and reflections, blz. 555.*

‘Een koude en lafhartige verdediging van het christendom zal de vijanden van het Evangelie altijd bemoedigen en haar vrienden altijd ontmoedigen. Wees standvastig voor God, of strijd niet meer voor Zijn zaak.’

Mr. Madan en Mr. Hitchin droegen ook bij aan zijn verzameling:

‘Het gevoel van ons gebrek maakt ons welsprekend. De ware reden waarom de boeken met formuliergebeden zoveel oplages hebben, is vanwege het feit dat de overtuigende beïnvloeding van Gods Geest door zo weinig harten heen waait.’ *(Martin Madan)*

‘De waarheid is niet afhankelijk van de kracht, wijsheid of getrouwheid van mensen. De waarheid blijft altijd bestaan, al wordt zij door Petrus verloochend en door Judas verraden.’ *(Edward Hitchin)*

Ook leerde Toplady van andere vrienden. Hij schreef hun citaten op en gaf ze een plaats tussen de gezegden van bekende puriteinen als Arrowsmith en Gurnall:

‘De vrees voor de dood en het walgen van de dood zijn niet altijd een bewijs dat iemand geen kind van God is. Zelfs een sterkgelovige kan bang zijn om te sterven. Over het algemeen vinden wij het nooit zo fijn om een slang beet te pakken, ook al zijn de giftanden verwijderd en weten wij dat die verwijderd zijn.’ *(John Martin)*

‘God heeft twee tronen: een troon in de hoogste hemelen en een andere in de meest nederige harten.’

‘Niets anders dan vrije genade doet mij verschillen van de duivel.’

‘Er is geen voorwaarde in het Nieuwe Verbond. Het is de vrijheid van Gods liefde en de grootheid van Zijn medelijden, die alles uitwerkt en vervolmaakt.’ *(Mrs. Wright)*

‘Evangelische heiligmaking houdt ook het volgende in: een hart dat verbroken is vanwege de zonde, een hart dat afgetrokken is van de zonde en een voortdurende strijd tegen de zonde.’ *(Mr. Medley)*

‘Sommige mensen zijn geneigd om predikanten te verwijten dat zij te getrouw handelen met hun hoorders. Maar als ik een blinde man zou zien wandelen richting een diepe put van twee- of driehonderd meter diep, dan zou ik hem smeken om niet verder te lopen als zijn leven hem lief is. Zou het dan niet absurd zijn als hij boos zou worden en zou antwoorden: ‘Wat heb jij met mijn gevaarlijke toestand te maken? Bemoei je met je eigen zaken!’ *(Mr. Wallis)*

‘Als een kind te zijn is iets anders dan kinderachtig te zijn.’ *(Thomas Jones)*[60]

Zanchius verschijnt in druk

Toplady verliet Broadhembury in 1769 en verbleef vanaf juni tot december in Londen. Daar preekte hij elke zondag in de Evangelische kerken en had hij veel geestelijke gesprekken met zijn vrienden Romaine, Madan, Hitchin, Gifford en Ryland.

Aan het einde van het jaar corrigeerde hij zijn vertaling van Zanchius en maakte hij deze gereed voor de uitgave. Negen jaren lang had hij dit geschrift opgeborgen.

‘Ik volgde het advies van Horatius letterlijk op: *Nonumque prematur in annum;* laat het negen jaar verzwegen worden.’

Hier en daar kortte hij het geschrift in. Ook voegde hij soms wat toe aan een passage. Hij wilde immers liever de bedoeling van Zanchius naar voren brengen dan letterlijk zijn woorden weer te geven.

Een beknopt en krachtig voorwoord legt een stevige grip op het onderwerp aan de dag. Het is aangenaam om te lezen. Op deze wijze richt hij zich tot degenen die moeite hebben met de leer van de verwerping:

‘Loof God voor Zijn verkiezende liefde. Degenen die buiten staan moeten God laten doen wat Hem behaagt. Berust simpelweg in de duidelijke taal van de Schrift en verlang niet verder te kijken dan waar de openbaring haar licht op laat schijnen. Het is voor u genoeg om te weten dat de Rechter van de ganse aarde recht zal doen.’

Hij blijft erbij dat toeval niet bestaat, zelfs niet als het gaat om tijdelijke zaken en zeker niet als het gaat om geestelijke en eeuwige zaken. Hij citeert van harte uit het gedicht van Pope:

De hele natuur is slechts een kunst
Die voor u onzichtbaar is;
Alle kans is slechts een richting

---

[60] *Works, Excellent passages from eminent persons, blz. 556, ev.*

Die u niet kunt zien.

Na het voorwoord volgen *Opmerkingen over de Goddelijke eigenschappen, die noodzakelijkerwijs voorafgaan om zo tot een beter verstaan te komen van de leer van de uitverkiezing.*
Deze verhandeling is bezaaid met schone passages. Een van de beste passages gaat over de almacht van God:

> 'De vertroosting die het geloof in deze leer wekt ons op tot standvastigheid en houdt die in ons binnenste in het leven. Deze standvastigheid siert ons en is zo noodzakelijk voor ons terwijl wij nog in deze wildernis verkeren. (..) Dit was de troost van Job. Hij werd niet overrompeld door woede en wanhoop toen hij het nieuws hoorde dat de Sabeeërs hem van zijn vee beroofd hadden en toen hij het andere slechte nieuws hoorde. Hij gaf al deze onheilen over aan God, Zijn macht en soevereiniteit. Hij dankte Hem zelfs dat Hij deed met het Zijne wat Hem behaagde. Als iemand mij zal lasteren met woorden of mij lichamelijk zal verwonden, dan zal ik niet geneigd zijn om boos te worden. Dan zal ik net als David bedenken dat de Heere gezegd heeft: *Vloek hem.'*

Eindelijk komen we aan bij het werk waar het om gaat: *De leer van de absolute predestinatie vastgesteld en verdedigd.* De mooiste passage meldt dat het geloof niet de oorzaak, maar de vrucht is van de verkiezing:

> 'Als het geloof of de werken de oorzaak zouden zijn van onze verkiezing, dan zou men niet kunnen zeggen dat God ons uitverkoren heeft, maar dat wij Hem uitverkoren hebben. Dit strijdt tegen de gehele inhoud van de Schrift. (..) Voor hen die tot het eeuwige leven zijn verkoren, worden ook de middelen verkoren. Die zijn onmisbaar en noodzakelijk. Zo worden zij bekwaam gemaakt om dat leven te beginnen en te genieten. (..) Wat betreft de beschuldiging dat God een voorliefde heeft voor bepaalde mensen en niet het gehele menselijke ras uitgekozen heeft: wij kunnen net zo goed met Hem twisten waarom Hij niet al Zijn schepselen engelen gemaakt heeft.
> De verkiezing is de gouden draad die door de gehele christelijke leer heen geweven is.'

Nadat Zanchius uitgelegd heeft dat het voor de uitverkorenen onmogelijk is om verloren te gaan, zegt hij het volgende:

> 'Elk bekeerd mens moet wel tot het besluit komen dat hij uitverkoren is. (..) Wanneer een bekeerd persoon de tekens van de uitverkiezing niet alleen in zichzelf kan ontdekken, maar ook in anderen, hoe zal zijn hart dan door de liefde tot hen in brand gestoken worden! Wat een medelijden zal hij met hen hebben in al hun ellende! Hij zal hun gebreken toch op zo'n tere wijze verdragen! Niets zal de harten van Gods volk in de tijd zo stevig aan elkaar verbinden als het geloof dat hun namen van eeuwigheid af in hetzelfde boek des levens geschreven zijn.'

Dit werk van Zanchius verscheen aan het eind van 1769. Natuurlijk konden de calvinisten het werk wel waarderen, maar de arminianen werden erdoor geërgerd.

John Wesley
John Wesley, de bekende arminiaanse predikant, schreef zijn collega Walter Sellon over de uitgave van dit boek. Hij vond dat de uitgave 'een belastering van de Kerk van Engeland' was. De manier waarop Wesley de leer van Toplady bestreed was zodanig, dat zelfs zijn grootste bewonderaar die moet betreuren.
In maart 1770 publiceerde hij een traktaat van twaalf pagina's: *De leer van de absolute predestinatie vastgesteld en verdedigd, door ds. A. T.* Dit traktaat zou een samenvatting zijn van Toplady's versie van Zanchius' werk. Het begint met een stekelig voorwoord (advertisement) van de hand van Wesley. Aan het einde van de paragraaf schrijft 'Toplady' (Wesley dus):

> 'Deze leer kan als volgt samengevat worden: *een op de twintig* mensen is (naar verondersteld wordt) *uitverkoren. Negentien van de twintig* mensen zijn *verworpen.* De uitverkorenen zullen behouden worden, op welke manier zij ook mogen leven. De verworpenen zullen verdoemd worden, ook al doen zij wat zij kunnen. Lezer, geloof het, anders zult u verdoemd worden. *Getekend door A. T.'*

Toplady was woedend. In zijn boosheid schreef hij een reactie: *Een brief aan de eerwaarde Mr. John Wesley.* In deze brief beschuldigt hij Wesley ervan dat hij het traktaat op een onjuiste en oneerlijke wijze samengevat heeft. Hij heeft een 'armzalige en gedeeltelijke samenvatting van het werk van Zanchius' geschreven:

> 'Een samenvatting, die enkele onsamenhangende stellingen naar voren brengt, die vanuit het meest nadelige gezichtspunt zijn opgeschreven. Er is geen enkel bewijs voor deze stellingen opgenomen in dit traktaat. Hij geeft het hele traktaat een eigen kleur door hier en daar een zin toe te voegen die niet in het origineel staat.'

Hij gaat verder:

> 'Daarna besluit u uw bonte verhandeling met een paragraaf, waarvan elk woord door u verzonnen is. Het gehele traktaat besluit u met de toevoeging van de initialen van mijn naam. U wilt de onwetenden laten geloven dat het geheel (met al uw weglatingen, toevoegingen en veranderingen) van mij afkomstig is. Dit voorbeeld van vermetelheid en bedrog kan maar moeilijk gerechtvaardigd worden.'

En zo gaat hij verder. Het bloed van Toplady kookte. De bitterheid waarmee hij de tegenaanval aanging, kent haar gelijke niet in de religieuze geschiedenis. De ene schampere opmerking volgde op de andere, het ene scherpe woord volgde na het andere. Hij bracht alle gebreken van Wesley aan het licht:

> 'Wilt u op zó'n wijze de overwinning behalen? Zijn dít de wapens die u in de strijd gebruikt? Is dít uw houding tegenover degenen die in zachtmoedigheid met u van mening verschillen? Noemt u dít een 'trekken met koorden van liefde?' schaam u! Weg met deze geveinsde kunstgrepen!'

Zo begon deze grote strijd (een strijd zonder genade) met aan de ene kant Toplady en aan de andere kant Wesley en Walter Sellon. Ook bond Toplady de strijd aan met Thomas Olivers[61]. Olivers was na Sellon de bitterste tegenstander van Toplady.[62]
Wij kunnen in het volgende hoofdstuk lezen dat deze Olivers in werkelijkheid minder fel was tegen Toplady dan in zijn geschriften.
Toplady was tegenover de andere tegenstanders de beleefdheid zelve, maar tegenover Wesley drukte hij zich buitengewoon heftig uit.[63]

Bitter

Hij heeft zich heel verdienstelijk gemaakt door de zuiverheid en kundigheid van zijn geschriften. Tegelijkertijd smart het mij te moeten bekennen dat ik de manier waarop hij zijn tegenstanders weerlegt en de taal die hij bezigt, niet kan waarderen. Ik moet erkennen dat hij vaak bepaalde uitdrukkingen gebruikt om zijn tegenstanders te beschrijven. Die zijn zo bitter en agressief, dat ik me ervoor zou schamen. Ik vind het jammer dat ik moet zeggen dat er geen voorstander van de waarheid is geweest die zó weinig gedacht heeft aan deze tekst: *Met zachtmoedigheid onderwijzende degenen, die tegenstaan*, als Toplady. Het arminianisme schijnt op hem dezelfde uitwerking gehad te hebben als een rode lap die voor een stier gehouden wordt.[64]
De andere kant is (de eerlijkheid gebiedt dat ook te zeggen) dat de taal van zijn tegenstanders ook buitengewoon agressief was. Dergelijke taal zou ieder mens uitdagen om fel terug te schrijven. Men moet ook bedenken dat de dingen die men honderd jaren geleden tegen elkaar zei in strijdschriften, niet zo slecht werden gevonden als nu het geval is. Toen had men op dat gebied een andere voorkeur wat de manier van uitdrukken betreft. Misschien waren zij toen eerlijker en hadden zij een meer uitgesproken mening dan wij nu hebben. Blaffende honden bijten niet.'[65]

Geen haat

---

61 *Walter Sellon (1715-1792) en Thomas Olivers (1725-1799) waren predikanten van de methodisten. Thomas Olivers was ook een hymnschrijver. Vanaf 1775 tot 1789 schreef hij voor The Arminian Magazine.*
62 *Wright, blz. 84-89.*
63 *Wright, blz. 90.*
64 *J. C. Ryle, Toplady and his ministry, 1878.*
65 *Ryle.*

Er was geen sprake van haat tegen arminianen:

> ‘Men moet echter niet denken, dat ik hen ook maar het kleinste beetje persoonlijke haatgevoelens toedraag. Dat verhoede God. *Ik heb Christus alzo niet geleerd* (Ef. 4:20). Juist voor de mensen, die ik zo fel bestrijd, bid ik. Ik durf, voor de grote Herder en Opziener van de zielen, het vers van wijlen ds. Doddridge wel op te zeggen:
>
> *Hebt U in heel Uw kudde slechts één lam,*
> *Dat ik zou verachten en niet zou voeden?*
>
> Tegelijkertijd wil ik er altijd het volgende aan toevoegen:
>
> *Hebt U een vijand, voor wiens aangezicht*
> *Ik zou vrezen om Uw zaak te verdedigen?*
>
> Genade, ontferming en vrede zij over allen, die onze Heere Jezus Christus oprecht liefhebben of begeren lief te hebben.’[66]

> ‘Ik heb mij vaak afgevraagd of iemand, die als een arminiaan sterft, naar de hemel kan gaan. Echter, hij zal zeker geen arminiaan meer zijn als hij daar komt. Het neerwerpen van de kronen aan de voeten van God en het Lam zal het werk zijn van de gezegende mensen, die daar mogen komen. Zij zullen zingen: *Niet ons, o Heere.*[67] Het mag hard schijnen om aan het behoud te twijfelen van iemand die verblind is geweest door het arminianisme en in die dwaling gestorven is. Alsof iemand, die God alleen maar voor een deel van Zijn eer berooft, de heerlijkheid zou kunnen mislopen. Men moet echter wel bedenken, dat als iemand (zelfs op deze aarde) alleen maar mijn horloge steelt, of zelfs maar een pond, dat hij dan berecht moet worden naar de wet. Hij zal dan net zo schuldig zijn als wanneer hij mij beroofd zou hebben van al mijn bezittingen.’[68]

Toplady had als principe: *Bestraf hen scherpelijk, opdat zij gezond mogen zijn in het geloof*. Dat principe voerde hij door tot het uiterste. Hij vergat het voorbeeld van zijn Meester, *Die als Hij gescholden werd, niet wederschold*.

Waakzaam

In de veelheid van woorden ontbreekt de overtreding niet. Wij moeten nooit terugschrikken van de strijd voor de waarheid ter verdediging van het Evangelie, als die nodig zou zijn, maar wij moeten die nooit aangaan zonder een nauwlettende waakzaamheid over ons eigen hart en over de wijze waarop wij die strijd zullen voeren. Wij moeten proberen om zo liefdevol tegenover onze tegenstanders te zijn als maar mogelijk is.
Dit alles leert ons dat wij niet te haastig moeten zijn met het veroordelen van een persoon, voordat wij alle kanten van zijn persoon bezien hebben. De beste heiligen van God zijn nooit zo goed als zij wel schijnen te zijn en de heiligen met de meeste gebreken hebben nooit zo veel gebreken als zij in werkelijkheid schijnen te hebben.[69]

Gevaar

Toplady reageerde zo fel op het arminianisme omdat hij het gevaarlijke en onbijbelse van die leer inzag:

---

66 *Works, Historic proof of the doctrinal Calvinism of the Church of England, blz. 46.*

67 *Op blz. 361 van de Works zegt Toplady het volgende: ‘Ik heb ergens gelezen, dat Thomas Goodwin het volgende zei, bij het horen van het nieuws van de dood van John Goodwin: ‘Dan is er weer een goede man naar de hemel gegaan.’ ‘Naar de hemel, meneer?’Antwoordde de ander, ‘waarom dan? Uw neef was toch een arminiaan? Dr. Goodwin antwoordde: ‘Dat is waar. Op deze aarde was hij een arminiaan. Maar nu is hij geen arminiaan meer.’ (..) Als de genade van de arminiaan geen calvinist maakt op deze aarde, dan zal de heerlijkheid (namelijk de volmaakt gemaakte genade) hem uiteindelijk wel een calvinist maken in het Koninkrijk van God.*

68 *Works, blz. 540.*

69 *J. C. Ryle, Toplady and his ministry, 1878.*

‘De oude arminianen, die in de Heilige Schrift beschreven zijn, wordt verweten dat zij op een goddeloze wijze denken dat God net zo is als zijzelf. Onze huidige arminianen gaan hun voorgangers in zondigheid te boven. Zij stellen God op zo’n wijze voor, alsof Hij in vele opzichten een heel stuk minderwaardiger zou zijn dan zij. Zij denken dat God Zijn plannen met minder wijsheid samenstelt en met minder macht, bezieling en succes dan een minister-president met een gezond verstand zijn plannen uitvoert. Zij durven aan God zo’n onmacht en zulke fouten, onvolmaaktheden en teleurstellingen toe te schrijven, die zij nog niet eens zouden willen toeschrijven aan Ximenes of aan Sully.’
‘Zij beschouwen de genade, die door de Geest in het hart van een ware gelovige gewerkt is, als een schriftgedeelte, dat op een glasplaat geschreven staat. Dat kan aan stukken geslagen worden door de eerste de beste steen die ertegenaan gegooid wordt.’

Ook mankeert er het een en ander aan de visie van de arminianen op de wil van de mens:

‘Arminianen zeggen dwaze dingen over de wil van een onwedergeboren mens. Zij zeggen dat de vrijheid van de wil onverschillig is jegens het goede en het kwade. De wil kun je volgens hen vergelijken met een weegschaal. Die wordt in evenwicht gehouden. Dat is voor een wedergeboren mens wel waar in sommige opzichten. Iemand die een gelukkige onderwerping aan de voorzienige bedeling van God mag hebben, is iemand die zijn wil in evenwicht heeft. Hij berust volkomen in de wil van God. Hij wil volkomen gelijkvormig zijn aan het Goddelijke welbehagen. Hij wil geen voor- of tegenspoed hebben. Hij kiest niet voor het leven of voor de dood, maar hij verlangt dat God de weegschaal naar de ene of naar de andere kant zal laten overhellen. Alleen als God en wijzelf samen één wil hebben, zullen wij werkelijk tevreden en natuurlijk ook werkelijk gelukkig zijn.’

Toplady had ook grote bezwaren tegen de manier waarop arminianen de onbekeerden proberen te bereiken:

‘Arminianen denken dat God, in het werk van de bekering, weinig tot niets doet voor de mensen. Hij trekt alleen aan hun arm om hen uit hun slaap op te wekken.
Dit is niet waar. Hij handelt als een kapitein, die zijn matrozen wakker schudt. De uitverkorenen liggen in een hangmat. Hij snijdt die hangmat van hun vleselijke gerustheid af. Daar vallen ze. Zij zijn verrast en zitten onder de blauwe plekken. Zij worden opgewekt uit hun doodsslaap in de zonde en zij komen tot zichzelf, of zij dat nu willen of niet.’
‘Volgens arminianen heeft de genade de naam, maar de vrije wil heeft de faam.’[70]
‘Zij zullen vragen: ‘wat is het nut van het preken over de leer der genade, (als die leer al op waarheid berust) als wij ook wel naar de hemel kunnen gaan als wij er nog niet zo’n heldere kennis van hebben?’ Je kunt naar de hemel gaan met gebroken botten. Toch is het beter om heelhuids naar de hemel te gaan. Je kunt aankomen op de plaats van bestemming, hoewel het de hele reis regent en onweert. Toch is het aangenamer om met mooi weer te reizen. Jullie en ik kunnen in leven blijven als wij op brood en water leven. Toch zouden wij veel liever wat geld en een tafel vol met allerlei levensmiddelen willen hebben dan armoede en geldgebrek. Wie zou ervoor kiezen om over doornen te lopen als zijn pad bestrooid is met rozenblaadjes?’

Toplady zegt verder:

‘Sommige razende arminiaanse predikanten kan ik vergelijken met veilingmeesters. Zij stellen de verlossing voor als een kans. Zij leggen grote druk op hun hoorders om hun eigen bekering te bevorderen, op straffe van de eeuwige verdoemenis. Zij roepen uit, met de veilinghamer in de hand: ‘Nu is het uw tijd! Nu is het uw tijd! Nu is het uw tijd! Vooruit! Vooruit! Vooruit!’
‘Zo’n methode strijdt tegen overeenstemming van het geloof en ondermijnt de majesteit van het Evangelie. Zal ik een dode ziel bevelen om uit de dood op te staan en zichzelf op te wekken ten leven? Laat mij liever de levende God aanroepen en zeggen: *Waak op, en omgord U met kracht, o arm des HEEREN! Blaas op deze gedoden, opdat zij mogen leven!’*

‘Alle discussies tussen ons en de arminianen kunnen in deze twee vragen worden samengevat:

---

[70] *According to arminianism, grace has the name, but free-will has the game.*

1. Is God afhankelijk van de mens of is de mens afhankelijk van God?
2. Is de mens wat aan God verschuldigd of is God wat aan de mens verschuldigd?'[71]

Opnieuw naar Londen
In februari 1770 reisde Toplady opnieuw naar Londen met als doel om zijn moeder te bezoeken. Hij maakte zich grote zorgen om haar zwakke gezondheid. Daarnaast bezocht hij zijn vrienden Berridge, Hitchin en Mrs. Bacon van Islington.
Op 22 april preekte hij in de kerk van St. Matthews, Bethnal Green. Deze preek is later uitgegeven. De titel luidt: *Een protest tegen onzuivere leerstukken.* In deze preek gaat hij de strijd aan met het arminianisme, 'de kanker van de protestantse kerken.'
Toplady voelde zich erg verbonden aan de bijbelse personen Timotheus en Gajus. In een niet uitgegeven preek over 3 Joh. 2 zegt hij:

> 'Gajus werd gezegend met een grote mate van Goddelijke genade en ook met een grote hoeveelheid aan wereldse rijkdom. Slechts een ding ontbrak hem om zijn geluk compleet te maken, namelijk gezondheid. Voor het volk van Christus is het echt noodzakelijk om iets te hebben dat hen nederig doet zijn en hen doet denken aan hun einde. Anders zullen zelfs *zij* geneigd zijn om aan de wereldsgezindheid toe te geven wanneer het geluk hen toelacht en alles goed gaat met hen. Anders zullen zelfs zij hun rust op deze aarde zoeken en vergeten om *zich te strekken tot hetgeen voor is en te jagen naar het wit, tot de prijs van hun hoge roeping* (vgl. Fil. 3:14).'

Overlijden van moeder
Kort na het houden van de preek in Bethnal Green, maakte hij zich gereed om terug te keren naar Devonshire. Hij bezocht eerst nog zijn vriend, dr. Baker. Toen hij daar 's avonds arriveerde, hoorde hij het droevige bericht dat zijn moeder was overleden. Onmiddellijk keerde hij terug naar Londen.

Na de begrafenis bracht hij een gedeelte van de meubels van zijn moeder naar zijn verblijfplaats (waarschijnlijk Knightsbridge).
De rest werd naar Broadhembury gebracht. Op 18 mei bezocht hij zijn oom Francis Toplady in Rochester. Hij schreef nog een brief aan dr. Baker. Daarin zegt hij:

> 'Het heeft God behaagd om mij door deze beproevende omstandigheden heen te dragen. Ons goede gesprek werd zo plotseling afgebroken.
> Ik had nauwelijks kunnen denken dat deze beproeving met zo'n grote mate van berusting en kracht gepaard kon gaan.
> Maar mijn oude vijand, het drukkende en warme weer, schijnt nu weer op te komen. Ik ben genoodzaakt om mijn werk neer te leggen. Ik ben meer bevreesd voor de zomer dan voor de anonieme tegenstanders die mij voortdurend beschieten met hun gedrukte voetzoekers. Tienduizend van die voetzoekers kunnen nog niet één haartje van mijn hoofd verschroeien.'

Er lag nu een rouwfloers over Londen. De herinneringen aan zijn moeder brachten de pijn van het scheiden weer in herinnering.[72]

Bladeren
Gebeurtenissen als deze zullen ongetwijfeld een onderdeel van zijn overdenkingen geweest zijn:

> *'Zondag, 11 november 1770.* Toen ik op de kansel stond, vertelde ik mijn gemeente dat ik, toen ik deze morgen naar de kerk liep, een groot verschil zag tussen hoe de bomen er nu uit zien en hoe zij er vorige week uit zagen. Vorige week waren de bomen bedekt met oneindig veel bladeren. Nu is de helft van de bladeren eraf gevallen. Die groene versierseltjes liggen nu te rotten op de grond. De dood maakt net zo'n verandering in het land, de gemeente of het gezin. De Voorzienigheid

---

[71] *Works, Observations and reflections, blz. 540-541.*
[72] *Wright, blz. 92-96.*

schudt de boom en de menselijke bladeren vallen naar beneden. Hoewel het blad valt, blijft toch de boom staan. Hoewel het lichaam sterft, blijft de ziel toch in leven.'[73]

Adventspreken
Op de kerstdag van 1770 hield hij in Broadhembury twee preken: *Jezus gezien door de engelen* en *Gods gedachtenis aan de mensen*.
Misschien is het gedeelte van de preek over de zestig soldaten die het graf moeten bewaken wel het mooist. Zelfs op het koude papier verwarmen deze preken het hart. We kunnen ons indenken dat zijn wonderlijke gave van voordracht de hoorders echt niet onbewogen heeft gelaten. Denk bijvoorbeeld aan het volgende gedeelte:

'Ook op *dit* moment zien zij (de engelen) Hem. Op dit moment zien zij Hem in de heerlijkheid! Engelen, die nog nooit in het vlees gekomen zijn, zien met verwondering op de verheerlijkte mensheid van Hem, Die daar weende in de kribbe en hing aan het kruis!'

'God deelt onze troost en ons verdriet uit met een nauwkeurige, onfeilbare hand. Nauwkeurig in aantal, gewicht en mate. Daarom hebben wij zelfs geen kruimeltje vreugde of verdriet te weinig of te veel.'

Uit zijn preek *Gods gedachtenis aan de mensen* willen we het volgende nog citeren:

'Van elke uitverkoren zondaar kan wel gezegd worden dat hij onsterfelijk is totdat hij wordt wedergeboren. (..) De genade in de ziel kan vergeleken worden met een flikkerend kaarslicht. Het vlammetje wordt blootgesteld aan vele stormwinden, maar toch zal dit vlammetje niet uitgedoofd worden. Het is onuitblusbaar. (..) Gemeenschap met God laat een kalmte en zoetheid achter in de ziel. Vele dagen daarna wordt er nog aan gedacht. Het is net als bij een kruik met parfum of geurige olie: de geur van die olie vervult de hele kamer, zelfs nadat de kruik is afgesloten en opgeborgen.'

Hymns
Toen Toplady predikant was van Broadhembury, had hij als hymnschrijver zijn gouden tijdperk.[74]Hij heeft de meeste bekendheid gekregen vanwege de mooie hymns die hij heeft geschreven.
Goede gezangen zijn een grote zegen voor de Kerk van Christus. Ik geloof dat op de laatste dag pas echt openbaar wordt voor de hele wereld wat voor een goeds die gezangen uitgewerkt hebben.
Preken en bidden zullen op een dag voor eeuwig ophouden, maar het zingen tot eer van God zal nooit ophouden.
Duizenden mensen, die maar weinig weten van de Schrift of de zuivere leer, verheugen zich nu in het lied *Rock of Ages (Vaste Rots)* of *Just as I am (Zoals ik ben)*.
Van alle Engelse hymnschrijvers is er nog nooit iemand in geslaagd om de waarheid, poëzie, warmte, vurigheid, diepte ernst, zalving en het leven zó diepgaand bijeen te brengen als Toplady.[75]

8. De aanvallen van Olivers en anderen

Feathers Tavern
Maandenlang werd de Kerk van Engeland beroerd door een deel van de geestelijken. Aan het hoofd stonden aartsdiaken Blackburne en ds. Theophilus Lindsay. Zij wilden veranderingen aanbrengen in haar leerstukken en liturgie. Aan het begin van het jaar 1771 publiceerde Blackburne zijn *Voorstellen aan het Parlement met daarin het verzoek of de wijze van onderschrijving van de liturgie en de 39 Artikelen versoepeld zou mogen worden*.
Enkele sympathisanten kwamen op 17 juli bij elkaar in de *Feathers Tavern*. Zij noemden zich de *Feathers Tavern Association*. Er werd een petitie opgesteld door Blackburne, die door de aanwezigen werd ondertekend. Deze petitie werd in het hele land verspreid met als doel om handtekeningen te verkrijgen voordat het Parlement zich over deze kwestie zou buigen.

---

73 *Works, Anecdotes, incidents, and historic passages, blz. 498.*
74 *Wright, blz. 96-98.*
75 *Ryle.*

Toplady kreeg door deze gebeurtenis de kans om een karakteristiek staaltje sarcasme te schrijven: *Mijn gedachten de vrije loop gelaten over het voorgestelde verzoek aan het Parlement:*

> 'Niet de onderschrijving zelf, maar de hardnekkige orthodoxie is de oorzaak van de smart waar zo over geklaagd wordt. Ontdoe de Liturgie, de Artikelen en de kanselredes van hun calvinisme, dan zal ik u kunnen verzekeren dat deze onderschrijving niet langer beschouwd zal worden als 'een juk van slavernij'. (..) deze mannen werden niet gedwongen om de Kerk te dienen. Als zij deze formulieren niet met een vrij en schoon geweten kunnen onderschrijven, dan gebiedt de eerlijkheid hen deze kerk te verlaten.'

En zo gaat Toplady verder. Hij heeft deze 'gevederde theologen' nog eens stevig onder handen genomen in een preek, met als onderwerp: *Kerkelijke onderschrijving: geen droevige zaak.*
Hij hield deze preek op dinsdag 12 mei 1772 in Columpton, in verband met het jaarlijkse bezoek aan het aartsdiakenschap van Exeter. De leer van vrije genade wordt vurig verdedigd en het standpunt van de arminianen wordt vurig bestreden.

> 'Laat ons erop toezien dat wij de goede oude paden zullen blijven bewandelen en standvastig zullen blijven in de leer van de Reformatie. Die leer komt uitermate goed overeen met het heerlijke Evangelie van de gezegende God.'

De petitie van de Feathers Tavern werd op 6 februari 1772 overhandigd aan het Parlement en werd met 217 tegen 71 stemmen verworpen. De petitie werd in het volgende jaar opnieuw overhandigd. Ook dit keer werd deze verworpen. Als gevolg daarvan verlieten enkele personen de Kerk van Engeland, waaronder Mr. Lindsay. Zij stichtten een unitarische kerk in Essex Street, Strand.

Thomas Olivers
Ergens in het jaar 1771 kreeg Toplady weer eens de volle laag van Thomas Olivers. Deze man had hem eerder al zo vaak bestreden. Olivers gaf een pamflet uit met als titel: *Een brief aan de eerwaarde Mr. Toplady, naar aanleiding van zijn laatste brief aan de eerwaarde Mr. Wesley.*
Nadat Olivers, Toplady zijn 'schunnigheid en persoonlijke beledigingen' verweten heeft, gaat hij verder (niemand had het echter meer verdiend om dit verwijt naar zich toe geslingerd te krijgen als degene die het verwijt maakte):

> 'O, Mr. Toplady, wat bent u toch anders dan toen u een student in Dublin was! Toen vond u het een eer als u aan de voeten kon zitten en onderwijs mocht krijgen van een lekenprediker[76] die tot de kerk van Mr. Wesley behoort. (..) Wat een eer voor dr. Gill dat hij in staat geweest is om in zo'n korte tijd zo'n nederige bewonderaar heeft kunnen creëren. Hij heeft (vanuit zijn hart) een grote bewonderaar gecreëerd. Niet iemand van de Anabaptisten, nee maar van de Kerk van Engeland!'

Dood van dr. Gill
Ondertussen lag dr. Gill op een ziekbed en het leek erop dat zijn leven ten einde liep. Zijn laatste uren kwamen heel mooi overeen met zijn smetteloze levenswandel en zijn schriftuurlijke onderwijs. Hij had een onwankelbaar geloof en zijn hoop mocht tot het einde toe een gegronde hoop hebben. Tegen zijn neef, die ook John Gill heette, zei hij: 'Om volkomen zalig te worden steun ik geheel en alleen op de vrije, soevereine, eeuwige en onveranderlijke liefde van God. Ik steun om volkomen zalig te worden geheel op het vaste en eeuwige Verbond der genade en op mijn aandeel in de Personen van de Drie-eenheid. Ik steun niet op mijn eigen gerechtigheid, noch op iets dat in mij is of door mij gedaan is onder de beïnvloeding van de Heilige Geest.
Ter ere van de aanbiddelijke Verlosser haalde hij het vers van Isaac Watts aan:

Hij trok mij uit de diepten van de zonde,
En trok mij buiten de poorten van de geopende hel;
Hij vestigde mij op een vastere Grond

---

[76] *Olivers bedoelt James Morris, onder wie Toplady tot bekering was gekomen.*

Dan voordat ik gevallen was.

Deze rust in zijn ziel en zijn inwendige vreugde en vrede mocht hij tot het einde toe behouden. Met de woorden 'O, mijn Vader, mijn Vader!' op zijn lippen ging hij regelrecht naar de tegenwoordigheid van zijn Heilige Vader.[77]
Toplady verzocht de kerkenraad van Carter Lane Chapel of hij op het graf mocht spreken, maar het werd beter geacht om een van de predikanten van de Dissenters te laten spreken. Het verzoek werd echter gewaardeerd en de kerkenraad bedankte hem voor het voorstel.
Gill werd begraven op de Bunhill Fields. Ds. Benjamin Wallin sprak op het graf. De rouwdienst werd geleid door dr. Samuel Stennett. Toplady schreef in een artikel over dr. Gill: 'Als er iemand is geweest die alle paden van menselijke geleerdheid betreden heeft, dan moet het dr. Gill wel geweest zijn.'

Pamflettenoorlog
Ds. John Wesley reageerde ook op Toplady's *Brief aan Wesley* in *Het gevolg bewezen.* Dit pamflet was bijna net zo dun als de samenvatting van het werk van Zanchius.
Toplady reageerde op de pamfletten van Wesley en Olivers in een boek van 105 pagina's, getiteld: *Meer werk voor Mr. John Wesley; of een verdediging van de besluiten en voorzienigheid van God, etc.*
Wesley kreeg hulp van Walter Sellon en Thomas Olivers. Ook John Fletcher[78] van Madeley schreef een aantal *Beteugelingen voor antinomianen.* Toplady werd geassisteerd door verschillende wapenbroeders, waaronder Richard Hill.
Fletcher reageerde verhit op *Meer werk voor Wesley* met *Een antwoord op de verdediging van de besluiten door de eerwaarde Mr. Toplady.* Hill publiceerde in juli 1772 Een bespreking van alle leerstukken die door de eerwaarde Mr. John Wesley geleerd worden. Toplady zegt:

> 'O, mocht Hij, in Wiens hand de harten van mensen zijn, zelfs deze tegenstander van genade tot een toonbeeld maken van Zijn almachtige kracht tot zaligheid! God is Getuige dat het mijn hartelijke wens is dat het naar Zijn Goddelijke wil mocht zijn dat zijn hart aangeraakt mag worden en de ogen van die ongelukkige man geopend mogen worden. Ik zie het zowel als mijn plicht om te bidden voor zijn bekering als om de nutteloosheid van zijn beschimpingen tegen de waarheden van het Evangelie aan het licht te brengen.'

Rowland Hill
De broer van Richard Hill, Rowland[79], was toen nog een jonge man. Deze Rowland heeft niet zo wijs gehandeld. Hij maakte kennis met Toplady. Het schijnt dat hij een pamflet tegen Wesley heeft geschreven. Hij gaf dit pamflet in vertrouwen aan Toplady met de vraag of hij nog op- en aanmerkingen had. Toplady wilde die wel geven. Hij corrigeerde het pamflet grondig en voegde hier en daar wat toe, waarna het pamflet uitgegeven werd.
Toen Olivers dit pamflet met zijn gewoonlijke felheid aanviel, was Hill, die deze zweepslagen niet gewend was, zo onvoorzichtig om te bekennen dat heel het werk door Toplady was geschreven. Dit viel natuurlijk niet in goede aarde. De kennismaking, die in een vriendschap had kunnen eindigen, werd meteen weer beëindigd.[80]

9. De ontmoeting met Olivers

Boekwinkel
Op een dag in april 1773 liep Toplady met zijn wandelstok in de hand naar zijn vriend, ds. Edward Hitchin. Hij verbleef weer een tijdlang in Londen. Op weg naar zijn vriend passeerde hij het kerkgebouw van John Wesley, de Foundery. Die stond dicht bij de psychiatrische inrichting Bedlam. Hij bezocht de boekwinkel die door Thomas Olivers gerund werd, met als doel om de *Last printed journal* van Wesley te kopen. Er waren

---

77 *Exposition of the Old & New Testament, Vol. 1, The Baptist Standard Bearer, blz. LXXX-LXXXI.*
78 *John William Fletcher (Jean Guillaume de la Fléchère, 1729-1785) was een predikant van Zwitserse afkomst. Hij was predikant van de Kerk van Engeland.*
79 *Rowland Hill (1744-1833) was een anglicaans predikant van de Surrey Chapel te Londen.*
80 *Wright, blz. 109-118.*

verschillende mensen in de winkel, waaronder 'een gezette vrouw'. 'Nadat ik de nieuwsbrief gekocht had,' vertelt Toplady, 'wilde ik weer gaan. Toen kwam er een man op mij af, Mr. Joseph Cownley (een predikant van de methodisten). Hij vroeg mij of mijn naam misschien Toplady was. Mijn antwoord was: 'Ja meneer. Tot uw dienst.' Onmiddellijk namen alle aanwezigen een zeer beleefde houding aan. Ik bleef nog even en praatte ongeveer tien minuten lang met hen.'
Terwijl hij nog aan het praten was, verdween de gezette dame ongemerkt uit de kamer. Later bleek deze dame de vrouw van Mr. Olivers te zijn. 'Zij maakte schoenmaker Tom[81] bekend dat er een onverwachte gast op bezoek was.'
'Toen ik naar buiten ging,' gaat Toplady verder, 'stond de gezette dame aan mijn rechterhand en een in het zwart geklede man links buiten de deuropening. Toen ik hem voorbijliep, groette ik hem met mijn hoed. 'Meneer,' riep de vrouw, wijzend naar zijn richting, 'dat is Mr. Olivers.' Ik zei lachend: 'Wat, is dat mijn beroemde tegenstander?' Olivers lachte ook en nam een buiging. 'Mr. Olivers,' zei ik, 'geef mij een hand. Cudgelspelers[82] geven elkaar ook een hand, hoewel zij elkaars schedel willen inslaan.' Hij gaf geen antwoord, maar boog zijn hoofd nog een keer en gaf mij een hand. Mijn woorden schenen hem wel te bevallen. Omdat ik niet wilde dat hij zou blijven zwijgen, zei ik opnieuw: 'Mr. Olivers, aan uw gezicht kan ik aflezen dat u wat te diep nadenkt. Studeer niet te hard, anders zal het zwaard te scherp zijn voor de schede.' Toen begon hij ook te spreken. 'Ach meneer, ik studeer niet te hard hoor. Ik heb geen haast. Ik neem er de tijd voor.'

Gesprek
Olivers nodigde Toplady uit om mee naar boven te gaan, naar zijn kamer. Er stond een tafel die bedolven was onder pamfletten en schrijfpapier. 'Dus hier,' zei Toplady, 'bevindt zich het gehele polemische bolwerk, klaar om te vuren. Wanneer denkt u iets tegen ons te publiceren?'[83]

'Olivers. Meneer, het schijnt dat u een boek tegen Mr. Sellon gaat uitgeven.
Toplady. Misschien wel. Ik wil vriendelijk zijn en zal u een tip geven. Wees niet te haastig met het drukken van uw volgende aanval. Als u het geduld hebt om te wachten, dan zult u de gelegenheid hebben om twee of drie vogels in een keer uit de lucht te gooien met één steen. U weet dat als wij een boekdeel schrijven, u slechts een paar velletjes van een cent hoeft te drukken. Dan zijn onze argumenten in één keer weerlegd. Nee, schrijf slechts een enkele bladzijde en noem het een weerlegging. Dan zullen wij in één keer bewusteloos geslagen worden.
Olivers. Mr. Richard Hill is een hele verbitterde, grove schrijver.
Toplady. Als u hem zou kennen, dan zou u hem beschrijven als de meest beminnelijke man die er bestaat.
Olivers. Ooit dachten wij dat u de meest verbitterde tegenstander van Wesley was. Maar neem dit van mij aan: de grofheid van Hill gaat alles te boven.
Toplady. Wat zijn de meeste mensen toch partijdig als het gaat om hun eigen mensen en groepering! Als Mr. Hill geschreven zou hebben vóór Mr. Wesley in plaats van tegen hem, dan zou hij door de heren die aan uw kant staan opgehemeld worden als een van de nederigste en eerlijkste schrijvers wiens pen het papier ooit heeft aangeraakt. Zelfs al zou hij tien keer zo bitter hebben geschreven.
Olivers. Ik geloof dat de tijd zal aanbreken dat u en Mr. Hill diepbedroefd van hart zullen zijn over hetgeen jullie geschreven hebben tegen Mr. Wesley.
Toplady. Als u het zo wilt spelen: Mr. Wesley heeft genoeg reden om bedroefd te zijn vanwege hetgeen hij geschreven heeft tegen de waarheden van God. Ik hoop (voor zijn bestwil) dat de Goddelijke genade hem spoedig bedroefd, ja diepbedroefd zal maken.
Olivers. Mr. Wesley is een hele goede man en ook nog eens heel eerlijk.
Toplady. Dat heeft hij heel goed laten merken.
Schriftvervalsing is bijvoorbeeld een synoniem voor eerlijkheid.
Olivers. De woorden (die Wesley toegevoegd heeft, rb) zijn slechts een logisch gevolg van de redeneringen van Zanchius.
Hij heeft die conclusie getrokken uit de woorden van Zanchius.

---

81 *Thomas Olivers was vroeger schoenmaker.*
82 *Een vechtspel waarbij stokken gebruikt werden.*
83 *Toplady wilde liever luisteren naar wat Olivers te zeggen had, dan dat hij de leer van de predestinatie zou verdedigen. Hij was namelijk bang dat zijn woorden naderhand verkeerd uitgelegd zouden worden. Letter 20, Works, blz. 841.*

Toplady. Hij had moeten zeggen dat de conclusie zijn eigen woorden waren. Mijn initialen hadden er niet onder gezet mogen worden.
Olivers. Vindt u dan niet dat ik de juistheid van deze conclusies aangetoond heb?
Toplady. Vindt u dan niet dat ik al uw argumenten weerlegd heb?
Olivers. Mr. Wesley is zeker een eerlijke man.
Toplady. De eerlijkheid van Mr. Wesley, de nederigheid van Mr. Fletcher en de beleefdheid van Mr. Sellon gaan heel goed samen.
Olivers. O meneer, u wilt toch zeker niet over nederigheid beginnen?!
Toplady. Ik ben er zeker van dat uw schrijvers net zo weinig recht hebben om zich de nederigheid toe te eigenen als velen van uw predikanten en perfectionisten het alleenrecht hebben op heiligheid.
Olivers. Sally, (of Nanny, ik weet niet meer precies hoe zij heet) haal eens een fles wijn. Misschien wil Mr. Toplady wel een glas wijn hebben.
Toplady. Als bewijs dat ik u niet vijandig gezind ben, zal ik een glas op uw gezondheid drinken.
Olivers. Ik heb logica, metafysica en natuurlijke filosofie bestudeerd.
Toplady. U zult ongetwijfeld veel gelezen hebben.
Olivers. O meneer, ik ben maar een schoenmaker, weet u nog? U hebt gezegd dat ik maar weer terug moest keren naar mijn kraam.
Toplady. U bent een Crispiniaan[84], hoewel geen Chrispiaan. Kunt u zich ene William Gay uit Uffculm, Devonshire nog herinneren?
Olivers. Gay? Gay? Even denken. Wat doet hij voor werk?
Toplady. Hij is een hele goede metselaar. Hij herinnert zich u wel, al kunt u zich hem niet meer herinneren. U logeerde enkele jaren geleden bij hem. Net als Paulus werkte en preekte u om beurten in dat huis.
Olivers. Ach, het is al weer heel wat jaren geleden sinds ik bij hem thuis geweest ben.
Toplady. Het spijt me dat ik uw metafysische draad doorknip.
Olivers. Meneer, ik wilde zeggen dat enkele metafysische schrijvers denken dat de wil het verstand leidt. Anderen beweren dat het verstand de wil leidt.
Toplady. U hebt zich ook verdiept in de logica.
Olivers. Inderdaad.
Toplady. De paar velletjes van Wesley?
Olivers. Veel meer dan dat. Ik heb verschillende boeken gelezen.
Toplady. De arme verkiezingspredikers moeten dus uitkijken.
Olivers. Eer ik een verkiezingsprediker zou worden, zou ik liever aan handen en voeten gebonden willen worden en door dit raam naar die psychiatrische inrichting daar (hij wees naar Bedlam) gebracht willen worden.
Toplady. Indien u behoefte hebt aan opsluiting, dan is het helemaal niet nodig dat u zich uit dit gebouw (de kerk van Wesley) laat verwijderen. De Foundery voldoet aan alle vereisten van een psychiatrische inrichting, zonder dat u door een venster naar buiten gedragen hoeft te worden. Ik zou willen voorstellen dat u blijft waar u bent.
Olivers. Ha, ha, ha! Uw gevatte opmerking is echter nog geen argument. Meneer, mag ik u vragen of u de catechismus van de gemeente al hebt gelezen?
Toplady. Ja meneer.
Olivers. Het standpunt van deze catechismus is dat 'God van eeuwigheid onveranderlijk heeft besloten wat er zou gebeuren.' Ik neem aan dat u het eens bent met deze geleerde theologen met betrekking tot dit gezegde.
Toplady. Wellicht hebt u enkele van mijn pamfletten gelezen. Aangezien u heel graag conclusies trekt, kunt u uit mijn geschriften concluderen in hoeverre ik het wel of niet met deze geleerde theologen eens ben.
Olivers. Maar meneer, de leer van die geschriften verwoest de gehele vrije wil.
Toplady. Wat is uw mening over de vrije wil?
Olivers. Wel.. wel.. Vrije personen zijn mensen die kunnen handelen of niet handelen, enkel naar hun believen.

---

[84] *Crispinianus is de beschermheilige van schoenmakers. Hij werd ten tijde van keizer Diocletianus onthoofd.Tobias Crisp (1600-1643) was een Calvinistische predikant in de Kerk van Engeland.*

Toplady. U denkt niet dat mensen begiftigd zijn met de vrijheid van onafhankelijkheid?
Olivers. Ik erken wel dat de mens als schepsel van God afhankelijk is. Hij heeft de mens geschapen. Hij kan het leven van de mens beëindigen wanneer het Hem behaagt.
Toplady. Maar is de wil van de mens onafhankelijk en vrij?
Olivers. Ongetwijfeld.
Toplady. Dus de mens is, als hij iets wil, onafhankelijk van zijn Schepper Zelf?
Olivers. Dat moet wel zo zijn, anders is de wil niet langer vrij.
Toplady. Ik wil u niet verkeerd begrijpen. U beweert dat de mens werkelijk onafhankelijk is van God. Ten minste, wat het bestuur en de daden van zijn wil aangaat.
Olivers. Dat geloof ik zeker.
Toplady. U bent eerlijk en consequent. U bent echter niet orthodox te noemen. U beweert dat de mens een mate van onafhankelijkheid heeft, die zelfs een engel in de hemel zich niet durft aan te matigen. Op een absolute en onafhankelijke wijze zelf te willen is werkelijk een eigenschap die God toekomt.
Als ik zou denken dat u die eigenschap zou bezitten, dan zou ik onmiddellijk neer moeten vallen om u als God te aanbidden.
Olivers. U hebt een vrije wil. Ik heb een vrije wil. Iedereen heeft een vrije wil, behalve als hij de dag der genade weg zondigt. Als ik tegen deze wandelstok zou zeggen (hij pakte mijn wandelstok op, die naast hem lag): 'O wandelstok, bekeer u geloof en gehoorzaam het Evangelie.' Zou u dan niet denken dat ik niet goed bij mijn hoofd ben?
Toplady. Dat zou ik inderdaad denken.
Olivers. Als de mens geen vrije wil zou hebben, wat voor een nut hebben vermaningen dan?
Toplady. De vermaningen worden onder andere als een middel gebruikt om, door de werking van de Heilige Geest, te overtuigen dat zij van nature geen wil of kracht hebben om het goede te doen.
Olivers. Ik heb grote bezwaren tegen die leer.
Toplady. Dan moet u die bezwaren in uw nieuwe boek uiteenzetten. Dan zullen wij die bestuderen als wij daar tijd voor hebben. Laat mij aan u ondertussen een vraag stellen (hier verteld Toplady over zijn ervaring op 16-jarige leeftijd met de oude man, die hem aan zijn jas trok en hem vroeg of zijn arminianisme overeenkwam met zijn bevinding). Voordat ik 18 jaren oud was heeft het God genadig behaagd om licht te laten schijnen op die dierbare keten van waarheid, waaraan ik door Gods goede hand over mij nog steeds vast mag houden. Mr. Olivers, laat mij aan u de bovengenoemde vraag stellen. Ik geloof dat u iets hebt ervaren van Gods genadewerk in uw hart. Wat zegt u daarvan? Koos u voor God of koos God voor u? Greep Hij u vast of greep u Hem vast?
Olivers. Ik moet u bekennen dat ik voor mijn bekering een van de gruwelijkste vloekers en dronkaards was van Engeland. Onder de bediening van Mr. Whitefield kreeg ik diepe indrukken. Op die dag had ik, voordat de betreffende avonddienst aanving, niet minder dan veertig keer op een grove wijze gevloekt.
Toplady. Dit is een bewijs dat uw bekering in ieder geval niet voorwaardelijk is geweest.
Olivers. Ik zal ook niet zeggen dat ik de genade zelf gewerkt heb. Ik durf ook niet te zeggen hoezeer ik die genade tegengestaan zou hebben.
Toplady. Ik kan duidelijk zien dat u geen direct antwoord op mijn vraag wilt geven. Als u de vraag nu niet wilt beantwoorden, mag ik u dan vragen of u deze vraag spoedig op uw knieën voor God in het gebed zou willen beantwoorden? Ga naar uw binnenkamer en stort uw hart uit in Zijn tegenwoordigheid. Smeek Hem of Hij u zou willen laten zien of u door uw vrije wil bekeerd bent geworden of alleen door vrije genade. Hierop gaf hij nauwelijks antwoord. (..)'

'Toen wij door de kerk naar buiten liepen, zei ik: 'Volgens mij wordt dit gebouw beschouwd als jullie kathedraal.' Hij antwoordde: 'Wij hebben pas nog een verbouwing gehad. We zijn eventueel van plan om een nieuw gebouw neer te zetten.'
'Dat is een goed plan,' zei ik, 'een nieuwe leer verdient een nieuw gebouw.'
'Onze leer,' zei hij, 'is de ware oude leer.' Ik voegde eraan toe: 'Dan verschillen wij van mening. Maar laat dit het gebed van ons beiden zijn: dat wij de kracht van Gods Woord in ons hart mogen ervaren en dat wij de kracht van Gods Woord zullen mogen bewijzen door onze levenswandel.' Wij gaven elkaar een hand en vertrokken.

Dit was een merkwaardig gesprek. Ik ben eerlijk gezegd blij dat ik Mr. Olivers gesproken heb. Hij schijnt een persoon te zijn die meer verstand heeft en beleefder is dan ik had gedacht.

Als zijn verstand door goed onderwijs ontwikkeld zou zijn geweest, dan geloof ik dat hij in zijn leven een hoge positie bereikt zou kunnen hebben. (..)'
'Ik ben niet zonder hoop dat God hem in de weg der waarheid zal leiden. Ik geloof dat hij zeer oprecht is.'

'De belofte luidt: *Hij zal de oprechten Zijn wegen leren.* (..) Ik zie dit als een teken ten goede. Ik hoop dat God hem uit genade meer zou willen geven.'

Olivers' verslag
Ook Olivers heeft een verslag geschreven van dit bezoek:

'Mr. Toplady bleef ongeveer drie uren lang bij ons. Al snel hadden wij een discussie over onze verschillende opvattingen. Tijdens dit gesprek is er geen enkel onvriendelijk of onbeleefd woord over onze lippen gekomen. Ik noemde verschillende redenen waarom ik de leer van de verkiezing niet kon aanvaarden.'

'Omdat Toplady geen duidelijk antwoord gaf op mijn argumenten, vertelde ik hem dat ik als eerlijk man zijn mening niet zou kunnen delen voordat de moeilijkheden volledig uit de weg geruimd zouden worden. Wij namen uiteindelijk afscheid als net zulke goede vrienden als toen wij elkaar ontmoetten.'

Olivers woont een dienst bij
Op de volgende woensdag bezocht Olivers, gedrongen door nieuwsgierigheid, een dienst van Toplady. Hij preekte toen bij St. Ann's Blackfriars. Toplady dacht dat hij Olivers zag zitten. Daarom maakte hij nog een paar opmerkingen die hij anders niet gemaakt zou hebben.
De hele dienst was Olivers bijna te opgewonden om stil te blijven zitten. Na de dienst boog hij zich naar de man naast hem (een vriend van Toplady, George Flower[85]). Hij zei op barse toon: 'Geloof dit en u zult verdoemd worden.'
'Nee meneer,' zei Flower, 'Geloof dit en u zult zalig worden.' Later zei Olivers:

'Vorige week woensdagmorgen heb ik een beroemde antinomiaanse kerk bezocht om een van de antinomiaanse predikanten te beluisteren. Ik verwachtte slechts weinig mensen te zien Maar helaas, hoewel het een doordeweekse, regenachtige morgen was en de kerk groot was, zat het gebouw toch helemaal vol. Broeders, wat is het toch een schande dat een antinomiaanse predikant zoveel hoorders heeft terwijl ik, die het zuivere Evangelie predik, gedwongen wordt om een hele poos op mijn gemeente te wachten. Na lang gewacht te hebben zijn er maar achttien of twintig mensen opgekomen.

Toplady sprak echter 'op verschillende plaatsen' goed van Olivers. Daar is Olivers later ook wel achter gekomen. Echter in schrift waren zij nog altijd even scherp tegen elkaar. Niet een jota van die scherpe woorden werd teruggenomen.[86]

Vrienden
Toplady had in Londen een vriendenkring. Deze vrienden bezocht hij af en toe. Catharine Macauley was in deze tijd ook een goede vriend van hem. Deze vrouw heeft enkele boeken geschreven over de geschiedenis van Engeland. Enkele brieven aan haar zijn bewaard gebleven. Ook correspondeerde Toplady met Ambrose Serle. Eens vertelde hij hem: 'Ik zou amper een stuiver willen geven voor een vriendschap die door de tijd en door de dood uitgeblust wordt. Onze vriendschap is niet van dat ijdele soort.'
Toplady nodigde William Romaine en zijn vrouw uit om naar Broadhembury te komen. Hij ging akkoord. Toen zij een tussenstop maakten in Tiverton, kwamen zij Thomas Olivers tegen. Hij zei tegen hem: 'De regering zal een 'Handeling van Genade' uitvoeren. Dan zullen gevangenen de vrijheid terugkrijgen. Ik ontken echter dat dit een 'handeling van genade' is.'
'Wat voor naam zou u deze handeling dan willen geven?' zei Romaine. 'O, ik zou het een 'Handeling van Onvermogen' willen noemen, want zo'n handeling van genade kan alleen maar een handeling van genade zijn, als zij algemeen is.'

---

85 *George Flower (1715-1778) was eigenaar van een papierhandel in Londen.*
86 *Wright, blz. 119-127.*

‘U hebt het verkeerd,’ zei Romaine ‘want als de koning slechts een van de honderd schuldenaren zou bevrijden, dan zou dat zeker een genadige handeling zijn.’
‘Ik denk van niet,’ antwoordde Olivers. ‘Ik wens u veel plezier met uw standpunt,’ zei Romaine en hij ging weg.
Op de volgende zondag hield Romaine een preek. Het is niet bekend waar die preek over ging, maar Romaine zal vast wel iets gezegd hebben over zijn favoriete thema: de liefde van Christus en het leunen op Hem.
Toplady vertelde Romaine dat hun vriendschap nooit zou kunnen eindigen. Romaine antwoordde: ‘De reden daarvan is dat deze vriendschap niet zonder God is.’
Eind september schreef Toplady een brief aan Ambrose Serle. Deze Ambrose Serle had een manuscript over de oorsprong van de menselijke ziel aan Toplady overhandigd. Aan George Flowers schreef hij die dag ook een brief. In deze brief handelde hij over sport en vrije tijd. Sport zou in bepaalde omstandigheden wel geoorloofd zijn. Bijvoorbeeld als men het hoofd wil leegmaken of ‘om de spijsvertering op te wekken’.
Hij kon bijvoorbeeld geen kwaad zien in het feit dat de heilige martelaar, bisschop Ridley vaak ging tennissen voordat hij aangesteld werd als kerkvoogd. Ook het spelen van ‘het wat meer serieuze schaakspel’ van Ridley na zijn benoeming als kerkvoogd was onschuldig. Hij verdedigt ook de vrijetijdsbesteding van Luther, Latimer, Hervey en andere godzalige mensen.[87] In een van zijn preken voegt hij er nog wel een vermaning aan toe:

‘Vrijetijdsbestedingen zijn soms noodzakelijk. Bedenk echter wel deze twee zaken:

1. Uw vrijetijdsbesteding dient op zichzelf genomen *onschuldig* te zijn.
2. Verspil niet te veel van uw vrije tijd aan deze bestedingen.’[88]

10. Het einde van een tijdperk

Dood van Mr. Hitchin en Mr. Hollis
Het jaar 1774 begon voor Toplady met een groot verlies. Zijn gewaardeerde vriend ds. Edward Hitchin stierf op 11 januari, 48 jaren oud. Hij leed verscheidene maanden aan water- en geelzucht en droeg zijn intense pijn met christelijke moed en waardigheid.

‘Zijn onwankelbare geloof en zijn kalme en ongestoorde vertrek kan alleen toegeschreven worden aan de eeuwige liefde en het verzoenende bloed, dat hem tot *meer dan overwinnaars* gemaakt heeft.’

Hij werd onder grote belangstelling begraven op de Bunhill Fields. ‘In de hemel zullen wij allen tot in eeuwigheid bij elkaar zijn.’ merkte Toplady op.
In diezelfde maand verloor Toplady ook nog een andere vriend, de filantroop Thomas Hollis[89]. Hij kreeg een beroerte en zakte in elkaar tijdens een wandeling op zijn landgoed. Zijn biograaf zegt: ‘Zijn grote bekwaamheid en rijkdom werden geheel toegewijd aan openbare en geheime liefdadigheid.’
Hollis was nog voldoende bij zijn positieven om te fluisteren: ‘Heere, wees mij genadig, Heere, wees mij genadig, ontvang mijn ziel.’

---

[87] *Wright, blz. 145-147.*
[88] *Are you ready to meet Your Maker? By Augustus Toplady. https://verticallivingministries.com/tag/augustus-toplady/*
[89] *Thomas Hollis (1720-1774) was een politiek filosoof en schrijver.*

‘Het schijnt,’ schrijft Toplady aan Mrs. Macaulay, ‘dat Mr. Hollis altijd gewenst heeft dat zijn dood plotseling zou komen. Het heeft de Voorzienigheid behaagd om die wens in te willigen.’[90]

Twee preken.
Op 25 mei hield hij in de St. Anns een preek over *De vrije wil en verdienste eerlijk onderzocht*. In deze preek kunnen wij zijn beroemde woorden lezen:

> ‘Er is nog nooit één kruimeltje arminianisme met de heiligen meegegaan naar de hemel. Als degenen van Gods volk, die met deze ketenen van ongerechtigheid gebonden zijn er niet van bekeerd zullen worden als zij onder de mensen leven en verkeren, dan zullen zij deze ketenen in de doodsjordaan alsnog van zich af werpen.’

Op 19 juni hield hij in The Lock een preek die nog lezenswaardiger was: *Goed nieuws uit de hemel:*

> ‘Christus heeft onze zonden weggenomen door Zichzelf te offeren. Wij zijn vrijgesproken van schuld en verzoend met God. Niet door onze tranen, maar door het dierbare bloed van Jezus Christus, het Lam zonder vlek of rimpel. Niet door onze zuchten, tranen en smarten, maar door de vernedering, de smart, het bloedige zweet en de bittere dood *van Hem*, Die geen zonde gedaan heeft, *van Hem*, Die de gelijkenis van mensen aangenomen heeft, *van Hem*, Die gehoorzaam is geweest tot de dood, ja de dood des kruises. Dit, ja dit alléén is een verzoening voor onze zonden.’[91]

Op deze dag schreef Toplady nog iets op in zijn verzameling *Anecdotes*:

> *‘19 juni 1774.* Mijn oom Francis Toplady en ik liepen in de buurt van The Lock. Hij bewonderde de mooie rij huizen. Die zijn kort geleden gebouwd tegenover de omtuining van het paleis van de koningin. ‘Wat een mooie rij huizen is dit. Deze huizen zijn opgerezen uit hetgeen kortgeleden een smerige puinhoop was.’ Ik dacht meteen aan het gezegende verschil dat de Heilige Geest werkt door Zijn wederbarende kracht in de zielen van degenen, die door Hem wedergeboren zijn.’[92]

Dr. Priestly
Aan het einde van het jaar begon Toplady aan een correspondentie met dr. Priestly. Dr. Priestly had zich kort daarvoor gevestigd in Calne, Wiltshire. Hoewel zij behalve hun passie voor ‘de grote leer van noodzakelijkheid’ weinig gemeen hadden, bleven zij elkaar schrijven tot de dood van Toplady.

Historisch bewijs
Walter Sellon begon in deze tijd zijn pijlen te richten op *De Kerk van Engeland verdedigd tegen de beschuldiging van arminianisme*. Hij wilde bewijzen dat de Kerk geen calvinistische, maar arminiaanse wortels had. Toplady schreef een weerlegging: *Historisch bewijs dat de leer van de Kerk van Engeland calvinistisch is*.
In dit werk citeert hij gretig uit de werken van gezaghebbende theologen van de Kerk. De grote held van het verhaal is aartsbisschop Thomas Bradwardin. Uit zijn werken wordt er niet minder dan 25 pagina’s geciteerd. Toch is Bradwardin slechts een van de vele bisschoppen, theologen, martelaren en boeren. Zij hielden allemaal vast aan de leer van de eeuwige verkiezing en de personele verzoening, ondanks de belasteringen, gevangenschappen, het zwaard en de brandstapel. Toplady’s doel was om te bewijzen dat de leer van de Kerk van Engeland calvinistisch was en hij *heeft* het ook echt bewezen. Nauwelijks was dit werk gereed of Toplady kreeg van Martin Madan een traktaat van Wesley, getiteld *Gedachten over noodzakelijkheid* en van Lilly een traktaat over astrologie.

---

90 *Works, Letter 33, blz. 892.*
91 *Works, Good news from Heaven, blz. 364.*
92 *Works, Anecdotes, incidents, and historic passages, blz. 499.*

Toplady schreef een reactie op Wesley's traktaat: *Het stelsel van christelijke en filosofische noodzakelijkheid gehandhaafd*. Hoewel hij een zwakke gezondheid had, heeft hij dit werk toch in twee weken afgerond.

Brief aan Mr. Hussey

Eind april werd er een zoon geboren bij de vriend van Toplady, Mr. Hussey[93]. In de brief van Hussey is te lezen dat Mr. Madan ernstig ziek is. Hussey hoopt dat Toplady Devonshire zal verlaten om zich in Londen te vestigen. Dan zou hij Madan eventueel op kunnen volgen of een ander ambt kunnen bekleden. Toplady reageerde op de brief:

> 'Ik wens dat uw zoon te zijner tijd wedergeboren zal worden door de Heilige Geest. (..) O, wat verlang ik ernaar dat het lente mag worden voor het geloof. Dat geloof zal ons in staat stellen om onze bekommernissen en die van anderen in de toekomst op Jehovah te werpen, Wiens hart vol liefde is.'

Na gezegd te hebben dat hij en de mensen bij wie hij verbleef ziek waren geweest en dat twee van de drie mensen die bij hem inwoonden 'naar de eeuwigheid geroepen' waren, schrijft hij:

> 'Mijn geestelijke bevinding deed mij te midden van al deze omstandigheden zingen. Ik mocht ook gevoelen wat ik zong: *Zijn goedertierenheid is in der eeuwigheid*. Ik was niet bang om naar Huis te gaan. Het zicht op de haven verheugde mij.
> Toch bleek later dat mijn tijd om in die haven aan te landen nog niet aangebroken was. Ik kan er getuigenis aan geven dat Christus en de vrije genade nooit zoeter en dierbaarder waren dan wanneer ik kan zien dat de sterfelijkheid opgeslokt zal worden door het eeuwige leven.'

Vervolgens betoont hij zijn meeleven met Mr. Madan. Hij is echter niet voornemens om zijn plaats in The Lock in te nemen. Hij wil niet ingaan op zo'n aanbod, behalve als Mr. Madan zelf hem zou voorstellen om zijn functie over te nemen. Hij zegt verder:

> 'Alle dingen zijn in Gods hand. Ik zal deze zaken met volkomen gemak en vreugde overlaten aan de bedeling van Zijn voorzienigheid en genade. De lucht is in deze omgeving altijd erg vochtig. Daarom voel ik mij gedrongen om (hoewel met tegenzin) naar Bath of Londen te verhuizen. Als de man die het beroep naar deze plaats aangenomen heeft naar deze plaats verhuisd zal zijn, zal ik kunnen vertrekken. Dit komt ook van de Heere. Wat Hij wil, is het beste.'

Niet alleen zijn zwakke gezondheid drong hem om naar Londen te gaan. Zijn grootste zorg was niet zijn eigen gemak. Hij wilde zijn gaven op de meest nuttige manier gebruiken in de dienst van God.
Whitefield zei jaren geleden tegen hem: 'Waarom komt u niet hierheen? Hier kunt u veel nuttiger zijn. U hebt hier een uitgestrekter arbeidsveld en u kunt voor vele hoorders preken. Anders beperkt u uw bediening slechts tot een paar landelijke kerkjes.'
'Dezelfde Voorzienigheid,' antwoordde Toplady, 'Die anderen gebiedt om voor grote groepen te preken, heeft mijn arbeidsveld beperkt tot een kleine gemeente.'
Nu was echter de tijd aangebroken dat Toplady zijn arbeidsveld zou uitbreiden. Hij voelde aan dat hij meer werk te doen had dan te preken voor de kleine plattelandsgemeente in Devonshire. Zijn genialiteit was spreekwoordelijk geworden in Londen en het scheen dat God hem naar deze plaats riep. Hij verlangde ernaar om een rijke oogst van uitverkorenen binnen te halen, op dezelfde wijze als hij de vissers van Devon Coast hun netten vol zilveren, krioelende vissen binnen zag halen. Zijn grote verlangen naar het werk is in een van zijn brieven aan dr. Baker te lezen. 'Ik wenste wel dat ik altijd bezig zou kunnen zijn en altijd het uiterste zou kunnen doen, maar in deze omstandigheden is dat onmogelijk.'
Hij wist dat velen in Londen het Evangelie gunstig gezind waren en dat grote groepen hem zouden komen beluisteren. Op deze wijze hoopte hij de burgers van Londen aan te spreken:

> 'In mijzelf bezien ben ik een zeer onwaardig en zondig schepsel. In Christus bezien sta ik zonder smet voor de troon van God. Als ik de toestand van het land beschouw[94], dan is niets dreigender, somberder en

---

93 *William Hussey (1724-1813) was een zakenman en politicus.*

94 *De oorlog met de Amerikaanse kolonies was uitgebroken.*

ongunstiger. Als ik deze toestand in het licht van de voorzienigheid beschouw, dan is alles wat er gebeurt, recht. Dit is mijn noodanker.'

Nadat hij de bisschop ingelicht had, maakte hij zich gereed om uit Broadhembury te vertrekken. Ondertussen werd John Wesley ernstig ziek in Lisburn. Overal hoorde men het gerucht dat hij overleden was. Toplady gaf zijn uitgever de opdracht om de publicatie van zijn *Stelsel van christelijke en filosofische noodzakelijkheid* stop te zetten zodat hij alle verwijzingen naar Wesley zou kunnen verwijderen. Wesley stierf echter niet in Noord-Ierland. Hij knapte weer op en hij zou nog zestien jaren blijven leven. Toplady's *Stelsel* werd alsnog gedrukt.
Vanuit Broadhembury vertrok hij naar Bath, waar hij te gast was bij Lady Huntingdon. Hij preekte verschillende zondagen in haar Kapel. Toplady verbleef in juli en augustus te Bath.

Niet uitgegeven handschriften
Toplady heeft vele preken gehouden in Broadhembury. Van 34 preken zijn de schetsen bewaard gebleven. De preek over *Jezus gezien door engelen* is in druk verschenen. Hier volgen enkele gedeelten uit zijn niet uitgegeven materiaal:

Zaligheid in drie werelden (Jes. 57:2)
De godzaligheid of ware genade in het hart, krijgt twee werelden tot haar deel. De huidige wereld en de toekomende. Ik had moeten zeggen *drie* werelden, want tussen deze wereld en het genot van de volmaakte verheerlijking in de volkomen staat van zaligheid, zal het Millennium plaatsvinden (de plaats van dat nieuwe millennium zal de nieuwe hemel en de nieuwe aarde zijn).

Verschijningen (Math. 17:5)
Geleerde mensen hebben hele verschillende opvattingen over verschijningen (het verschijnen van de geesten van overleden mensen). Ik zou niet zo snel durven zeggen dat ik niet geloof in zulke verschijningen. Ook zou ik niet elk verhaal willen geloven dat mij ter ore komt. Zoals gewoonlijk ligt de waarheid ergens in het midden. Als ik met de sadduceeën van weleer het bestaan van zielen zou ontkennen, die van het lichaam gescheiden zijn, dan zou dat de mens niet alleen beroven van zijn waardigheid, maar zou dat ook leiden tot atheïsme. Want God Zelf is ook een Geest. Als geesten werkelijk bestaan, waarom zouden zij dan niet kunnen verschijnen tijdens gelegenheden van groot belang en uiterste noodzakelijkheid? Als er nog *nooit* in werkelijkheid een verschijning heeft plaatsgevonden, en ook onmogelijk zou kunnen plaatsvinden, dan moeten wij zeggen dat alle geschiedenissen (zowel Bijbelse als heidense, oude als moderne geschiedenis) op leugens berusten. Volgens de Schrift zouden verschijningen wel plaats kunnen vinden (Luk. 24:37, 39).
Wat de zaak echter buiten twijfel doet zijn is het verhaal van de verheerlijking van onze Heere op de berg. In dat verhaal wordt melding gemaakt van twee verschijningen in een keer. Een van die twee personen (Mozes) was van zijn lichaam gescheiden.
Openbaringen 5:7
De sleutel van het Evangelie zal niet passen in het slot van het menselijk hart, totdat God de sleutel doet passen. Een kleine sleutel die gemaakt is van een stukje ijzer dat nog geen cent waard is, kan toch de grootste schatkisten openen. Predikanten zijn als kinderen die proberen om een lastig slot te openen. Ondertussen verwonden zij hun handen. Zij gaan naar hun Vader toe en smeken Hem of Hij Zelf het slot zou willen openen. De deur is stevig op slot gegaan. Zij is gebarricadeerd en vergrendeld. Christus neemt de sleutel en met één draai laat Hij zichzelf binnen. Daar hangt de deur van ongeloof aan haar hengsels. Christus krijgt een grote en zegevierende intocht. Hij is de ware Portier Die de sleutel draagt van de Kerk, het huis van David.

Psalm 45:5
Ik heb eens een soldaat gezien die geëxecuteerd werd vanwege desertie. Het doek werd op zijn ogen gelegd, hij knielde neer en het teken werd gegeven. O, wat zou hij graag gratie krijgen!
Maar ik hoop dat *u* geen gratie krijgt. Moge de Heere u allen in het hart schieten vandaag.

Hebreeën 2:9. Wij zien Jezus
Driemaal gezegend gezicht! Mr. Pope, de poëet, rekende het tot een van zijn grote vreugdes in zijn leven dat hij 'Mr. Dryden een keer gezien had.' Als het zien van zo'n belangrijk persoon al zo'n blijdschap kan

teweegbrengen bij iemand anders, wat zal de vreugde van het zien van Hem, Die het eeuwige Leven is, dan niet alle andere vreugde overstijgen?

Uitkomen voor God een vrucht van de bekering
Wanneer een gelovige zijn sterkte mag vinden in de Heere, dan zal hij de hemel niet in proberen te glippen met een geblindeerd voertuig[95], maar dan zal hij liever naar de hemel gaan in een open koets. Dan zullen alle voorbijgangers hem kunnen zien en herkennen.

Alles een gave
Als aardse gaven buiten ons bereik zijn en wij niet bij machte zijn om die te verkrijgen zonder de bijzondere zegen van God, waarom is het dan vreemd om te denken dat voorrechten van een veel hogere soort alleen verkregen worden door genade, gevolgd door Zijn almachtige kracht.
Een voorbeeld. Ons wordt niet alleen uitdrukkelijk verzekerd dat het geloof zelf een gave van God is, maar ook dat de mate en graad van het geloof van Hem komen. *Gelijk als God een iegelijk de mate des geloofs gedeeld heeft,* zegt de apostel in Rom. 12:3.

Filippenzen 2:5
Want dat gevoelen zij in u, hetwelk ook in Christus was; Die in de gestaltenis Gods zijnde, geen roof geacht heeft Gode even gelijk te zijn; Maar heeft Zichzelven vernietigd, etc.
Misschien is dit wel de mooiste anticlimax ter wereld: u wordt dieper en dieper vernederd, totdat u niet dieper vernederd kunt worden. Dit zijn de kenmerken van *het gevoelen van Christus*:

1. Hij was hemelsgezind.
2. Hij was eerlijk en oprecht.
3. Hij was ijverig en vurig.
4. Hij was nederig.
5. Hij was liefhebbend en genadig.
6. Toch was Hij ook vrijmoedig en onverschrokken.

Hoe kunnen wij *het gevoelen* verkrijgen, *hetwelk ook in Christus was?*

1. Lees de Schrift vaak en aandachtig.
2. Mediteer veel over het leven van Christus.
3. Bid ernstig en vaak tot de Vader, Zoon en de Heilige Geest.
4. Wees vooral afhankelijk van de hulp van de Heilige Geest.

Wat is het een toch een reden tot verootmoediging dat wij niet méér van *het gevoelen van Christus* zijn. Onthoud dat Hij niet alleen het Voorbeeld, maar ook de Gerechtigheid is van hen, die geloven.

1 Koningen 17:3
Verberg u aan de beek Krith, tussen het riet (Gill). (..) Eerder zullen de aasvogels voedsel brengen, dan dat Gods volk gebrek zal hebben.

1 Koningen 17: 10
Een weinig waters in dit vat. (..) God dwingt Elia te vluchten uit Samaria. Tijdens zijn vlucht komt hij aan in Sarepta. Daar woonde een arme weduwe die de profeet moest onderhouden en voor wie Elia het middel zou zijn tot bekering. Luk. 4:26 maakt melding van het bezoek aan de weduwe als een argument ten gunste van de leer van de verkiezing. (..)[96]

11. Het getuigenis van Paul Avril

Ooggetuige

---

95 *Engels: close-covered litter, rb.*
96 *Wright, blz. 148-172.*

De kerk van Martin Madan in The Lock werd altijd drukbezocht. Predikanten als Romaine, Toplady en een zekere Mr. Piercy[97] gingen ook voor. Een van de luisteraars was Paul Avril. Hij was een nazaat van Franse vluchtelingen. Het is wel interessant om een ooggetuigenverslag te hebben van de diensten in The Lock. Avril zegt dat de diensten van Toplady en de boeken van Alleine en Boston aan zijn ziel gezegend zijn. Hij vertelt hoe de diensten van Toplady en anderen en genoemde boeken hem aan zijn verloren staat ontdekt hadden. Hier volgt het verslag van hoe hij tot de kennis van zijn Zaligmaker gekomen is:

> ‘Ik was meer dan 23 jaren oud toen ik onder de prediking van het Evangelie kwam. Enkele maanden daarvoor stuurde God door Zijn voorzienigheid een oude kennis van mijn vader naar ons toe. Mijn vader had hem al vele jaren niet meer gezien. Zijn naam was Donac. Hij was van Franse afkomst, maar was goed bekend met de levende godzaligheid. Hij had jarenlang de diensten van Whitefield bijgewoond.’

Donac

Donac sprak met hem over de bevindelijke godsdienst en de leer van de Reformatie en de Schrift. Avril kende niets van de bevindelijke godsdienst en hij moest van zijn eigen godsdienst zeggen dat het de godsdienst van een farizeeër was. De woorden van Donac wekten zijn belangstelling op. Enkele weken later bezocht hij de kerk in The Lock.

> **Schriftuurlijk**
> ‘Mr. Toplady hield een preek. Zijn tekst was Psalm 23:4. (..) Hij ging enkele weken op zondag voor. Hij preekte doordeweeks ook nog een keer. Mr. Madan ging tijdens de andere diensten voor in deze kerk. Toen Mr. Toplady in de stad was, dacht ik dat er geen enkele predikant schriftuurlijker was dan hij. Ik zag dat zijn prediking heel duidelijk overeenkwam met hetgeen Donac gezegd had over de bevindelijke godsdienst en met hetgeen mij zo had geraakt. Ik zag de Schrift als onze gids. Ik dacht dat de prediking van Toplady het meest overeenkwam met de Schrift en het meest op de waarheid berustte.’
>
> **Gij zijt die man**
> ‘In deze tijd zag ik ergens op een boekentafel Joseph Alleine’s *Alarm voor de onbekeerden* liggen. Ik kocht het en las het hoofdstuk dat handelt over de ellendige staat van de onbekeerden. Toen ik dat las, leek elke regel mij als het ware aan te wijzen: *‘Gij zijt die man!* Jij bent dit onbekeerde, ellendige schepsel!’
> Naast de prediking die ik beluisterde waren het boek van Alleine en de *Viervoudige staat* van Boston het middel om mij op te wekken uit mijn dode vormendienst en valse vertrouwen op mijn eigengerechtigheid of farizeïsche blindheid. Tot die tijd wist ik niets van mijn verdorven, gevallen staat van nature en van de noodzakelijkheid van een nieuwe geboorte. Enkele schriftgedeelten werden in mijn geweten gegrift tijdens het lezen van Gods Woord, waaronder Joh. 3:7: *Gijlieden moet wederom geboren worden.*’
>
> **Rechtvaardig en onveranderlijk**
> ‘Ezech. 18:4 drukt de onveranderlijke gerechtigheid van God uit: De ziel die zondigt, die zal sterven. Ik kreeg een vast geloof in deze twee Goddelijke eigenschappen: Zijn gerechtigheid en onveranderlijkheid. Ik wist dat de Heere rechtvaardig zou zijn als Hij mij zou verdoemen. Toch waren de woorden van Job 13:15 de taal van mijn ziel: *Zo Hij mij doodde, zou ik niet hopen?* Ik zei: ‘Als ik verloren zal gaan, dan zal ik aan de voet van het kruis verloren gaan, roepend om genade.’
>
> ‘Het Woord van God was voor mij *levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend scherp zwaard* (Heb. 4:2). Het Woord was als een pijl die *tussen gesp en pantsier* geschoten werd. Ik zag dat de zonde een oneindig groot kwaad was, bedreven tegen een oneindige God. Deze zonden

---

[97] *William Piercy (1744-1819) was een predikant van de Kerk van Engeland. Hij werd door Lady Huntingdon naar Amerika uitgezonden.*

vereisten dat er voldaan zou worden door Iemand die oneindig is, namelijk door niemand minder dan Gods Zoon. Zijn Zoon is ook God en ook eeuwig. Ik kan zeggen dat ik de zonde in haar ware aard zag. De zonde is een oneindig kwaad.
Ik had nu een heel ander denkbeeld van de zonde. Al mijn goede werken kwamen te kort. Ik stond schuldig omdat ik vertrouwd had in of op mijn eigengerechtigheid. Daarmee wilde ik voor God kunnen bestaan. Ik was erg bekommerd in mijn hart vanwege het feit dat ik zo onwetend was geweest van de zaken die mijn eeuwige welzijn aangaan. Dit deed mij in het gebed roepen tot Christus in Zijn Godheid. Omdat Hij God is, is Hij bekwaam om mij volkomen zalig te maken. Ik werd heel erg bemoedigd om te bidden uit Jer. (tekst onleesbaar): 31-35, Hebr. 8:8-13, Ezech. 36: 25-28, Hebr. 10:16, (tekst onleesbaar): 18, 18. Mij werd een sterk vertrouwen geschonken dat Gods Woord der belofte niet verbroken kan worden. Rond deze tijd bad ik niet meer uit mijn gebedenboek, omdat dit boek voor mij geen nut had. Ik was blij als ik mijn woorden in het verborgen mocht uitzuchten voor de Heere. Ik smeekte en ik bad om genade.

Tuchtmeester tot Christus
De wet begon meer en meer geopend te worden voor mijn geweten. Dit deed mij alleen maar harder roepen om ontdekking van Jezus als de Wetsvervuller voor mij. Hoe meer ik de Schrift las, hoe meer de taal van mijn hart was: *Wee mij, want ik verga.* (Jes. 6:5). *Daarom zal uit de werken der wet geen vlees gerechtvaardigd worden voor Hem; want door de wet is de kennis der zonde* (Rom. 3:20).'

Hoe zwaar valt toch de nacht,
Die ons omringt,
Totdat Christus met Zijn verlevendigende licht,
Over mijn ziel opstaat!

Onze schuldige zielen vrezen
De toorn van de Hemel te ondergaan
Maar met Zijn gerechtigheid bekleed,
Zien wij dat onze zonden vergeven zijn.

'Ik zag op Christus en bad tot Hem als God en Zaligmaker (Jes. 45:22). Lees ook de woorden van de psalmist: *Gedenk mijner, o HEERE! Naar het welbehagen tot Uw volk, bezoek mij met Uw heil; opdat ik aanschouwe het goede Uwer uitverkorenen; opdat ik mij verblijde met de blijdschap Uws volks; opdat ik mij beroeme met Uw erfdeel* (Ps. 106:4-5).'

Mr. Piercy
'De krachtige prediking van Mr. Piercy, die heel vaak in The Lock voorging, werd tot grote zegen voor mijn ziel. Ik werd dieper overtuigd, vooral tijdens zijn preek over de overtuigde (of bekeerde) stokbewaarder (Hand. 16:30, 31): *Lieve heren, wat moet ik doen om zalig te worden?* Hij verklaarde deze hele geschiedenis op een zeer ernstige wijze. Vooral ging hij diep op het 25e vers in. In een andere preek hoorde ik hoe hij de vreselijke staat beschreef van de zondaars die niet in Christus zijn en in welke ellendige toestand zij zijn onder de vloek van een verbroken wet en onder de toorn van God. Ik ben vergeten wat de tekst van de preek was, maar ik weet nog wel dat hij Jakobus 2:10 citeerde. Ik beefde vanwege het gevaar van mijn staat. Ik was er grondig van overtuigd dat een zondige gedachte voor een heilig God net zo slecht was als wanneer de zondige daad in werkelijkheid bedreven zou zijn. Vooral als ik Math. 5:21-29 lees. Daar wordt de wet door onze Heere geestelijk verklaard. Nu begon mijn geest verzwakt te worden. Al mijn zonden werden namelijk in mijn gedachten gebracht. Zij vergaderden zich in vreselijke slagorden tegen mij. Deze zwarte lijst van zonden deed mij vreselijk beven en ik weende veel, zowel onder de preek als in het verborgen. Ik verwonder mij niet langer over de Samaritaanse vrouw, als zij zegt: *Hij heeft mij alles gezegd wat ik gedaan heb* (Joh. 4:29, 39).'

Bidden

‘Ik was blij dat ik mijn ziel kon uitstorten voor de Heere. Ik deed dit op de beste wijze als ik maar doen kon: ik richtte mijn gedachten op Gods beloften in Zijn Woord en pleitte op die beloften om Christus’ wil.
Ik had veel zoete bezoekjes van de Heere. Deze bezoekjes waren een grote steun voor mijn vermoeide en door zonden belaste ziel, hoewel zij maar van korte duur waren.
Ik ging voort met het bidden om geloof, opdat ik geleid zou mogen worden in alle waarheid die naar Jezus is. Zo zou ik door de onfeilbare Geest geleid worden en bewaard worden voor alle misleiding en dwalingen in het lezen van de Schrift. Ik zeg natuurlijk niet dat er dwalingen in de Schrift staan, maar onze goddeloze harten *mogen* en *moeten* in de gaten gehouden worden.
Rond deze tijd kocht ik een klein traktaatje, dat geschreven was door Mr. Romaine: *Een gesprek tussen een gelovige en een ontwaakte ziel*. Dit boekje was erg gepast voor mijn toestand.’

Ontferm U mijner
‘Ik bleef maar aan de kant van de weg liggen. Net als de blinde Barthimeus smeekte ik en riep ik tot Jezus om genade. Hoewel de vele bestrijders mij verweten dat ik dit deed, namelijk de duivel, het ongeloof, mijn onwaardigheid en een goddeloos en bedrieglijk hart, toch riep ik met Barthimeus des te harder. *Gij Zone Davids, ontferm U mijner!* De taal van mijn hart kwam overeen met hymn 10 en 15 van de collectie van Martin Madan. Het volgende vers vertolkte mijn ziel:

Genade, o goede Heere,
Genade is wat ik begeer;
Dat is alles wat ik zou willen hebben:
Genade, o Heere is mijn enige verzoek;
O laat Uw genade toch komen.

‘Ik kreeg grote steun uit Psalm 130 en ook uit Micha 7:7 en Zach. 12:10. Als het berouw over een lijdende Zaligmaker groter wordt, dan zal het zelfmedelijden verminderen.’

Het bloed van Jezus Christus
‘Op vrijdagmorgen, 24 november 1775 zat ik als gewoonlijk in mijn bed te lezen en te bidden over het gelezene. Terwijl ik Openbaringen 21 las en overdacht, kreeg ik een wonderbaarlijk gezicht op de vrijheid van de genade van Christus. Dat is te lezen in vers 5-7 en in Openb. 22:16-17. Ik zei: ‘Heere Jezus, ik heb al zo lang gedorst naar dit water des levens en naar Uw genade die mij betoond is in de vergeving van mijn zonden. Maar mijn ongeloof houdt mij af van deze dierbare zegen. O, strek toch Uw machtige arm uit om mij te verlossen van mijn ongeloof, anders moet ik omkomen.’ Even later kwam dit schriftgedeelte in mijn gedachten: *Ik, Ik ben het, Die uw overtredingen uitdelg, om Mijnentwil, en ik gedenk uwer zonden niet* (Jes. 43:25). Ook kwam de tekst uit 2 Kor. 5:21 in mijn gedachten: *Want Dien Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt.* Ik beschouwde het *om niet* verkrijgen van het water des levens als mijn vrije en volkomen vergeving door *het bloed van Jezus Christus, dat reinigt van alle zonde* (1 Joh. 1:7). Door dit bloed heb ik de verzoening en de vergeving ontvangen. De taal van mijn ziel was: *Wie is een God gelijk Gij, Die de ongerechtigheid, overtredingen en de zonde vergeeft?* (Vgl. Micha 7:18).

Later werd alles weer bestreden, maar God heeft hem weer uitgeholpen en vertroost. Ook onder de bediening van Toplady mocht hij goede tijden ervaren:
‘De prediking van Mr. Toplady werd op een wonderlijke wijze gezegend aan mijn ziel. Onder zijn preken ben ik bevestigd in de volle waarheid van God. Nu werd ik gevoed met vaste spijze. Ik mocht op de zondagavonden ook dierbare momenten hebben tijdens zijn bediening van het sacrament.’[98]

Vraag
Na het lezen van dit verslag is de vraag die Toplady ons in een van zijn preken stelt zeer gepast:

---
[98] *Gospel Standard Magazine, maart 1865, blz. 69 ev.*

‘Vooral in geestelijke zaken is de *bevinding* het leven van de kennis. Heeft de Geest van God u ooit overtuigd van zonde? Ziet u uzelf blootgesteld aan de vloek van de wet en aan de rechtvaardige toorn van God, vanwege de inwonende verdorvenheid van uw natuur en vanwege de overtredingen die u in uw leven begaan hebt?
Komt u verootmoedigd en uzelf veroordelend tot Christus en voelt u dat, tenzij u bekleed bent met de verdiensten van Hem, uw Oudste Broeder, u voor eeuwig verloren bent en voor eeuwig zult vergaan? Ziet u dat u anders nooit met vreugde of veilig voor de heilige God zult kunnen verschijnen?
Als dat zo is, hef dan uw hoofd op. De verlossing is uwe. U bent in de staat van genade. U bent overgegaan vanuit de dood naar het leven. U bent een erfgenaam van God en een mede-erfgenaam van Christus.
Maar als u dit werk nog nooit gevoeld hebt noch enig verlangen hebt gehad om dit werk van de Heilige Geest in uw hart te krijgen, namelijk deze overtuiging van zonde, dit berouw en geloof, dan is al uw zogenaamde gerechtigheid slechts eigengerechtigheid. Daar stelt u uw vertrouwen in. Het is slechts een gebroken rietstaf. Het is slechts een witgepleisterd graf, ja, het zijn de sieraden van een farizeeër.
Laat de gelovigen zich verheugen. De heilige Heere God, aan Wie zij rekenschap moeten afleggen is hun Vader, hun Verlosser en hun Vriend. De dood is voor hen niets anders dan het einde van de strijd en het begin van de eindeloze heerlijkheid!’[99]

12. Toplady in Londen

Zijn verblijf in Londen
Lady Huntingdon verzocht Toplady voor te gaan in haar nieuwe kapel in Brighton. Begin oktober ging hij naar Northampton met Ryland en op 12 oktober gingen zij samen naar Woburn, in Bedfordshire. Toplady schreef nog een mooi citaat op, dat Ryland weer van de oude hertogen van Bedford overgenomen had: ‘Ik beschouw de gebeden van Gods volk als de beste muren die om mijn huis heen kunnen staan.’ Op 29 oktober hield Toplady in Londen de twee preken *Vreugde in de hemel* en *Het bestaan en de geloofsbelijdenis van de duivelen overdacht*. Voordat de preken van de pers rolden, vervulde hij nog een plicht die hem wel besteed was: hij tikte John Wesley op de vingers, omdat hij meende dat Wesley een pamflet geplagieerd had van dr. Johnson.[100]

Perfectionisten[101]
Op 17 december van het jaar 1775 preekte Toplady voor de burgemeester, wethouders en de gemeenteraad in de kerk van St. Botolph, Aldersgate. Zijn tekst was Hand. 17:6:
Dezen, die de wereld in roer hebben gesteld. Nadat hij de perfectionisten scherp aangevallen heeft, gaf hij een hymn op die hij in een hymnboek van St. Botolph stond:

O Heere, zie nu toch met onpartijdige ogen,
Mijn oprechte handelingen!

Want U hebt mijn hart overdag onderzocht,
En in de nacht bezocht;
Na het grondigste onderzoek,
Hebt U zijn geheime beweegredenen recht bevonden.

---

[99] *Are you ready to meet Your Maker? By Augustus Toplady. https://verticallivingministries.com/tag/augustus-toplady/*
[100] *Works, blz. 762.*
[101] *Perfectionisten beweren dat gelovigen tot een geestelijke ‘rijpheid’ of ‘perfectie’ kunnen komen. Het uiteindelijke doel van dit geestelijke proces is ‘gemeenschap met God’, dat gekenmerkt wordt door zuivere liefde tot God en de naasten, en ook een persoonlijke heiligheid. Lutherse en gereformeerde denominaties verwerpen deze leer, omdat die strijdt tegen de leer van de zaligheid door het geloof alleen.*

‘Ik zou,’ zei hij, ‘deze hymn wel ondersteboven willen gooien. Het uiten van deze woorden in een christelijke gemeente is het toppunt van goddeloosheid.’
Dit is zeker wel een merkwaardige lesmethode: hij laat deze hymn door de hele gemeente gezongen worden, enkel en alleen om de gemeente de zondigheid van haar leer op het hart te drukken. Wij mogen wel aannemen dat de gemeente in verlegenheid gebracht werd en dat de hymn niet met de allergrootste vurigheid gezongen is. Wij kunnen er ook wel zeker van zijn dat ieder persoon dit voorval heeft onthouden, zelfs tot op zijn sterfdag toe. Zo werd het doel van Toplady bereikt.[102]
Ds. Toplady had een heel zwak en kwijnend lichaam, maar dat verhinderde zijn grote ijver in het studeren in het geheel niet. Die studie werd dikwijls voortgezet tot twee of drie uur ’s nachts. Dit nachtbraken en de koude vochtige lucht waar hij aan was blootgesteld, was waarschijnlijk de oorzaak van de tering, die zijn dood veroorzaakte. Hij probeerde zijn gemeente te verwisselen met een gemeente in het zuidelijke deel van dit eiland, maar kon die niet krijgen. Toen zijn krachten en gezondheid sterk verminderd waren, werd hem door de artsen geadviseerd om naar Londen te verhuizen. Dat deed hij dan ook in het jaar 1775. Niettegenstaande zijn verzwakte toestand, ging hij verder met het preken in verschillende kerken ten bate van openbare liefdadigheidsinstellingen.

Maria
Net als de bekende puritein John Flavel schreef Toplady de dingen hem aanspraken altijd op. Hieronder een voorbeeld. Op 14 september 1775 bezocht hij een zekere Mrs. Eagle. Zij kregen een goed gesprek over de gestalte van Maria Magdalena:

> ‘Mrs. Eagle vertelde mij vandaag het volgende: zij had geen groter verlangen dan om in dezelfde zielsgesteldheid te zijn als Maria Magdalena, wanneer zij de voeten van onze Zaligmaker waste met haar tranen. Ik antwoordde dat Maria Magdalena twee zielsgestalten had. Namelijk haar wenende gestalte, toen zij de voeten van Christus besproeide, en een zich verheugende gestalte, toen Hij tegen haar zei: *Ga heen in vrede*. Vroeg of laat zullen al Gods kinderen deze zielsgestalten leren kennen.’[103]

Pas op, mijn heer
Op 4 februari 1776 hield Toplady in St. Sepulchre, Holborn een preek ten bate van een goed doel. Zijn tekst was Math. 12: 36,37. Verschillende hoogwaardigheidsbekleders waren aanwezig. Hij haalde een krant uit zijn zak, *The London Packet* en las een stuk voor. Een zeker edelman had op zondag op de Romford Road een paardrijwedstrijd gehouden tegen een alom bekende baronet[104]. Hij won van zijn tegenstander omdat hij hem in een sloot geduwd had. ‘Pas op, mijn heer,’ zei Toplady, ‘opdat u niet in de hel geduwd zult worden.’
In diezelfde preek protesteerde hij op een uitzonderlijk ernstige wijze tegen de Amerikaanse oorlog.

Zekerheid
Op 31 maart schreef hij zijn vrienden die prachtige brief over de zekerheid van het geloof. Deze brief is in zijn *Works*[105] opgenomen als een verhandeling. Hij zegt:

> ‘De persoonlijke ondervinding van de handelingen van de Heilige Geest in onze ziel, zijn diepe zaken. Die moeten een zaak van gebed zijn en niet een onderwerp van discussie.
> Ik ben er al een lange tijd van verzekerd dat de Schrift een groot onderscheid maakt tussen het *geloof*, de *verzekering* van het geloof en de *volle zekerheid* van het geloof.
>
> 1. Het *geloof* is de hand waarmee wij het kleed van Christus’ gerechtigheid tot onze rechtvaardigmaking aangrijpen, aanraken of proberen aan te raken. De ziel die zo’n geloof bezit is ongetwijfeld veilig.

---

[102] *Wright, blz. 174-175.*
[103] *Works, Anecdotes, incidents, and historic passages, blz. 500.*
[104] *Een baronet is de drager van een Britse eretitel (een baronetcy), die is ingevoerd door koning Jacobus I van Engeland in 1611 ter versterking van zijn schatkist. Het is een erfelijke titel maar geen adellijke titel zoals baron. Deze behoort tot de lagere ongetitelde adel en wordt tot de gentry of landadel gerekend.*
[105] *Gedachten over de zekerheid van het geloof, blz. 441-442.*

2. Ik beschouw de *verzekering* als een ring die God om de vinger van het geloof doet. De ziel die zo'n verzekering bezit is niet alleen veilig, maar verkeert ook in een aangename en gelukkige toestand.
Toch blijft de vinger zonder ring een echte vinger. Zo kan het geloof zonder de gift van de zekerheid ook een waar geloof zijn. Wij moeten dit wel erkennen, anders zouden wij wijlen ds. James Hervey en vele anderen tot de ongelovigen moeten rekenen. Niemand heeft zo veel voor de leer van de verzekering gestreden als Hervey. Toch heeft hij met nadruk het volgende geschreven: 'Ik verlang om te gevoelen hetgeen ik geschreven heb over het vaste geloof in Gods zeer dierbare beloften en een nederig geloof dat wij de voorwerpen zijn van Gods tedere liefde. Maar ik wil niet zeggen dat ik die nu werkelijk ondervind.'
Een ander persoon drukt het ook goed uit: 'Een zwakke hand kan de huwelijksband verbinden. Zo kan het zwakke geloof een sterke Christus aangrijpen. '[106]
Verder kan men de verzekering verliezen nadat die aan de ziel is geschonken. Petrus is ongetwijfeld zijn verzekering kwijtgeraakt. Hij verzondigde die toen hij Christus verloochende. Echter, hij raakte het beginsel van het geloof niet kwijt. Christus had voordat dit plaatsvond voor Petrus gebeden *dat zijn geloof niet zou ophouden*. Christus heeft niet vergeefs gebeden. Een vrouw kan haar trouwring verliezen. Het verlies van haar ring betekent echter niet dat haar huwelijk verbroken is. Zij blijft een wettige echtgenote. Toch is zij niet gerust voordat zij haar trouwring teruggevonden heeft.
3. Ik beschouw de *volle zekerheid* als een diamant of enkele diamanten bij elkaar. Dit is tot versiering van de ring. Vanwege deze diamant ziet de ring er veel mooier en waardevoller uit. Als de diamant van de verzekering in het goud van het geloof gezet is, dan verspreidt hij zijn stralen van liefde, vreugde, vrede en heiligheid. Die glans laat dan geen ruimte meer over voor twijfel of duisternis. In die tijden van grote en onbewolkte vertroosting, staat de vreugde van de gelovigen slechts onder die van de engelen of van de volmaakte heiligen in de hemel.
4. Ten laatste beschouw ik de gemeenschap met God als de kern van de zekerheid. Wanneer wij in ons hart de zoetheid van Zijn tegenwoordigheid gevoelen, dan kunnen wij niet twijfelen aan ons aandeel in Zijn goedertierenheden. Wanneer de Heere vertroostend tot ons hart spreekt, dan staat onze genegenheid in brand. Ons zicht is helder en onze gezichten stralen.
Wanneer wij weer van deze berg afkomen en ons weer mengen met de wereld, dan lopen we gevaar om dat dierbare gevoel van Zijn liefde weer te verliezen. Zijn liefde is de kracht van de strijdende heiligen en de vreugde van de triomferende zielen.
Laat de bevende gelovigen echter niet vergeten dat het geloof (in de engste zin van het woord) niets meer of minder is dan het aannemen van Christus.
Wij nemen Christus aan voor onszelf in het bijzonder, als onze enige mogelijke Verzoening, Gerechtigheid en Zaligmaker (Joh. 1:12). Hebt u Christus op deze wijze mogen aannemen? Dan bent u een gelovige en u bent zeker veilig.
Het verdient onze bijzondere aandacht dat onze Heere het geloof van de hoofdman over honderd een *groot geloof* noemt. Het geloof van die man kwam niet verder dan: *Spreek alleenlijk een woord, en mijn knecht zal genezen worden.* (Math. 8:8, 10).
Het verhaal over de Kanaänitische vrouw illustreert ons punt ook heel duidelijk. Zij riep uit: Ontferm u mijner, o Heere, Gij Zone Davids, en even later: Heere, help mij. Eerst scheen Jezus haar af te wijzen, maar zij bleef aandringen.
Zij vroeg slechts of zij het voorrecht van een hond mocht genieten: het eten van de kruimeltjes die van de tafel van de meester afvielen.
Wat was het antwoord en het commentaar van de Meester? Hij gaf het volgende antwoord en commentaar (elke verbroken zondaar mag zijn harp wel van de wilgen afhalen): *O vrouw! Groot is uw geloof* (Math. 15: 22-28).
5. De genadegaven, (waaronder de gave van het geloof) die door de gezegende Geest in ons hart geplant worden, kun je vergelijken met een zonnewijzer. Een zonnewijzer heeft weinig nut als die niet beschenen wordt door de zon. De Heilige Geest moet de genadegaven, die Hij geschonken heeft, beschijnen met Zijn licht. Anders zullen niet weten wat wij met die geestelijke vertroostingen aan moeten. Die genadegaven kunnen ons dan niet vertellen waar wij ons bevinden. Moge Hij onze zielen van dag tot dag beschijnen met

---

[106] *Engels: tie the marriageknot. Volgens de website phrases.org.uk is het niet duidelijk of er tijdens de huwelijksceremonie letterlijk een band of lint gestrikt werd, of dat deze uitdrukking figuurlijk bedoeld werd als een symbool van een blijvende vereniging.*

Zijn helende stralen! Dan zullen wij *vervuld worden met alle blijdschap en vrede in het geloven en overvloedig zijn in de hoop, door de kracht des Heiligen Geestes* (Rom. 15:13).
6. Zijn er enige zwakgelovigen, die beschreven kunnen worden als gekrookte rietjes en rokende vlaswieken? Laat hen weten dat God voor hen zal zorgen. Het gekrookte rietje zal niet verbroken worden en de rokende vlaswiek zal niet uitgeblust worden. Loof de Heere voor de kleinste mate van het geloof. Zelfs al zou dat als het kleinste van alle zaden zijn. vroeg of laat zal dat kleine zaadje uitgroeien tot een grote en vruchtbare boom.
Blijf hier echter niet stilstaan, maar handel naar het advies van de apostel. Verlang ernstig naar de beste gaven, waaronder de verzekering, ja de volle zekerheid van het geloof. Des te sterker u staat in het geloof, des te meer zult u God de eer geven, zowel met door uw mond als door uw levenswandel. *Heere, vermeerder ons geloof!* Amen.'[107]

Als men aan Toplady gevraagd zou hebben of een van zijn vrienden de gave van de volle zekerheid ontvangen had, dan zou hij zeker de naam van Ryland genoemd hebben. 'Mr. Ryland,' zei een goede vriend eens tegen die goede man, 'bent u nooit bang om naar de hel te gaan?'
'Nee meneer,' antwoorde Ryland nadrukkelijk, 'als ik daarheen zou gaan, dan zou ik zeggen: 'Ik heb de Heere Jezus Christus lief met mijn gehele hart en met mijn gehele ziel.' Alle duivelen in de hel zouden dan zeggen: 'Gooi die kerel eruit. Hij heeft hier niets te zoeken!'

Orange Street
In april 1776 vergezelde Toplady Lady Huntingdon en Lady Anne Erskine naar Norwich. Daar preekte hij voor grote en vurige groepen hoorders.[108]
Omdat hij in Londen geen kerk kreeg toegewezen om te preken, zorgden velen van zijn vrienden ervoor dat hij in de Franse Hervormde Kerk van Orange Street te Leicester Fields[109] mocht preken op zondag en op woensdagavond. Dit hadden zij weten te regelen bij de beheerders van het gebouw. Zij verlangden om onder zijn bediening gesticht te worden. Als gevolg daarvan preekte ds. Toplady op zondag 11 April 1776 over Jesaja 44:22. Hij heeft hier nog twee jaren en drie maanden gepreekt.
De periode waarin hij in de kerk van Orange Street voorging was de bekroning van zijn leven. Eindelijk kreeg hij de mogelijkheid om zijn boodschap te brengen aan een grote gemeente van Londen. Die gemeente kon zijn preken wel waarderen. Hij was net zo zeker van de waarde van zijn boodschap als van zijn eigen bestaan. Ook wist hij wel dat er in Londen geen predikant was die ook maar het tiende deel van zijn gezag en invloed bezat. Hij wist ook dat zijn dood dichterbij kwam. De 'kromme vinger van de dood' liet niet af om hem te wenken. Velen die hem in The Lock beluisterd hadden, kwamen hem ook in deze kerk beluisteren.
Zijn hart brandde van liefde voor zijn hoorders, die zich niet bewust zijn van de aanwezigheid van de engelen. In een preek over Efeze 3:10 zegt hij dat God zijn engelen zendt naar de gemeenten waar nog steeds een getrouwe prediking van het Woord mag zijn: 'De Heilige Geest stuurt hen hier naartoe. Soms mogen zij onderwijs krijgen uit de mond van een sterfelijk mens.'

Geen vereniging met Rome
Toplady bestreed vurig de arminianen, maar ook voor mensen die de Roomse leer voorstonden kende hij geen genade. Hij dacht terug aan de tijd 'toen Gods volk met zulke grote aantallen verbrand werd, dat daardoor de prijs van het hout gestegen was.' Als hij het heeft over de geestelijken die scharrelen met de Rooms-Katholieken en valkuilen graven voor hun eigen kinderen door hen naar Rooms-Katholieke scholen te sturen, trilden zijn lippen van verachting. Spottend zei hij: 'Onze geestelijken en de geestelijken van de Papisten kussen elkaar, net als Pyramus en Thisbe, door een gat in de muur.' Als Toplady twee eeuwen eerder geleefd zou hebben, dan zou hij zijn loopbaan ongetwijfeld geëindigd hebben op de brandstapel in de nabijgelegen Leicester Fields.

Wij hebben al veel mooie citaten uit de preken van Toplady aangehaald. Hier volgen er nog een paar:

---

107 *Works, Thoughts on the assurance of faith, blz. 441-442.*
108 *Wright, blz. 175-177.*
109 *Nu Leicester Square.*

‘De zaligheid van iedere uitverkorene is onfeilbaar zeker en kan onmogelijk voorkomen worden. God weet nu niets en zal hierna eveneens niets weten, wat Hij niet van eeuwigheid al geweten heeft.’

‘Ondanks alles dat gezegd kan worden tot bewijs van de Goddelijke openbaring, is het gevoelen van haar verlevendigende, verlichtende en hartvernieuwende kracht in onze harten het meest overtuigende argument en het meest feilloze bewijs dat de Schrift het Woord van God is.’

Ernst
Op een keer preekte Toplady in de kerk van St. Clements te Strand. In de preek richtte hij zich tot de onbekeerden. Hij werd toen zo overweldigd dat hij zich genoodzaakt voelde om enkele minuten te gaan zitten. Zodoende kon hij weer even bijkomen.[110]
Toen hij in de kapel van Orange Street op de kansel stond, scheen hij vele keren als het ware losgemaakt te zijn van zijn lichaam. Hij scheen reeds een deelgenoot te zijn van de gelukzaligheid van de onzichtbare wereld.
Hij had geen mechanische preekwijze. Hij preekte niet slechts naar dat hem iets in zijn gedachten viel, maar wat hij sprak, dat gevoelde hij ook. Zijn gevoelens kwamen voort uit zijn gedachten, maar ook uit zijn meditatie en bevinding. Een bevinding die verlicht werd door Goddelijke kennis en die voortdurend rijkelijk toenam naarmate hij dichter bij zijn erfenis in de hemelen kwam.

Gospel Magazine
In december van het jaar 1775 werd hij redacteur van het Gospel Magazine. Voor dit tijdschrift schreef hij verschillende verhandelingen. Later schreef hij beknopte levensbeschrijvingen van onder andere John Knox en John Foxe.

Levensreis
Zijn mooiste verhandelingen zijn *Het leven is een reis*, de verhandelingen *Over de erfzonde* en de verhandeling die een beschrijving geeft van *Verschillende soorten vrees waar Gods volk onder gebukt kan gaan*. In zijn verhandeling over de levensreis zegt hij dat ‘de grote en door God bepaalde Gidsen van de Kerk van de Verlosser de *Geest* en het *Woord van God* zijn.’ In een brief aan Ambrose Serle zegt Toplady dat het Woord van God de zeekaart van de gelovigen is en de Geest van God de Leidsman is van de gelovigen. ‘Een predikant die het Woord van God niet gebruikt,’ vervolgt hij, ‘ziet er vriendelijk uit, net als elke valse gids, maar hij is een dwaallicht. (..) Het Woord zonder de Geest is als een zonnewijzer zonder zon, een dode letter en een verzegeld boek.’
Als hij het heeft over de gezegende gezichten, waarmee God de weg van Zijn vermoeide pelgrims bij tijden verzoet, zegt Toplady:

‘Het geloof is de berg. De Evangeliebeloften- en inzettingen zijn de mooie vensters van waaruit wij het goede, ver gelegen land kunnen zien liggen (net als Mozes, toen hij op de top van de berg Pisga stond).’

Erfzonde
Uit zijn verhandeling over de erfzonde is dit misschien wel de mooiste passage:

‘Veel geopenbaarde waarheden in de Schrift vereisen enig nadenken en enig onderzoek, opdat zij op een juiste wijze begrepen kunnen worden. De natuurlijke verdorvenheid van de mens daarentegen is een feit, waarvan wij elk uur de bewijzen kunnen zien. De natuurlijke verdorvenheid staart ons in het gezicht, welke kant wij ook mogen opkijken.’

Vervolgens zegt hij dat zelfs de heidense schrijvers overtuigd waren dat het morele kwaad ‘ingeplant is in de mensen vanaf het eerste begin van hun bestaan.’ Plato zegt in zijn De Legibus bijvoorbeeld ‘dat als de mens niet goed en zorgvuldig ontwikkeld wordt, hij dan het meest wilde en brute dier zal worden.’ Aristoteles houdt aan dezelfde waarheid vast met bijna dezelfde woorden als Plato. Ook de Poëten geloofden in de leer van de menselijke verdorvenheid. Propertius merkt op dat ‘de natuur de ondeugd in elk geschapen wezen geprent heeft.’ Horatius zegt dat ‘de zaden van boosheid elk mens eigen zijn.’ In deze verhandeling zegt Toplady ook dat de dieren tijdens de wederopbouw van alle dingen onsterfelijk zullen

[110] *Gospel Magazine, 1834. Blz. 432. Wright, blz. 177-183.*

worden. ‘Het is mijn persoonlijke mening (als *persoonlijke* mening zou ik dit ook willen propageren) dat de Schrift deze veronderstelling op meer dan een plaats bekrachtigt.’

Vrees

Hier volgen enkele passages uit zijn verhandeling over vrees:[111]

> ‘Soms is de vrees in staat om degenen te verontrusten, die, van alle mensen in de wereld er juist niets mee te maken hebben, dan alleen om haar onder hun voeten te vertrappen. Ik bedoel de dienaren van Gods Woord. ‘O, standaarddragers van de Allerhoogste, wees sterk in de Heere en in de sterkte van Zijn macht.’ Eens werd de godvruchtige vrouw Ayscough om haar geloof in het protestantisme verbrand. Toen ze op de brandstapel stond, werd haar pardon aangeboden op voorwaarde dat ze de waarheid zou verloochenen. In heilige verontwaardiging riep zij uit: ‘Ik ben hier niet gekomen om mijn Heere en Meester te verloochenen!’
>
> ‘Zwakke gelovigen zijn soms geneigd om te vrezen dat zij niet behoren onder het getal van Gods uitverkorenen. Zij kunnen in waarheid met David zeggen: *Welgelukzalig is de mens, die Gij verkiest en tot U doet naderen.* Ze kunnen echter niet duidelijk zien dat deze welgelukzaligheid ook van hen is. Wat mij betreft beschouw ik het als een van de beste kenmerken van een wedergeboren staat, wanneer iemand vurig van God verlangt om te weten of hij is uitverkoren. Het is een vraag waarover het grootste deel van de mensheid zich nooit bekommert.’
>
> ‘Voorzichtige vrees is wijsheid, maar veel vrees is ongeloof. Een gelovige kan niet te weinig op zichzelf vertrouwen. Geloofd zij God: hij kan ook niet te veel vertrouwen op de algenoegzaamheid van de Goddelijke genade.’
>
> ‘Er is nog een bijzonderheid, die de treurigen in Sion zou moeten bemoedigen. Het is onmogelijk dat iemand, die niet van Boven geestelijk levend gemaakt is, naar God zal snakken in een dorstig land. Hij zal niet Evangelisch kunnen treuren vanwege het gevoel van de zonde in zijn hart. Hij zal geen smarten hebben die naar God gericht zijn. Een goed persoon uit deze laatste eeuw heeft eens gezegd: *Hij die roept: ik ben dood, bewijst door diezelfde roep dat hij leeft.* Kan een dode voelen? Kan een dode klagen? Een gelovige kan zijn dodigheid beklagen, maar hij kan niet over zijn doodheid treuren zonder dat zijn lippen zich tegenspreken. Er moet geestelijk leven zijn, anders zou er geen geestelijk gevoel kunnen zijn, geen geestelijke bewegingen, geen geestelijke ademhalingen. De zwangere vrouw die verlangend is, moet wel leven. Als de Heere u niet getrokken zou hebben, dan zou u Hem niet ernstig zoeken. U zou ook niet kunnen zeggen: Het verlangen van mijn ziel is naar Uw Naam en tot gedachtenis van U tenzij de Geest dat verlangen in uw hart heeft opgewekt. Als u niet werkelijk bekeerd zou zijn, dan zou u niet zo bekommerd zijn over de waarheid van uw bekering. Het is niet de ongetemde raaf die zulke klachten uit. Nee, de duif treurt. Het is de nachtegaal, die zingt wanneer zij met haar borst tegen de doornen vliegt. Toch is deze treurende staat een veilige staat.’

Over het dorsten heeft Toplady nog een mooi citaat opgetekend in zijn *Anecdotes*:[112]

> ‘Ik heb eens gelezen over een grote generaal die, omdat hij heel erg door de dorst geplaagd werd, zichzelf en zijn leger verkocht voor een glas koud water. En toen hij het opgedronken had, kreeg hij spijt en zei: ‘Hoe weinig is dat wat ik geruild heb voor zo veel!’
> Gelovigen mogen dezelfde woorden gebruiken, maar dan op een heel andere manier: ‘O, hoeveel genade en geluk heb ik gekregen door een klein beetje dorsten naar en vertrouwen op Jezus Christus!’

Wanneer Toplady de christen beschrijft die voor de doodsjordaan staat, wordt de poëet in hem wakker:

---

[111] *Overgenomen van http://theologienet.nl/documenten/toplady_word.pdf. Ik heb de tekst met de oorspronkelijke tekst vergeleken en heb enkele woorden, omwille van de leesbaarheid, aangepast naar hedendaags taalgebruik.*

[112] *Works, Anecdotes, incidents, and historic passages, blz. 511.*

‘Een wedergeboren ziel die aan deze vrees haar hele leven onderworpen is geweest, passeert nu de doodsjordaan met moed, kalmte en vreugde. Het heilige verlangen snijdt de kabel door. Het geloof hijst de vlag. Het gebed zet het zeil op en Gods Geest blaast een gunstige bries. Al de genaden van het hart zijn werkzaam en hun oren vernemen de muziek van de zwevende engelen. De scheidende wateren geven aan de vrijgekochten des Heeren een lieflijke ruimte voor de doortocht. Alles is welluidend. Alles is zaligheid. Zo landt de kostbare last, de van het lichaam gescheiden ziel, in triomf op de gouden kust. Zij blijven nauwelijks staan om een blik te werpen op haar dode vijanden, die op de tegenover gelegen oever liggen. Meteen komt zij in de tegenwoordigheid van God en bij *de troon van het Lam, Dat geslacht was*.’

De poëet is aanwezig, maar de humorist ook: ‘Ik heb onlangs gehoord van een vurige vrije-wil zuster in Cornwall dat ze bang was de Bijbel te openen uit vrees dat ze de woorden predestinatie en verkiezing tegen zou komen.’
Toplady heeft ook werken geschreven die hij nooit heeft afgerond, waaronder een vertaling van Witsius’ *Aanmerkingen*, een vertaling van Luther’s *Knechtelijke wil* en *Het leven van aartsbisschop Laud*.

Psalmen en hymns
In de zomer van 1776 maakte hij zijn bekende bundel gereed: *Psalmen en hymns voor de openbare eredienst en voor tijdens de huisgodsdienst*. In het voorwoord zegt Toplady dat hij geprobeerd heeft om in oog te houden dat God een God van waarheid, heiligheid en orde is. Hij wilde alleen hymns plaatsen die deze eigenschappen goed uitdrukken. Een goede hymn ‘kan alleen geschreven worden door een geestelijk mens die op een geestelijke wijze beïnvloed wordt.’
De hymns die in deze bundel staan, vallen onder drie categorieën.
De *eerste categorie* bevat hymns van Isaac Watts, Miss Steele, William Cowper, John Newton, Joseph Hart, Benjamin Wallin en anderen.
De *tweede categorie* bevat de hymns van Charles Wesley en anderen. Die heeft hij om verschillende redenen iets aangepast.
Onder de *derde categorie* vallen zes van zijn eigen hymns.
Ook voegt hij alle twaalf verzen toe van zijn oude tegenstander Thomas Olivers: *Lof zij de God van Abraham*. Deze verzen heeft hij ook iets aangepast.
Een voorbeeld van een hymn die hij totaal veranderd heeft, is de hymn van Charles Wesley: *Heere, ik geloof dat er een rust overblijft.* Het oorspronkelijke vers luidt

Een rust waar geheel het verlangen van onze ziel
Gericht is op de dingen die boven zijn;
Waar vrees en zonde en droefenis verdwijnen,
Uitgeworpen door volmaakte liefde.

Toplady hield niet op de leer van de ‘zondeloze volmaaktheid’ te bestrijden. Hij veranderde het vers naar:

Dan zal ik zingen en nooit meer moe worden,
In dat gezegende Huis hierboven,
Waar twijfel en vrees en pijn verdwijnen,
Uitgeworpen door volmaakte liefde.

De hymn *Blaas, o bazuin, blaas* is ook iets aangepast. Hier volgt een stuk uit het derde vers. Hij veranderde het stuk:

Verhoog het Lam van God,
Het al-verzoenende Lam,

Naar

Verhoog het Lam van God,
Het zonde-verzoenende Lam.

Op 20 augustus 1776 schreef Toplady een brief aan Mr. William Tucker, die in Chart te Somerset woonde. Hij was een hymnschrijver en de schrijver van *De verkiezing rustig overwogen*.

> ‘Deze avond of morgen hoop ik naar South Wales te vertrekken om een kort bezoek af te leggen aan Lady Huntingdon. Ik ben van plan om daarna te vertrekken naar Broadhembury. Daar hoop ik tien tot veertien dagen te verblijven.’
>
> ‘Ik ben er heel blij mee om te zien dat de goede Geest van onze God uw gedachten op zo’n aanzienlijke en grondige wijze gericht heeft naar dat grote Artikel van de Uitverkiezing. De ontkenning van die leer is niets meer en minder dan een absoluut en wezenlijk atheïsme: geen genade, geen zaligheid, geen heiligheid en geen verlossing zonder verkiezing. Moge de Heere ons in staat stellen om meer en meer honing uit deze dierbare rots te halen. Mogen de hemelse stromen uit de rots onze gesprekken voeden, verrijken, vruchtbaar maken en onze gesprekken versieren met meerdere overvloed, totdat de volle dag aanbreekt! De vrije wil, die aan zichzelf overgegeven is, zal het niet laten om zijn ellendige bezitters naar de hel te leiden. Alleen vrije genade kan verloren zondaren naar de hemel brengen.’

Toplady stopte als redacteur van het Gospel Magazine. Hij werd opgevolgd door Erasmus Middleton.

Trevecca

Op 20 augustus vertrok Toplady naar South Wales. Hij was van plan om het acht-jarig bestaan bij te wonen van Trevecca College. Dit college was opgericht door Lady Huntingdon. Onderweg sneuvelde de koets, maar door Gods voorzienige leiding raakte niemand gewond. Toplady mocht even later een nog duidelijkere uitredding ervaren. Als hij het heeft over de gebeurtenissen in Trevecca, zegt hij het volgende:

> ‘De vergadering was op die herdenkingsdag zo groot, dat de kapel nog geen vierde deel van het volk zou kunnen bevatten. Het aantal mensen werd geschat op drieduizend. (..) Er werd een podium klaargezet op het achterste gedeelte van het plein van het college. Ook werd er een katheder geplaatst. Dat zou dan moeten dienen als kansel. Zes of zeven van onze predikanten hielden om de beurt vanaf deze kansel een preek. De groep mensen was een van de meest aandachtige en opgewekte die ik ooit gezien heb. Toen het mijn beurt was om te preken, klom ik naar boven. Midden in mijn gebed voor de preek, stortte het podium plotseling in. Ik stond bijna op de bovenste trede. De treden vielen niet naar beneden. De Voorzienigheid stelde mij in staat om in evenwicht te blijven. Toen dat podium instortte stonden er ongeveer veertig predikanten op. Die goede Mr. Shirley lag helemaal onderop. Niemand was echter ernstig gewond. Hoewel de vergadering erg geschrokken was, was die toch wel zo voorzichtig om niet door elkaar heen te rennen.’

Het lijkt erop dat Toplady zijn plan om naar Broadhembury te gaan ook daadwerkelijk uitgevoerd heeft. Op 18 september was hij weer in Bath. Daar ontmoette hij Mrs. Macauley en dr. Wilson.

Schedel

Dr. Wilson liet hem een complete schedel van een vrouw zien en vertelde hem het verhaal achter die schedel. Toplady schrijft:

> ‘Er was eens een jongeman die een extreme seksverslaving had. Hij vroeg aan de doodgraver van St. Olave te Southwark of hij een complete schedel van een vrouw voor hem kon opgraven. De man gaf hem er een en hij kreeg een halve kroon voor zijn moeite. Elke morgen keek de jongeman voordat hij zijn huis uitging een tijdlang naar die schedel. Hij dacht dat het zien van zo’n nare schedel wel een goed tegengif zou zijn voor de kracht van de verzoeking die hem kwelde. Alles was tevergeefs. Zijn zondige neigingen hadden steeds de overhand. Hij zondigde net zo vaak als vroeger. Uiteindelijk kwam hij erachter dat die schedel hem geen nut deed en gaf hij die aan dr. Wilson. Op mijn verzoek gaf hij mij de schedel.
> Naderhand behaagde het God om bovengenoemde jongeman te bekeren. Levende genade deed voor hem datgene waartoe een dode schedel niet in staat was. Zijn boezemzonde had geen heerschappij meer over hem vanaf de dag dat de Heilige Geest hem in zijn hart greep.’[113]

---

[113] *Wright, blz. 185-196. Het laatste citaat staat in de Works, Anecdotes, incidents and historic passages. Blz. 500-501.*

Deïsme en atheïsme
Trevecca College was een opleidingscentrum voor predikanten. In het land vonden er geloofsopwekkingen plaats. Dit betekende echter niet dat de duivel stil zat. De eeuw van de Verlichting (of beter gezegd: Verduistering) was immers aangebroken. Niet alleen de Heilige Schrift werd gelezen, maar ook de boeken van Bolingbroke, Voltaire en Paine. De spotlust van Voltaire was eenieder wel bekend. Toch prikte Toplady daar doorheen. Hij kon wel merken dat ook Voltaire een geweten had. Met de nodige ironie vermeldt hij het volgende:

> ‘Monsieur Voltaire vergeet tijdens de volgende twee omstandigheden dat hij een atheïst is. Namelijk wanneer hij ziek is en wanneer het dondert en bliksemt. Hij is heel erg bang voor onweer. Als hij aan het schrijven is en wanneer ‘de wolken hun stromen over de aarde heen laten gaan, de lucht dondert en de pijlen van de Almachtige door de hemel schieten,’ dan zal hij in doodsangst en met grote schrik om een fles ‘heilig water’ vragen. Hij zal zich dan van top tot teen besproeien met dit water om vervolgens ook nog eens de vloeren en muren van zijn kamers te besprenkelen. Zo meent hij koophandel te drijven [met God]. Meteen na deze voorzorgsmaatregel beveelt hij dat de mis bediend zal worden in zijn kapel. De mis wordt goed gevierd: de ene mis na de andere, totdat de donder en bliksem ophouden. De storm is gestild. De heldere lucht en het kalme weer maken hem weer een lachende atheïst. Als hij zijn pen weer opneemt, dan bestrijdt hij het christendom met evenveel scherpheid, ijver en gebrek aan argumenten als ooit. Dit gedrag doet me denken aan een oude spreuk:
>
> *Toen de duivel ziek werd,*
> *Wilde hij wel een monnik worden.*
> *Maar toen de duivel beter werd,*
> *Toen werd hij pas een monnik.* ’[114]

Toplady ziet het als zijn plicht om deze mensen te waarschuwen:

> ‘Het moment komt snel dichterbij waarop wij allen, zonder uitzondering, voor de heilige God zullen staan. De ongelovige zou moeten beven. ‘Wat,’ glimlacht de deïst, ‘beven voor iets waar ik niet in geloof?’ Ja. Ik herhaal: beef, want uw geweten zou het bij het rechte eind kunnen hebben en hetgeen u nu niet gelooft, zou uiteindelijk toch de waarheid kunnen zijn.’
>
> ‘Hoeveel deïstische helden zijn er niet geweest voor wie de ondraaglijke angsten van hun geweten te groot werden? Toch zijn zij te hoogmoedig geweest om hun toevlucht te nemen tot de godsdienst. Zij hebben zelf een einde gemaakt aan hun leven omdat zij krankzinnig werden van wanhoop. Zij zijn de eeuwigheid ingevlogen zoals een paard het slagveld oprent. Zo moesten zij met al hun zonden voor de heilige HEERE God verschijnen.’
>
> U zult zeggen: ‘Dit beëindigen van hun eigen leven is toch wel een bewijs dat zij niet geloofden in het hiernamaals.’ O nee! Dit is eerder een bewijs dat het geweten verwond is door de zonde en nog nooit is geheeld door het Evangelie. Daardoor komt er in de ziel een verschrikking die te vreselijk is om te dragen.’
>
> ‘Dit ellendige schepsel *wenst* dat er *misschien* toch geen hiernamaals bestaat. Daarom kiest hij ervoor om onder de grote kwellingen van zijn geweten dit vreselijke experiment uit te voeren. Om zijn kwellingen in deze wereld te ontlopen, neemt hij het risico om ontzaggelijke pijn te lijden in de toekomende wereld’[115]

Deze waarschuwingen stuiten maar al te vaak op grote weerstand bij betreffende deïsten en atheïsten. Toch staat er geschreven: *Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden*. Een treffend voorbeeld vinden we hieronder beschreven. Lady Huntingdon werd bij het ziekbed geroepen

---

[114] *Works, Anecdotes, incidents and historic passages. Blz. 495.*
[115] *Are you ready to meet your Maker? By Augustus Toplady.*
https://verticallivingministries.com/2012/04/02/are-you-ready-to-meet-your-maker-by-augustus-toplady/

van iemand die een notoire atheïst was geweest, maar God werd hem te sterk. Toplady heeft dit verhaal opgeschreven in zijn *Anecdotes*:[116]

> ‘Lady Huntingdon vertelde mij het volgende. Dr. Oliver was een beroemd arts in Bath. Tot kort voor zijn dood was hij een verstokte atheïst. Tijdens zijn laatste ziekte werden de pijlen van geestelijke overtuiging diep in zijn ziel gedreven. Lady Huntingdon had nog nooit iemand gezien die zó diep vernederd, benauwd en verbroken van hart was. Toen zij twee dagen voor zijn dood bij hem kwam, klaagde hij niet alleen over zijn vorige atheïsme, maar ook over de ijver waarmee hij de harten van anderen heeft willen bederven. Hij betreurde ook het succes dat hij behaalde met deze ijver. Hij zei: ‘O, kon ik het kwaad dat ik heb gedaan maar wegnemen! Ik was ijveriger om mensen met het systeem van het atheïsme en ongeloof te vergiftigen, dan enig christen maar kan zijn om de leer van Christus te verspreiden.’
>
> ‘Wees blij,’ zei Lady Huntingdon, ‘Jezus, het grote Offer voor de zonde, heeft zowel voor de zonden tegen de tweede tafel van de wet verzoening gedaan, als voor de zonden tegen de eerste tafel.’
> ‘God kan zeker verzoening doen, maar ik ben bang dat Hij nooit zo’n ellendeling als ik zou willen vergeven.’
>
> ‘Zij antwoordde: ‘U bent nu misschien bang dat u geen vergeving zal krijgen, maar u en ik zullen elkaar zeker ontmoeten in de hemel.’
> Toen zei de arts: ‘O mevrouw, groot is *uw* geloof. *Mijn* geloof kan nooit geloven dat ik daar ooit zal komen.’
> ‘Echter, spoedig daarna bescheen de Heere de ziel van dr. Oliver met het licht van Zijn aanschijn. In zijn laatste dagen triomfeerde hij en roemde hij de vrije genade. Uiteindelijk stierf hij, zo gelukkig als een engel.’

Een andere Mr. Sellon

In het najaar van 1776 werd de aandacht van Lady Huntingdon getrokken tot een groot gebouw in Spafields. Dat gebouw stond toen bekend als het ‘Pantheon’, een plaats van vermaak. Zij vroeg rechtstreeks aan Toplady of het verstandig was om dit gebouw te kopen. Nadat er verschillende brieven over en weer verzonden werden, nodigde Toplady enkele geestelijken en andere geïnteresseerden uit. Zij zouden elkaar dan ontmoeten in Knightsbridge.
Alle facetten van het plan werden besproken, maar uiteindelijk werd besloten dat het niet ten uitvoer gebracht kon worden. Er waren namelijk te veel moeilijkheden die uit de weg geruimd moesten worden. Toch werd het Pantheon een bedehuis. Een groep christenen had het gebouw namelijk met dat doel gekocht. De openingsdienst werd op 5 juli 1777 in het nieuwe kerkgebouw geleid door ds. John Ryland.
De tegenstand bleef niet uit. William Sellon, de weelderige predikant van St. James te Clerkenwell, kon het niet hebben dat het Evangelie verkondigd werd. Hij preekte zelf geen Evangelie en verhinderde anderen het Evangelie te prediken. Hij kreeg het voor elkaar dat de geestelijken uit het Pantheon gezet werden. Ja, hij slaagde er zo goed in om Lady Huntingdon dwars te zitten, dat het Pantheon uiteindelijk gesloten moest worden. Toen de zaken er zo droevig bij lagen, overlegde Lady Huntingdon met Lord Darthmouth en andere Evangelicalen. Kort daarna kregen zij het gebouw weer in handen en spoedig daarna werden zijn deuren weer geopend. Echter, Sellon vervolgde de Episcopale voorgangers zo hevig, dat zij zich later genoodzaakt voelden om zich van de Kerk van Engeland af te scheiden. Dit Pantheon werd omgedoopt tot Spafields Chapel. Dit werd een van de meest bloeiende gemeenten die met de hulp van Lady Huntingdon gesticht waren.[117]

Andrew Baxter

In december 1777 bestudeert Toplady het ondergewaardeerde werk van Andrew Baxter: *Onderzoek naar de natuur van de menselijke ziel*. Hij citeert een van de bewonderaars van Baxter, die verzuchtte dat het vergeten van Baxter’s bewonderenswaardige metafysica vergeleken kan worden met het vergeten van

---

116 *Works, Anecdotes, incidents and historic passages. Blz. 501-502.*
117 *Wright, blz. 196-197.*

Milton's proza en Newton's fysica.[118] Een ander boek dat hem zeer interesseerde was *De grote zitting* (1618) van Samuel Smith.

Gedenk aan Mr. Dodd

Gedurende de Toplady's eerste jaren in Londen was de modieuze en flierige dr. Dodd erg populair. Dodd was in zijn vroegere jaren de Evangelische tak van de Kerk toegedaan. Toen hij echter populair begon te worden, wierp hij de leer van vrije genade van zich af en preekte hij een ingebeelde en opgelapte soort godsdienst. Hij dacht dat zijn hoorders dit soort godsdienst wel konden waarderen. Hij herkende zijn oude vrienden niet meer wanneer hij hen op straat tegenkwam. Opdat zijn aanhangers hem er misschien niet van zouden verdenken dat hij de ouderwetse leer van vrije genade zou aanhangen, hield hij een preek waarin hij deze leer verwierp. Later is deze preek ook uitgegeven.

Een tijdlang ging het hem voor de wind. Hij verkreeg titels, goed levensonderhoud en een prebende[119]. Hij werd ook aangesteld als onderwijzer van Philip Stanhope, erfgenaam van de graaf van Chesterfield. Hij werd predikant aan het hof.

Vanwege zijn buitensporige levenswandel kwam hij in de schulden. Om van die schulden af te komen probeerde hij door omkoping de goed betaalde standplaats van St. George te Hanover Square te bemachtigen. Door deze daad werd hij berucht en viel hij in ongenade. Dieper en dieper zonk hij weg in de schulden. In een wanhoopsdaad zette hij de naam van zijn leerling, Lord Chesterfield, onder een contract van 4200 pond. Deze misdaad werd bijna meteen ontdekt. Hij kreeg de doodstraf. John Wesley, John Thornton, dr. Johnson en andere invloedrijke personen probeerden alles voor hem te doen. Johnson schreef nog een brief aan de koning, maar zonder succes. In de gevangenis probeerde Dodd de nare gedachten die in hem opkwamen te verdrijven door het becommentariëren van Shakespeare. Dit was jarenlang zijn hobby geweest. Romaine en anderen bezochten de gevangene en gaven hem bijbels advies.

Ook Toplady legde gewicht in de schaal. Hij schreef hem een brief. Hij drong er bij Dodd op aan om 'deze wereld toch niet te verlaten' zonder zijn schuld aan een vrouw, zo veel als mogelijk was, terug te betalen. Zijn gedrag was er de oorzaak van dat deze vrouw, die hem veel vertrouwen had geschonken, zwaar te lijden had.

> 'Ik zeg,' vervolgde Toplady, 'voordat u deze wereld verlaat. Waar u zich ook wendt: het is maar al te waar dat er geen enkele hoop meer is om het vreselijke vonnis te ontvluchten, dat u te wachten staat. Laat mij u het volgende toch op het hart drukken. Besteed de rest van uw tijd toch met iets belangrijkers dan aantekeningen te plaatsen bij Shakespeare. Om Gods wille en voor uw eigen bestwil. Werkelijk waar, uw toestand vereist dat u uw gedachten met oneindig belangrijker zaken bezighoudt. De Doorzoeker van de harten weet dat ik u dit ronduit schrijf uit menselijk medelijden en vanuit een grote bezorgdheid over uw eeuwige welzijn.'

Ook Lady Huntingdon schreef een brief naar de veroordeelde man. Op 27 juli werd Dodd opgehangen in Tyburn. Volgens Wesley[120] 'heeft Dodd zich geheel en gerust overgegeven aan de wil van God.' Heel het christendom sidderde. Geen voorbeeld werd er in die eeuw vaker aangehaald dan dat van Dodd. De mensen moesten ervan leren. Zeer vaak klonk het van de kansels: 'Gedenk dr. Dodd!' Net zoals men in vroeger dagen vermaand werd om de vrouw van Lot te gedenken.[121]

---

118 *Works, Anecdotes, incidents and historic passages. Blz. 515.*

119 *Het Latijnse werkwoord praebeo (Nederlands: aan- of toe-reiken) werd oorspronkelijk gebruikt om de inkomsten van een kapittel van kanunniken (koorheren) aan te duiden dat voor het levensonderhoud van deze geestelijken bestemd was.*

120 *Wesley's journal, Dent's ed. 4, blz. 104.*

121 *Wright, blz. 203-207.*

13. Eeuwig leven

William Abington
Het jaar 1778 was begonnen. Toplady werd zwakker en zwakker. Te midden van zijn eigen beproevingen had hij echter nog wel tijd om zijn medeleven te tonen met betrekking tot het lijden van anderen. Op 1 februari kreeg hij een brief van William Abington uit Strand, die een vriend was geweest van Joseph Hart, de bekende hymnschrijver.

> ‘Geliefde heer,
>
> Omdat ik opnieuw onder de beproevende hand van God ben, zou ik u willen verzoeken of u mij zou willen begunstigen met een aandeel in uw persoonlijke en openbare gebeden. Vanwege een ernstige spierverslapping heeft mijn lichaam heel weinig kracht. Moge er *vlees komen uit de eter* en uit deze grote beproeving de zoete vertroostingen van Gods Geest. Bid dat ik meer gelijkvormig mag zijn aan Zijn beeld.
>
> Uw vriend en dienaar onder het kruis,
>
> W. Abington’

Toplady zal ongetwijfeld aan het verzoek voldaan hebben.
Na het lezen van deze brief besloot hij om een preek te houden over dit onderwerp. Op de achterkant van de brief schreef hij zijn tekst: 2 Kor. 3:2 en 3. *Gijlieden zijt onze brief, etc.* Op 8 februari hield hij de preek in Orange Street.

Samuel Wallis
Hij schreef in deze tijd ook nog een vertroostende brief aan Mr. Samuel Wallis. Deze Wallis had een ongeluk gehad:

> ‘Denk toch niet dat God een minder goede Vriend van u is dan voorheen. Het was naar Zijn welbehagen dat uw been gebroken moest worden. (..) Denk niet dat Zijn engelen de andere kant op hebben gekeken of tijdens werktijd hebben geslapen omdat zij u niet hebben opgevangen met hun handen en deze beproeving niet voorkomen hebben waaronder u zo hebt te lijden. Ook op dat moment waren zij een en al aandacht. Hun God (en uw God) heeft hen uitdrukkelijk bevolen om deze val en zijn gevolgen niet tegen te houden. U moet uit wat ik geschreven heb echter niet opmaken dat hetgeen u overkomen is mij koud laat. De Heere weet dat ik diep medelijden met u heb. Als het mogelijk was zou ik uw pijn wel willen verminderen door de helft ervan zelf te dragen.’

Dood van George Flower
Op 20 februari stierf zijn geliefde vriend, Mr. George Flower. Toplady schreef een brief aan de weduwe:

> ‘U en de uwen hebben een grote plaats in mijn hart voor de troon der genade. (..) Met de volste zekerheid geloof ik dat de God van uw man ook uw God wil zijn, zelfs tot het einde toe. Ja, tot in eeuwigheid. Moge Hij ook de God zijn van uw nageslacht! Ik wens dat zij in de godsdienstige voetstappen van hun (terecht) geëerde vader mogen wandelen. Vergeet nooit dat dezelfde gezegende en triomferende vertroostingen die zijn laatste uren verlevendigden, ook vreugde zullen brengen in *hun* levens en licht zullen brengen in *hun* stervensuur. Dat zal zeker gebeuren als hartvernieuwende

genade hen zal doen delen in een even dierbaar geloof als hij (Mr. Flower) gehad heeft in de gerechtigheid van onze God en Zaligmaker.'

Testament
Toplady merkte dat zijn leven bijna ten einde was. 'Ik ben erg uitgeput,' schreef hij aan Lady Huntingdon, 'maar toch ben ik heel erg verheugd, heel erg kalm en heel erg gelukkig. De Koning is immers tegenwoordig en Zijn lieve Geest verzekert mij dat mijn anker binnen het voorhangsel is geworpen.'

Op 28 februari schreef hij zijn testament. Hier volgt een gedeelte:

> 'Ten eerste wil ik zeggen dat ik mijn ziel heel nederig wil bevelen in de handen van de almachtige God. Hem mag ik kennen en ik heb reeds een lange tijd mogen ervaren dat Hij altijd mijn genadige en oneindig goedertieren Vader is. Ik heb niet de minste twijfel over mijn verkiezing, rechtvaardigmaking en eeuwige zaligheid, door de rijkdom van Zijn eeuwige en onveranderlijke goedheid voor mij, in Christus Jezus, Zijn Zoon, Die Hem gelijk is. Hij is mijn enige, mijn verzekerde en mijn algenoegzame Zaligmaker. Omdat ik gewassen ben in Zijn verzoenende bloed en bekleed ben met Zijn toegerekende gerechtigheid, vertrouw ik dat ik volmaakt en zonder zonde voor Hem zal staan. Ik geloof werkelijk dat ik zeker zo voor God zal staan in het uur van de dood, in het Koninkrijk des hemels, in het laatste oordeel en ook in de uiteindelijke staat van de eeuwige heerlijkheid. Ik kan mijn laatste wil niet schrijven zonder dat ik de diepste, plechtigste en vurigste dankbaarheid bewijs aan de aanbiddenswaardige Drie-Eenheid in de ware Eenheid, voor Hun eeuwige, onverdiende, onweerstaanbare en onuitputtelijke liefde tot mij, een zondaar. Ik loof God de Vader, omdat Hij mijn onwaardige naam van eeuwigheid af heeft geschreven in het Boek des Levens. Hij heeft bepaald dat ik het eeuwige leven zou verkrijgen door Jezus Christus, mijn Heere. Ik aanbid God de Zoon, omdat Hij het op Zich genomen heeft om mij te verlossen door Zijn Eigen allerdierbaarste dood en omdat Hij voor mij de gehele wet gehoorzaamd heeft tot mijn rechtvaardigmaking. Ik aanbid en eerbiedig de genadige goedheid van God de Heilige Geest, Die mij bekeerd heeft tot de zaligmakende kennis van Christus, meer dan 22 jaren geleden. Wiens verlichtende, ondersteunende, vertroostende en heiligende werk mijn sterkte en mijn lied is en zal blijven in het huis van mijn aardse pelgrimsreis. Daar twijfel ik niet aan.'

In zijn testament staat dat hij twaalf voet diep begraven wilde worden en geen grafsteen wilde hebben. Hij liet zijn eigendommen over aan William Hussey. Honderd guineas waren voor Elisabeth Sterling omdat zij zijn moeder zulke grote diensten had bewezen.

Laatste reis naar Broadhembury
Hierna vertrok hij naar Broadhembury om daar al zijn goederen te verkopen. Onderweg verbleef hij in Salisbury. Daar logeerde hij bij zijn oude vriend, dr. Baker. Vanuit Salisbury schreef hij naar Mr. Hussey:

> 'Gods goede voorzienigheid heeft mij gisterenmiddag naar deze plaats gebracht. Ik was helemaal niet vermoeid van de reis. Ik verheugde mij in de geest voor Zijn aangezicht. (..) Mijn hart is heel gerust. Al mijn zaken met betrekking tot deze en de toekomende wereld zijn volkomen geregeld. Er is van eeuwigheid af reeds gezorgd voor mijn verlossing in het verbond der genade. Die verlossing is verzegeld door de volbrachte verlossingswerk van mijn aanbiddenswaardige Zaligmaker. (..) Alleen God kan zeggen welk een grote plaats mijn christelijke vrienden en het lieve volk van Orange Street in mijn hart hebben.'

Op dezelfde dag schreef hij nog een vergelijkbare brief aan een vrouw in Gloucester. 'Ik mag geloven,' zegt hij, 'dat ik, wanneer de engel des doods op de deur zal bonzen, niets anders hoef te doen dan te zingen: *Heere, nu laat Gij uw dienstknecht gaan in vrede*. Ik zal in de koets stappen en rechtstreeks naar het Koninkrijk van God toe gaan.'
Op 17 maart kwam hij aan in Broadhembury. Nadat hij zijn zaken in deze plaats geregeld had, bezocht hij zijn vrienden in verschillende delen van het land.

Newport Pagnell

Het schijnt dat Toplady enkele dagen verbleef in Northampton bij Ryland. Hoe het ook zij, op een middag waren hij en Ryland bij elkaar in Newport Pagnell.
Op dezelfde dag was ds. John Newton[122] vanuit Olney naar deze plaats toe gekomen om zijn vriend te bezoeken, ds. William Bull[123].
Zij zaten na het eten in de kamer een pijp te roken. Plotseling werden zij opgeschrikt door hard bonzen op de deur. Ryland stormde de kamer binnen en riep: 'Als u Mr. Toplady nog wilt ontmoeten, dan moet u onmiddellijk met mij meegaan naar 'The Swan'. Hij is op weg naar huis en heeft niet lang meer te leven.'
Meteen klopten de twee vrienden hun pijp leeg en snelden naar de herberg. Daar zagen zij Toplady liggen op een bovenkamer. Hij was uitgemergeld door ziekte en de symptomen van een spoedige dood waren in zijn gezicht gegrift.

Terwijl de vier predikanten een ernstig gesprek voerden, klonk er in de straat een groot lawaai. Het lawaai werd veroorzaakt door een vechtende, schreeuwende en vloekende menigte en blaffende honden. Toen zij uit het raam keken, zagen zij dat onder het raam een stier tot bloedens toe gebeten werd.[124]
Ontroerd door de wreedheid van dit scenario riep Toplady uit: 'Wie zou dat kunnen aanzien als er voor deze arme lijdende beesten geen toekomstige rust weggelegd zou zijn in het hiernamaals?'
'Ik hoop werkelijk,' zei Bull, 'dat alle Bulls (Engels voor stieren) naar de hemel gaan, maar denk u dat dit ook het geval zal zijn met de dieren?'
'Ja,' antwoordde Toplady met grote nadruk, 'alle dieren! Alle dieren!'

Ziek
Op 18 april was hij weer terug in Londen.[125] Het vermoeden, dat de vrienden van ds. Toplady al enige tijd hadden, begon nu bevestigd te worden. Want toen hij op de paaszondag van 19 April 1778 probeerde te spreken over Jesaja 26:13: *Uw doden zullen leven; ook mijn dood lichaam, zij zullen opstaan etc.* had hij zo'n last van zijn schorheid, dat hij zich na het lezen van de tekst genoodzaakt voelde om de preek te beëindigen. Hij was echter zo ijverig in de bediening van het Woord, dat hij weer ging preken zodra hij zich zelfs maar een klein beetje beter voelde. Hij begon dit aangename werk dan weer met zo'n bereidwilligheid van geest, dat het leek alsof hij volledig hersteld was. Na de preek was hij zo verzwakt, dat degenen die hem zagen heel erg begaan waren met zijn toestand.
Hij preekte na deze zondag nog vier keren. Iedere keer klonken zijn woorden alsof hij de gemeente nooit meer zou zien, totdat hij haar zou ontmoeten in het koninkrijk der hemelen.
Op een zondagavond was hij zo zwak, dat hij niet in staat zou zijn geweest om de trap van de kansel te beklimmen als dr. Gifford en John Ryland niet naar voren zouden zijn gekomen om hem te helpen. Hij preekte uit Genesis 7:16: En de HEERE sloot achter hem toe. Onder de hoorders waren veel bekenden, waaronder Lady Huntingdon en Lady Anne Erskine[126].
Een zekere John Barclay zat ook in de kerk. Samen met Mr. Brooksbank wilde hij Toplady na de dienst spreken. Hoewel Toplady erg moe was, nodigde hij deze twee mannen en Walter Row uit om naar de consistorie te komen. Barclay begon over de verzekering van het geloof. Met grote vastberadenheid beweerde hij dat een waar geloof altijd gepaard ging met heldere zonneschijn. Er zou nooit een wolk voor geschoven kunnen worden en het ware geloof zou ook nooit gepaard gaan met twijfel en vrees. Op een vurige en heftige wijze zei hij alles wat op zijn hart lag.
Toplady glimlachte en zei: 'Beste meneer, in Gods huisgezin zijn zowel dwergen als reuzen. Pas heb ik gehoord van iemand die al 101 jaren oud is. Zes of zeven maanden geleden is hij tot bekering gekomen. Hij is nog een nieuwgeboren kind. U wilt een kind toch zeker geen voedsel voor volwassenen geven?! Wat betreft de twijfel en vrees: kinderen kunnen de erfgenamen zijn van grote landgoederen, terwijl zij daar zelf geen weet van hebben. Toch doet het feit dat zij dit niet weten hun recht op het erfdeel niet teniet.'[127]

---

[122] *John Newton (1725-1807) was een predikant van de Kerk van Engeland. Hij diende de gemeenten van Londen en Olney. Hij heeft het bekende lied Amazing Grace geschreven.*
[123] *William Bull (1738-1814) was een predikant bij de independents.*
[124] *Bull-baiting (stierenbijten) is een oude sport waarin een stier de strijd aangaat met honden.*
[125] *Wright, blz. 208-213.*
[126] *Lady Anne Agnes Erskine (1739-1804) was penningmeester van de liefdadigheidsinstellingen van Lady Huntingdon.*
[127] *Wright, blz. 213-215.*

Gerucht
Hij verlangde zeer naar zijn sterven en wachtte op de dag van zijn dood. Er werd er een gerucht verspreid dat ds. Toplady van zijn vroegere beginselen was afgeweken en dat hij zijn leer in het bijzijn van ds. Wesley wilde herroepen. Vanuit het hele land werden hem brieven gestuurd, die melding maakten van deze herroeping en ook enkele mondelinge overleveringen van degenen die tegenwoordig zouden zijn geweest toen die herroeping plaatsvond. Toen hij deze berichten onder ogen kreeg, werd hij weer heel levendig. Hij maakte aan zijn arts het voornemen bekend om weer voor zijn gemeente te preken, met als doel om een officieel getuigenis af te leggen met betrekking tot zijn vorige en tegenwoordige beginselen. De arts zei tegen hem dat het gevaarlijk voor hem zou zijn om zoiets te proberen. Hij zou dan waarschijnlijk onder de preek sterven.
Hij antwoordde met zijn gewoonlijke grootmoedigheid: 'Een goede man heeft ooit eens gezegd, dat hij liever wilde wegslijten, dan wegroesten. Ik wil liever in het harnas sterven, dan in de stal.

Laatste preek
Op zondagmorgen 14 Juni kwam hij van Knightsbridge. Nadat dr. Illingworth, zijn hulpprediker, had gepreekt, beklom hij de kansel. Dit tot grote verwondering van zijn gemeente. Hij hield een korte, maar indrukwekkende preek uit 2 Pet. 1:13 en 14: *En ik acht het recht te Zijn, zo lang ik in deze tabernakel ben, dat ik u opwekke door vermaningen: alzo ik weet, dat de aflegging mijns tabernakels haast zijn zal, gelijkerwijs ook onze Heere Jezus Christus mij heeft geopenbaard.* Hij sprak toen over de vrede die hij gevoelde en die zijn deel was. Hij sprak ook over de vreugde en vertroosting van de Heilige Geest, die hij sinds enkele maanden had genoten en over de heerlijke verwachting dat hij binnen enkele dagen zijn sterfelijke lichaam aan de verrotting zou moeten overgeven. Dit was de manier om tot het zien van de Koning in Zijn schoonheid te komen. Het was niet in woorden uit te drukken welke indruk deze preek op zijn hoorders maakte. Hij kon amper spreken. Zijn woorden werden continu onderbroken door grote hoestbuien en zware ademhaling. Op een ernstige wijze vertelde hij dat hij niets terug heeft genomen van hetgeen hij geschreven had. Hij zou daar ook niets van terugnemen, al gaf men hem pen en papier in de hand om de woorden door te strepen.
Hij keek om zich heen en zag Ryland en Gifford zitten:

> 'Ik zie enkele van mijn oudere broeders in de bediening zitten. Zij zijn van een ander kerkverband. Het Avondmaal des Heeren staat deze morgen bediend te worden. Ik zou hen willen uitnodigen om naar voren te komen om de stervende liefde van de Heere Jezus Christus met ons te herdenken. Wanneer wij in de hemel zullen komen, dan zullen wij niet meer weten bij welke gemeente wij hier lid geweest waren. Er zal daar geen onderscheidingsteken zijn. Wij zullen daar onze stemmen verenigen in één verenigd gezang van lof en dankzegging. Waarom zouden wij dat hemelse gezelschap hier dan niet nabootsen om hier al zo veel mogelijk van de hemel te genieten, voordat wij in die zalige woningen zullen aankomen?'

Dit was een zeer ontroerend tafereel. Veel harten werden aangeraakt en veel ogen vulden zich met tranen. Op de hartelijke uitnodiging werd graag ingegaan. Iemand die tijdens deze dienst aanwezig was zei over Toplady:

> 'Zijn onwankelbare vertrouwen in de volheid van God en zijn blijdschap en vreugde in Christus kunnen met geen woorden beschreven worden. Hij leek meer op een bewoner van de hemel dan op een sterfelijk mens die belemmerd wordt door ziekte en pijn.'[128]

Hij beëindigde de preek met het melden van de reden waarom hij deze preek gehouden heeft. De inhoud werd in de loop van de volgende week gedrukt. De preek had als titel: *Openlijke belijdenis van mijn Godsdienstige overtuiging, bij het naderen van de dood. Door ds. Toplady.*

---

[128] *Wright, blz. 216-218.*

‘Dit heeft mij doen besluiten om deze verhandeling voor de godsdienstige belijders uit te geven. Ik bid God of Hij de volslagen leugenaars de genade en het berouw wil geven om tot de erkentenis van de waarheid gebracht te worden. Moge elke zegen uit de bovenste en benedenste bronnen het deel zijn van degenen die het heerlijke Evangelie ondervinden en met hun levenswandel versieren!’

‘Als er met vijandige taal gereageerd zal worden op deze verhandeling, dan zal ik niet meer proberen om een antwoord te geven. Ik heb elke dag mijn ontbinding in het oog. Ik verwacht de komst van onze Heere Jezus Christus. Ik zie ernaar uit en verlang ernaar, in de volle verzekering van mijn eeuwige zaligheid. Anderhalf jaar lang is er niet één wolk van twijfel voor deze verzekering geschoven.’

Waarschijnlijk is dit prachtige vers het laatste dat door Toplady geschreven is:

Wanneer zwakheid en ziekte
Dit bevende huis van leem bestormen,
Dan is het zoet om uit de kooi te kijken,
En te verlangen om weg te vliegen.

Hoewel dit de laatste complete hymn was die Toplady geschreven heeft, was het toch niet zijn laatste poging tot dichten. In de handschriften die ik in mijn bezit heb, staat nog een niet afgeronde hymn. Deze hymn illustreert ons hoe hij te werk is gegaan.
Als eerste schreef hij een ruwe schets en liet hij witte ruimtes staan omdat hij die op dat moment nog niet kon vullen. Vervolgens trok hij een horizontale lijn onder elk vers. Sommige verzen zijn wat de vorm betreft compleet, maar op één vers na zouden ze allemaal nog eens nagezien worden als Toplady nog zou leven. De titel van deze hymn luidt Het gezegende jaar 1758. Hieronder het afgeronde vers:

Kan ik de liefdesstem vergeten,
Die mij vertelde dat ik de Uwe was?
Dan zouden de wentelende werelden eerst moeten stilstaan
En de zon vergeten te schijnen.

John Fletcher
Terwijl Toplady ziek op bed lag in Knightsbridge, lag zijn oude tegenstander John Fletcher ook ziek op bed. Het leek erop dat hij zou gaan sterven. Henry Venn[129] ontmoette hem in Bath. Hij zei tegen hem: ‘U hebt op het heetst van de strijd vele dingen gezegd waar ik van geschrokken ben.’
‘Doe mijn hartelijke groeten,’ zei de arme Fletcher, ‘aan al mijn calvinistische broeders en zeg tegen hen dat ik hen om vergiffenis smeek voor de scherpe toon waarmee ik heb geschreven.’
Ik heb reden om te geloven dat in de latere jaren veel andere leidsmannen van de controverse de heftigheid betreurden, die hun vroegere geschriften kenmerkte.

Rowland Hill
Wij zullen nu iets zeggen over de laatste dagen van ds. Toplady. Enkele dingen die hij gezegd heeft en die er gebeurd zijn, werden door enkele vrienden opgeschreven, opdat zij niet vergeten zouden worden.
Rowland Hill wilde Toplady spreken. Zoals eerder in dit boek vermeld is, was er een en ander voorgevallen tussen deze twee mensen. Toplady liet tegen hem zeggen: ‘Ik ben erg ziek en kan u niet ontvangen. Maar ik heb het u vergeven en doe u mijn hartelijke groeten.’

Vernietiging van handschriften
Toplady wilde al zijn handschriften verbranden. Twee dagen lang waren hij en Mr. Hussey bezig om ze aan de vlammen over te geven. Slechts een bundel preken, enkele artikelen over verschillende onderwerpen en wat brieven bleven bewaard toen Ryland en dr. Gifford toevallig binnen kwamen. Zij betreurden het gebeuren en verzochten of de rest bewaard mocht blijven. Met enige terughoudendheid gaf Toplady een gedeeltelijke toestemming. Hij boog zich naar Hussey en zei: ‘Mijn lieve vriend, jij krijgt toestemming om met deze handschriften te doen wat u wilt.’

---

[129] *Henry Venn (1724-1797) was predikant van de Kerk van Engeland te Huddersfield.*

Onder de vernietigde handschriften bevond zich een *Geschiedenis van Engeland*, die bijna afgerond was. Enkele stukken die nog gered konden worden, voegde Mr. Row toe aan de werken van Toplady.[130]

Jezus alles
Hij had niet lang voor zijn dood een gesprek met een arts. Ds. Toplady verwierp toen verschillende malen zelfs maar het allerminste vertrouwen op zijn eigengerechtigheid, alsof dat een oorzaak van zijn rechtvaardiging voor God zou zijn. Hij had daar een afkeer van. Hij zei dat hij zich alleen verheugde in de vrije, volkomen en eeuwige zaligheid van Gods uitverkorenen in Jezus Christus door de heiligmaking van de Heilige Geest. Tegen zijn vriend Matthews zei hij dat hij de gelukkigste man ter wereld was.

Hij zag nauwlettend toe of hij in zijn gedrag niets kon bespeuren dat de eer, die alleen Christus toekomt, naar zichzelf toe trok. Daar was hij bang voor. Hij wenste niets te zijn en verlangde ernaar dat Jezus alles en in allen mocht zijn.
Zijn gevoelens waren op dit punt zo teer, dat ik hem bijna een keer hevig gekweld heb, zonder dat het mijn bedoeling was. Ik vertelde hem welk een groot verlies de Kerk van Christus zou lijden, omdat hij zou sterven in een tijd waarin de Kerk in zo'n erbarmelijke toestand verkeerde. Je kon aan zijn gezicht zien dat mijn woorden hem heel erg griefden. Hij riep uit:

> 'Wat, door mijn sterven? Nee! Door mijn sterven? Nee! Jezus Christus is machtig en zal Zijn eigen waarheden door bekwame instrumenten verdedigen. En wat het kleine beetje aangaat, dat ik gedaan heb en waartoe Hij mij bekwaam gemaakt heeft: niet mijn naam, maar Zijn Naam en Zijn Naam alléén zij de eer!'

Uitverkiezing
Toen hij over de uitverkiezing sprak, zei hij dat Gods eeuwige liefde tot Zijn uitverkoren volk een eeuwige, bijzondere, geheel vrije en onveranderlijke verkiezing van hen in Christus Jezus was. Die verkiezing was zonder aanzien van enig werk (of enige werken) van gerechtigheid, die in of door hen verricht zijn, nog te verrichten zijn, of ooit verricht zullen worden. Gods uitverkiezing hangt niet af van onze heiligmaking, maar onze heiligmaking hangt af van Gods uitverkiezing en onze voorbestemming tot het eeuwige leven. Op een andere keer was hij zo ontroerd vanwege het gevoel van Gods eeuwige liefde tot zijn ziel, dat hij zich niet meer kon inhouden en in tranen uitbarstte.

Met Christus zijn
Hoe meer zijn lichaamskracht verminderde, hoe krachtiger, levendiger en opgewekter zijn hart scheen te zijn. Uit de gehele inhoud van zijn gesprekken die wij samen voerden, bleek niet alleen dat hij gerust en kalm was. Het was ook duidelijk dat hij de volste verzekering van een triomferend geloof bezat. Hij vertelde mij meerdere keren, dat hij sinds ongeveer twee jaren niet het minste beetje twijfel had over zijn eeuwige zaligheid. Het is daarom ook geen wonder, dat hij zo'n sterk verlangen had om *ontbonden en met Christus te zijn*.

Zijn ziel scheen voortdurend te snakken naar de hemel en zijn begeerte vermeerderde bij het naderen van zijn sterven.
Een korte tijd voor zijn dood wilde hij dat ik zijn pols zou voelen. Dat deed ik. Hij wilde weten, wat ik ervan dacht. Ik zei tegen hem, dat zijn hart en aders elke dag merkbaar zwakker en zwakker klopten.
Meteen antwoordde hij met een hele vriendelijke glimlach op zijn gezicht: 'Wel, dat is een goed teken, dat mijn dood vast dichterbij komt. God zij dank, ik kan eraan toevoegen dat mijn hart iedere dag harder en harder klopt als ik denk aan Zijn heerlijkheid.'

Gemeenschap
Enkele dagen voor zijn dood zag ik (Mr. Evans) hem in zijn armstoel zitten. Hij kon zich nauwelijks bewegen of spreken. Ik sprak heel zachtjes tegen hem en vroeg hem of zijn vertroostingen net zo groot waren, als zij tot nu toe geweest waren. Hij antwoordde mij levendig:

---

130 *Wright, blz. 218-223.*

‘O lieve vriend, het is niet te beschrijven hoe goed God voor mij is. Sinds ik deze middag in deze armstoel zit, heb ik (ere zij Zijn naam!) zo’n goede tijd gehad, zo’n zoete gemeenschap met God en zulke aangename openbaringen van Zijn tegenwoordigheid en liefde tot mijn ziel, dat het met geen woorden of talen kan worden uitgedrukt. Ik heb vrede en onuitsprekelijke blijdschap gehad. Ik ben alleen bang dat de vertroostingen en ondersteuning van God mij niet tot het einde toe zullen bijblijven.’

Meteen bedacht hij zich en zei verder:

‘Wat heb ik gezegd? God kan naar Zijn vrijmacht Zijn aangezicht en lieflijkheid zeker wel voor mij verbergen. Toch geloof ik niet, dat Hij het dat ook doen zal. Als Hij het al zou doen, zal ik toch op Hem vertrouwen. Ik weet dat ik veilig en zalig ben, want Zijn liefde en Verbond zijn eeuwig.’

Toen hij met een andere vriend sprak over zijn beginselen en die vriend aan hem vroeg of er in zijn hart enige twijfel aan die waarheid overgebleven was, zei hij:

‘Twijfel, meneer, twijfel! Mag ik u vragen om dat woord niet te gebruiken als u het over mij hebt. Ik kan die uitdrukking niet verdragen! Ten minste, zo lang God op zo’n lieflijke wijze in mijn ziel blijft schijnen als Hij nu doet.’

Hij zei verder:

‘Zo lang ik in het lichaam blijf leven, is het niet zo dat ik onbewust ben van het feit dat ik door de kracht van de verzoeking iedere waarheid van het Evangelie zou kunnen betwijfelen als Hij mij zou loslaten. Maar het is er nu zo ver vandaan! De vertroostingen en uitlatingen van Zijn liefde zijn in zo’n grote mate aanwezig, dat zij mijn staat en toestand de meest begeerlijke van de hele wereld doen zijn. Ik zou mijn toestand met niemand anders op aarde willen ruilen. Wat mijn beginselen betreft: de gezegende waarheden, die ik naar mijn zwakke vermogen heb mogen verdedigen, hebben voor mij nu (meer dan ooit) geen enkele twijfel. Zelfs mijn eigen bestaan heeft voor mijn gevoel niet meer zekerheid.’

Diezelfde vriend bezocht hem een of twee dagen voor zijn dood. Hij vouwde zijn handen en keek naar boven. Zijn ogen schoten vol met tranen van grote vreugde en hij zei:

‘O mijn lieve vriend, ik kan u niet zeggen welke vertroostingen ik in mijn ziel voel! Zij gaan alle uitdrukkingen te boven! De vertroostingen van God aan zo’n onwaardige ellendeling zijn zo overvloedig, dat Hij mij niets overlaat om voor te bidden, dan alleen of zij zouden mogen blijven. Ik geniet de hemel reeds in mijn ziel. Mijn gebeden veranderen in lofzangen. Ik vergeet echter niet dat ik nog in het lichaam ben en onderworpen ben aan al die droevige vrezen, die de menselijke natuur eigen zijn als de verzoeking komt en de Goddelijke ondersteuning zich niet laat voelen. Maar als Gods tegenwoordigheid in dezelfde mate bij mij blijft, zoals ik die nu mag genieten, dan kan ik niet denken, dat het mogelijk is dat ik in zo’n neerslachtige toestand zal komen.’

Dit alles sprak hij met een zeer grote nadruk.

Belijdenis

Toen hij met een andere vriend sprak over zijn *Belijdenis*, die hij in de nabijheid van de dood uitgesproken heeft, zei hij het volgende:

‘Mijn lieve vriend, de Heere heeft het mij naar de rijkdom van Zijn barmhartigheid gegeven om die grote en heerlijke waarheden te geloven. Hij heeft mij in staat gesteld om die (hoewel heel zwak) te verdedigen. Deze leer is geen dor leerstuk of slechts wat verstandswerk, zoals de mensen, die deze leer niet geloven of tegenspreken, het uitdrukken. Nee, omdat deze leer in mijn ziel geplant is door de praktijk en de bevinding van het hart, zijn zij de ware blijdschap en steun van mijn ziel geweest. De vertroostingen, die hieruit voortvloeien, voeren mij boven alle dingen van tijd en het zinnelijke uit. Zo ver ik mijn eigen hart ken, verlang ik niets anders dan geheel lijdelijk te zijn, te leven, te sterven, te zijn,

te handelen, te lijden, naar hetgeen Gods gezegende wil over mij zal zijn. Ik ben er volkomen van overtuigd, dat Hij altijd datgene doen zal, wat Hij altijd gedaan heeft, namelijk wat het beste voor mij is. Hij deelt aan eenieder het getal, het gewicht en de maat uit. Hij leidt de zaken zo, dat ze het meest tot Zijn eer zullen zijn en ten goede van Zijn Volk.'

Toen een andere vriend melding maakte van het gerucht, dat hij Zijn vorige beginselen herroepen zou hebben, zei hij met enige heftigheid en ontroering: 'Zou ik mijn vorige beginselen herroepen?! God verhoede het, dat ik een verachtelijke afvallige zou zijn.'
Hij voegde er meteen het volgende aan toe met grote nederigheid: 'Maar zo'n afvallige zou ik geworden zijn, als ik aan mijzelf overgegeven zou zijn geweest.'
Toen hij met dezelfde vriend sprak over zijn ziekte, zei hij: 'Ziekte is geen bezoeking, pijn is geen vloek, de dood zelf is geen ontbinding.'
Al zijn gesprekken schenen zaliger en hemelser te worden naarmate zijn einde steeds dichterbij kwam. Hij noemde zichzelf vele keren de gelukkigste mens van de wereld.

'O, wat verlangt mijn ziel ernaar om te vertrekken! Mijn ziel is als een vogel die in een kooi is opgesloten. Die verlangt ernaar om de kooi uit te vliegen. O had ik maar vleugelen als een duif, dan zou ik vliegen naar de gewesten van de zaligheid en voor eeuwig rusten! O mocht er een gedienstige engel gezonden worden, want ik verlang ernaar om dit lichaam te verlaten en voor altijd bij mijn Heere te zijn.'

Rots der eeuwen
Toen een vriend hem vroeg, of hij altijd zulke blijken van Gods nabijheid genoot, antwoordde hij:

'Ik kan niet zeggen, dat er geen tussenpozen zijn, maar als die er niet waren, dan zouden mijn vertroostingen meer en groter zijn, dan ik mogelijk zou kunnen dragen. Wanneer zij afnemen, laten zij zo'n blijvend gevoel van Gods goedheid na en zo'n gevoel van de zekerheid, dat ik vast sta op de Rots der eeuwen, Jezus Christus, dat mijn ziel gedurig vervuld is met vrede en blijdschap.'

Op een andere keer riep hij vele dagen achter elkaar:

'O wat dag van zonneschijn is dit voor mij geweest! Ik heb geen woorden om dat uit te drukken. Het is onuitsprekelijk. O mijn vrienden, wat is God goed! Hij is mij bijna zonder onderbrekingen nabij geweest.'

Vervolgens haalde hij enkele schriftgedeelten aan. Hij voegde eraan toe: 'Wat een grote zaak is het om zich te verheugen in de dood!'
Toen hij over Christus sprak, zei hij: 'Zijn liefde is onuitsprekelijk.' Het was zijn vreugde dat hij mocht zeggen dat het achtste hoofdstuk van de brief aan de Romeinen, vanaf het 33e vers tot het einde, de blijdschap en troost van zijn ziel was. Over dit gedeelte van de Schrift sprak hij dikwijls met groot genoegen en vaak moest hij biddend zeggen: 'Heere Jezus, waarom wacht U zo lang?' Soms zei hij: 'Ik merk dat wanneer de flessen van de hemel leeg zijn, zij dan weer gevuld worden.' Hij bedoelde daarmee waarschijnlijk de voortdurende vertroostingen van de genade, die hij in zo'n ruime mate genoot.

Sterven
Toen zijn einde naderde en hij uit een lichte slaap ontwaakte, zei hij: '*O, wat een vreugde! Wie kan zich de vreugde van de derde hemel voorstellen?'*

Een klein poosje voor zijn sterven dankte en loofde hij God, dat Hij hem bij zijn volle kennis behield. Hij voegde er opgewekt aan toe: 'Maar het grootste van alles is Zijn bijblijvende tegenwoordigheid en de bestraling van mijn ziel door Zijn liefde. De hemel is helder, daar zijn geen wolken. *Kom, Heere Jezus, kom haastelijk!'*
Een uur voor zijn dood riep hij zijn vrienden en zijn bediende. Hij vroeg hen, of zij hem konden overgeven. Omdat het de Heere behaagd had hem zo genadig te zijn, gaven zij een toestemmend antwoord. Hij zei:

‘O, wat een zegen is het, dat u bent voorbereid om mij over te geven in de handen van mijn dierbare Verlosser en dat u bent voorbereid om van mij te scheiden. Het zal niet lang duren, voordat God mij tot Zich neemt. Geen sterveling kan in leven blijven na het zien van de heerlijkheid, die God aan mijn ziel geopenbaard heeft.’

Toen hij dit zei, barstte hij uit in tranen van vreugde. Meteen hierna sloot hij zijn ogen en ervaarde hij, zoals Milton het mooi uitdrukt:

...Een dood, de slaap gelijk,
Een lieflijk uitgaan naar d’ onsterflijkheid

Hij stierf op dinsdag 11 Augustus 1778, in het 38e jaar van zijn leven.

Wanneer de zilveren koorden van het leven haastig losgemaakt worden; wanneer de laatste pinnen van de aardse tabernakel uit de grond getrokken worden; wanneer de lippen van de stervende heilige bleek worden en de rode kleur uit zijn wangen wegtrekt en de zwakke ademhaling wegvalt; wanneer zijn ledematen beven; wanneer de pols vergeet te slaan, de scharlaken stromen in zijn aders stil beginnen te staan en de ziel haar vleugels uitklapt om te vertrekken naar de heerlijkheid; zo vlug als haar zicht op de wereld verduisterd wordt en zo vlug als het sterfelijke deel van deze twee-eenheid van de ontboden geest afvalt: zo vlug wordt hij verlicht tot het volmaakte beeld van God. Hij licht nu meer dan een engel des lichts. JEHOVAH bezoekt hem nu met de glimlachen van Zijn eeuwige liefde.
Jezus wenkt hem tot het land van de eeuwige dag. De Heilige Geest voert hem met een zachte bries over de doodsjordaan. De machtige engelen achten het een eer om de vrijgekochte ziel ten hemel te brengen en hun kostbare vracht binnen te leiden.
Ontlichaamde heiligen die langgeleden aangeland waren, drommen samen aan de zalige kust om de nieuwgeboren serafijn te feliciteren met hun veilige aankomst. (..)
God zal Zijn volk nog één bezoek brengen. Slechts één bezoek. Ik bedoel op de morgen van de opstanding. Dan zal Hij hun lichamen wederopbouwen tot tempelen van volmaaktheid, onsterfelijkheid en heerlijkheid. (..)
In Zijn boek staan al Christus’ leden opgetekend. Elk atoompje van hun stof staat geregistreerd in het boek der alwetendheid. Elke atoom is geteld. Elke atoom is dierbaar in Zijn oog. Geen enkele atoom zal gemist worden. (..) God heeft Zijn volk lief. Daarna maakt Hij Zijn volk liefelijk. Onze oorzaken van liefde liggen in de voorwerpen van onze liefde, maar de oorzaak dat God ons lief heeft, ligt helemaal bij Zichzelf.[131]

O bekeerde lezer, wat is het beste: om plotseling in de hemel opgenomen te worden of om op een kwijnend ziekbed geworpen te worden om zo (als de Heere het behaagt) in staat gesteld te worden om enige getuigenis van Zijn liefde, macht en getrouwheid te geven?
Ik antwoord: laat de gehele zaak aan Hem over. Heb, als dat mogelijk is, geen wens met betrekking tot het ene of het andere. Laat dit uw taal zijn: ‘Neem slechts mijn ziel tot U. laat de manier de Uwe zijn.’[132]

Begrafenis
Op maandag 17 Augustus werd zijn lichaam om vier uur ‘s middags vanuit Knightsbridge naar Tottenham Court Chapel gebracht om begraven te worden. Hoewel de tijd zo goed als mogelijk geheim was gehouden, waren er toch een paar duizend personen bij de plechtigheid aanwezig. Hij heeft nadrukkelijk verzocht dat er geen rouwdienst gehouden zou worden. Hij wilde onvermeld en onopgemerkt in het graf dalen. Zijn ziel verachtte de roem. Hij wilde zijn gedachtenis niet in het leven houden door de kleine kunstgrepen, die maar al te vaak in het werk gesteld worden. Hij wist dat hij hierboven stond opgetekend en dat zijn naam was geschreven *in het boek des levens des Lams*. Hij wilde in zijn leven niet geprezen worden. Hij wist dat de lofredenen, die over hem gehouden zouden worden nadat zijn loopbaan voleindigd zou zijn, tot niets zouden dienen, omdat die maar al te vaak worden opgesteld uit beginsels van hoogmoed, ijdelheid of zwakheid.

---

131 *Works, God’s mindfulness of man, blz. 339-340.*
132 *Works, Some account of Mrs. Elizabeth Rowe, blz. 491.*

Rouwdienst
Ds. Rowland Hill leidde de rouwdienst. Hij kon het niet nalaten om de wens van zijn overleden vriend enigszins te overtreden. Hij sprak de menigte bij deze plechtigheid toe en nam de gelegenheid waar om getuigenis te geven van de liefde en eerbied, die hij voor de overledene voelde. De prachtige eenvoud van zijn rede en de bijzondere gevoeligheid, die hij aan de dag legde, zeiden veel meer dan de best voorbereide verhandeling zou kunnen doen. De rouwdienst werd gelezen door Dr. Illingworth en met een gepast gezang besloten.

Lastering
Omdat enkele vijanden van ds. Toplady verschillende valse berichten met betrekking tot zijn zielstoestand in zijn laatste uren verspreid hadden, heeft Mr. Richard Hill deze lasteringen weerlegd. Er werd onder andere gezegd dat hij stierf met de godslasteringen in zijn mond en dat hij stierf in een toestand van verschrikkelijke wanhoop. Mr. Hill haalt twee dingen aan, die niet lang voor zijn dood door ds. Toplady zijn gezegd. Het eerste is: 'Voor iemand die deelgenoot is van de verlossing door Christus is ziekte geen ongemak, pijn geen bezoeking, de dood geen ontbinding.'
Het andere was het antwoord aan Dr. Gifford, toen deze zijn wens te kennen gaf dat ds. Toplady mocht herstellen en weer werkzaam mocht zijn. Hij vroeg wat zijn vriend zei. Toplady drukte zich toen ongeveer in deze woorden uit: 'Ik geloof dat God nog nooit aan een schepsel zoveel openbaringen van Zijn liefde heeft geschonken om hem vervolgens te laten leven.'

Ook is het volgende getuigschrift ondertekend door Dr. Andrew Gifford, John Ryland senior, Thomas Evans, Apotheker, Elizabeth Sterling, verpleegster en door negen andere personen:

> 'Wij ondergetekenden zijn, wanneer dat geëist zou worden, bereid onder ede te bevestigen, dat al de bijzonderheden die in de aantekeningen met betrekking tot de ziekte en de dood van ds. Augustus Montague Toplady vervat zijn en onlangs zijn verschenen, volkomen waar zijn, hetgeen wij als oog- en oorgetuigen van al het gebeurde kunnen verzekeren.'

Een beroemde schrijver heeft eens gezegd: 'Het kwaad dat mensen gedaan hebben blijft leven nadat zij gestorven zijn. Het goede wordt vaak met hun beenderen begraven.' Dit getuigenis is de waarheid. Ten minste, wat de mensheid in het algemeen betreft. Toch is dit niet waar als we letten op de knechten van God. Hun fouten en gebreken worden door de spottende wereldling opgesomd, maar de Kerk van God vergeet deze gebreken. De Kerk herinnert zich slechts datgene wat zij door de genade van God geworden zijn.
Hoewel wij deze mensen liefhebben, toch verafgoden wij hun namen niet. Ook zullen wij hun geschriften niet canoniseren. Zij zijn Jezus niet. Hun boeken zijn de Bijbel niet. Wij hebben hen lief omdat zij Jezus liefhebben. Wij hebben hun geschriften lief omdat hun geschriften ons Jezus verkondigen.[133]
Toplady verkondigde de leer van de verkiezing en Whitefield drukte de noodzaak van de wedergeboorte op het hart. Zij preekten wat hun zielen rechtstreeks van God ontvangen hadden. Het sap was bij hen niet uit het vat getapt, maar het was vers uit de druiven geperst.
Vele predikanten verkondigen nu dezelfde waarheden. Maar rust op hun werk dezelfde mate van zegen? Nee! Waarom niet? Omdat zij deze zegen niet op dezelfde wijze ontvangen hebben. Zij verkondigen deze waarheden niet met dezelfde kracht en beïnvloeding van de Geest. Hun donderende preken zijn slechts namaak-donder. Hun prediking kan beter acteerwerk genoemd worden in plaats van prediking.
Iemand vroeg eens of hij het zwaard mocht zien van Scanderberg, een beroemde strijder die tegen de Turken heeft gevochten. Dat zwaard werd tentoongesteld in een museum. 'Er is niets bijzonders aan dat zwaard' riep hij. 'Inderdaad,' was het antwoord, 'maar je had de arm moeten zien die het zwaard hanteerde.' Elke jongen met een vlassig baardje en een mooie stropdas om kan Luthers leer van de rechtvaardigmaking en Whitefields leer van de wedergeboorte uitleggen. Deze leer is als het zwaard van Scanderberg, maar waar is de hand die het zwaard dronken maakt met het bloed van de verslagenen?
Het geheim van alle prediking en al het schrijven is de kracht van de Heilige Geest. Wanneer dat ontkend wordt, dan zijn al deze instrumenten slechts de tong en de pen van iemand die op de planken van de schouwburg staat![134]

---

[133] *Joseph Charles Philpot, Pastoral Sketches, Augustus Toplady, grace-ebooks.com.*

Bijlage

De werken van ds. Toplady

1. 1759. *Poems on Sacred Subjects.*
2. 1769. Feb. *The Church of England vindicated from the charge of Arminianism; and the case of Arminian subscription particularly considered; in a Letter to the Rev. Dr. Nowell. Occasioned by some Passages in that Gentleman's answer to Pietas Oxoniensis. By a Presbyter of the Church of England. 8vo. Is.6d. Gurney.*
3. 1769. Nov. *The Doctrine of Absolute Predestination stated and asserted; with a preliminary Discourse on the Divine Attributes; translated in great measure from the Latin of Jerom Zanchius.*
4. 1770. April. *A Letter to the Rev. Mr. John Wesley relative to his pretended Abridgment of Zanchius on Predestination.*
5. 1770. Sept. *A Caveat against Unsound Doctrines: Being the Substance of a Sermon Preached in the Parish Church of St. Ann, Blackfryars; on Sunday, April 29, 1770.*
6. 1771. Nov. *Jesus seen of Angels and God's Mindfulness of Man considered. In Three Discourses: The Substance of which was preached in the Parish Church of Broad Hembury, Devon, on Tuesday, December 25, 1770.*
7. 1771. Nov. *Free Thoughts on the Projected Application to Parliament for the Abolition of Ecclesiastical Subscriptions.*
8. 1771. *Various contributions both in verse and prose to the Gospel Magazine for 1771 and the following years.*
9. 1772. Sept. *Clerical Subscription no Grievance, Or, The Doctrines of the Church of England proved to be the Doctrines of Christ. In a Sermon preached at an Annual Visitation of the Clergy of the Archdeaconry of Exeter held at Columpton, Tuesday, May 12,1772.*
10. 1772. *More Work for Mr. John Wesley: or A Vindication of the Decrees and Providences of God from the Defamations of a late printed Paper, entitled, 'The Consequence Proved'.*
11. 1772. Winter. *A character of Dr. Gill and his Writings.* Het begint bij *'Such were the Indefatigable Labours'* en het eindigt bij *'so able a Defender'.*
12. 1774. Juni. *Historical Proof of the Doctrinal Calvinism of the Church of England. 2 vols. 8vo.*
13. 1775. Preek. *Freewill and Merit fairly Examined. Preached 15th May, 1774, at St. Ann's, Blackfriars. Fourth edition advertised in 1822.*
14. 1775. Preek. *Good News from Heaven. Preached 19th June, 1774, at the Lock.*
15. 1775. Juli. *The Scheme of Christian and Philosophical Necessity asserted, in answer to Mr. John Wesley's tract on that subject.*
16. 1775. Nov. *An Old Fox tarr'd and feathered.*
17. 1776. *Joy in Heaven. Preached 29th Oct., 1775, at St. Luke's, Old Street; and The Existence and the Creed of Devils considered; with a word concerning Apparitions. Preached 29th Oct. 1775, at St. Olave's, Jewry.*
18. 1776. August. *Psalms and Hymns for Public and Private Worship.*

---

[134] *Joseph Charles Philpot, review of A Treatise on Various Subjects by John Brine, Gospel Standard?, oktober 1852, grace-ebooks.com.*

19. 1776. Dec. *Moral and Political Moderation recommended. Preached 13th Dec. 1776, at St. Mildred's, Poultry.*
20. *The Liturgy of the Church of England Explained and Vindicated so as to appear in perfect harmony with the Scriptures.*
21. *Equality of Happiness in Heaven asserted.* Gevonden tussen Toplady's handschriften.
22. *A Course of Prayer for each day in the week, with Meditations and Remarks, suitable to every Christian Family.*
23. *Devotional Retirement, recommended and enforced, with Meditations and Remarks.* Gevonden tussen Toplady's handschriften. Aan dit boek is toegevoegd: *The Character of Job* en *Several Hymns.*
24. *Contemplations on the Sufferings, Death and Resurrection of Christ.* Overgenomen uit de handschriften van Toplady.
25. 1794. Uitgave van al de werken van Toplady in zes delen door Walter Row.

Bronnen

Gill, John, *Exposition of the Old & New Testament, The Baptist Standard Bearer.*
Toplady, Augustus Montague, *The works of Augustus Toplady, B.A.; Sprinkle Publication.*
Wright, Thomas, *Augustus M. Toplady and contemporary hymn-writers, Farncombe & Son, London.*
Gospel Standard Magazine, VOL. XXIX, 1863.

Websites:

Ryle, J. C. *Toplady and his ministry, 1878.* *https://gracegems.org/23/Ryle_Toplady.htm*
http://theologienet.nl/documenten/toplady_word.pdf
http://www.challies.com/articles/hymn-stories-rock-of-ages.
Wikipedia
historyofparliamentonline.org
Joseph Charles Philpot, Pastoral Sketches, Augustus Toplady, grace-ebooks.com.
Joseph Charles Philpot, review of A Treatise on Various Subjects by John Brine, Gospel Standard?, oktober 1852, grace-ebooks.com